

Bir Demet *Yaşam*

**TANIK OLDUKLARIM  
YAŞADIKLARIM  
VE  
ARAŞTIRDIKLARIM  
VII**

*“KIBRIS TÜRKÜNÜN ONUR MÜCADELESİNDEN”*

Ahmet GÖKSAN

Editör

---

**Dr. Sevil Piriyeva Karaman**

Raportörler

---

**Prof. Dr. Ali Efdal Özkul**

*Yakın Doğu Üniversitesi*

*Lefkoşa/KKTC*

**Prof. Dr. Bakıt Salmanov**

*Sırderya Üniversitesi*

*Jetisay/Kazakistan*

**Prof. Dr. Bakıt Aitbayeva**

*Buketov Üniversitesi*

*Garaganda/Kazakistan*

**Doç. Dr. Gulzhamal Jhorayeva**

*Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Kazak Türk Üniversitesi*

*Türkistan/Kazakistan*

**Bir Demet Yaşam**

**Ahmet Gökşan**

ISBN:

**Basım Yeri:**

**Ahmet GÖKSAN**



*Efendiler,  
Kıbrıs düşman elinde bulunduğu sürece  
bu bölgenin ikmal yolları tıkanmıştır.  
Kıbrıs'a dikkat ediniz.  
Bu ada bizim için önemlidir”.*

**Mustafa Kemal ATATÜRK**

Antalya 1937

.....  
.....  
.....

**Dr. Fazıl Küçük**

.....  
.....  
.....

**Dr. Fazıl Küçük**

*Sevgili Annemin Babamın ve  
Kız Kardeşimin Anılarına*

*Torunlarım Ulaş ve Duru'ya...*





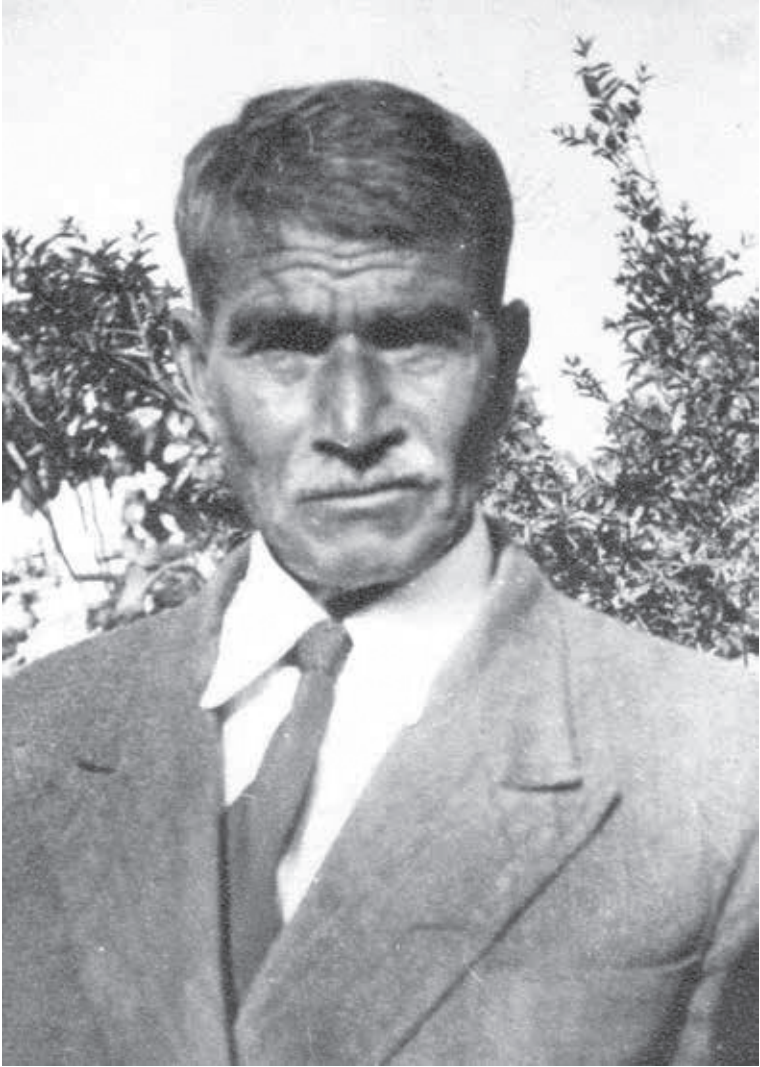
*Abim Mustafa, ben, kardeşim Hasan, kız kardeşim Nazelin, annem Vedia, oğlum Hüseyin ve babam Hüseyin - 1968.*



*Torunlarım Duru ve Ulaş.*



*Yetişmemde büyük emeği olan babamın babası Hasan dedem.*



*İsmi taşımaktan onur duyduğum annemin babası Ahmet dedem.*



*Anneannemin annesi büyük ninem Hatice,  
küçük teyzem Pembe ve Ahmet dedem. Nergisli Köyü.*



*Annem Vedia ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Kurucu  
Öğretim Üyesi dayım Prof. Dr. Turan Göksan, 1964 Ankara.*



*Minareli Köy'de evimizin bahçesinde kardeşlerimle, 1958.*



## NİÇİN MÜCADELE EDİYORUZ?

Rum yeraltı örgütü **Milli Cephenin** son zamanlarda Ada çapında giriştiği şiddet hareketleri dolayısıyla, ortaya çıkarılan silahlar Kıbrıs'ın barut fıçısı haline getirildiğini bir kere daha ispat etmiştir. Zamanında Türklere karşı kullanılmak üzere çocuklara varıncaya kadar Rum halkına dağıtılan silahların Ada'yı Yunan emperyalizminin kucağına itmek için en büyük vasıtayı teşkil ettiği ve bunun zamanı geldiğinde tekrar aynı maksatla kullanılacağı bir hakikattir.

Kıbrıs'ta korkunç ifşaatlar yapılırken bazı gençlerin yayınladığı bildirimlerde hala daha gerçeklerden uzak kalınması, siyasi ideolojilerinin tesirinde kalarak realitelerin tam olarak aksettirilememesi üzücüdür. Halbuki Türk Cemaatinin bugünkü gençlikten istediği, beklediği önemli sorunlar vardır. Buradaki gerçekleri görerek açıklamalar yapan bir gençliğe her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır. Kendi aralarındaki ihtilaf dolayısıyla çıkan olayların içyüzü nedir, neye istinat etmektedir, gayeleri nelerdir?

Bunların, özellikle yarın bugünkünden daha ağır bir vazifeyi omuzlayacak olan Türk gençliği tarafından iyice bel-lenmesi, gelecek nesilleri ona göre mücadeleye hazırlaması gerekmektedir. Bu, Kıbrıs Türk gençliğinin kaçınılmaz bir

görevi olmalıdır. Ancak bu takdirdedir ki, Türk Cemaatinin uzun zamandan beri kime karşı mücadele etmiş olduğu anlaşılabilir. Burada bir hususu daha belirtmekte fayda vardır. Bazı dış siyasi ideolojilerin tesirine kapılarak bayatlamış sloganlar ortaya atanların bu önemli hususu kavramaları gerektiği kanısındayız.

Üçüncü Dünya ülkelerinin Bağlantısızlar Hareketi veya Bloksuzlar olarak ideallerini hararetle desteklediğini iddia eden Rum **EDEK Partisi lideri Dr. Vasos Lissarides'in** (Çin Komünist partisi ile bağlantılı bir parti idi. Aynı zamanda Makarios'un da özel doktoru idi) son yaptığı açıklamalar Kıbrıs'ta emperyalistlere kimlerin hizmet ettiğini göstermesi bakımından büyük önemi haizdir. Bu adam, Rumlar arasında antiemperyalist mücadelesi ile tanınmış veya siyasi yatırımlar için kendisini bu şekilde tanıtmış bir kişidir. Ne var ki ifşaatları benimsediği ideallere sadık olmadığını ortaya koymaktadır.

Bloksuz ülkelerin savunucusu diye boy gösteren Lissarides'in sözleriyle fiiliyatı tam bir tezat teşkil etmektedir. EDEK partisi lideri Lissarides son yaptığı açıklamada silahları 1964 yılında yetkili makamlara teslim etmiş olduğunu, aynı açıklamasında, silahların 1964 yılında Beşparmak Dağlarında ve diğer yerlerde kullanılmadığını belirtmiş, harekâtın sona ermesini müteakip o zamanki makamlara teslim edildiğini ileri sürmüştü.

Lissarides'in de itiraf ettiği gibi Türklere karşı girişilen barbarca saldırılarda kendisinin de büyük payı bulunmaktadır. Birçoğumuzun hatırlayacağı gibi o sıralarda öyle bir vahşet



yaratılmıştı ki, kahpece vurularak şehit edilen iki Türkün cesetlerinin kaldırılması için gerek Birleşmiş Milletlere gerekse Kızılhaç'a yapılan müteaddit müracaatlar Rum liderliğinin tutumu yüzünden hiçbir sonuç vermemiştir. Antiemperyalist bir mücadele ettiğini ileri süren ve kendisini bu şekilde satarak bir takım art düşüncelere sahip olan Lissarides'in silahlarıyla öldürülen soydaşlarımızın cesetleri kargalara yem olarak bırakılmıştır.

### **Soruyoruz...**

Bunun nesi antiemperyalist bir mücadele? Silahların kimler tarafından yapıldığı veya ithal edildiği ortada. Niçin kullanıldığına gelince herhalde Kıbrıs'ı Bloksuz bir ülke haline getirmek için değildir.

Biraz da kendimize gelelim arkadaşlar. Realiteleri daha yakından görmeye çalışalım. Bugün 1963 Aralığında girilen saldırının maksat ve gayesinin emperyalizme hizmet ederek Ada'yı Yunanistan'a ilhak etmekten başka bir şey olmadığı bizzat Rumlar tarafından dahi itiraf edilirken, hala daha bazılarının gerçekleri yabancı ideolojilerin tesirinde kalarak değerlendirmeye çalışmaları üzücüdür, yazıktır. Emperyalistlerin uşağı Yunanistan idaresine girmek için bugüne dek bin bir ıstırap içinde büyük fedakârlıklara katlanan Kıbrıs Türkünün mücadelesini yanlış anlamak yanlış aksettirmek ve emperyalizme hizmet şeklinde sakat bir görüşle çıkmak davaya ihanet değil de nedir?

Türk toplumu emperyalist emellerine alet olmamak ve emperyalizmin silindiri altında ezilmemek için bunca zor-

luklara göğüs gererek mücadelesini sürdürmektedir. Yoksa gerçek mücadele edenlerin iddia ettiği ve belki bilmeyerek savunduğu bir safhaya dökülürse bu iş burada biter. Tekrar ederiz ki mücadelemiz, **Atatürk ilkelerine sadık kalarak yabancı ideolojilerin tesirine kapılmaksızın şehitlerimizimizin kanlarıyla sulanan bu topraklarda hür ve şerefli insanlar olarak yaşamak içindir. Mücadelemiz antiemperyalist bir mücadeledir.**

Bu yazı, Türkiye’de yaşanan öğrenci eylemlerinden etkilenen gençleri uyarmak amacı ile 1968 yılı Eylül ayında Halkın Sesi gazetesinde yayınlanmıştır. Bilinmesi gereken bir başka husus ise Rumların sol partisi Moskova’ya bağlı AKEL ile Çin Komünist Partisinin güdümünde olan EDEK arasında, Türklere düşmanlık konusunda herhangi bir farkın olmadığıdır.

## İÇİNDEKİLER

- Sunuş 1. Vatan Kokulu İnsan .....
- Sunuş 2.....
3. Sunum .....
4. Sözün Özü.....
5. Dr. Fazıl Küçük'ün Cumhurbaşkanı Yardımcısı  
Seçilmesi .....
6. Dr. Fazıl Küçük'ün Türkiye Ziyareti.....
7. Dr. Fazıl Küçük'ün Dünya Liderlerine  
Gönderdiği Mektup .....
8. Başbakan İsmet İnönü'ye Gönderilen Mesajlar .....
9. Londra Görüşmeleri ve Dr. Fazıl Küçük'ün  
Makarios'a Gönderdiği Mektup .....
10. Bağlantısız Ülkelerin Lusaka Toplantısı .....
11. Makarios'a Karşı Düzenlenen Öldürme Girişimleri .....
12. Makarios'un Saldırı Olayına İlişkin Olarak  
Televizyonda Yaptığı Değerlendirmesi .....
13. İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis'in  
Öldürülmesi Öncesi ve Sonrasında Yaşanan Olaylar .....

- Makarios Daha Açık Konuşmalı İdi.....
- Yeni İçişleri Bakanının Marifetleri.....
14. Papazların Kıbrıs Rum Halkı Üzerindeki Etkileri .....
15. Çil Osman Olayı .....
16. Rumların Katliam İtirafı .....
- Bazı Yerel İtirafı .....
- Polis Soruşturmasındaki Boşluklar .....
- Kıbrıslı Türk Kadınlarının 24 Saat Dehşet Günü.....
- Türklerin Katliam Çukuruna Yunan Kolyesi Atılması ...
- Yunan Cuntası Bizi İşgalci Karşısında  
Savunmasız Bıraktı .....
- Öldürülen 3 Türkün Olayında Rum İş İnsanı da vardı...
- Tseri Bölgesindeki Cinayetlerden EOKA  
Milisleri Sorumluydu .....
- 850 Rum ve Yunan Hala Kayıp.....
- Yeni İskele'de (Trikomo) Kan Döngüsü .....
- Katliama Yorgacis de Karışmış .....
- Kıbrıslı Türkleri Öldürenlerden 3'te 1'i Polis İdi .....
- Soykırım Rum Polisleri Yaptı .....
- Klerides Savaş Tehlikesine Dikkat Çekiyor.....
- Sınır Eylemlerini Kilise Desteklemiş.....
17. Kıbrıs'a Müdahale Tartışmaları Öncesinde Yaşananlar .
- Londra Radyosu'nun Değerlendirmesi .....

18. Kıbrıs'taki Komünistler Niçin Enosis'e Karşılar.....
19. Amerika'nın ve Rusya'nın Kıbrıs'a Bakışı.....
20. Kıbrıs Rumlarını Yunanlaştırma Gayretleri (1831 – 1878).....
  - Pasaport Hilesi.....
  - İngiliz Muavin Konsolosun Raporu .....
  - Fransız Konsolosunun İşgüzarlığı.....
  - Bab-ı Alinin Emirleri ve Feryatname .....
  - İngiliz Uyuğundaki Rumlar Kıbrıs'a Yerleşiyor.....
  - 7 Adalar Yunanistan'a Verilince .....
  - Müslüman Osmanlılara Hayır .....
  - Kıbrıs İngiliz İdaresine Geçince.....
21. Yavru Vatan Kıbrıs .....
22. Bizim Alay .....
23. Kıbrıs Barış Harekatları .....

  - Başbakanlık Makamına .....

24. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Tarihi Kararı .....
25. Amerika Kıbrıs'a Müdahale Etmeyi Düşünmüş .....

  - Asıl Sorun Türkiye'yi Geciktirmek.....
  - Amerika Kıbrıs'a Asker Göndermeyi Düşünmüş .....

26. Kıbrıs'taki Darbe ve Barış Harekatları .....
27. Rumların Avrupa Birliği Maceraları .....

28. Yunanistan Yüksek Mahkemesi'nin Tarihe Not  
Düşen Kararı .....
29. Vicdan Azapları Anıtı.....
30. EOKA'ya Taşınan Silahlar .....
31. Kıbrıs Türklerine Yapılan Yardımlar.....
- Kıbrıs İstirdat Proje Subayı Binbaşı (Emekli  
Albay) İsmail Tansu .....
- Elmas Gemisinin Görevlisi Kuvayı Milliyeci  
Ahmet Oğuz Kotoğlu .....
- Kıbrıs İstirdat Proje Subayı Binbaşı (Emekli  
Albay) İsmail Tansu .....
- Emekli Tümgeneral Ali Fikret Atun'un  
Değerlendirmesi .....
32. Kıbrıs Ada'sının Türkiye İçin Stratejik Önemi Nedir?..
33. Barış Harekatlarının Perde Gerisindeki Bazı Tuzaklar..
34. Yaşam Öyküm .....
35. Yazarın Yayınlanmış Eserleri .....
36. Yararlanılan Eserler .....

## SUNUŞ 1

### VATAN KOKULU İNSAN

Saygıdeğer okuyucular sayın. Ahmet GÖKSAN'ın elinizdeki BİR DEMET YAŞAM TANIK OLDUKLARIM, YAŞADIKLARIM VE ARAŞTIRDIKLARIM KIBRIS TÜRKÜ'NÜN ONUR MÜCADELESİNDEN konulu 6. eseri ulu önderimiz Mustafa Kemal ATATÜRK'ÜN 1937 yılında Antalya'da söylediği "Efendiler, Kıbrıs düşman elinde bulunduğu sürece bu bölgenin ikmal yolları tıkanmıştır. Kıbrıs'a dikkat ediniz. Bu ADA bizim için önemlidir"- dediği sözleriyle başlayan bu araştırma zengin tarih ve güncel bilgileri içeriyor. Eserin daha yeni ön yazısını okuyordum, Atatürk'ün 29 Ekim 1933 tarihinde "Bugün Sovyet Rusya, dostumuzdur, komşumuzdur, müttefikimizdir. Bu dostluğa ihtiyacımız vardır. Fakat yarın ne olacağını kimse kestiremez. Tıpkı Osmanlı İmparatorluğu gibi, tıpkı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi parçalanabilir. Bugün elinde tuttuğu milletler, avuçlarından kaçabilirler. Dünya yeni bir dengeye ulaşır. O zaman Türkiye ne yapacağını bilmelidir. Bizim, bu dostumuzun idaresinde dili bir, inancı bir, öz kardeşlerimiz vardır. Onlara sahip çıkmaya hazır olmalıyız. Hazır olmak, yalnız o günü susup beklemek değildir, hazırlanmak lâzımdır. Milletler buna nasıl hazırla-

nır? Manevî köprülerini sağlam tutarak! Dil, bir köprüdür; İnanç, bir köprüdür; Tarih, bir köprüdür. Bugün biz bu kit-  
lelerden dil bakımından, gelenek, görenek, tarih bakımın-  
dan ayrılmış, çok uzağa düşmüşüz. Bizim bulunduğumuz  
yer mi doğru, onlarınki mi? Bunun hesabını yapmakta fay-  
da yoktur. Onların bize yaklaşmasını bekleyemeyiz. Bizim  
onlara yaklaşmamız gerekli... dediği sözlerini hatırladım.  
Ulu önderimiz sanki dış Türklerin bugünkü durumunu yıl-  
lar önce bilmiş. Önceden tedarikinin görülmesini vasiyet  
etmiş gibi.

Yazar Ahmet GÖKSAN'IN önceki ciltlerinde olduğu gibi  
bu eserinde de baştan sonuna kadar ilgi çekici konuları içe-  
riyor. Örneğin: Dr. Fazıl Küçük'ün Cumhurbaşkanı Yar-  
dımcısı Seçilmesi, Onun Türkiye Ziyareti ve Dünya Lider-  
lerine Gönderdiği Mektup. Aynı zamanda Başbakan İsmet  
İnönü'ye Gönderilen Mesajlar, Londra Görüşmeleri ve Dr.  
Fazıl Küçük'ün Makarios'a Gönderdiği Mektup, Bağlantı-  
sız Ülkelerin Lusaka Toplantısı, Makarios'a Karşı Düzen-  
lenen Öldürme Girişimleri, Papazların Kıbrıs Rum Halkı  
Üzerindeki Etkileri, Çil Osman Olayı, Rumların Katliam  
İtirafı, Kıbrıslı Türk Kadınlarının 24 Saat Dehşet Günü,  
Türklerin Katliam Çukuruna Yunan Kolyesi Atılması, Kıb-  
rıslı Türkleri Öldürenlerden 3'te 1'i Polis İdi, Amerika'nın  
ve Rusya'nın Kıbrıs'a Bakışı, Kıbrıs Rumlarını Yunanlaş-  
tırma Gayretleri (1831 – 1878), İngiliz Uyruğundaki Rum-  
lar Kıbrıs'a Yerleşiyor gibi konular tarihin öz sayfalarıdır.  
Bu eser sadece Türkleri değil aynı zamanda Rumları, Yu-  
nanları ve diğer bazı milletleri derinden düşündürecek bil-  
giye sahip bir eserdir. Eserde sadece Türklerin çektiği ıstı-



raplar, kayıpları yazılmıyor. Burada Rumlarla Yunanlıların bir birine yaptığı haksızlıkları da açık yazıyor. Rum kökenli Makarios'un söylediği hakikati için Yunanların onu öldürmeye teşebbüs göstermesi konusu da eserde yer almaktadır. Yazar Ahmet GÖKSAN'ın araştırıp kaleme aldığı, Adada yaşayan Rumlar bir politika uygulayarak Yunanistan'a gidip kısa bir süre içinde Yunanistan vatandaşı olup Kıbrıs'a geri dönmeleri konusunu da okumak mümkündür.

Eseri okudukça fark ediliyor ki, yazar çok daha önceleri mücadele etmiş. Bilgileri kendisinde biriktirerek arşiv oluşturmuş. Onun yazdığı her bir satırında yavru vatanına olan sevgisi, ona verdiği değeri his olunuyor. Yazar Ahmet GÖKSAN tekçe bu değil önceki eserlerini yazarken de sadece kaynaklar kullanmıyor. Onun kalbinin kuytusunda gizli saklı günümüze kadar sır olarak kalan çocukluk, gençlik, olgunluk dönemlerindeki bizzat ailesiyle birlikte kendinin KKTC verdiği mücadelelerini, halkının yaşadığı haksızlıkları göz önünde bulundurarak yazıyor. Eseri okudukça kendini o olayların içinde buluyorsun. Türklerin yaşadığı haksızlıkları okudukça ilk önce kendi kendine "Neden?" diye soruyorsun. Bazen düşünüyor, yaşanan haksızlıkları göz önünde bulunduruyorsun, için nefretle dolsa bile bu yaşanmışların doğru olmadığını düşünerek ve barışçıl olmaya üstünlük veriyorsun. Eserde yer alan, günümüzde unutulmak üzere olan birçok konuları okudukça değerlidir.

Sayın Ahmet GÖKSAN yıllarını verdiği mücadele sonunda elde ettiği araştırmalar neticesinde değerli bir ansiklopedi seviyesinde eser yazmış. Bu eserden öğrenciler, eğitimciler,

tarihçiler, akademisyenler, araştırmacılar vs. yararlanabilir. İyi olurdu ki, eser dünya çapında okunması için bir çok ege- men dillere çeviri yapılsın. Okumak isteyen herkes okusun ve kimin ne olduğu bilinsin. Hatta Kuzey Kıbrıs Türk Cum- huriyeti konusunda yanlış bilgiye sahip olanlar için de iyi bir kaynaktır.

Yazar Ahmet GÖKSAN'IN doğma büyüme Kuzey Kıbrıslı olması ve daha çocukken büyükleriyle beraber yavru vatani için mücadele etmesi onun kaleminin bugüne kadar elinden düşmemesine sebeptir. Böyle bir değerli eserin yazılmasın- da büyük katkı sağlıyor. O'nun sadece yazdığı eserlerini de- ğil bizzat kendisiyle konuşursanız ilk cümlesinden vatana olan duygusu ona verdiği değeri, dürüstlüğünü hissedersi- niz. Kısacası bu insan baştan sona kadar vatan kokuyor.

Sayın hocam kaleminiz hiç durmasın, Yavru Vatan KKTC için, vatanın geleceği için, bütünlüğü için çalışsın dilekle- rimle.

**Dr. Sevil PİRİYEVA KARAMAN**

Ankara Üniversitesi

Ankara/Türkiye

## **SUNUŞ 2**

### **KIBRIS TÜRK'ÜNÜN ONUR MÜCADELESİ**

“Kıbrıs uyuşmazlığının çözümünün önündeki engellerden birisi karşımızdakilerin örgütlü olarak yapmaya devam ettikleri mücadeleden kısa bir bölümünün değerlendirilmesini sizlerle paylaşmış oluyorum. İngilizler ile Fransızların rollerinin bilinmesi kaydıyla...

Bu nedenle önümüzde açacağımız engellerin olduğunun bilinci ile birlikte hareket etmemiz gerekiyor mu ne”...

**Ahmet GÖKSAN**

Yazarın yayınlamış olduğu ‘Bir Demet Yaşam, Tanık Olduklarımız, Yaşadıklarımız ve Araştırdıklarımız, Kıbrıs Türklerinin Onur Mücadelesinden Yakın Dönem Kıbrıs Tarihi’ 6 ciltlik kitap serisinin tamamlayıcı bilgi ve belgelere dayalı 7. cildinin de çıktığını ve bu bilgilere de ihtiyacımız olduğunu siz değerli okurlarla paylaşmak istedim.

Elinizde bulunan kitap, içinde çok değerli bilgi ve belgelerle karşılaşacaksınız. Büyüklerimiz yaşadıkları, yaşadığı günleri anımsayacak, gençlerimiz ise hayret ve şaşkınlık içinde olacaklardır.

Özellikle Bağlantısız Ülkelerin Lusaka toplantısını okumalısınız ve günümüzde yaşananlarla değerlendirme yapmalısınız.

Ayrıca Kıbrıs Barış Harekatlarının hakkında yanlış bilgileri ortadan kaldıracak Yunanistan Yüksek Mahkemesinin 21 Mart 1979 tarih ve 2658/79 dosya sayılı kararında” Türk Ordusunun Kıbrıs’a müdahalesi yasaldir. Suç cunta ve Yunan subaylarına aittir! Kararını da bir yerlere asmalı ve zamanı gelince kullanmalısınız.

Kitap içeriğinde okuyacağınız bütün başlıklar önemlidir. Bana göre öncelikle, Dr. Fazıl Küçük’ün Dünya Liderlerine

gönderdiği mektup, Makarios ile ilgili bölümler, Çil Osman Olayı, Rumların Katliam İtirafı ve bu bölümde yazılı başlıklar, Amerika ve Rusya'nın Kıbrıs'a Bakışları, Kıbrıs Türklerine Yapılan Yardımlar, Kıbrıs Adasının Türkiye İçin Önemi Nedir? Ve Vicdan Azabı Anıtı...

Elinizde bulunan kitabın yazarı değerli büyüğüm Ahmet GÖKSAN'ı kutluyor, bütün eserlerinde bana Sunuş yazdığı için teşekkür ediyorum.

Bu eserlerin hepsinin Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Milli Kütüphanelerinde bulunması ve ders olarak gençlere okutulmasını bir kez daha istediğimizi belirtiyorum.

Bu eserin Kıbrıs Türkleri için tarih ve siyasal bilgiler açısından büyük bir açık kapattığını vurgular ve Sayın Ahmet GÖKSAN'dan anılarını da yazmasını beklediğimizi bildirmek isterim.

**Mehmet Erol EKENLEROĞLU**  
Kültür Sanatları Derneği Başkanı  
Ankara – Ocak 2022



## SUNUM

İnsan yaşamında değişik evreler olduğu gibi değişik koşullarla zorluklarla boğuştuğumuz dönemlerin de olması son derece doğaldır. Çünkü insanlık bu olayların yaşanmışlıkları ile şekillenerek sunulur. Erken yaşlarda yazmaya başladığım için aradan geçen (Temmuz 2021 ayında 62. Yılımı tamamlamış oluyorum) bu sürede yazdığım değerlendirmelerin binlere ulaştığının da bilincindeyim. Bu nedenle yazdıklarımın oluşturduğum (**BARIŞA KOŞARKEN**) isimli kitabım, ierilerinden ayırabildiğim seçkiden oluşuyor.

Anılarımın ötesinde, **“BİR DEMET YAŞAM – TANIK OLDUKLARIM – YAŞADIKLARIM VE ARAŞTIRDIKLARIM – YAKIN DÖNEM KIBRIS TARİHİNİ”** içermektedir. Adı geçen serinin 6. Kitabını da yayınladım. Elimde olan belgelerle bilgileri **SERİYE 7.CİLT OLARAK** yayınlıyorum. Elimdeki belgeleri ve bilgileri belki de **8. CİLT** olarak da yayınlamayı düşünüyorum. Yazma nedenlerimin başında insan ömrünün ne zaman ve ne şekilde sona ereceğinin bilinmiyor olması gelmektedir. Bazıları şöyle anlatıyordu diye anılmamak ve yaşadığım döneme not düşmek için olduğunu özellikle belirtmek durumundayım.

Buna koşut yakınlarımla da babam şöyle anlatmıştı, dedem

de böyle anlatıyordu dememesi için yazdığımı kaydetmek istiyorum. 6 kitap veya cilt olarak planladığım seriden sonra yukarıda da kaydettiğim gibi elimdeki belgelerin çokluğu nedeniyle yazma kararımı verdim. Özel başlıklar altında tarihe not düşmek için yazmaya çalışacağım. Öncelikle sağlıklı olmam koşulu ile... Neden mi? **Çünkü gazeteci yaşadığı dönemin tanığıdır.**

Burada bir hususa da açıklık getirmek gerektiği inancındayım. Kıbrıs uyuşmazlığının çözümüne ilişkin konu başlıklarını gazete sayfalarında okurlarla her hafta düzenli olarak paylaşıyorum. Buna koşut okullarda ders kitabı olması için başlattığım çalışmalarına da devam ediyorum. Aradan geçen süreye karşın Milli Eğitim Bakanlığı ilgililerinin gerekli çabayı göstermediklerini üzülererek de olsa kaydediyorum.

Kıbrıs Cumhuriyeti 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulurken yaşanan sıkıntıların şu ana dek henüz sonlandırılmadığını da kaydetmek istiyorum. O günün koşullarında yaşananların benzerleri kişiler değişse bile söylem değişikliği yapılarak allanıp pullanarak aynen devam ettirildiği gerçeğini hep birlikte yaşıyoruz. Kıbrıs Ada'sının hiçbir zaman Yunan egemenliği altına girmemesine karşın Ada'nın bir Yunan adası olduğunu savlayanların bu yönlü çalışmalarına devam ettikleri hiç birimizin yabancı olmadığı söylemlerdir.

Bu nedenle Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsız bir cumhuriyet olarak kurulmasının karşı taraf için bulunmaz bir fırsat olarak algılanması nedeniyle bu yönlü çalışmalarına sürekli olarak ivme kazandırmaya çalışıyorlar. O günlerde estirilen Soğuk Savaş yöntemlerine karşı gibi bir görüntü veren Bağ-



lantısızlar Hareketi içerisinde yer alan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bir Rum Cumhuriyeti olduğu görüşü öne çıkarılarak çalışmalarını devam ettirdiler. BM Güvenlik Konseyi'nin 04 Mart 1964 tarih ve 186 sayılı kararı ile bu savlarına yasal kılıf kazandırdılar. Alınan bu karar Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş antlaşmalarına aykırıdır.

Dışarıda bu yönlü çalışmalarını kabul ettirmeye çalışırlarken adada Kıbrıs Türklerinin Anayasal haklarını budamaya kalkıştılar. Anayasa Kıbrıs Türklerine ayrıcalık tanıdığı için 13 maddesini değiştirdiler. Bu dönemde Kıbrıs Türklerine hem fiili hem de ekonomik soykırım uygulamasını başlattılar. Halkın can güvenliğini sağlamakla sorumlu olanlar kurdukları çetelerle saldırıya geçtiler. İşin ilginç yanı ise kurulan bu çetelerin başkanlığını bizzat İçişleri Bakanı sıfatı olan ve yurttaşlarının can güvenliğini sağlamak görevi olan Polikarpos Yorgacis yapıyordu. Genel görüntü böyle olmasına karşın bu dönemde devletin üst yönetiminde görevli olan diğer Rum yöneticilerin nerede ise tamamı bu çetenin elemanları gibi görev yapıyorlardı.

Son dönemde bazı AKEL yöneticilerinin de kurulmuş olan bu çetenin içinde görev aldıklarına ilişkin itiraflar POLİTİS gazetesinde 2018 yılı Ekim ayında yayınlanmıştır. Bir dönem karşımızdakilerin Cumhurbaşkanı olan Dimitris Hristofyas'ın da bu yönlü açıklamaları olduğunu yinelemek istiyorum. Bu arada Kıbrıs Rum Yöneticileri ile Atina'daki Yunanlı yöneticiler arasında yaşanmış olan sis perdesini de aralamak durumundayız. Makarios'un Yunanistan'daki Cuntanın başı olan Fedon Gizikis'e yazdığı 02 Temmuz

1974 tarihli mektubunun tam metnini bir önceki kitabımda sizlere sunmuştum.

Bu mektupta 15 Temmuz 1974 tarihinde Yunan Ordusunun yerli işbirlikçi Rumlarla gerçekleştirdikleri darbenin izlerinin bulunduğunu söylemek olasıdır. 20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirilen 1. Kıbrıs Barış Harekati'nin gerekçelerini geniş olarak ayrıntıları ile bulacaksınız. Olayın gerçek tanıklarının değerlendirmelerini buna koşut yine o dönemde diplomasi alanında yaşananları da paylaşmış olacağım.

Daha önce her fırsatta değerlendirdiğim Makarios, BM Güvenlik Konseyi'nde 19 Temmuz 1974 tarihinde yaptığı ve tarihe not düşen konuşmasında Adanın Yunanistan tarafından işgal edildiğini haykırıyor ve Garantör ülkelerin müdahale etmelerini istiyordu. Konuşmasında Türklerin de can güvenliklerinin olmadığını ve adanın Yunanistan'ın işgali altında olduğuna vurgu yapıyordu. Adaya döndükten ve ayakları yere sağlam bastıktan sonra yaptığı bu konuşmasını unutarak Türkiye'yi işgalci olarak tanımlamaya başlıyordu.

Kıbrıs Rumlarının adayı Yunanlaştırma çabaları ile Kıbrıs'ın YAVRU VATAN olarak anılmasının kısa öyküsünü de paylaşmış olacağım. Amerika ile Rusya'nın Kıbrıs'a bakışlarını da irdeleyeceğim. Buna koşut Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş antlaşmaları ile Kıbrıs'a gönderilen BİZİM ALAY'ın öyküsünü de paylaşacağım. Daha önceleri yaptığım araştırmalarımın bazılarını sevginin paylaşıldığı gibi büyüdüğü inancı ile paylaştım. Buna karşın belge ve bilgi-

ler verdiğim kişilerden teşekkür edenlerin yanı sıra ismimden hiç söz etmeden kitaplarında kullananlara da rastladım. Yaşamın bu acımasızlığı karşısında kitabını yayınlayıp bilimsel dergilerde makale yazanlara yalnızca ÜZÜLDÜM ve ACIDİM...

Buna karşın Türkiye'nin değişik üniversitelerinde öğrenim gören ğrencilerin Kıbrıs'ın yalnız siyasi konularının dışında yaptıkları çalışmalarına da destek oldum. Özellikle geleceğimiz olan gençlerin yetişmelerine karşılık beklemeden yardımcı olmaktan mutluluk duyduğumu da paylaşmak istiyorum. Hepsi de ayrı ayrı onur kaynağımızdır.

Ne mutlu onlara...

Torunlarımızın emaneti olan ülkemizi onların da torunlarına emanet edebilmeleri için hep birlikte el ele vererek çalışmamız gerekiyor mu ne...

SEVGİ ile kalımız...

## SÖZÜN ÖZÜ

Yaşam devam ederken yazı yazdığımı bilen yakın çevremdeki dostlar ve arkadaşlarım sıklıkla **NEDEN YAZIYORSUNUZ** diye sorguluyorlardı. Ben de **NEDEN YAZMAYAYIM?** diye yanıt veriyordum. Bir anlamda yaşamış olduğum olayları kendi penceremden değerlendirmiş olmayı da amaçlıyordum. Çünkü gazeteciler yaşadıkları çağın tanıklarıdır.

Bizim kuşağın gazeteciliğe başladığımız günlerinde matbaaya girildiği belli oluyordu. Ciğerlerimize dolan matbaanın, boya kokusunu aldınız mı vazgeçmeniz olanaklı değildi. Şimdiki gibi modern aletler ve makineler olmamasına karşın o günler yine de güzeldi. Kitabımın basımı için gittiğim matbaada bu kokuyu özlüyorum.

Kıbrıs Türkünün ölüm kalım mücadelesi verdiği günlerde Kıbrıs'ta **NACAK** isimli bir gazete yayınlanmaya başlamıştı. Nacak gazetesi diğer gazetelerle birlikte Kıbrıs Türklerinin direniş simgesi olarak da kabul ediliyordu. Buna koşut halkın ulusal bilinç etrafında toplanmalarına ilişkin yazılanlar öne çıkarılıyordu. O günlerde Ben 14 (yanlış okumadınız) on dört yaşında idim. Nacak gazetesi Halkın Sesi matbaasında basılıyordu. Bize düşen görev ise önce-

likle Nacak gazetesinin Adanın yerleşim yerlerindeki Türk-  
lere ulaştırılması idi. Köylere ve kasabalara gidecek olan  
aracı kullanacak ilgili kişiye gazeteyi teslim etmekte.

O günün koşullarında günümüzdeki gibi renkli gazete bas-  
mayı düş ötesi olarak da düşünüyorduk. Haberler ile fo-  
toğraflar siyah beyaz basılırken gazetenin ismi ise kırmızı  
renkli olarak basılıyordu. Örneğin başlıkların basımına er-  
ken saatlerde başlanırdı. Sayfa düzeni yapıldıktan sonra da  
önce iç sayfalar basılıyordu. Daha sonra da ön sayfa ile arka  
sayfaların basımı yapılıyordu. Bu işlemlerin tamamlanması  
genellikle sabahın ilk ışıklarına dek sürüyordu. Harfler kur-  
şun döküm olarak hazırlandığı için bazen düzeltme yapmak  
bile zor oluyordu. Burada dizgici dediğimiz arkadaşımızın  
görevinin ne kadar zor olduğunu belirtmeden geçemiyor-  
um. Kol gücüne bağlı olarak yapılan baskının tamamlan-  
ması ile hepimiz rahatlıyor ve mutlu oluyorduk.

İlk yazdığım yazım ATLILAR ile MURATAĞA köylüleri-  
ne ilişkindi. EOKA teröristlerinin baskısı sonrasında köyle-  
rinden ayrılmak durumunda kalmışlardı. Köylerinden ayrıl-  
madan önce o günün koşullarında Rumlar **toplu mezarları**  
hazırlamaya vakit bulamadıkları için sadece canlarını kur-  
tarabilmişlerdi. Bir süre sonra ortamın yumuşaması üzerine  
tekrar köylerine dönmüşlerdi. Perişan bir yaşam sürüyorlar-  
dı. Kış gelmeden evlerinin yapılması gerekiyordu. Yazım  
içerik olarak herkesin ev yapılacak malzemelerle anılan  
köylere gitmeleri halinde evlerin kısa sürede yapılabilece-  
ğine ilişkindi.

Bu dönemde aynı sıkıntıyı yaşamış olan diğer köylerdeki

Türklerin de yardımına gidilmesi gerekiyordu. Genellikle Pazar günleri uzun araç kuyrukları ile davul zurna eşliğinde düğüne gider gibi diğer bütün köylere de gidiliyordu. İmece usulü ile kış gelmeden evleri içinde oturulabilecek duruma hazır hale getiriliyordu. **Bir elin nesi var iki elin sesi var** söyleminde olduğu gibi çalışmalara devam ediliyordu. Köylerini can güvenlikleri olmadığı için terk eden diğer köylerdeki Türkler de aynı yöntemle dayanışmanın güzel örneği verilerek evlerine kavuşuyorlardı.

Halkın Sesi gazetesi ve matbaanın sahibi olan liderimiz Dr. Fazıl KÜÇÜK de matbaada sıklıkla baskı işlemlerini izliyor ve sağa sola emirler veriyordu. Bir gün bana, “**niye orada boş oturuyorsun? Makinenin başına geç ve gazete nasıl basılır öğren**” diye azarlar gibi emir verdi. O’nun bu konuşmasından ve duruşundan etkilendiğimi de kaydetmek istiyorum.

O günlerde vücuduma giren ulusalcı duruş virüsü Beni bu günlere taşıdı. O virüs Kıbrıs Türklerinin haklarının her alanda savunulmasıdır. Bu virüs vücudunuza girdi mi... Gelin de savunmayın veya yazmayın... O virüs sizi sevdi mi kara sevda gibi Sizinle birlikte son nefesinizi verinceye dek birlikte olacaktır... Virüs emekli olmanıza da izin vermez...

Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denктаş vücuda giren bu virüsün Lala Mustafa Paşa’nın eseri olduğunu esprili bir şekilde anlatıyordu. “**Eğer Lala Mustafa Paşa 1571 yılında Kıbrıs’ı fethetmese idi günümüzde belki de bu konuyu konuşmuyor olacaktık**” diyordu.

Böyle bir başlangıçla başladığım yazı yazma macerama halen devam ediyorum. 2021 Temmuz ayında 61 yılı geride bırakarak 62. Yıla başlamış bulunuyorum. Elim kalem tuttuğu sürece Yüce Atatürk'ün ilkelerinden ödün vermeden ayrılmayacağımı yineliyorum ve gösterdiği duruş ile liderimiz Dr. Fazıl KÜÇÜK'ün çizdiği çizgiden de ayrılmadan yazmaya devam edeceğim. Adamına göre konuşmayacağımı dosta düşmana karşı duyuruyorum.

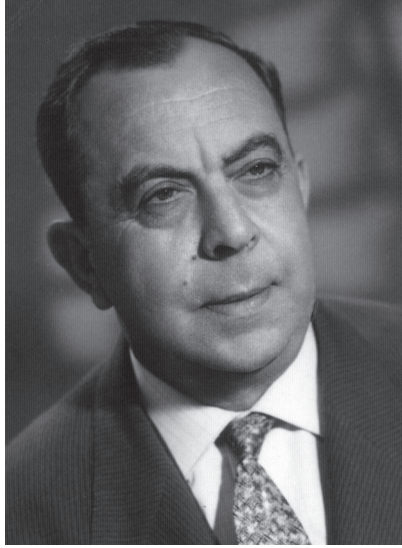
İnsanların sevgisi, birbirlerini sevdikçe büyür... Bilgiler de olduğu gibi aynı şekilde paylaşıldıkça büyüyor. Büyüme-ye de devam edecektir. Türkiye Cumhuriyeti kurulurken bağımsızlık ile egemenlik harcını birlikte karan Yüce Atatürk'ün yakın silah arkadaşı 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü bir görüşmemizde Bana, **“En güçlü silahın bilgin olsun. Sokak adamlığını herkes yapar”** diye kulağıma küpe yaptığım sözü ile O'ndan dinlediklerimi, öğrendiklerimi, aldığım dersleri bugüne değin yeri geldiği sürece uyguladığımı belirtmek istiyorum.

Işıklar içinde olsun...

Sizlerin de en güçlü silahınız sevginiz ve bilginiz olsun...

SEVGİ ile kalımız...

## Dr. FAZIL KÜÇÜK'ÜN CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI SEÇİLMESİ



*Dr. Fazıl Küçük*

Zürih ve Londra Antlaşmalarının imzalanması sonrasında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Rum, Cumhurbaşkanı Yardımcısının Türk toplumu temsilen seçilmesi karar altına alınıyordu. Rum toplumu Makarios'u laik bir devlet yapısına ters gelecek şekilde bu makama seçiyordu. Bu seçimin sonucuna ne yazık ki garantör ülkelerden herhangi bir tepki gelmiyordu. Bu nedenle de seçim yasallık kazanıyordu. Kıbrıs Türk toplumu da Dr. Fazıl Küçük'ü başka adayın çıkmaması üzerine seçim yapılmadan Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı olarak seçiyordu.



03 Aralık 1959 tarihinde anılan makama seçildiği onaylanan Dr. Fazıl Küçük, Lefkoşa’da kendisini kutlamaya gelenlere bir konuşma yapıyordu. Konuşmasında bu noktaya gelinene kadar verilen mücadeleyi ve toplum olarak yaşanan sıkıntıları anlattıktan sonra;

**“Zürih ve Londra Antlaşmaları Kıbrıs Türk toplumunun imzasını koymuş olduğu bir mukaveledir. Bu mukavele çerçevesinde (koşullara göre) Kıbrıs’taki vaziyetimiz tayin edilmiş oluyor. Biz burada Kıbrıs’ın idaresinde yetkili ortak olarak söz sahibi olmuş bulunuyoruz. Bu karşılıklı mukavele, iki toplumun birbirlerinin haklarına saygı göstermesini ve Kıbrıs’ta hür ve serbest yaşama hakkını tanımaya dayanır. Bu mukavele ile Kıbrıs’ta Türkiye’nin hak ve hukuku da uluslararası bir şekilde tayin ve tespit edilmiş oluyor. Güvenliğimiz, insan haklarımız, yaşama, çalışma serbestimiz Türkiye Yunanistan ve İngiltere’nin garantisi altına alınmıştır. Bundan böyle, bizim için ‘geleceğimiz ne olacak’ diye endişe etmek yoktur. Çünkü geleceğimiz de garanti altına alınmıştır. Türk toplumu haksızlığa uğramayacaktır. Çünkü anayasa altında haksızlık yasak, tarafgirlik yasak olacak ve bütün haklarımızı koruyacak Anayasa Mahkemesi kurulacaktır. Biz bu mukaveleye sadık kalmak azmini her fırsatta ispat ettik ve sözümüzde durarak imzamıza hürmet edeceğiz; fakat ileride bazı müfrit Rum politikacılarının çıkarması olası olan hadiselere de temas etmek yerinde olur. Eğer bunlar bu mukaveleyi bozarlarsa Kıbrıs Türkü Zürih’ten evvelki davasına**

**hemen dönmek ve bunun tahakkuku için gerekeni yapmak hakkını saklı tutacaktır.**

**Toplum Meclisleri toplum haklarımızın sınırları çerçevesinde toplumumuzu yükseltmek için elden gelen her şeyi yapacak, başkalarının bu işlerimize müdahale hakkı olmayacaktır. Kendi içimizde tam bağımsızlık kazanmış durumdayız. Bu konularda mali sıkıntı çekeceğimizi düşünerek endişe edenler de vardır. Biz bunu paylaşmıyoruz. Her bakımdan takviye göreceğimize inanıyoruz; az zamanda her sıkıntımızı yenerek çalışan bir yapı meydana getireceğimize kesin güvenim vardır.**

**Yeni yaşam koşulları altında Kıbrıs Türkleri müreffeh olacaktır. Buna kesinlikle inanıyorum. 81 yıllık sömürge yönetiminde her türlü baskıya karşın benliğini korumasını bilmiş olan Kıbrıs Türkü ada bağımsızlığa erdikten sonra, çok uygun koşullar altında erken bir zamanda yükselecek, saadete kavuşacaktır. Kıbrıs Türkü son senelerde göstermiş olduğu birlik ve beraberliği idame ettirir, son zamanlardaki ileri atılma hamlelerine devam eder ve çalışırsa Kıbrıs da tam bir refaha kavuşacaktır. Biz Kıbrıs'ta 27 milyon Türkün bir parçası olarak büyük hamlelerimizi 27 milyonu göz önünde tutarak yapabiliriz. İktisadi ve ticari yaşamımızı buna göre ayarlayacağız. Sosyal kalkınma programımız bu oranda geniş olacak ve işçi sınıfının en erken bir zamanda emin koşullar altında çalıştığını görmek için elden geleni yapacağız.**

**Zürih Antlaşması, anayasa ve Kıbrıs etrafında imza-**

lanmış olan uluslararası antlaşmalar bize bu fırsat ve olanakları vermektedir. Yeter ki biz bunları kullanmasını bilelim, yeter ki birbirimize düşerek, ikilik ve partililik yaratarak kendi kendimizi içimizden parçalayıp zayıflatmayalım. İktisadi sahalarda olduğu kadar maarif sahasında da süratle yükselmek için elden gelen her şey yapılacaktır. Disiplinli, kültürlü, ulusal duyguları tam kuvvetli bir gençlik yaratacağız. Öğretmenlerimiz Kıbrıs genelinde ulusal kültürü, iktisadi kalkınma programını yayan ve uygulayan öncüler olacaktır. Onların tuttuğu meşale Kıbrıs Türküne en doğru yolu gösterecektir. Kooperatifçilik yolu ile bütün zorluklarımızı halletmeye çalışacağız. Muhtaç olduğumuz krediyi temin için elden gelen her olanağı yaratmak için başvuracağız. İşçi ve çiftçi davası önümüzdeki ilk devrenin başta gelen davasıdır. Maarif davamız bunlara eşit giden davalardan olacaktır. Bütün bunlar yanında göçmenlere yardım ve diğer sosyal hamleler Toplum Meclisi'nin programı çerçevesine girecektir. Kıbrıs'ın bütün Kıbrıslılar için mesut ve barışçı bir yuva olmasına çalışırken, bu yuvanın bir kolu olan Kıbrıs Türklerini her bakımdan kuvvetlendirmek için elden gelen her şey yapılacaktır. Toplum işlerinde özveri ve dirayetle çalışacak arkadaşlar seçeceğiz. Yükselme yolunda korkmadan ilerleyeceğiz. Ortak sıkıntı ve acılar baş gösterirse son dört sene zarfında karşılaştığımız zorlukları iman ve güvenlikle bunları da yenmesini bileceğiz.

Kıbrıs Türklerine iyi bir gelecek vadetmek mutluluğu içindeyiz. Fakat bunu büyük bir koşula bağlıyorum. Bu

**koşul yorulmak bilmeden çalışmak, didinmek ve yine çalışmaktır. Çiftçimiz tarlasında, işçimiz işinde, eğitimli olanlarımız kendi sahası çerçevesinde ve çocuklarımız okullarında durmadan dinlenmeden çalışmak mecburiyetindedir. Çalışacağız, atalarımızdan emanet kalan bu topraklarda Türklüğe yakışır bir yaşam sürmek için elden gelen her şeyi son nefesimize kadar yapacağız. Bizden sonra gelecek olan çocuklarımıza mesut ve her bakımdan güvende olan bir Kıbrıs bırakacağız. Bu Kıbrıs'ta Türk kültürü, Türkiye'ye bağlılık normal şeyler olacak. 81 senenin baskısından kurtulan Kıbrıs Türkü bu seneler zarfında kaybettiğini kısa bir zamanda kazanmak amacıyla hızla ileriye atılacaktır. Buna eminim. Çünkü etrafımızda en karanlık günlerde bize inanan ve güvenen aynı özverili temiz ve kahraman kitle vardır”** diyerek konuşmasını tamamlıyordu. Bu konuşmayı doğal olarak Kıbrıs Türkünün geleceğe ilişkin olarak çizilmiş bir yol haritası olarak okumak gerekiyor. Buna karşın çizilen yol haritasının günümüzde yok sayıldığı günlerden geçiyoruz. Kaldı ki imzalanmış olan antlaşmalara karşı tarafın da aynı iyi niyetle yaklaşmadığı yadsınamaz bir gerçektir.

Bizlerin ne kadar iyi niyetli olduğumuz söyleniyor olsa bile geleceğe kuşku ile bakmamızın önünde engel değildi. Kıbrıs Türkünün kâğıt üzerinde elde ettiği haklarının ilk andan itibaren doğru anlaşılmadığını karşımızdaki unsurun uygulamaları ile ortalıklara koyması nedeniyle bu günlere ulaştığımızın yadsınmaması gerekiyor. Bu nedenle adada çözümsüzlük yarım asrı aşan süredir çözüme ulaştırılamıyor. Yine de torunlarımızın emanetine sahip olarak onların

da kendi torunlarına teslim etmek gibi bir yükümlülüğümün olduğunun unutulmaması gerekiyor. Gerçekte Adada yaşananlar iki toplum arasındaki uyuşmazlıktır. Sorun karşı tarafın söylemidir.

## **DR. FAZIL KÜÇÜK'ÜN TÜRKİYE ZİYARETİ**

Kıbrıs Cumhuriyeti kurulurken bu yeni yapının devam etmesi için Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Garantör ülke olarak belirleniyordu. Cumhurbaşkanı Rumlar tarafından seçilirken Cumhurbaşkanı Yardımcısını Türkler seçiyordu. Makarios'un, Cumhurbaşkanı sıfatı ile Türkiye'yi ziyaret etmesinden sonra Kıbrıs Türklerinin haklı mücadelelerini Türkiye'deki yetkililere anlatması ile bilinen Dr. Fazıl Küçük de bu ziyaretlerinin dışında resmi olarak Türkiye'yi eşi ile birlikte ziyaret ediyordu. 07 Ocak 1963 tarihinde Ankara'ya Türk Hava Kuvvetlerine ait uçakla getirildi.

Ada'da yapılan mücadelede öne çıkan kişiler de eşleri ile birlikte katılıyorlardı. Ankara Esenboğa Havaalanında Başbakan İsmet İnönü ve eşi Mevhibe İnönü tarafından karşılanıyorlardı. Başbakan Yardımcıları Ekrem Alican, Hasan Dinçer, Turhan Feyzioğlu Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin ve diğer resmi görevliler karşılama hazır buluyorlardı. Karşılayanlar arasında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Ankara İşgüderi Mehmet Ertuğruloğlu ve eşi de bulunuyordu. Dr. Fazıl Küçük'e eşlik eden diğer görevliler arasında ise Türk Toplum Meclisi Başkanı Rauf Raif Denктаş ve eşi,

Kıbrıs Cumhuriyeti Savunma Bakanı Osman Örek ve eşi, Cumhurbaşkanı Yardımcılığı Müsteşarı Cemal Müftüzade ve eşi, Enformasyon Dairesi Başkanı Necati Sağer ile TC Lefkoşa işgüderi Mazhar Özkol da bulunuyorlardı.



*İsmet İnönü*

Bu kadar geniş katılımlı sayılabilecek bir heyetle gelinmesinin anlamı adadaki gerçek durumun birinci ağızdan dinlenmesi idi. Bir ay önce Makarios'un tutumu yakından izlenmişti. Olası bir anayasa değişikliği karşısında izlenecek yolun ve yöntemin belirlenmesine yönelik bir ziyaret olarak da anmak gerekiyor. Yapılan ziyaretten sonra Rum yöneticiler hükümette sorun çıkarmaya da başlamışlardı.

Esenboğa Havaalanındaki karşılamada resmi kişilerin dışında halkın da yoğun ilgisi vardı. Dr. Fazıl Küçük Onur Salonunda yaptığı konuşmada Anavatan Türkiye'de bulunmaktan duyduğu mutluluğu dile getirdikten sonra **Atatürk Türkiye'sinin izinde yürümeye devam edeceğini** söylü-

yordu. İnönü de cevabi konuşmasında Dr. Fazıl Küçük ve beraberindekileri Türkiye’de görmekten duyduğu memnuniyeti söyledikten sonra **Türkiye’nin Kıbrıs Türklerine olan desteğinin tam olduğuna** vurgu yapıyordu.

Anıt Kabir ziyareti de büyük coşku içinde geçti. Özel Defteri imzaladıktan sonra kalacağı Ankara Palas Oteli’ne giden Dr. Küçük yol boyunca toplananların coşkusu ve ellerinde **Hoş Geldiniz, Sizinle Beraberiz** pankartları dikkati çekerken halk dakikalarca **Dr. Küçük Çok Yaşa** diye tempo tutuyordu. Bunun üzerine Dr. Fazıl Küçük Ankara Palas Oteli’nin önüne çıkarak konuşma yapmak durumunda kalıyordu. Başbakan İnönü de Dr. Fazıl Küçük’ün yanında idi ve konuşmasını onaylarcasına gülümseyerek başını sallıyordu.

Doğal olarak bu konuşmanın özü Kıbrıs Türklerinin mücadelesinin ne kadar haklı olduğunun da göstergesi oluyordu. Halk heyecanını ve coşkusunu yenemeyerek O’nu omuzlarına alarak sevgilerini de göstermiş oluyordu. O’da gösterilen bu sevgiyi hak ediyordu. 09 Ocak 1963 tarihinde de Konya’yı ziyaret ediyordu. Vali **Rebi Karatekin** gelen konuklarını il sınırında karşılıyordu. Konya’ya gidene dek 200 kilometreye yakın yol boyunca aynı şekilde coşku yaşanıyordu. Herkesin yol boyunca bütün hünelerini göstermek için yarıştıklarını da belirtmek istiyoruz. Yaşananları Dr. Küçük’ün yanı sıra eşi Süheyla hanımdan da dinlediğimi de kaydetmek istiyorum. Ziyaretin ikinci günü Dr. Küçük ve İnönü Başkanlıklarındaki heyetler arasındaki görüşmelerde adadaki gelişmeler ele alınıyordu. Öğleden

sonra Kıbrıs Heyeti Türkiye Büyük Millet Meclisini ziyaret ederek Cumhuriyet Senatosu Başkanı Suat Hayri Ürgüplü tarafından karşılanıyordu. Senato'daki görüşmeler sırasında Senato Dışişleri Komisyonu Başkanı Ahmet Yıldız yaptığı konuşmasında, **“Makarios’un ümit veren ziyaretinden sonra Kıbrıs’ta umduğumuzun tam tersine ve derin bir hayal kırıklığı yaratan bazı davranışları hesapsız ve kontrolsüz hareketler olarak nitelemek isterim”** diyordu.

Dr. Fazıl Küçük’e gösterilen yakın ilginin temelinde O’nun 1950’li yıllardan beridir Anadolu’da o günlerin ilkel koşulları altında Kıbrıs Türklerinin yaşadıkları sıkıntılarını anlatmış olması idi. Bunları yaparken de **gerçek bir devlet adamı olduğunu da kanıtlamış oluyordu**. Bu arada Amasya ile diğer illerde konuşma yaparken şimdiki gibi kürsülerin olmaması nedeniyle derme çatma kürsülerde konuşmak durumunda kalırken bu kürsüleri de yadırgamıyordu. Amasya’daki konuşma yaptığı kürsüden ayakkabısının altının delik olduğunu olayı yaşayan gazete bayisi bir kişi anlatmıştı. O resmi Yeşilirmak gazetesinin arşivinde bulabileceğimi söylemişti. Zamanının olmaması nedeniyle o resmin fotoğrafını çekemediğimin sıkıntısını yaşıyorum.

## **DR. FAZIL KÜÇÜK’ÜN DÜNYA LİDERLERİNE GÖNDERDİĞİ MEKTUP**

Kıbrıs Türklerine karşı Rum saldırılarının 21 Aralık 1963 tarihinde başlaması sonrasında Garantör ülkeler arasında başlayan görüşmelerden beklenen sonuç alınamıyordu.



Türkler ölüm kalım savaşı verirlerken Kanlı Noel saldırıları da aralıksız devam ediyordu. Bu durum, Rumlar için bulunmaz fırsattı. Garantör ülkelerde yaşanan siyasi gelişmeleri fırsata çevirmek için ortamın uygun olduğu savı ile harekete geçtiler. Akritas Planını uygulamayı ilke haline getirenler yapılan bütün uyarıları da dikkate almıyorlardı. Çünkü İngiltere 1964 yılında seçime hazırlanırken Türkiye ile Yunanistan da sorunlar yaşanan ortaklık hükümetleri tarafından yönetiliyordu. Rumlar bu ortamı bulunmaz bir fırsat olarak görüyorlardı.

Genel çerçeve bu noktada iken Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük, adada yaşananları dünya liderlerine iletmek üzere 05 Ocak 1964 tarihinde aşğıdaki mesajı gönderiyordu.

“Kıbrıs Rumları, Cumhuriyetin Hükümet ve Emniyet Kuvvetlerindeki ekseriyet kuvvetinden istifade ederek ve bunu kötüye kullanarak 20 Aralık 1963 akşamından itibaren şehir ve köylerdeki Türklere ve Türk mallarına karşı planladıkları silahlı hücumu Rum polis ve sivilleri vasıtası ile tatbik mevkiine koymuşlardır.

Evimle Dairemin de hedef teşkil edildiği bu hücumlar, Garantör üç devletin müdahale ettikleri zamana kadar caniyane ve barbarca devam etti. Bu hücumlar esnasında Lefkoşa ile diğer yerleşim yerlerindeki Türk evlerine zorla girilmiş ve masum birçok Türk, kadın ve çocuklar da dahil hunharca evlerinde katledilmiş veya rehine alınarak götürülmüştür.

Dünyaya hadiseleri yanlış aksettirmekte olan Rum liderler, Anayasamızla kanunlarımızı hiçe sayarak Emniyet Kuvvet-

lerinin Rum üyeleri ile binlerce Rum tedhişçiyi ağır silahlarla silahlandırmışlardır. Siyasi mevkilerde bulunan Türkler sahalihyet ve vazifelerini ifadan kasten men edilirken, Emniyet Kuvvetlerinin Türk üyeleri de silahtan tecrit edilerek tevkif edilmişlerdir. Aynı zamanda Rum liderler Türk vatandaşlarını **asi** olarak damgalamışlar ve bunların ev veya bölgelelerinin dışında görüldükleri an vurularak öldürüleceklerini ilan etmişlerdir.

Ateşkes anlaşmasına rağmen Kıbrıs'taki Türklerin hayat ve malları hala büyük ve kaçınılmaz bir tehlike içindedir. Ateşin kesilmesinden sonra bile Rumlar tarafından birçok Türk öldürülmüş, kaçırılmış ve birçok Türk evleri yağma edilerek kasten ateşe verilmiştir. Şehirlerle köylerde yaşayan Türkler hala mahsur vaziyette tutulmaktadır. Bunlarla her türlü temas imkanları kesilmiş ve bu Türklere normal yiyecek malzemesi gönderilmesi artık imkansız hale gelmiştir. Aldığımız itimada şayan haberlere göre şimdi bile Rumlar silahlanarak eskisinden daha geniş ölçüde umumi hücum ve katliama hazırlanmaktadır.

Rum liderleri önümüzdeki Londra Konferansı'nda, Türklerin tamamen tahakküm altına alınması ve kaderlerinin insafalarına bırakılması hususundaki siyasetlerinden en ufak bir fedakarlıkta bulunmayacaklarını en küçük şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ve sıklıkla belirtmişlerdir. Bu maksatla Başpiskopos Makarios, Garanti Antlaşması'nı iptal etmek azminde olduğunu daha şimdiden alenen ilan etmiştir. Bundan güttüğü aşağılık gaye aşikar ki Kıbrıs Türklerinin tamamen tahakküm altına alınması veya ortadan kaldırılmasını hedef tutan Rum planları nihayette tatbik mevkiine konulduğu zaman Türkiye'nin, Kıbrıs'taki Türk halkının imdadına yetişmesine mani olmaktadır.

Medeniyetin bu kadar ilerlemiş olduğu bu devirde bu kadar hunharca mezalimin yapılmasına ve böyle ahvalin devamına müsaade edildiğine inanmak güçtür.

Binaenaleyh Size ve Sizin Şahsınızda insan hak ve hürriyetlerinin dokunulmazlığına inanan, ırk tefrikini, şiddet hareketlerini ve katillliği tasvip etmeyen barışsever dünya milletlerine müracaatla çok kötü şartlar altında var olma mücadelesi yapan Kıbrıs Türk Halkından maddi ve manevi yardımlarınızı esirgememenizi rica ederim”.

**Dr. Fazıl KÜÇÜK**

Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı

## **BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ'YE GÖNDERİLEN MESAJLAR**

1963 Aralık ayında başlayan Rum saldırıları devam ederken Türkler büyük sıkıntı yaşıyorlardı. Dış dünya ile haberleşme konusunda tek kaynak Türkiye Cumhuriyeti'nin Lefkoşa'da bulunan işgüderliği idi. Dr. Fazıl Küçük işgüderliğin telsizinden Ankara'ya Başbakan İsmet İnönü'ye iletilmek üzere aşağıdaki mesajı gönderiyordu.

Sayın İsmet İnönü  
Başvekil  
Ankara

Dün de arz ettiğim gibi durum vahim ve her saat artan tehlike en kısa zamanda bütün Ada'ya yayılmak tehlikesi ile karşı karşıyadır. Şimdi de köylerde başlayan barbarca ha-

reketter! Öyle zannediyorum ki Rumlar ENOSİS planının tatbikine kati kararlarını vermişlerdir. Bu sebeple bundan böyle Makarios veya Dahiliye Vekili ile yapılacak temaslardan hiçbir netice alınmayacağına eminim. Kanaatimizce büyük milletimiz ve Hükümetimiz tarafından alınacak kati tedbirlerin hemen yerine getirilmesidir. Aksi takdirde zayıftımız çok büyük olacaktır”.

Mesajın gönderilmesinden sonra toplum liderleri Dr. Fazıl Küçük’ün başkanlığında bir araya gelerek yoğunlaşan saldırılar nedeniyle Başbakan İsmet İnönü’ye son durumu içeren son bir mesaj daha gönderiyorlardı.

Sayın İsmet İnönü  
Başvekil  
Ankara

Zat-ı alilerine bir süre önce gönderdiğim mesajdan bu yana durum çok daha değişmiştir. Rumlar her an genel bir tarruza geçme hazırlıklarını tamamlamışlardır. Bütün Lefkoşa ve civarı kurşun yağmuru altında korkulu dakikalar geçiriyor. Türk mücahidi mevzilerini muhafaza ederek direnişlerini sürdürüyorlarsa da maalesef mermileri tükenmiş durumdadır.

Kaymaklı’nın düşmesi korkudan değil bir avuç Türkün modern silahlarla mücehhez, eğitimli Yunan askerleri karşısında kahramanca direnişlerinden sonra mermilerinin tükenmesi sonucudur.

Telgrafı hazırlarken aldığım yeni haberlere göre Kumsal bölgesinde çarpışmalar çok daha şiddetlenmiştir. Bugün

erken saatlerde girişecekleri genel taarruzun, mukavemete karar verenlere büyük zayıat verdireceğine şüphem yoktur. Bunun yanında binlerce sivilin Rum mermilerine hedef olup katledileceklerine muhakkak nazarı ile bakıyorum.

Durumu arz ederim. Vatan sağ olsun”.

**Dr. Fazıl KÜÇÜK**

## **LONDRA GÖRÜŞMELERİ VE DR. FAZIL KÜÇÜK’ÜN MAKARİOS’A YAZDIĞI MEKTUP**

Kıbrıs’ta Rum saldırılarının başlaması sonrasında Garantör ülkeler arasında akan kanın durdurulabilmesi için görüşmeler yapılıyordu. Londra’da yapılan 5’li görüşmeden sonuç alınamamıştı. Görüşmelere katılan Kıbrıs Türk Heyeti Başkanı Rauf Raif Denktaş İngiliz Müstemlekeler Bakanı Duncan Sandys’a üç maddelik çözüm önerisi sunuyordu.

01: Ada’nın kuzey kısmının Türklere verilmesi ve Türk halkının bu kısma yerleştirilmesi.

02: En kuvvetli garanti olarak Ada’daki Türk askeri birliğimizin takviye edilmesi.

03: Bu esaslar dahilinde bir siyasi sistem kurulması.

Doğal olarak sunulan üç maddelik öneri kabul görmüyordu. Kıbrıs meselesini halletmek için arabulucu durumunda olduğunu söyleyen Müstemlekeler Bakanı Duncan Sandys, Kıbrıs Türklerine iki maddelik karşı öneri sunuyordu.

01: Üçlü garanti sisteminin yerini bir uluslararası garanti sistemi almalıdır.

02: Adada çoğunluk yönetimine dayalı Türklere munzam ek haklar tanıyan bir yönetim kurulmalıdır.

Böyle bir önerinin kabul edilmesi Kıbrıs Türklerinin intiharı anlamına geleceği için REDDEDİLDİ...

Türklerle Rumlar arasında güven bunalımı doğduğu için öneri kabul görmüyordu. Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı olan Dr. Fazıl Küçük gelinen bu noktada Makarios'a mektup yazarak sonuç almaya çalışıyordu.



**Makarios**

Makarios'a hitaben yazılan O'nu suçlayan 14 maddelik Mektupta öne çıkarılan hususlara gelince;

“Bay Spiros Kipriyanu ve Kriton Tornaridis’in Londra Konferansına Kıbrıs Hükümetinin temsilcileri olarak gönderilmelerinin itibar edilen kişiler olmadığı hakkında yapmış olduğum protesto ile ilgili olarak Başpiskopos Makarios’un 18 Ocak 1964 tarihinde yapmış olduğu açıklamada, bazen bir hükümet mevcut olmadığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ölmüş olduğuna ilişkin demec verdiğim belirtiliyor. Bazen de duruma göre Cumhurbaşkanı Muaviniymişim gibi konuşmakta devam ettiğim bildiriliyor. Aynı zamanda durumumu açıklamam gerektiği de belirtiliyor. Benim durumum Başpiskopos Makarios ne surette cereyan ettiği kendi bilgisi çerçevesinde olan aşağıdaki sorulara yanıt verdiği takdirde tam bir şekil ve açıklığa kavuşacaktır.

**01: Cumhuriyetin yasal kuvvetleri kimlerden oluşuyor? Anayasanın 130. Maddesi gereğince kurulmuş olan Cumhuriyetin Güvenlik Kuvvetleri mensuplarının sayısı, kimin yetkisiyle yüzlerce Rum tedhişçisini kaydetmek suretiyle çoğaltılmıştır?**

**02: Özel polislerin kaydolması, talim ve terbiye için kim yetki vermiştir ve bunların masrafları nereden karşılanmaktadır?**

**03: Hükümetin yasal kuvvetlerinin donatıldığı ağır silahların nereden temin edildiği ve bunlar için harcanan paranın kaynağı?**

**04: Herhangi bir devlet, kendi güvenlik kuvvetlerini kişilerin evlerinin kapılarını kırıp girmek, içinde bulunan**

**birçok silahsız ve masum insanları öldürmek, rehine olarak hapsedmek için kullandı mı?**

**05: Herhangi bir devlet kendi uyruğunda olan vatandaşlarının bir kısmının katliamında kullandığı sözde güvenlik kuvvetlerinin istifadesi için devletin hastanelerini sağlam mevziler haline sokarak katledilmesine teşebbüs edilen yurttaşları tıbbi servislerden mahrum kalmış mıdır?**

**06: Herhangi bir devletin, herhangi bir organı, halkın bir kısmının liderini bir konferans yapmak bahanesiyle toplantıya çağırıp sonra onları hiç kabahatsiz tutuklama ve hapsetti mi?**

**07: Herhangi bir devlet kendi anayasasına tamamen aykırı olarak diğer toplum üyelerinin gerek anayasa ve gerek diğer resmi vazifelerini yapmalarını önlemek amacıyla, tedbirler aldı mı?**

**08: Herhangi bir devletin başkanı bir uluslararası antlaşmayı ihlal ederek, tek yanlı olarak lağvetmiş ve anayasa tahtında fikrini alması gerektiği diğer sorumlu kişilere sormadan Dışişleri ile ilgili mühim ve hayati kararlar almış mıdır?**

**09: Herhangi bir devletin yasal kuvvetleri, bu kuvvetleri denetim yetkisine sahip olan bu makamların rızası ile o devletin Cumhurbaşkanı Yardımcısı ile memurlarının daireye girmelerine mani olmuş mudur?**

**10: Herhangi bir devlet, nüfusunun bir kısmının çalış-**



mak suretiyle kazanılmış olan maaş ve ücretlerini ödemeyi reddetmiş midir?

**11: Yukarıdaki hususların hepsini yapmış bulunan bir devletin hükümeti olarak görülmeye devam edilebilir mi?**

**12: Bana reva görülen muameleye tabi tutulan ve vazifelerini ifadan maddeten menedilmiş bulunan bir Cumhurbaşkanı Yardımcısının Bakanlar Kurulu toplantılarına katılmaya devam etmesi beklenebilir mi? Toplumun yüzlerce mensubunun kaçırılıp rehine olarak tutulması gerçeği karşısında güven içinde bu toplantılara katılabilir mi?**

**13: Herhangi bir devlet ve hükümet, Genel Hastanesi makamları o hastanede ölen hastaların veya katledilen şahısların mezarlarının nerede olduğunu bildirmeyi reddetmiş midir?**

**14: Temsil ettiği toplumun içinde isimsiz bir fert olduğunu bir basın toplantısında açıkça kabul eden bir devlet başkanı, o devletin ve hükümetin yasal başkanı olduğunu iddiaya devam edebilir mi?**

**Yukarıda belirttiğim gibi bu soruların hepsine doğru, samimi ve vicdani cevaplar verildiği takdirde, benim durumum aydınlatılmış olacak ve mevkiimin gerektirdiği vazifelere devam edip etmememin yerinde olup olmadığı anlaşılacaktır.”**

Makarios kendine iletilen bu sorulara ne yazık ki yanıt vermemiştir. Kendi çizdiği yolda Türklere karşı katliam yapil-

ması çalışmalarına devam etmiştir. Yanıt vermek bir yana 01 Nisan 1964 tarihinde tek yanlı olarak Türkiye – Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanmış olan İttifak Antlaşmasını alın size yanıt dercesine fesheder.

Bu Antlaşmanın tek yanlı olarak feshedilmesi üzerine 09 Nisan 1964 tarihinde Birleşmiş Milletler Temsilcisi Dr. Ralphe Bunche ile konu görüşüldü. Alınması gereken önlemler değerlendirilmiş ve toplantıda 1963 olaylarından sonra Rumlar tarafından **“idareye karşı ayaklanma”** adı altında tutuklanan iki Türk polisin durumu dile getirilerek neden görevlerine dönmeye korktukları karşı tarafa anlatılmıştır.

Görüşme sırasında Bunche, “BM askerleri buraya kan dökülmesini engellemek için geldi. BM Güvenlik Konseyi’nin 04 Mart 1964 tarih ve 186 sayılı kararı ile Barış Gücünün görevlendirilmesinin kabul edildiğini anımsatmak istiyorum. İnsanlar birbirini öldürürken hiçbir şey yapmadan durmazsınız. Önce çatışmaları durdurmalıyız ki gelecek arabulucu çözüm için arayışlarına ortam bulabilsin. BM askeri gücü geçicidir. Sizin iç meseleniz ise uzun sürede çözülecek bir meseledir.” Aradan geçen süreye karşın geçicilik bir türlü sonlandırılmıyor. BM’in gözetiminde yapılacak olan Dr. Fazıl Küçük’ün Makarios ile görüşmesi için Rum tarafına geçme önerisini “Durum şu anda çok karışık ve Rum tarafına geçmeyi güvenli bulmuyorum” yanıtı üzerine Bundan öyle, “Durumu düzeltmek için bir yerden başlamak lazım. BM’den mucize beklemeyin” yanıtını veriyordu.

BM Güvenlik Konseyinin görevlendirdiği Finli diplomat

Sakari Tuomioja 1964 Nisan ayında görevine başladıktan kısa süre sonra 1964 Eylül ayında beyin kanaması geçirerek vefat etti. Talihsizlikle başlatılan müzakere sürecinin sonlandırılması ve çözüme ulaşılması için günümüzde de mucize beklenmeye devam ediliyor.

## **BAĞLANTISIZ ÜLKELERİN LUSAKA TOPLANTISI**

İ-kinci Paylaşım Savaşı sonrasında dünyanın iki kutuplu yapısı içten içe kaynıyor ve yeni oluşumlar için yapılanmalar tartışılıyordu. Sovyetler Birliğinin başını çektiği ülkeler VARŞOVA PAKTI çatısı altında bir araya geliyorlardı. Buna karşın Amerika Birleşik Devletlerinin başını çektiği NATO ATLANTİK PAKTI kuruluyordu. Bazı ülkeler ise içinde buldukları paktın dışında arayış için de çalışmalar yapıyorlardı. Bu çalışmalarla kendilerini BAĞLANTISIZ ÜLKELER veya BLOKSUZ ÜLKELER olarak tanımlamayı uygun gördüklerinden çalışmalarına ivme kazandırdılar.

Makarios kendisini İngiliz emperyalizmine karşı savaş verdiği savını öne çıkardığı ve Kıbrıs Türklerine sistemli olarak uyguladığı katliamları yok saydırmayı başardığı için bu hareketin içinde yer alabiliyordu. Kıbrıs Cumhuriyeti gerçeğinin arkasına saklanarak elde ettiği bu başarısını yaşananların tam olarak anlatılamaması veya algılanamaması olarak da okumak gerekiyor. Elde edilen başarının perde gerisinde bu olgu yatmaktadır. Bu yalanı söyleyerek ve Kıbrıs Türklerini yok sayarak kahramanlık taslıyordu. Buna koşut

bütün dış temaslarında beraberinde hiçbir Türk görevli götürmüyordu. Bu yaklaşımı ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bir Rum Cumhuriyeti olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu. Zambiya'nın başkenti Lusaka'da yapılan toplantıda bu savlarına karşı çıkan ülkeler maskesini düşürüyordu.



**Spiros Kipriyanu**

(Kıbrıs Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı)

Rum Dışişleri Bakanı Spiros Kipriyanu sıklıkla önerileri kendi vermiyor bazı ülkelerin delegelerini kullanmayı yeğliyordu. Benzer yaklaşımlarına BM'de de devam ediyorlardı. Lusaka'da Kipriyanu'nun başka ülkeler aracılığı ile gündeme taşımak istediği öneriyi **Kıbrıs Türklerinden azınlık olarak söz edilmesine başta AFGANİSTAN – BİRLEŞİK ARAP CUMHURİYETİ - SUDAN – FAS – TUNUS – IRAK** olmak üzere diğer Arap ülkelerinin tem-

silcileri Kıbrıs'ta iki toplum bulunduğunu belirterek reddettiler. Bunun öncesinde ise konu iki kez de alt komitede görüşülerek kabul edilmedi.

Bu gelişme üzerine Kıbrıs Rum Yönetiminin Temsilcisi düzeyine düşen Kipriyanu'nun Seylan temsilcisi aracılığı ile sunduğu öneriyi geri almak durumunda kaldığını belirtmek gerekiyor. Seylan delegasyonu Başkanı Afganistan'ın isteğine uyarak öneriyi geri aldırttı. Bu gelişme üzerine Kıbrıs Rum Yönetimi bu kez Küba delegasyonuna öneriyi sunarken yaptığı konuşmada **Kıbrıs bunalımının Yakın Doğu ve Balkanlarda barışı tehlikeye soktuğunu ileri sürerek Türkiye'yi kınaması** başta Afganistan, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Tunus, Fas ve Irak başta olmak üzere diğer" ülkelerin sert tepkileri ile karşılanıyordu.

Başlangıçta Küba'yı destekleyen Gana da KINÇATA KONGOSU'nun direnişini görünce Küba önerisinin destekçisi olmaktan vazgeçti. Rum Yönetiminin Dışişleri Bakanı Kipriyanu ise Siyasi Komisyondaki yaşadıkları başarısızlıktan sonra öneriyi Dışişleri Bakanları Komitesi toplantısına sunuyordu.

Öneride Kıbrıs sorununun BM yasası ve uluslararası demokratik ilkeler uyarınca barışçı yollardan çözülmesi istenmektedir. Kıbrıs meselesine bulunacak çözümün dış müdahalelerden arınmasını öngören 1964 Kahire Konferansında kabul edilen karara değinilmektedir. Diğer taraftan Dışişleri Komisyonu Kıbrıs konusunda Rum Yönetiminin önerisinin görüşülmesi tamamlanmadan dağılmıştır. Kıbrıs Rum Yönetiminin bu kez Libya aracılığı ile sunduğu öneride ise

Ada'daki Türk Toplumundan "azınlık" olarak söz ediliyordu.

Kıbrıs Rum Yönetimi diğer bir ismi BLOKSUZ ÜLKELER diye anılan Bağlantısızlar Ülkeler Zirve Konferansının Alt Komisyonuna daha önce de Seylan ve Küba aracılığı ile iki öneri sunmuştu. Kıbrıs Rum Yönetiminin Libya aracılığı ile Dışişleri Komisyonuna sunduğu önerinin görüşülmesi sırasında Afganistan, Birleşik Arap Cumhuriyeti ve Fas'ın önerinin reddedilmesi için büyük çaba harcadıklarını kaydetmek gerekiyor. Önerinin reddedilmesi için yeterli çoğunluk sağlandığı sırada Dışişleri Komisyonu'nun Hintli başkanı oturumu kapatacağını bildiriyordu. Başkan önerinin Dışişleri Komisyonu'nun ikinci toplantısında ele alınacağını bu sağlanamazsa önerinin devlet başkanları toplantısına sunulacağını belirtiyordu.



**Cemal Abdülnasır**  
(Mısır Devlet Başkanı)



**Josef Tito**  
(Yugoslavya Devlet Başkanı)

Bloksuz Ülkeler Zirve Konferansının Devlet Başkanları toplantısı başladığı sırada Dışişleri Komisyonu toplanamamıştı. Devlet Başkanları toplantısında Habeşistan, Kenya, Tanzanya, Hindistan ve Yugoslavya'nın desteğini alan ilk öneri Arap ülkelerince reddedilince Kipriyanu bu duruma Tanzanya aracılığı yanıt vermeye kalkışmış ancak başarılı olamamıştır. Kipriyanu, konuşmasında Londra ve Zürih antlaşmalarının hangi bloğun Kıbrıs'ı bağımlı bir devlet haline soktuğuna açıklık getirmiyordu. Bağımlılığa açıklık getirmemesine karşın adını vermediği kurumları tasfiye etmek istediğini öne sürüyordu.

Bunun üzerine söz alan Sudan delegesi konuşmasında **Kıbrıs Cumhuriyeti iki toplumdur. Bu nedenle Kıbrıs sorununun iki toplumun rızası ile çözümlenebileceğini belirtiriz** diyerek çözüm yolunu da göstermiş oluyordu.

Bu yaşananlardan sonra oluşan tepkilere de bakmak gerekiyor. BM'in gözetiminde Uluslararası Barış Akademisi Komitesinin Viyana'da düzenlediği ve 50 ülkenin temsilcilerinin katıldığı Birleşmiş Milletler Barışı Koruma seminerine katılan Kıbrıs Cumhuriyeti Savunma Bakanı Osman Örek, toplantıdan sonra Londra'ya geçerek Türkçe yayınlanan VATAN gazetesine Lusaka'da yapılan toplantılara ilişkin açıklamada bulunuyordu. Osman Türkay ile Ahmet Yusuf'un sorularını yanıtlarken **“Viyana'da düzenlenen seminerin gayet ilgi çekici geçtiğini”** söyledikten sonra;



**Osman Örek**

*(Kıbrıs Cumhuriyeti Savunma Bakanı)*

“Lusaka Konferansında Rumların yarattığı fiyasko hakkında ne düşünüyorsunuz” sorusuna, “Lusaka’da Konferansa katılan delegelerin büyük bir çoğunluğu tarafından desteklenmeyen ve son dakikada geçtiği bildirilen ve hatta metnin bile ne olduğu doğru dürüst açıklanmayan Kıbrıs’la ilgili karar hiçbir şekilde geçerli değildir ve olamazda. Konferansa katılan devletlerin Dışişleri Bakanları tarafından tespit edilmesi ve gündeme alınması gereken kararlar ve konuları Genel Kurulda okunup açıklandıktan sonra oylamaya tabi tutulması icap ederdi. Oysaki daha önce bu konuda üyelerin gösterdiği muhalefet yüzünden karar geri çekilmiştir. Söz konusu karar son dakika toplantıya başkanlık eden Kamunda tarafından bir oldubitti haline getirilmiş bulunduğundan yalnız kendi görüşünü temsil edebilir. Bu



aynı zamanda konferans adabına toplantı etiketine aykırı düşen bir harekettir” diye tanımlıyordu.

Osman Örek konuşmasının devamında “Karar gerçekten Rumların self-determinasyon hakkı üzerinde idiye bu hakkın aynı zamanda Türk toplumu için de elzem olduğunu belirtmek gerekir. 1968 Aralık ayından bu yana her türlü şiddet baskı ve tedhiş hareketlerine silahlı saldırılara karşı yılmadan her şeyini savunan ve savunmasını bilen Kıbrıs Türk toplumunun en doğal hakkı şu ya da bu konferansta siyasi bir cambazlık ve akrobasi hareketiyle elinden alınmaz. Türk toplumu haklarından emin bu haklarını sonuna kadar savunmaya azimlidir. Kıbrıs’ın geleceğini tayin edecek her hangi bir anlaşma veya karar bu gerçeklere dayanıldığı ölçüde bir değer kazanır, anlaşma niteliği taşıyabilir. Kıbrıs problemi bir azınlık çoğunluk düzeyinde değildir. İki toplumun hakları ve tescil edilmiş statüleri düzeyinde halledilecek bir konudur. Rumlar kendilerini Yunan milli gövdesinin bir parçası olarak gördükleri müddetçe anlaşmazlık iki milli toplumun anlaşmazlığı olarak devam edecektir.

Makarios’un izlediği siyaset bloksuzların tutumuna taban tabana zıttır. Çünkü Makarios tek taraflı self-determinasyon istemekle Kıbrıs’ı tek taraflı Yunanistan’a bağlamak ve yeniden sömürgeleştirmek yolunu tutmaktadır. Konferansı yöneten Zambia Devlet Başkanı Kamunda bunu anlamamışsa bilmeden bindiği dalı kesmiş oluyor”.

Görüldüğü gibi Makarios’un izlediği siyaset Bağlantısızların izledikleri siyasetin tam tersini yansıtmaktadır. Bilindiği gibi Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kuruluşu Zürih’te 19 Şubat

1959 tarihinde imzalanırken iki toplumun ortaklık ilkeleri kayıt altına alınıyordu. Karşımızdaki unsur bundan duyduğu rahatsızlık nedeniyle dünya kamuoyunu da zehirlemek için her olasılığı kullanıyordu. Bu ve benzeri konferanslarda kendi önerilerini kendileri değil Kıbrıs'la ilgisi olmayan ülkeleri kullanarak başarılı olmaya çalışıyorlardı. Öneriyi biz vermedik diğer ülkeler verdiler diyerek dürüstlük taslıyorlardı.

Lusaka'da yaşananlara Yürütme Kurulu Başkan Yardımcısı Rauf Raif Denktaş'ın yaptığı açıklamayı olumlu ve barışçı bir çözüm yolu bulunmasına yardımcı nitelikte bulmamışlar dedikten sonra da “Yüzsüzlüğün bu kadarı da çoktur. Lusaka'ya Türk toplumunun azınlık olduğunu tescil etmek için koşan bir idare adına gösterilen bu tepki samimiyetsizliğin ve kalleşliğin bir örneğini teşkil eder kanısındayız.” demiştir.

Denktaş, “21 Eylül'de başlaması beklenen görüşmelerde Türk tarafının ödün verecek durumda olmadığını” söylemiştir. Rum tarafı Türklere azınlık gözü ile bakmaya devam ettiği sürece siyasi konuların ele alınmasında bir yarar görmediğini de belirtmiştir.

Büyük suç doğrusu! Türklerin Rumlara ödün vermemesi ne demek? Bu ada bir Yunan adası değil mi? Yunan idaresi hakim değil mi bu adada? Bir avuç Türk nasıl boyun eğmez adanın sahibi Rumlara, “İşte Kıbrıs meselesindeki şaşmayan Rum mantığı budur. Ve bu mantık değişmedikçe siyasi sorunlara bir hal çaresi bulmak mümkün değildir”.

Rumlar, yalandan, dalavereden hoşlanabilirler. Bizim bu taraklarda bezimiz yoktur. Açık konuşmayı severiz. Doğrulukta hoşlanırsınız. Rumlar gibi “Tam Bağımsızlık” diyerek ENOSİS’i gerçekleştirecek hal çarelerinin peşinden koşmayız. İkiyüzlülük bilmeyiz. Barışta yanayız. Müzakere yolu ile barışı aramanın akıl ve mantık yolu olduğuna inanırız. Fakat... Lusaka’da Türk toplumunu hiçe sayan Rum tutumu karşısında da sus pus duramayız. Bizans entrikasının bir yılan gibi bizi ve davamızı sarıp boğmasına izin verilmesinin Lusaka’daki tutumu ve manevraları Türk toplumunun ve Türkiye ile tüm dünyanın gözlerini iyice açmıştır. Rum tarafı uzlaşmak niyetinde değildir. Rum tarafı silahla empoze edemediğini çeşitli uluslararası konferanslarda alacağını ümit ettiği kararlarla empoze etmek hayali içinde yaşamaktadır. Bunun için siyasi sorunların müzakeresi ve bu müzakerelerde yeni ödüllere davet edilmemiz bizim için bahis konusu olamaz.

Rum tarafı şu sorulara iyice yanıt vermelidir.

01: İki milli toplumun varlığı esasına dayanan bir hal çaresinden yana mısınız?

02: İki milli toplumun dengeli bir şekilde bağımsız bir cumhuriyetin kurucuları ve koruyucuları olmasını istiyor musunuz?

03: 1963 olaylarının yeniden tekrarlanmayacak bir düzenin kurulmasına ve Türklerin can ve mal güvenliklerinin sağlanması için gerekli her önlemin alınmasına vereceğiniz yanıt evet midir?

04: 1963 olaylarından bu yana Türklere yapmış olduğunuz haksızlıkların ve darbelemelerin saldırıların bir sonucu olarak uğradığımız zarar ve ziyanı ödemeyi kabul ediyor musunuz?

05: ENOSİS'i nihai veya zaruri veya yegane veya kaçınılmaz hal çaresi olarak görmekten vazgeçiyor musunuz?

Bu sorulara olumlu yanıt verildiği takdirde müzakere yolu ile bir hal çaresi bulmak yolu açılmış olur. Bunlara “EVET” der gibi görünüp Lusaka rezaletini tekrarlamak niyeti baki kaldığı sürece müzakere yolu ile bir hal çaresi bulmak yollarını tıkamış olursunuz. Bunlara “HAYIR” diyorsanız niye müzakereden yana görünüyorsunuz anlayamıyoruz.

Aradan geçen uzun soluklu süreçte o günlerden bu yana herhangi bir değişikliğin yaşanmadığını hep birlikte yaşıyoruz... Olayların başlamasından bu yana BM'in çok sayıda Genel Yazman gördüğü biliniyor. Bu kişilerin dönem dönem Genel Kurula rapor sunarak yaşananlar konusunda bilgiler verdikleri biliniyor. Uyuşmazlığın ortalıklara çıkarıldığı günlerde Genel Yazman olan U Thant, Kıbrıs'ta politik sorunlara bir hal çaresi bulunması yolunda ilgili tarafların özellikle Türk ve Rum toplum liderlerinin azimli bir çaba sarf etmeleri çağrısında bulunmuştu. Bu yönlü çağrılarının o günlerden bu yana her dönem sürekli olarak birbirlerinin tekrarı olan sözcüklerle yayınlanmakta olduğunun bilinmesini istiyoruz.

U Thant raporunda; bir hal çaresi aranırken daha iyi bir yol bulunmadığına göre görüşmelere devam edilmesini mem-

nunlukla karşıladığını belirtiyor. Fazla zaman geçmesinin bir hal çaresini bulmaktan başka daha da zorlaştırdığını bir kere daha ısrarla belirtmek istediğini ifade ederek Kıbrıs'taki Barış Gücü'nün adadaki sessizliğin idamesi çabalarına devam ettiğini buna karşın tam normale dönülmesinin taraflar arasında esas probleme bir çare bulunmasına bağlı olduğunu kaydetmiştir.

Bu çabalara karşın Makarios, gerek Lusaka konferansı sonuçlarından gerekse Atina'daki görüşmelerinden memnun olduğunu söylemiştir. Makarios, Atina'da Kıbrıs uyuşmazlığı ve bundan sonra izlenecek politikanın müzakere edildiğini söylüyordu. **“Eğer Türkler ödün vermezse toplumlararası müzakerelerin 4. Bölümünde görüşülecek konu kalmayacaktır”** diye konuşuyordu.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na katılmak üzere yola çıkarken Makarios izleyeceği stratejiyi de belirtiyordu. Konuşmasında her damara göre şerbet vererek herkesi memnun edecek ve her devleti Rumların Kıbrıs meselesinde haklı olduklarına inandıracaktı. Bu iş öyle sanıldığı gibi kolay olmayacağına göre konuşması yalana dolanmışsa iş zorluklarla karşılaşacaktır. Genel Kurul'da ayrıca Self-determinasyon hakkının tanınmasını isteyince herkesin hazır olma geçeceği düşünüyordu.

Makarios'un oynamak istediği oyunun kısa sürede niyetinin ortalıklara çıkmasına yararı olmuştur. Bu istekle ortalıklara çıkınca kendi lehlerine oluşacak hava ters döndü. 1955 yılından bu yana denedikleri oyunları bilindiği için sonuç alamadılar. Bağımsız bir Kıbrıs'ta da bu oyunu oy-

namakta ısrar ediyor olmaları ters tepiyordu. Burada bir anımsatmada bulunmak gerekiyor. Kıbrıs Cumhuriyeti bağımsız bir devlettir. Bağımsızlığına kavuşması için bu devleti meydana getiren Türk ve Rum toplumları self-determinasyon haklarını ayrı ayrı kullanmışlar ve bağımsızlık esası üzerinde anlaşmaya varmışlardı. 1960 yılında doğan, 16 Ağustos 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti ve o günlerden bu güne yapılan seçimler Kıbrıs'ın Birleşmiş Milletlerdeki durumu bu self-determinasyonun bir sonucudur. Bu gerçeği bir kez daha yinelemek gerektiği inancı ile anımsatmış oluyoruz.

Rumların bu yaklaşımlarını sürgit etmeleri sonucunda Kıbrıs Türkleri de kendi kaderlerini tayin ederek Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini 15 Kasım 1983 tarihinde kurarak karşımızdakilerin nazını daha fazla çekemeyeceklerini bütün dünyaya ilan ettiler.

## MAKARIOS'A KARŞI DÜZENLENEN ÖLDÜRME GİRİŞİMLERİ

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması sonrasında Cumhurbaşkanı seçilen Makarios'un, Adanın Yunanistan'a bağlanmasının bağımsız cumhuriyet çatısı altında daha kolay olacağını söyleyerek kuruluş antlaşmalarını imzaladığı biliniyor. Türklere yapılan saldırılardan bağlanma işinin gerçekleşmemiş olması Rum toplumu arasında tartışma yaşanmasına neden oluyordu. Bu arada yasa dışı olarak Yunanistan'dan gelen askerlerle Rumlar arasında tartışmanın ötesine geçen olaylar yaşanıyordu.

Yunanistan Yüksek Mahkemesinin 21 Mart 1979 tarih ve 2679/79 Dosya numaralı kararında bu konular ayrıntıları ile anlatılıyor. (İlerleyen bölümlerde anılan kararın tam metnini paylaşacağım) Yerel Rumlar ile Yunanistan'dan gelenler ayrı ayrı çeteler kurarak ilk anda korkutma amaçlı çatışma ortamı yaratmaya çalışıyorlardı. Sonunda beklenen oldu diye tanımlayacağımız ilk saldırı 11 Mart 1970 tarihinde Makarios'a karşı ilk darbe girişimi ile gerçekleştiriliyordu. Saat 07.10'da Rum bölgesinde Makarios'a suikast girişiminde bulunmuş Makarios saldırıdan yara almadan kurtulurken helikopterin pilotu vurularak ağır surette yaralanmıştı.

EOKA'nın Grivas'tan sonra ikinci lideri olan Grigoris Ak-sentiu, (15 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleşen darbe sonrasında kurulan geçici hükümetin başkanı ilan edilen Nikos Sampson'un yakın eylem arkadaşı idi) için düzenlenen dini ayin ve anma törenini yönetmek üzere Makarios, Maşera Manastırına gidecekti. Helikopter havalanır havalanmaz bölgede bulunan Rum Cimnas Okulu binasının damından otomatik silahlarla ateş açılmıştı. Açılan ateş sonucu helikopterin pilotu Zaharias Papadoyiannis ağır yaralanmıştı.

Yunanlı olan helikopter pilotu, Patrik Grigorios sokağına yakın bir arsaya inmeyi başardıktan sonra ameliyat edilmiştir. Saldırıya Makarios'un korumalarının da karşılık vermesi üzerine çatışma yaşanmıştır. Saldırı sonrasında Makarios geniş bir koruma ordusu ile Maşera Manastırı'na ulaşmıştır.

Makarios'a suikast düzenleneceği konusunda bilgi verilirken saldırı yeri olarak Maşera Manastırı yakınları olacağı-

nın bildirildiği güvenlik makamlarınca doğrulanmıştı. Suikast konusunda yanılma yöntemi uygulamaya konmuştur. Yapılan bütün çalışmalara karşın suikastçıların sayısı ve kimden emir aldıkları konusu gizliliğini koruyor. Temsilciler Meclisi Başkanı olan Glafkos Klerides'in ise Enformasyon Dairesine geçerek haberlerin denetimini yaptığı biliniyor.

Olayın görgü tanıklarından olan Rum Radyosu Müdürü Markides, "Saat 07.10 sularında helikopterin gürültüsünden uyandım. (Evinin olay yerine yakın olduğunu belirtiyor) Birkaç dakika sonra helikopterin yükseldiğini ve bu esnada silah seslerinden sonra helikopterin gürültüsünün durduğunu fark ettim. Pencereye koştuğumda bir polisin ateş açtığını gördüm. Makarios ise Başpiskoposluğa dönmüş ve oradan da bir otobüsle Maşera Manastırı'na hareket etmiştir"

Taksi kullanıcısı olan bir başka tanık ise olayı şöyle anlatıyordu. "Saat 7'yi tahminen altı dakika geçiyordu. Helikopterin sesini işittim. Az sonra silah sesleri ve patlama duyuldu. Dışarıdan bağrışmalar geliyordu. Makarios'u görünce bana 'acele bir araba' dedi. Bu durumda hemen aşağı indim ve Makarios'un yanına gittiğimde pilotun asfaltın üzerinde kanlar içinde yattığını gördüm. Makarios onunla ilgileniyordu. Yaralı pilotun arabaya konulması için Cimnas Okulu öğrencisi bana yardım etti. Pilot yol boyunca yaralarına nasıl bakılacağını soruyordu" diye tanık olduklarını ve yaptıklarını anlatıyordu.

Bütün bu yaşanmışlıklara karşın Ocak 1970'te İngiltere'de



yayınlanan ünlü “Economist” dergisinde “Bombaları Kim Atıyor” başlıklı yazıda Kıbrıs ve Yunanistan’daki son duruma değiniliyordu. Dergiye göre Türkiye ile Yunanistan, son anda önlenen Kasım 1967 buhranı gibi bir çatışmaya yeniden girmek istememektedirler. Bu hususun bilhassa Yunanistan bakımından yasa dışı Yunan kuvvetlerinin 1968 Ocak ayında Kıbrıs’tan çekilmelerinden sonra Geçitkale ve Boğaziçi köylerinde Grivas yönetimindeki Yunan askerlerinin gerçekleştirdikleri katliam sonrasında Türk Hükümetinin kararlı duruşu sonrasında çekilmek durumunda kalmışlardı. Çekilen askerlerin sayısının 20000 oluşu belirtiliyor. Çok tehlikeli olduğu belirtilmektedir. Bundan başka böyle bir çatışma halinde ekonomik güçlüklerle karşı karşıya bulunan Cunta yönetiminin bütün kuvvetlerini de harekete geçirmek zorunda kalacağı ve hatta ordudan ihraç ettiği birçok muhalif subaylar ve sivilleri tekrar hizmete çağırmaya mecbur kalacağı belirtiliyor. Böyle bir çağrı sonucunda ise hükümetin değiştirilmesi istemi ile de karşılaşılacaktır.

Albay Papadopoulos Makarios’a Kıbrıs’taki gizli yeraltı teşkilatı Milli Cephe’yi desteklemediğini ve Makarios’u devirip yerine Yunanistan’ın emirlerini dinleyip Türklere uygun bir anlaşma yoluna girecek bir başkasını getirme niyetinde olmadığına ilişkin güvence vermişti. Yayınlanan Ortak bildiride ise Milli Cephe’nin çalışmalarının onaylanmadığına yer verilmişti. Dergide ayrıca genel bir çatışmayı önlemek bakımından Türkiye ile Yunanistan’ın çıkmazda olsun veya olmasın Kıbrıs’taki toplumlararası görüşmeleri devam ettirmek niyetinde oldukları belirtilmektedir.

Makarios'un seçimlerden kaçmak istemesi ve ikili görüşmelerin çıkmazda oluşu adadaki siyasi güçlerin çalışmalarını artırmalarına yol açmaktadır. Son olarak Makarios Roma'ya gidip sürgündeki Kral Konstantin ile görüşmesi sonrasında Atina hava alanında Pipinellis ile beklenmedik bir şekilde görüştü. Kralcı Başpiskopos olarak bilinen Yeronimas ile on iki dakikalık görüşmesinin ardından Makarios'un Kral ve Cunta arasında arabuluculuk yaptığına ilişkin söylentileri ortaya çıkardığını belirten dergi, bunun Atina ve Lefkoşa'da tekzip edildiğini kaydetmekte ve Makarios'un cunta ve kral arasında basit bir haberci rolünde olabildiğini zayıf bir olasılık olarak görmektedir değerlendirmesinde bulunuyordu.

Bu değerlendirme sonrasında kendi aralarında başlayan silah tartışması sonunda 15 Temmuz 1974 darbesine kadar uzanıyordu. İlericiler Partisi Lideri Nikos Sampson'a 17 silah teslim edildiğini belirtiyordu. Açıklamanın devamında ise "Resmi silah listeleri ve bir miktar yabancı yapımı silahın da Sampson'un elinde bulunduğunu göstermektedir. Fakat kendisi polisin bu hususta sorduğu soruya verdiği yanıtta 'onları Makarios'a verdim' diyordu. Makarios ise Sampson'un kendisine silah teslim edip etmediğine ilişkin olarak sorulan soruyu aynen "Hatırlamıyorum belki vermiştir" diye cevaplıyordu.

Doğal olarak bu yönlü savları soruşturmak İçişleri Bakanlığının kararı ile olası olabilecektir. Ancak soruşturmayı yapacak görevlilerin iki cami arasında kalmış beynamaza dönüştüklerinden olacak Makarios'a karşı yapılacak dar-

benin de yollarını döşemekle kalmadan Eoka'cı Grivas'cı olarak ayrılarak silahlanma yarışını sürgit ettiler ve darbeyi uygulamaya başladılar.

## **MAKARİOS'UN SALDIRI OLAYINA İLİŞKİN OLARAK TELEVİZYONDA YAPTIĞI DEĞERLENDİRMESİ**

“Kahpe kurşunlar bugün bana sıkılmıştır. Kurşunların hedeflerinde muvaffak olamadığından dolayı Allah'ıma şükrederim. Kıbrıs Rum halkı bugün Maşera'da dini ayini yapılacak cesur Gregorios Aksentiu'ya doğru dönüyordu. Dini ayini idare etmek için Başpiskoposluktan bugün sabah Maşera'ya gitmek üzere ayrılıyordum. Bu sırada kurşunların hedefi oldum. Kurşunlar helikopteri delik deşik ederek Yunan Subayı Zaharias Papadoyianni'yi yaraladı. Hakiki hedeflerinde ise muvaffak olamadılar. Cesurluk ve maharet gösteren pilotun durumu vahimdir. Hayatının kurtulması için dua etmekteyim. Kurşunlar kendi vücudumu yaralamamışlarsa da ruhumu vurarak yaralamışlardır. Üzüntüm büyüktür.

Üzüntü duymaktayım, çünkü Kıbrıs Rumları kendi inisiyatif veya başkaldırısının sayesinde kurşunlarını bana yöneltmişlerdir. 20 seneden beri Kıbrıs için mücadele etmekteyim. Daha mesut bir istikbal için mücadele ettim ve etmekteyim.

Hayatım tehdit edilse bile bundan vazgeçmeyeceğim. Siyasi emelim hiçbir zaman yoktu. Şöhreti ise hiçbir zaman aramamıştım. Halkın sevgisinden bütün kuvvetimi almak-

tayım. Son nefesime kadar bunu yapacağım. Hayatımın ne olacağını ne zaman sona ereceğini bilmiyorum. Hayatımın son yıllarının normal olmasını ve halk hizmetlerinde olmasını istemekteyim. Bütün arzum Kıbrıs düşmanlarına karşı savaşıarak ölmektir.

Kıbrıs Rum halkına bana gösterecekleri sevgi ve sempadiden dolayı müteşekkirim. Halkı da soğukkanlılığa davet ederim. Durumu gerginleştirecek ve hadiseler yaratacak nümayişler istemiyorum. Halk uğruna ve daha iyi bir istikbal için hayatımı bahşedeceğim. Hayatıma karşı koyanların Allah'tan affedilmelerini istirham eylerim” diyerek sonlandırdı.

Makarios'a suikast girişiminden yargılananlardan birisi olan Kostas Polikarpu Yoannidis istenmeyen kişi ilan edilerek sınır dışı edildi. Adı geçen kişi aynı zamanda Girne Metropoliti'nin Sekreterinin oğlu idi. Makarios'a karşı düzenlenen suikastçılar arasında olduğu mahkeme verileri arasında bulunmuştu. Böyle olmasına karşın mahkeme tarafından beraat ettirilmişti. Muhafif Gnomi gazetesinin de başyazarı konumunda idi. Hem Yunan hem de Kıbrıs Cumhuriyeti yurttaşı da olan Yoannidis, Yunanistan'ın gizlice adaya soktuğu 12.000 Yunan askeri ile birlikte yüzbaşı olarak gelmişti. 15 Kasım 1967 tarihinde Geçitkale ve Boğaziçi köylerine yapılan saldırı sonrasında Türkiye'nin baskısı ile Yunan askerleri Kıbrıs'tan ayrılmışlardı.

Birlikte adaya geldikleri arkadaşları geri dönerken adı geçen kişi ordudan istifa ederek Kıbrıs'ta kalmıştı. Yunan askeri makamları bu kişinin ordudan firar ettiğini belirte-

rek yargı önüne çıkarılacağını açıklıyorlardı. Geldiği gibi gitmeyen Yoannidis mahkeme kararı ile sınır dışı edilerek ülkesine döndü.

## İÇİŞLERİ BAKANI POLİKARPOS YORGACIS'IN ÖLDÜRÜLMESİ ÖNCESİ VE SONRASINDA YAŞANAN OLAYLAR

Makarios'a karşı düzenlenen başarısız suikast teşebbüsünden sonra adanın her bölgesinde sıkı güvenlik önlemlerinin alınması son derece doğal bir yaklaşımdır. Lefkoşa'nın değişik bölgelerinde ev baskınları yapılarak araştırmalar yapıyordu. Yine akşam saatlerinde eski İçişleri Bakanı Polikarpus Yorgacis'in evine yapılan baskında iki dolu tabanca ile 6 adet otomatik silah şeridi bulundu.



*İçişleri Bakanı Polikarpus Yorgacis*

Diğer yandan düzenlenen suikastla ilgili oldukları savı ile üç kişi yakalandı. Tutuklananlardan birisinin suikasttan sonra kaçmak için kullanılan aracın sahibinin Yeorgios Talyadoros olduğu belirtiliyor. Diğer kişilerin isimleri açıklanmadı. Saldırıya karışanların sayısının 7 olduğu resmi makamlarca açıklanıyor. Tutuklananların yanı sıra diğer saldırganların kendi evlerinde oldukları belirtiliyor. Helikopter pilotunun ameliyatını gerçekleştiren doktor ise açıklamasında kurşunların kalın ve ince bağırsaklarını parçaladığı söylüyor.

Makarios'a karşı düzenlenen başarısız suikast girişimi sonrasında Rum yerleşim bölgelerinde adeta cadı avı başlatılarak tutuklamalar yapılıyordu. Bunlar arasında İçişleri eski Bakanı Yorgacis'in de evi aranarak bulunan iki adet dolu tabanca ile otomatik silah mermileri olduğu için yargı karşısına çıkarılıyordu. Lefkoşa Rum Kaza Mahkemesinde yargıç karşısına çıkarılan Yorgacis suçlamaları kabul ediyordu. Para cezasına çarptırılan Yorgacis'in evinde bulunan silahlara da el konuluyordu.

Yorgacis ertesi gün Beyrut'a gitmek için uçağa binmek üzere iken tutuklanarak evinde göz hapsine alınıyordu. Gerekece olarak suikast olayına adının karışması üzerine yurt dışına çıkması yasaklandığı için tutuklanmak üzere resmi makamlarca gözetim altına alındığı açıklandı. Buna koşut Rum Enformasyon Dairesi daha fazla tartışmaya neden olunmaması için resmi açıklama yaparak eski İçişleri Bakanı'nın soruşturma tamamlanıncaya kadar gözetim altında olacağını duyuruyordu. Eski Bakanla birlikte isimleri açıklanmayan bazı kişilerin de gözetim altına alındıkları belir-

tiliyor. Fakat Yorgacis yakın arkadaşı ve güvendiği birisi olan Yunanlı subay ile Değirmenlik Polis Karakoluna gitmek üzere yola çıktı. Ancak ertesi gün Karakola yakın boş bir arazide ölüsü bulundu.

Doğal olarak yapılan tutuklama eski bakanın üyesi olduğu Birleşik Partide de tepkiye neden olurken Yorgacis'in partiden istifa ettiği duyuruluyordu. Tutuklananlar arasında çok sayıda polis de olduğu belirtilirken ünlü EOKA'cı Nikos Sampson ölümle tehdit edildiğini ve birkaç gün sonra öldürüleceğini açıklıyordu. Böyle bir tehdit alan kişi kendi güvenliğini alarak kurtuluyordu. Rum polisi başarısız da olsa düzenlenen suikast girişimini çözmek için İngiltere ve Yunanistan'dan uzman getirerek ipuçlarını bulmak için çaba harcayacağına vurgu yapıyordu.

Suikast girişimi sonrasında kaynamaya başlayan cadı kazanı ile adanın Rum yerleşim yerlerinde bildiri savaşını çağrıştıran çalışmalar yapılıyordu. Bildirilerde önemli açıklamalar yer alıyordu. Bir süreden beri Makarios'a karşı gizlice mücadele yürüten bir kiliseden söz ediliyor ve bunların Beyrut ile sıkı işbirliği içinde oldukları öne sürülüyordu. Bildiride ayrıca bazı kişilerin Beyrut ve Lefkoşa arasında mekik dokuduklarına işaret ediliyordu. Milli Cephe imzası ile dağıtılan bildirilerde çok kez Makarios'un bu konuda uyarılmasına karşın bunları dikkate almadığı ve bildiğini okumaya devam ettiğine vurgu yapılıyordu. Buna karşın şimdi gerçeklerin su yüzüne çıktığına dikkat çekiliyordu.

Yaşananlardan sonra Grivas'ın bu suikastın neresinde durduğu sorusu akla gelmektedir. Suikast yapılmadan birkaç

gün önce Grivas'ın Makarios'u vatana ihanetle suçlayan açıklaması yayınlanmıştı. Bu açıklama ile suikast arasındaki bağlantı eğer varsa zaman içinde ortalıklara çıkacağına muhakkak gözü ile bakılmaktadır. Grivas'ın açıklamasından sonra Rum basınında yeni suikastlardan söz edilmeye başlanmıştı. Bir süre sonra Makarios'un adadan ayrılacağı belirtildikten sonra geri dönünceye kadar bir hükümet darbesi yapılması olasılığı üzerinde duruluyor ve bu olasılık Rum toplumu arasında ciddi olarak eleştiriliyordu.

Bu hava içinde Grivas Atina'dan daha sert bir dille Makarios'u ENOSİS'e ihanet etmekle suçluyordu. İzlenen bu yöntem adeta Bizans entrikasını çağrıştırıyordu. Bu suçlama Rumlar arasında kazan kaynatılması için yeterli bir nedendi. Buna koşut karşılıklı suçlamaların Makarios'un Bağlantısız Ülkeler Zirve toplantısına katılması öncesinde yapılıyor olması Makarios'un bağımsızlık havarisi görüntüsünü vermesinin ötesinde bir anlam içermiyordu. Rumlar arasında başlayan başka bir tartışma da Kıbrıs'ı Yunanistan'a kimin ilhak edeceğinin ötesinde bir anlam içeriyordu. Grivas'ın daima kıskandığı Makarios'u iyice yakmak için ateşe benzin döktüğüne inanılıyordu.

Grivas'ın bu çalışmalarını Yunan Cuntasının bilgisi dışında yaptığını inanılmıyordu. Bu nedenle olayların içinden çıkılamaz enteresan bir hale geldiği gözleniyordu. Çünkü Grivas açıkça Makarios'u "Cumhurbaşkanlığını koruyabilmek için ENOSİS'i uzaklaştırmak, darbelemek ve milli davaya ihanet etmekle suçlamaya devam ediyor ve yazmakta olduğu EOKA kitabında ihanetlerini bütün çıplaklığı ile ortaya koyacağı tehdidini savuruyordu.



Rum gençleri ile EOKA'cılarının büyük bir kısmı Grivas'la aynı noktaya gelmişler ve Yorgacis'in feci sonucunun sorumluluğunu Makarios'a yükleyenler de anti Makarios dolabını çevirmeye yardımcı olmuşlardır. Milli Cepheyi kurup sonradan bu cepheye ihanet ettiği savlanan Makarios'a karşı Milli Cephe üyeleri ve bunların destekleyicisi olan Girne ve Limasol Metropolitleri de vardır. Geline bu noktada olayların süratle gelişebilir niteliğinde olduğunun da bilinmesi gerekiyor.

## MAKARİOS DAHA AÇIK KONUŞMALI İDİ

Makarios'un, kendisine karşı yapılan başarısız suikast sonrasında televizyonda yaptığı konuşmasında Rum halkı arasında son dönemde dedikoduya varan tartışmalar yaşanıyordu. Elin ağzı çuval olmadığı için tartışmalar boyut kazanarak devam ediyordu. Konuşmasının amacının bu tür dedikodulara son vermek olduğunu kaydetmek gerekiyor. Kamuoyunun yoğun kanısı Yorgacis'i ölüm randevusuna davet eden Yunanlı bir subaydı. **Yorgacis, inandığı ve iyi tanıdığı bir subayın davetine Makarios'a suikast düzenleyecekler hakkında bilgi almak ümidiyle gitmişti. Aldığı yaralar randevuda bulunduğu şahısla konuşmak üzereyken ve her şeyden habersiz haldeyken yakın mesafeden vurulduğunu doğrulamaktadır.**

Makarios bu açıklamasıyla Yorgacis'in elinde bulunan ve bir Yunanlı subaya ait olan bir belgeden bahsetmekte ve bu belgenin sahte olduğu kanaatine vardığını söyleyerek halkı Yunan askerleriyle iyi geçinmeye davet ediyordu. Makari-

os bu açıklamasıyla görevinin bir kısmını yerine getirerek Ada'da daha geniş çapta karışıklık çıkmasını önlemeye çalışıyordu. Fakat Makarios, ne bir kilise adamı olarak bu cinayeti kötölemiş ne de eski bir bakanın ölümünden duyduğu üzüntüyü belirtmek ihtiyacını hissetmiştir. Bu konudaki sessizliği Rum halkı arasında tepki yaratıyor ve kötü değerlendirmelere neden oluyordu.

Acaba Makarios, Yorgacis'in ölümü hakkında neden sessiz kalmıştır. Bunun tek bir yanıtı vardır. O da Yorgacis'in kendi şahsına karşı girişilen suikast teşebbüsünde eli olduğuna inanmış olmasıdır. Halbuki olaylar ve kanıtlar Yorgacis'in bu suikastla hiçbir ilişkisi olmadığını ve bunu kanıtlamak konusunda gösterdiği heyecana kurban giderek, hiçbir önlem almadan kuzu kuzu ölüm randevusuna koştuğunu göstermektedir. Bu da konuya ilişkin olarak ortaya çıkan görüşü desteklemektedir.

Yorgacis'i vuranlar Makarios'u kimlerin öldürmeye teşebbüs ettiğini kısa bir zaman içinde ortaya koyabilecekti. Bunu sağlamak için yapılabilecek temaları ve istihbarat kaynakları mevcuttu. Bu bilindiği içindir ki Makarios'u ortadan kaldıramayanlar, kendi kimliklerinin gizli kalması için Yorgacis'i öldürmeyi uygun bulmuşlardır. Zaten Makarios ölmüş olsa idi yine aynı eller Makarios'un Yorgacis tarafından öldürüldüğünü kanıtlamak yoluna gitmek suretiyle yine kendi kimliklerini gizlemek zorunda kalacaklardı. Bunun aksini düşünmek için Yorgacis'in Makarios adına ve belki de O'nun emriyle öldürüldüğü sonucuna varmak gerekiyor ki Yorgacis – Makarios meselesi bu kadar basit

değildir. Her ikisinin de Türklere karşı katliam yapmak için yarış içinde olduklarını kaydetmek yeterlidir.

Esasında Makarios'a suikast teşebbüsünde bulunanlar bir taşla iki kuş vurmaya niyetiyle hareket etmişlerdir. Görünen çıplak gerçek şimdilik tek bir kuş vurabilmiş olduklarını göstermektedir. Buna karşın Patakos, Yorgacis'in bir Yunanlı subay ile randevu halindeyken vurulduğuna tanıktır. O halde Makarios'a karşı girişilen suikast teşebbüsünde Milli Cepheyi yöneten veya bu cepheye katılmış olan Yunanlıların parmağını aramakta isabet vardır. Makarios için bu cephesini örtbas etmek zorunda olabilir. Buna karşın halk her şeyi bütün ayrıntıları ile öğrenmek ihtiyacındadır. Kıbrıs'ta adli nizam ve teşkilatla polis soruşturması siyasi bulutların örtüsü altındadır.

Siyasi cinayetler hükümetin istediği şekilde arzu ettiği derecede açıklanır. Yorgacis için tek bir kelime söylemek gereksinimini hissetmeyen yöneticilerin bu cinayeti istedikleri şekilde ve derecede açıklayacakları Kıbrıs'ın geleceği açısından çok acı bir gerçektir. Yeni gelişmelerin beklenmesi ve Yunan subaylarının Milli Cephe ile Makarios'u neden ortadan kaldırmak istediklerinin öyküsünü tarih kaydedecektir. Buna karşın Makarios'un konuya ilişkin olarak net konuşmadığını kaydetmek istiyoruz. Yerel Rumlar ve EO-KA'cıların Yunanistan'dan gelen askerlerinin 1970 yılında had safhaya varan çatışmalarının sonunda 15 Temmuz 1974 tarihinde Makarios'a karşı düzenlenen darbenin de yolu açılyordu.

## YENİ İÇİŞLERİ BAKANININ MARİFETLERİ

Yorgacis'in Makarios'a karşı düzenlenen başarısız suikastı soruşturmak için Değirmenlik Polis Karakoluna giderek soruşturma yapması son derece doğaldır. Ava giden avlanrörneğinde olduğu gibi gittiği bölgede bir suikast sonucu öldürülmesi sonrasında kamuoyu su testisinin suyolunda kırıldığına inanmaya başlamıştı. Bakanlık görevi sırasında Yorgacis, doğrudan kendisine bağlı silahlı bir örgüt kurarak devlet içinde devlet olarak çalışıyordu.

Rum yöneticiler İçişleri Bakanlarını seçerken ya çok talih-siz ya da pek şaşkın davrandıkları veya işlerine öyle geldiği için Türklere karşı çok kasıtlı davranıyorlardı. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması sonrasında kurulan bu yapının sonsuza dek süreceğinin hesabının yapılmadığı atanan bakanların kimliklerinden belli oluyordu. Sonsuza kadar yaşaması düşünülmediği için olacak Yorgacis gibi bir teröristin İçişleri Bakanı olarak atanmasından belli oluyordu.

16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu günden sonra Rum liderliğinin yaklaşımlarını yakından izleyenlerin Yorgacis'in kasıtlı olarak bu makama getirilmesi konusunda uzlaşa içinde olduklarını kaydetmek gerekiyor. Rum yöneticilerin ortalıklara koydukları eylem ve çalışmalarla cumhuriyet rejimini yıkmak niyetinde oldukları görülüyordu. Türkleri ve komünistleri ya öldürecekler ya da sindireceklerdi. Bu işi yapacak olan kişinin Yorgacis olduğuna inandıkları için İçişleri Bakanlığı görevine atadılar.

Bakan Yorgacis, amirlerine iyi hizmet emeli ile yanıyor, özel polis teşkilatını kurarak Türk avına çıkıyordu. Buna koştur Gizli Ordular kurulmasını planlayarak Kıbrıs'ı Yunanistan'a hediye etmek düşünüyerek kuruyor yaşıyordu. Sonuç olarak bütün Kıbrıs halkı büyük zorluklar yaşadı. Bir süre sonra Ada'nın Yunan Ordusu tarafından işgal edildiğinin ayırına vararak uyanmaya başladığı anda artık çok geç kaldığı gerçeği ile yüzleştiler. **“Demek Yunan idaresi bu idi diye dertlenmeye başladılar. Kalamaralar, Yunanistan'dan gelen askerleri Rumlar bu söylemle tanımlıyorlardı. Ada Rumluğunun anasını ağlatıyordu.”** Yorgacis'i dikkate alanların sayısı her geçen gün azalıyordu. Bu durum Yorgacis'in uyanmasının ve gerçekle yüzleşmesinin de yolunu açıyordu.

Bu uyanış içinde Yorgacis, yönünü bağımsızlığa doğru kaydırmaya başladı. Kendisini her şeye doğru itmiş olan amirleri yön değiştirme konusunda da O'ndan yana göründüler. Onlar da Yorgacis aracılığı ile Kalamaralara Kıbrıs'ın bir sömürgeleri olmadığını anlatmaya çalışıyorlardı. Böylelikle Yorgacis harcanarak Adaya yararlı olabileceği bir ortama geldiğinin anlaşıldığı anda yok edildi. Yorgacis ölmeden önce bakanlıktan bir anda Yunanistan'dan gelen uyarı üzerine görevinden alınmış bin bir suçlama altında yaşamaya başlamıştı. Yerine iyi bir aile reisi olarak tanınan, iyi bir hukukçu, yaşını başını almış olan Komodromos atandı.

Kısa süre sonra bu göreve getirilen kişi yukarıda sayılan özelliklerini bir yana koyarak kendine güvenenleri düş kırıklığına uğrattı. Yaptığı uygulamalarla şöven olarak

tanınmaya başlamıştı. Gittiği her yerde yaptığı konuşmalarda bir lise öğrencisinin düzeyinin altında tavırlar sergiliyordu. Yaptığı uygulamalarla Yorgacis'i aratır noktaya doğru koşar adım gidiyordu. Halk Yorgacis'i arar duruma gelmişti. Komodromos'un yaptığı ve tepkilere neden olan uygulamalarına göz atmamız gerekiyor.

AGROS Festivalinde yaptığı konuşmasında "bağımsız tam ve halis bağımsızlık için yapılan çetin mücadele sona ermemiş, bunca cefa, ezgi, kan ve özveriye karşın ilahi hürriyet rüzgarının Elen Kıbrıs'ta esmeye başlamaması çok üzücüdür. Kutsal mücadelenin en küçük meyvesini bile müstevliler ellerinden almak istiyor. Dünyanın her tarafındaki Elenler tek vücut olarak birleşmeli ve hürriyeti tehlikede olan 35 asırlık bir Elen Kıbrıs'ı kurtarmalıyız. Tüm Elenleri ömürleri boyunca Elen Kıbrıs'ın milli kurtuluşu tek amaç edinmeğe" çağırıyordu.

Konuşmasının devamında Komodromos halkı tahrik etmekten geri durmuyor. "Elen Kıbrıs'ın halkı, Adaya hakim olmak isteyen barbar, medeni olmayan ve yayılma siyaseti güdenler tarafından baskı altında tutulmakta milli kurtuluşu için self determinasyon hakkını serbestçe kullanmaktan yasaklanıyor" diyerek kışkırtmasına devam ediyordu. Konuşmasının tamamında kışkırtmalarına devam etmekten geri durmayan İçişleri Bakanı sıfatlı kişinin yönettiği ülkede Türklerin can güvenliklerinin de ayrıca sorgulanması gerekiyordu.

Yorgacis'in öldürülmesi sonrasında İçişleri Bakanı olarak görevlendirilen Komodromos, gelen gideni aratır yaklaş-

mını net olarak ortalıklara koymuş oluyordu. Yapılan bu görevlendirme sonrasındaki bu konuşma Türklere olan bakış açısının birebir aynı olduğunu kanıtıyor. Bir süre sonra yapılan yeni atama ile göreve başlayan kişi de aynı düşünce yapısında idi. Çünkü hepsi de aynı kumaşın parçaları oluyorlardı.

## **PAPAZLARIN KIBRIS RUM HALKI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**

Papazların Kıbrıs Rumlarına dini görevinin dışında Türk düşmanlığı aşıladığı biliniyor. Bu çalışmalarına çocukların vaftiz işlemlerinden hemen sonra başladıklarını vurgulamak gerekiyor. Bu nedenle Kıbrıs'ta akan kanın ve katliamların da bir numaralı sorumlusu olduğu yadsınamaz. Yapılan tahriklerin sonucu yaşanan çatışmalarda 300.000'in üzerinde insanın (karşılıklı olarak Türk Rum) öldüğü açıklanmıştı. Haçlı Seferleri, Birinci ve İkinci Paylaşım savaşları hariç, tarih boyunca yapılan savaşların hiç birisinde tek başına bu sayıya ulaşmamıştır.

Bu olgular Kıbrıs'ın papazlardan şimdiye dek neler çektiğini göstermesi bakımından ilginçtir. Ayrıca önümüzdeki dönemde neler çekeceğini göstermesi bakımından da ibret vericidir ve ders alınmasını gerekli kılıyor. Bu örnekten yola çıkıldığında papazların dünyaya kaç mal oldukları bakımından da dikkat çekicidir. Buna karşın 1570 yılına dek papazların ihtiraslarının nelere mal olduğunu bir köşeye koymak durumundayız. O dönemi araştırmak ve değerlen-

dirmek Kıbrıs Türkleri ve Rumların da görevi olsa gerek. İftira ederek hezeyan kusarak bu işlerin çözülemeyeceğinin bilinmesi gerekiyor.

Buna koşut papazların yanı sıra Yunanlı General Grivas'ın komuta ettiği EOKA teröristlerinin yaptıkları katliamların da ayrıca bilinmesi gerekiyor. Grivas bir konuşmasında, "Uzun Yunan tarihinin kaydettiği milli hamlelerimizde ilk defa olarak kullanılan arzu edilenler ve olanaklı olanlar gibi sözcüklerin Kıbrıs halkını aldatmasına müsaade etmişler, seslerini çıkarmamışlardır. EOKA mücadelesinin lideri olarak yalnız ölülerimize değil fakat aynı zamanda gelecek nesillere de hesap vermek durumunda olan ben, andıma sadık kalacağıma uzlaşma yoluna gitmeyeceğime ve tehditten korkmayacağıma söz veririm" diye konuştuğunu kaydetmek gerekiyor. Nerede ise bütün konuşmalarında kin ve intikam kokan sözcükleri öne çıkaran acımasız bir kişi idi.

Rum Eğitim Bakanı Dr. Spiridakis de Atina'da Kıbrıslılar kulübünde Grivas'tan aşağı kalmamak için Kültürel ENOSİS'ten söz ediyordu. Kıbrıs'la Yunanistan arasında kültürel ENOSİS'in gerçekleştirilmesi görüşüne destek verdikten sonra, "Kültürel ENOSİS'in gerçekleştirilmesi için tam bir eşgüdüm faaliyet planı hazırlanmalıdır. Bunun esas unsuru Kıbrıslıların(!) Yunan etnolojik ve kültürel sahasının koparılamaz bir parçasını teşkil ettiğinin yalnız nazari bakımından değil, aynı zamanda ameli bakımından da kabul edilmesidir" diye konuşuyordu.

Görüldüğü üzere Kıbrıs'ın kaderinin Kara Cüppeli Papazlar tarafından belirlendiğini bir kez daha kaydediyoruz.



Onların eğitiminden geçen sivil görünümlü yöneticilerin de benzer çalışmalarda aktif olarak görev aldıklarının tipik örneği küçük bir bölümünü paylaştığımız Eğitim Bakanının konuşmasıdır. Din adamı kılıklı olan papazlar sürekli olarak halkı Türklere karşı geri durmaktan çekinmeden gösterilen hoş görüyü de istismar ederek kalkışmada bulunuyorlardı. Kıbrıs'ın Venediklilerden kendilerini kurtarması için İstanbul'a gönderilen papazlar alışmışın kudurmuştan beter olduğu savı ile yönetime baskı yapıyorlardı. Çil Osman Olayı bunun tipik göstergesi oluyor.

## ÇİL OSMAN OLAYI

1760'lı yılların ortalarında açlık ve kıtlık yaşıyordu. Bozuk olan vergi düzeni nedeniyle de Ada halkı fakirleşmişti. Bunun üzerine Başpiskopos Fileteos vergilerin azaltılması konusunun görüşülmesi için İstanbul'a heyet gönderiyordu. Giden heyet yöneticilerle görüşerek ağır olan vergilerin azaltılmasını istiyordu. Babıali tarafından bu istek kabul edilmişti. Buna karşın önceleri bu halkı ziyadesi ile şımartmış olan ÇİL OSMAN olayı meydana gelmişti. 1764 yılında Çil Osman Kıbrıs'a vali olarak atanmıştı. Halkı çok sıkıştırarak vergileri yükseltiyordu. Bunun üzerine Başpiskopos tarafından Padişaha şikayet edildi. Bu gelişme üzerine Padişah yasa dışı olarak vergi toplanmamasını bildiren bir ferman gönderdi.

Çil Osman yaşanan bu gelişme üzerine fermanın Şeriye Mahkemesinde Başpiskopos tarafından Kadı huzurunda

okunması için tarih belirlendi. Toplantının yapıldığı gün odanın döşemesi çöktü. Binada bulunanlar ve çukura yuvarlananların üzerlerine tavan yıkıldı. Düşenlerin bir kısmı yaralı olarak kurtulurken Başpiskoposun katledildiği söylentisi kısa sürede kasıtlı olarak yayıldı. Bu duyum üzerine Rum halkı Sarayın kapısını kırarak Çil Osman ile 18 arkadaşını öldürdü. Rum halkı adetleri olduğu üzere devlet mallarını yağma ettiler.

Yaşanan bu gelişme üzerine Padişah, Hafız Efendiye vali olarak atadı. Görevlendirilen bir müfettiş yıkılan sarayın yeniden yapılmasını, isyanda zarar görenlere tazminat verilmesini istedi. Dört Piskopos bunu taahhüt ettiler. Buna karşın tazminatın 2/3 ünün Rumlar 1/3 ünün de Türkler tarafından ödenmesi kararı alındı. Bu karar tahammül edilemeyecek derecede saçma bir karardı. Çünkü isyanı çıkaran, yağma eden Rumlar günahsız olarak öldürülen Türklerdi. Buna karşın yine de Türkler zararın 1/3 ünü ödemekle cezalandırılıyordu.

Bu olay nedeniyle Kıbrıs Türk toplumu papazların acı kazığını yemiş oldular. Papazlar attıkları bu kazıkla içlerindeki canavarlık duygularını biraz olsun tatmin etmiş oldular. Buna karşın olay bu kadarla yatışmadı. Yaşanan bu olay birçok günahsız Türkün ölümüne neden olan HALİL isyanını meydana getirdi.

27 Temmuz 1765 tarihinde Girne Dizdarı Halil, 2000 kişinin başında isyan ederek çevredeki köylere vergi vermeme-leri için haber gönderdi. Daha sonra Lefkoşa'ya da haber göndererek vergi olayının sorumlusu 4 piskoposla, 4 ağa-

nın teslimini istedi. Kıbrıs'ı fesat yuvasına çeviren papazlar adayı terk ederek İstanbul'a kaçtılar. İsyanın bastırılması sonrasında Halil yakalanarak idam edildi. Böylece papazların hileli işlerinin sonucunda hep günahsızlar öldürüldü. Asıl günahkar olan papazlar yine canlarını kurtararak canavarlıklarına devam ettiler.

Buna karşın fesadın kendisi ortalıklardan kaldırılamadı. Ancak fesat ruhların oyununa gelen Türkler kendi vatandaşına kıydı. Böylece bir fesadı, bir düşmanı boğazlayacağımız yerde, yoksul Türk halkının soyulmasını önlemek isteyen insanları boğazladık. Kendi kendimizi öldürdük. Rumların bu oyunları 1950'li yıllarda başladığımız var olma mücadelemizde de devam ettirildi. İngilizleri de yanlarına alarak Kıbrıs Türklerini bölmeyi başardılar. Bu bölünmüşlüğün tohumunu o kadar derine ektiler ki günümüzde de başlıca uğraşımız oluyor. Süslü ve güzel sözcüklerle bölücülük yapıyorlar. Bununla da yetinmeyerek karşılıklı olarak Türkleri düşmanlaştırmaya devam ediyorlar. Nereye kadar diye sormadan edemiyoruz.

## **RUMLARIN KATLİAM İTİRAFLARI**

Kıbrıs Türklerine karşı Rumlar tarafından düzenlenen katliam girişimleri biliniyor. Aradan geçen kısa sürede insanlık dışı saldırıları düzenleyenler işledikleri suçlarını kahramanlık yapmış gibi gazete (Politis gazetesinde) sayfalarında anlatmaya başladılar. Bunlara değinmeden önce 1945 ve 1969 yılında Halkın Sesi gazetesinde Dr. Fazıl Küçük imzası ile 1945 yılında yayınlanmış olan yazılardan bazı bölümleri

paylaşıyorum. Olayların öncesinde yaşanmış olan saldırılar günümüze de ışık tutacaktır. 21 Aralık 1963 Aralık tarihinde Kanlı Noel olaylarının temelinde yatan olguların da bilinmesi gerekiyor. Paylaşıyorum.

“Bugün eğer bu ada üzerinde nefes alıyorsanız bunu da biz Türklere borçlusunuz. Hatırlarsınız zannederim. 1260’tan 1570 senesine kadar Latinler, Ortodokslara ne zulümler ve işkenceler yapıyordu! Papazları ayaklarından katırlara bağlayarak manastırlarından işkence yerine kadar sürüklüyorlar ve orada ateşte diri diri yakıyorlardı. Bu insanlığa yakışmayan muameleler ancak 1571’te Türklerin Ada’yı fethetmeleriyle nihayet buldu ve sizler de o zaman saadet ve refaha kavuşmuş oldunuz. Yoksa Ada’nın fethi bir müddet daha gerçekleşmemiş olsaydı belki de bu Ada üzerinde onu fethedenlerin evlatlarından başka kimse yaşamayacaktı”.

Kıbrıs Türkleri genellikle haftanın Cuma günleri Lefkoşa’ya geliyorlardı. Kentin girişinde Rum Polisi araçlarla gelenleri indirerek satmak için getirdikleri gıda maddelerini yerlere dökerek sahiplerine işkenceler yapıyorlardı. İşlerini bitirip köylerine veya kasabalarına dönmek için aynı denetim noktasına gelenlerin bu kez aldıklarına da aynı işlemi yapıyorlardı.

“1955 hadiselerini, 1963 kanlı olaylarını meydana getiren sözde halka selamet ve emniyetini omuzlayan Rum Polisi olmadı mı? EOKA’nın tırnaklarından kanlar aktığı günlerde Türk köylerine baskın yapan, evleri ateşe veren, tarlada, bahçede bulunduğu Türkleri öldürenler, Rum Polisi denilen sürülerdi. 1963 hadiselerini Tahtakale’de başlatan kimdi?

Gecenin geç saatlerinde evine dönen iki günahsız insanı arabalarında katleden yüksek rütbeli Rum Polisi değil miydi? Lise bahçesinde teneffüs saatlerinde çocukların üzerine ateş açan Rum Polisi değil miydi? Yollarda adam kaçıranlar kimlerdi? Barikatlarda emsaline tesadüf edilmeyen barbarlık ve alçaklığı işleyenler hangi milletin inzibat kuvvetleri idi? Bu yazı 1969 yılında ikinci kez Halkın Sesi gazetesinde Dr. Fazıl Küçük imzası ile yayınlanmıştı.

## **BAZI YEREL KATLİAM İTİRAFLARI**

**Politis gazetesinde yer alan açıklamalar ve itirafların farklı kişiler tarafından anlatılan olayların aynı sözlerle tekrarlandığına tanık olacaksınız. Böyle olsa bile bu raporlar, resmi raporlarda da yer alıyor. Bütünlüğün bozulmaması için açıklamaları aynen yazmak durumunda kaldığımızın bilinmesini istiyor affınıza ve engin hoşgörünüze sığınıyorum.**

Evinden alınan veya işine gitmek üzere ayrılan, bahçesine çalışmaya giden, oturduğu köyünün çevresinde gezmek isteyen, hayvanlarını otlatmak için dışarı çıkan okuluna gitmek için evinden ayrılan yolculuk ederken Rum polisleri tarafından esir alınarak katledilen, kısaca Türk olmaktan başka suçu olmayan 103 yerleşim yerinden kovularak adanın %3'lük bölümünde yaşamaya mahkum edilen Kıbrıs Türklerine uygulanan vahşeti adanın güneyinde yayınlanan POLİTİS gazetesi dizi yayınlar gibi 2018 Ağustos ayında yayınlanmıştı.

“Kıbrıs, Cezalandırılmamış Suçlar Dosyası” başlığı ile yayınlanan dosyanın bazı bölümlerini özetleyerek bazılarını da alıntı olarak paylaşmak istiyoruz. Gazete 15 Ağustos 1974 tarihinde evlerinden toplanıp çukurlar açılarak bu yerlere katledildikten sonra atılan 84 Türkü anlatıyor. Taşkent veya eski ismi Dohni köyünde gerçekleşen bu katliamın sorgulanmadığı belirtiliyor. Benzer diğer olaylara karışanların dosyaları da gerçek belgeler olmasına karşın tamamen karanlıkta kaldı. Dosyamızı Taşkent köyü katliamı ile arıyoruz.

Gazete “Tanıklar olmasına karşın isteksizlik... Taşkent’ten 84 Kıbrıslı Türk için 13 yıl Araştırma” başlıklarıyla verilen haberinde Kıbrıslı Türklerin 1963 – 1974 döneminde öldürülmesi ve Rum polislerinin faillerin kimliklerine dair emarelere sahip olduğu birçok suç olayının aksine Taşkent savaş suçunun gerçek suçlulara ilişkin emareler olmaksızın tamamen karanlıkta kaldığını yazıyor.

Polis Soruşturmasındaki paradoks Taşkent meselesinde başrol oyuncularının hayatta olmasıdır diye yazan gazete Rum Milli Muhafız Ordusu Genel Komutanlığının emri üzerine 13 yaş ve üzerindeki 85 Kıbrıslı Türk erkeği Taşkent okulunun bahçesinde topladılar. TERAZİ ve TAŞKENT milis kuvveti Kıbrıslı Rumların yanı sıra 84 kişinin öldüğü saldırıdan sağ kurtulan 1 kişinin Suat Kafadar olduğu ve halen hayatta olduğu belirtiliyor.

Gazeteye göre bahse konu Kıbrıslı Türk, Rum polisine verdiği ifadede özetle şunları anlatıyor. Taşkent ve civar köylerden Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıslı Türkleri yakaladı ve okulun bahçesinde topladı. Okulun bahçesindeyken asker kıyafetli

uzun saçlı ve sakallı adı bilinmeyen bir Kıbrıslı Rum, Kıbrıslı Türkleri aldı ve otobüsle Limasol'un Agia Fila köyüne kısa mesafede ıssız bir bölgeye götürdü. Yanında olan tüm belgeleri aldıktan sonra Kıbrıslı Rumlar ateş açmaya başladı. 5 – 10 dakika sonra silahlar durdu ve Kıbrıslı Rumlar üzerine cesetler düştüğü ve örtüldüğü için öldü zannedilen kendisi dışında neredeyse tümü öldürülmüş olan Kıbrıslı Türkleri gömmek üzere ekskavatör getireceklerini söylediler. Birkaç saat bekleyip Kıbrıslı Rumların gittiğinden emin olduktan sonra ayağa kalktı ve kaçtı. 8 günün ardından Suat Kafadar Mutluyaka köyüne varmayı başardı ve oradan Ağratur'daki İngiliz Üslerine götürüldü.

Bahse konu Kıbrıslı Türk Suat Kafadar'ın anlattıklarının Kıbrıslı Rum toplumunda ilk kez duyulmadığını yazan gazete, çeşitli yıllarda belgesel ve kitaplarda yer alan anıların Rum Haber Ajansı'nın (KİPE) yaptığı röportajda da yer aldığını kaydediyor.

### **“Polis Soruşturması”**

Taşkent katliamıyla ilgili polis soruşturmasının Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs Cumhuriyeti aleyhine 2010 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurması dolayısıyla yapılan soruşturmada çok önce başladığını kaydeden gazete öldürülen Kıbrıslı Türklerin yakınlarının 2005 yılı Temmuz ayında olayın soruşturulması istemiyle Rum Başsavcılığı'na başvurduğu belirtiliyor.

Gazete 26 Temmuz 2005 tarihli görüşmede Kıbrıslı Türklerin kendi durumlarının diğer kayıp meselelerinden farklı olduğunu Kıbrıslı Türkleri yakalayan ve onların otobüslerle

götürüldükleri ve gömüldükleri yer olan Agia Fila Palodia kavşağına getirenlerin belli olduğunu ifade ettiklerini aktarıyor. Gazete kaçınılmaz olarak Kıbrıslı Türk mağdurların yakınlarının, olayın sorumluluğunu Taşkent'in Kıbrıslı sakinlerinin üzerine attığını belirtiyor.

Diğer yandan olayı yaşayanlardan Suat Kafadar'ın Taşkent'in Kıbrıslı Rum sakinlerini suçlamadığını polise verdiği ifade ve KİPE röportajında onlara otobüste eşlik eden ve öldürenlerin köy sakinleri olmadığını söylediğini aktaran gazete, Kafadar'ın tanıklığının ikinci otobüs için geçerli olamayacağından söz ediyor.

Kafadar'ın ifadesinin polis araştırmasının Ağustos ayı içinde Taşkent'e gidenlerin saptanmasına çevrilmesi için yeterli olması gerekirdi diye yazan gazete 2004 yılında röportaj veren Taşkent – Terazi milisi (katliamın baş sorumlusu) Andreas Dimitriu'nun Taşkentli Kıbrıslı Türkleri teslim alan üniformalıların "Khriokitia'da (Skoritya) karargah kurduğunu ve katillerin Alemdağ köyünden olduklarını iddia ettiğini aktarıyor.

Gazete, polis soruşturmasında Taşkent'ten başka tanık aramadıklarını savunarak yapılması gerekenleri ve izlenmesi gereken yolları analiz ediyor. Haberin bir başka kısmında Taşkent'li Kıbrıslı Türklerden oluşan ikinci grubun bindirildiği ikinci otobüsün Kafadar'ın bindirildiği otobüs gibi Limasol'a gitmek üzere ayrıldığının bilinmediği belirtiliyor. Diğer bölgelerde yapılan katliamları gazetede yayınlanan bölümleri ile paylaşmak istiyoruz.



## **Kıbrıslı Türk Kadınlarının 24 Saat Dehşet Günü**

Kıbrıs'ta insanların topluca **Toplu Mezarlara** atıldıkları daha açık söylemle toplu çukurlara atıldığı Muratağa – Atlılar ve Sandallar köylerindeki kadınların 20 Temmuz – 14 Ağustos 1974'e kadar yaşadıkları ayrıntıları ile anlatılıyor. Kıbrıs Cezalandırılmamış Suçlar Dosyası'nı aralamaya devam ediyoruz. 25 Temmuz 2018 tarihli Politis gazetesinde 20 Temmuz- 14 Ağustos 1974 tarihleri arasında yaşananlar ve Muratağa köyü kahvecisi Mustafa Kukudi'nin nasıl öldürüldüğüne ilişkin olaylar ayrıntıları ile anlatılıyordu.

Gazete haberinde “Kıbrıslı Türk Kadınların Dehşet Günü... Muratağa Kıbrıslı Rumların ahlaksızlıklarıyla ilgili BM'in Fotoğraf Belgeleri BM'in (02 Eylül 1974) ... Polis araştırmalarında Kıbrıslı Türk ifadeleri yok” başlığı ile birinci sayfasında yer verirken ayrıntıların iç sayfalarda olduğu belirtiliyor. Gazete yaklaşık on yıl önce yayınladığı Muratağa – Sandallar ve Atlılar'da yaşlı, kadın ve çocuk sivillerin yaşadığı 24 korku gününe ilişkin röportajda yer verilen ifadeler ile Kıbrıslı Türklerin ve Kıbrıslı Rumların verdiği daha yeni ifadeleri birleştirerek Muratağa kahvecisi Mustafa Kukudi'nin köylülerinden birkaç gün önce öldürülmesinin ayrıntılarını anlatıyor.

20 Temmuz 1974 ile 14 Ağustos 1974 tarihleri arasında 136 Kıbrıslı Türkün öldürüldüğü belirtiliyor. 2 Rum köyünden gelenleri gazete, zorbalar olarak nitelendiriyor. Bu kişilerin geceleri 3 Türk köyüne saldırarak yağmaladığını, hayvanlarını ve altınlarını çalıp tecavüz ettiğini kaydediyor. Gazete iç sayfalarındaki ayrıntılarda ise “Ahlaki Çöküntü Görüntüleri... BM Fotoğraf Arşivinden Muratağa Suçu” başlığı ve

“Muratağa kahvecisinin 10 Ağustos 1974 tarihinde Öldürülmesi katliamın işaretiydi...”

“2009’da Muratağa ve Atlılardaki suçların araştırılmaya başlanması Mağusa Kazasından siyasi bir kişiyi paniğe soktu ve Politis’in öğrendiğine göre bu kişi polisten araştırmaların boyutuna ilişkin bilgi istedi” spotlarıyla dikkat çekiyor. Peristerona ve Pigi köyleri sakinlerinden 15 kişinin “Volkan’ın 2009’daki yayınında cinayet failleri olarak verildiğini anımsatan gazete Muratağa köyünden artık hayatta olmayan bir Kıbrıslı Türk tanığın anlattıklarıyla bu listeye aynı Rum köylerinden 15 kişi daha eklendiğine işaret ediliyor.

Habere göre 1974 yılında 14 yaşında olan ve halen hayatta bulunan bir Kıbrıslı Türk (ismi verilmiyor) Politis yazarlarından Andreas Parashos’a (2007 yılında gazetede yayımlandı) 3 köyden gelen Kıbrıslı Türklerin 20 Temmuz 1974 tarihinde toplandığını anlattı. Anlatılanları “09 Temmuz sabahından itibaren aynı bölgeden EOKA B’ciler hepsini toplayıp otobüslere doldurdu ve Peristerona’ya götürdü. Akşam saat 8’e kadar yaşlı, kadın ve çocukları serbest bıraktılar. Sadece 14 yaş üzeri erkekleri tuttular. Onları savaş esiri olarak Yunan subayın müdahalesi üzerine Maraş’taki Karakol kışlasına, daha sonra çoğunu Limasol’a götürdüler.

Yani 3 köyün 14 yaş ve üzeri bütün erkeklerinin tutuklanmalarına katılan komşu köylülerinin kimler olduğunu söyleyebilir şeklinde anlatan gazete Rum Polisinin 2013 tarihli Atlılar Muratağa Sandallar araştırma raporunda hayatta olan bu Kıbrıslı Türklerden ifade alınmadığına vurgu yapıyor.

21 Temmuz'dan başlayıp Barış Harekatı'nın 2. aşamasına kadar geçen günlerin geride kalan Kıbrıslı Türk kadınlar için "dehşet günleri" "olduğuna dikkat çeken gazete "Peristeronoplig'nin zorbaları 3 köye akın ediyor, evlere giriyor çalıyor ve Kıbrıslı Türk kadınlarına tecavüz ediyordu. Yaklaşık 320 Kıbrıslı Rum'un ilk barbarlıkları Kıbrıs Türk evlerinden hayvan çalmaktı. Muratağa köyünden Kıbrıs Türk kahvecisine bu hayvanları pişirmesini emrettikleri de oluyordu. Günler geçti ve mütecevizlerin ahlakı düpedüz tükeniyordu diye anlatıyordu.

Pigi köyünden biri polis 3 Kıbrıslı Rum'un 10 Ağustos'ta baba Kukudi'yi tutukladığını belirten gazete şöyle devam ediyor. Kukudi'yi köyelerine (Pigi) götürdüler ve orada kelimenin tam anlamıyla doğradılar. Parçalarını poşetlere koyup gömdüler. Kukudi'yi gömdükleri buldozerin kullanıcısı olan 4 Rum da Pigi köyündendi. Bu birincil ifadeleri sorgu memurları değil gazetecilerin almış olması makamların 9 yıl önce başlayan araştırmayı tamamlama iradesiyle ilgili soru işaretleri yaratıyor.

Adı geçen köylerde yaşanmış olan vahşetin soruşturulmasının Rum polisi tarafından değil uluslararası kuruluşlar tarafından yapılması gerekiyor. Dozerle taşlık olan bölgenin kazılarak çukurlara atılmalarının da sorgulanması kaçınılmazdır.

### **Türklerin Katliam Çukuruna Yunan Kolyesi Atılmış**

Katledilenlerin Türkler olmayıp Yunanlı veya Rumların da katledildiği söylemiyle kavram kargaşası yaratmaya yöne-

lik bir hareket olduğu, kısa sürede katledilenlerin Türkler olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu nedenle dünya kamuoyunu bir kez daha Rumların yanıltması da önlenmiştir.

Gazetenin haberinde Rum – Yunan askerleri ve EOKA’cılardan oluşan bir grubun erkeklerini esir alıp Mağusa ve Limasol’daki esir kamplarına götürdükten sonra Muratağa – Atlılar ve Sandallardan topladıkları kadın çocuk ve yaşlı 126 Kıbrıslı Türkü öldürüp toplu mezara gömmesi olayını deşifre etmeye ‘Kıbrıs Sorunu Suçlarını Açıklıyoruz’ Başlıklı yeni bir dosya açıyor. Bu dosya ile önceki gün de olayın başka bir yönünü gündeme getiriyor.

Gazete, 1974 Ağustos sonu Eylül başında Muratağa’daki toplu mezarın açılması sırasında bazı Rum ve Yunan gazeteci foto muhabirlerinin açılmış mezardaki bir kadın cesedinin üzerine Yunan motifi olduğu kuşku kaldırmaz çerçevesi olan bir kolye atarak katliam çukurundakilerin kimliği konusunda kuşku yaratılmaya çalışıldığını belirtiyor.

Haberi Muratağa’daki Mezarda Kolye... Kadın Cesedinde Yunan Olduğunu Gösteren Materyal... O Zamanlar Suları Bulandırmaya Çalıştık” başlığı ile birinci sayfasından veren ve iç sayfasında ayrıntıları ile anlatan gazete, olayı özetle şu söylemle aktarıyor.

“Türkler Muratağa’daki toplu mezarı buldukları günün ertesinde mezar kazmayı kestiler ve BM’den Kıbrıslı Türk sivillerin katledilmesi suçunu kaydetmeleri için uluslararası televizyon ekipleri ve yabancı gazetelerden muhabirlerin de katılacağı bir basın heyeti organize etmesini istediler. Bu heyete Kıbrıslı Rum ve Yunan gazeteciler de katıldı. Bir

anlatıma göre heyete katılan Yunan gazeteci istek üzerine boynunda bulunan çerçevesi kolyesini dikkatlice mezara attı. Diğer bir anlatıma göre kolye bir Kıbrıslı Rum gazetecinin cebindeydi ve açık mezara atan da o idi.

Kavurucu sığağa ve cesetlerin ileri derecede çürümüş olmasına karşın Kıbrıslı Rum foto muhabiri kolyenin cesetler üzerindeki görüntüsünü meslektaşlarının yardımıyla çekip ölümsüzleştirdi. Kolye özgür bölgelere de getirildi ve bir hükümet yetkilisine teslim edildi. Bu olayı hükümet sözcüsünün 02 Eylül 1974 tarihli yazı ile açıklaması (04 - 02.09.1974 Enformasyon Dairesi Arşivi) da doğruluyor. Açıklamada ‘toplum mezarındaki kadın cesedinden hükümetin eline geçen materyal, sahibinin Yunanlı kadın olduğu sonucunu gündeme getiriyor’ deniliyor.

Kolye vesilesi gerek RİK gerekse Kıbrıs Rum gazeteleri haberi 03 – 04 – 05 Eylül 1974 tarihindeki sayılarında Muratağa mezarındaki Cesetler Yunanlılara Ait olabilir. Muratağa Ölülere Arasında En Azından Bir Yunan Var... Türklerin Toplum Mezar Bulduklarına Dair Propaganda Görüntüleri başlıklarıyla birinci sayfalarına taşıdılar.

Mahi gazetesi (EOKA’cı Nikos Sampson’un sahibi olduğu gazete) 03 Eylül 1974 tarihli sayısında ‘tamamlanmış bilgilerimize göre bulunan materyal Atina’da üretilmiş çok güzel kolyedir. Kolye Türk istilacılar tarafından soğukkanlılıkla öldürülen Yunanlıların olduğuna inanan toplum mezarında genç bir kadının cesedinde bulundu. Türklerin Muratağa toplum mezarına ilişkin kopardıkları gürültü de boşa çıkıyor ve Yunanlılara karşı işledikleri korkunç suçların faili kendileri oluyor’ sözlerini kullanıyor.

Aynı tarihli bir başka gazete olan Fileleftheros, (hükümet yanlısı) Hükümet Sözcüsünün önceki günkü açıklamasına değinerek daha dikkatli şekilde şunları yazıyor. ‘Muratağa’da Kıbrıslı Türklerin toplu mezarı bulunduğu dair şikayetler yüzlerce kayıp Yunan’la ve bu gürültünün koparıldığı yerle ilişkilendiriliyor. Toplu mezardaki bir kadın cesedinden hükümetin eline geçen materyal sahibinin Yunan olduğu sonucunu gündeme getiriyor’.

Gazete haberine göre Hükümet Sözcüsünün önceki gün yaptığı açıklamada hükümetin, şikayetleri yerinde inceleme olanağına sahip olmadığı ancak BM’in ve uluslararası Kızılhaç’ın Türk gözlemci ve uzmanın da huzurunda bağımsız bir araştırma yapmasını kabule hazır olduğu açıklamasına yer veriyor. Yine BM Barış Gücü’nün UNFICP yönetimi Kıbrıs Türk köyü Muratağa’da bulunan mezar vakası ile dikkatle meşgul oluyor. Dün geceye kadar çoğunluğu vücutları kömürleşmiş olduğundan kimlikleri tespit edilemeyen çocuklardan oluşan 20 ceset bulundu açıklaması da aktarılıyor.

Agon gazetesi ertesi gün (04 Eylül 1974) kolyenin sahibinin kökeniyle ilgili kendi bilgilerine göre toplu mezar içerisinde bulunan kolyenin sahibi Kıbrıslı Rum’un kimliği tespit edildi. Tirmen Kıbrıslı Rum kadınının yakın akrabaları dün yetkili makamlara giderek kolyenin yakınlarına ait olduğunu teşhis ettiler. Adanın Türkler tarafından işgal edilmesinden beridir kayıp olan Kıbrıslı Rum kadın 7 yaşındaki oğlu ile birlikte idi ve toplu mezarda bulunan çocuk cesetlerinden birinin de oğluna ait olduğu yolunda şüpheler var ifadeleriyle aktarıyor.

Kolye hikayesi fazla uzun sürmedi. Buna karşın bu amaçla kargaşa birkaç hafta devam etti. Enformasyon Dairesi arşivine göre 18 Eylül 1974 tarihinde Hükümet Sözcüsü istila Başbakanı Bülent Ecevit'in Alman Der Spiegel'e açıklamasını yorumlaması istendiğinde yine bulunan delile atıf yaptı. Basın bülteninden aynen aktarıyoruz.

Kıbrıslı Türklerin devam eden toplu katliam iddiaları boşa çıktı. Atlılarla ilgili olanlar da iyiden iyiye gün ışığına çıkmadan terk edildi. Muratağa ile ilgili olanlar da bulunan deliller de yalanlandı. Bir süre geçtikten sonra bizim taraf Muratağa'daki toplu mezara bazı Rumların da gömülmüş olabileceği iddiasının doğru olmadığını anladı ve iddiayı terk etti. Dahası Türkler kazıdan sonra suçu araştırmakla görevli olan BM Barış Gücünün İsveç kontenjanından görevlilerin de huzurunda yeni bir toplu mezarı ve bazı cesetleri teşhis ettiler. Ardından da gerek Muratağa'da gerekse Atlılar'da katledilenler adına anıt diktiler.

Bunca yıldan sonra meseleyi araştırırken devlet televizyonunun kameramanı (bugün hayatta değil) ile birlikte Muratağa basın heyetine katılan RİK muhabirinin dönemin siyasi olgularıyla ilgilenen bir kişiye bu olayla ilgili olarak, "belki de olumsuz sonuçları getiren ciddiyetsiz bir hareketti" dediğini öğreniyorum.

## **Yunan Cuntası Bizi İşgalci Karşısında Savunmasız Bıraktı**

AKEL ve EDEK'in Yunan Cuntasının devrilmesinin yıl dönümü nedeniyle açıklama yaptıkları bildiriliyor. Filelef-

teros gazetesi, AKEL'in açıklamasında Yunan Cuntası ve Güney Kıbrıs'taki uzantılarının yalnızca faşist darbe yapmakla kalmayıp "Kıbrıs'ı işgalci karşısında savunmasız bıraktığını" belirtiyor.

AKEL, tarihin sayfalarına savaş meydanını bırakan "vatan-sever cuntacılar" ile EOKA'cılar olduğunun ve "Kıbrıs'ın çocuklarını Atıla karşısında mücadelede yalnız bıraktığını yazdığını" kaydediyor. EDEK ise Yunanistan'daki demokrasi savaşında hayatını kaybedenleri saygıyla andıklarını ifade ederken Cuntaya karşı direnişte ve demokrasinin yeniden tesis edilmesinde öncülük eden parti olarak demokrasi ve bağımsızlık ilkelerine bağlılık belirtiyor.

AKEL'in Moskova'daki komünist partisinin EDEK'in ise Çin Komünist partisinin uzantıları olduklarını belirtmem gerekiyor.

### **Öldürülen 3 Türk'ün Olayında Rum İş İnsanı Da Vardı**

Politis gazetesi 1963 yılında kaçırılıp öldürülen 3 Kıbrıslı Türk ile ilgili olayda Rum iş insanıyla polis parmağı olduğunu belirtiyor. Gazete geçmişten bir olayın yayımlandığı Araştırılmamış Suçlar adı altındaki haberleri kapsamında, Aredyu köyünden kaçırılıp öldürülen 3 Kıbrıslı Türkün öyküsü ayrı başlık altında yayınlanıyor.

Gazete 1963 yılında Aredyu'nun 265 Kıbrıslı Rum 90 da Kıbrıslı Türkün karma olarak yaşadığı 355 nüfuslu bir köy olduğunu yazıyor. Kıbrıslı Türklerin sayıları az olsa da



büyük tarım arazilerine sahip olduğunu ekliyor. 29 Aralık 1963 tarihinde Deftera polis karakolunda iki polisin Aredyu’da Naim Hüseyin (18) Salih Mehmet (55) ve Kemal Hüseyin adlı (34) köydeki Kıbrıslı Türklerin iyi olduğunu tespiti için Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük’e götüreceklerini söylediler. Bu gerekçeyle evlerinden alındığını kaydeden gazete bahse konu kişilerin ailelerinin daha sonra polise verdikleri ifadeye, iki polisten birinin çavuş olanının adının da verildiği belirtiliyor.

Polise göre kaçırılanların ailelerinin olayın ardından Dr. Küçük ile iletişime geçtiğini kaydeden gazete Dr. Küçük’ün olaya ilişkin bilgisinin olmadığını belirttiği aktarılıyor. O günlerde Naim Hüseyin, Salih Mehmet ve Kemal Hüseyin’in ailelerinin tutuklama konusunda endişelenmelerinin haklı olduğunu kaydediyor. Çünkü 23 ve 27 Aralık tarihlerinde Aredyu’da Şevket Cemal (34) ve Niyazi Cemal’in (39) de ortadan kaybolduğunu belirten gazete Rum polisinin 2010 yılında sadece 29 Aralık 1963 tarihinde kaçırılan 3 Kıbrıslı Türk’le ilgili olayı araştırmaya başladığını kaydediyor.

Gazete daha önce adı geçen iki kişinin (Şevket Cemal ve Niyazi Cemal’in kalıntılarının bulunmadığını diğer 3 Kıbrıslı Türkün kalıntılarının ise Sevgül Uludağ’ın gömü yerinin bulunmasında belirleyici rol oynamasıyla 2008 yılında Bileni’de bir kuyu içerisinde bulunduğunu belirtiyor.

29 Aralık 1963 gecesinde içerisinde arka koltukta 3 Kıbrıslı Türk ve ön yolcu koltuğunda baş şüphelinin olduğu belirtiliyor. Polis aracının köyün eski sakini Kallitsi’nin tarla-

larının bulunduğu bölgeye ulaşmak üzere Bileni'den geçtiğinin görüldüğünü kaydeden gazete polise göre iş insanı olduğu söylenen baş şüphelinin köyün bilindik kişilerinden Bileni milis grubunun başı olduğunu ve artık hayatta olmadığını yazıyor.

Bir komşunun anlattığına göre baş şüphelinin Kallitsi'nin tarlalarında yurtdışından getirdikleri yeni silahları deneyeceklerini ve atış sesi duyarlarsa endişelenmemelerini söylediğini aktarıyor. Gazete köyün bir başka kadınının ise hayvanlarını Kallitsi'nin tarlalarına götürürken baş şüphelinin kendisini yönünü değiştirmeye mecbur ettiğini anlattığını aktarıyor.

3 Kıbrıslı Türkün soğukkanlılıkla öldürülüp bir kuyuya atıldığını, ardından hayatta olmayan Bileni'li ekskavatör sahibi bir başka kişinin kuyuyu kapattığını yazıyor. Gazete bir Bileni sakininin ekskavatör gelmeden önce kayınpederinin bölgeden geçtiğini ve kuyu etrafında kan izleri ve öldürülenlerin kişisel eşyalarını gördüğünü anlattığını aktarıyor.

Öte yandan gazetenin iletişime geçtiği ve Aredyu sakinlerine göre bölgenin milis güçleri grubunda baş şüpheli dışında, baş şüphelinin kardeşi (hayatta) bir Bileni sakini (hayatta) ve bir Ergaton sakini (hayatta) ve bir Agrokipya sakinin de yer aldığını yazan gazete bu gruba Deftera polis karakolundan iki tane de polisin dahil olduğunu belirterek öldürülenlerin ailelerinin bu polislerden birinin ismini verdiğini kaydediyor.

Gazete kısaca suç grubunun en az 7 kişiden oluştuğunu yazarak Aredyu sakinlerinin baş şüphelinin 27 Aralık 1963

tarihinde kaçırılan ve köy mezarlığı karşısında öldürülen Kıbrıslı Türk Niyazi Cemal'in öldürülmesinden sorumlu olduğunu anlattıklarını yazıyor. Haberde Niyazi Cemal'in kaybolması ve kardeşi Şevket Cemal'in de Koçinotrimitya'dan Kıbrıslı Rum çavuş tarafından öldürülmesiyle ilgili ayrıntılara yer veren gazete, bahse konu çavuşun 10 yıl sonra EOKA – B üyesi olduğu ve darbe sırasında öldüğünü belirtiyor. Gazete suç grubunun 7 kişiden sadece 2'sinin daha sonra EOKA – B'ye girdiğini de belirtiyor. Haberinde tanıklıklara göre baş şüpheli hakkında bilgi aktaran gazete bu kişinin Kıbrıslı Türklerin bölgeden ayrılmasından sonra geride kalan hayvanlarının yarısını çaldığından da söz ediyor.

### **Bileni Bölgesindeki Cinayetlerden EOKA Milisleri Sorumluydu**

Politis gazetesinin bir süredir yayınlamakta olduğu “Cezalandırılmamış Suçlar Dosyası” çerçevesinde Bileni bölgesi civarında işlenen cinayetlere ilişkin haberleri geniş şekilde aktarıyor. Bileni'deki milis grubunun tüm Lefkoşa kazasında aktif olduğunu ve Kaymaklı bölgesinden kaçırılıp Eğitim Akademisi'ne götürülen ve 45 yıl boyunca izi bulunamayan 2009 yılında Bileni'deki kuyuda bulunan bir Kıbrıslı Türkün cinayete kurban gitmesiyle de bağlantısı bulunduğunu yazıyor. Gazete aynı grubun kemikleri Strovolo'da bulunan bir Kıbrıslı Türkün öldürülmesi ve Aredyu'dan 3 Kıbrıslı Türkün öldürülmesiyle bağlantılı olduğunu belirtiyor.

Gazete Aredyu'dan Kaymaklı'ya – Bileni, Balıkesir Lefkoşa'da Soruşturmalar, Ergates ile Deftera'da Hayır başlığıyla

iç sayfadan geniş yer veriyor. Haberde Rum polisinin 1963 – 1964 dönemiyle ilgili olarak araştırmakta olduğu Lefkoşa kazasında toplamda 35 Kıbrıslı Türkün kurban gittiği toplam 16 davada 35 Kıbrıslı Türkün öldürülmesiyle ilgili 3 davaya karışanların aynı kişiler olduğu tahmininde bulunduğu yazıyor.

Gazete, Rum polisi sorgu memurlarının elde ettiği bulgulara göre 1963 yılının Noel arifesinde Koç Yatağı ile Bileni arasındaki bilinmeyen bir noktadan kaçırılan Derviş Mehmet ile 29 Nisan 1964 tarihinde Kaymaklı'dan kaçırılan Osman Akay'ın öldürülmesinin Naim ve Kemal Hüseyin ile Salih Mehmet'in öldürülmesiyle bağlantılı olduğunu belirtiyor.

Derviş Mehmet'in akrabalarının yakınlarının hangi koşullar altında öldüğüne ilişkin araştırmada eksiklikler olduğu gerekçesiyle 2009 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurduğunu anımsatan gazete AİHM'deki kabul edilen gerçeklere dayanarak Derviş Mehmet'in 23 Aralık 1963 tarihinde EOKA milis kuvvetlerinin saldırısının sonrasında ailesiyle birlikte Koçyatağı'na gittiğini ifade etti. Derviş Mehmet'in oğlunun polisteki tanıklığının babasının Lefkoşa'daki Türk mahallesine gitmek için ertesi gün yaya olarak bölgeden ayrıldığı şeklinde olduğunu ifade ediyor. Derviş Mehmet'in yanında iki Kıbrıslı Türkün daha bulunduğu kaydediyor.

1964 yılında koruculuk yapan bir Kıbrıslı Türk'ten bilgi alan Matyat'dan bir Kıbrıslı Rum'un tanıklığına göre Derviş Mehmet'in Bileni'den kaçırıldığını yazan gazete bundan ötürü polisin araştırmalarının Lefkoşa'nın güney batı kısmına taşındığını ve 2010 yılından itibaren Tseri'deki mi-

lis grubunun Kıbrıslı Türkler aleyhindeki cinayetlere katıldığıının görüldüğünü belirlendiğini aktarıyor.

2010 yılında Bileni milis grubu liderinin hali hazırda öldüğünü kaydeden gazete Rum polisinin Derviş Mehmet meşalesini 2010 yılında açtığını ve 2013 yılı civarında çözülmemiş olarak arşivlendiğini belirtiyor.

Rum Başsavcının 2013 yılında AİHM’de araştırmasının artık ileri gidemeyecek bir safhaya ulaştığını yazan gazete Rum savunma makamının 2013 yılında AİHM’de davanın esas olayla ilgili bilgiler/delillerin olayın faillerinin kimlikleri de dahil olmak üzere yetersiz olduğunu ve şüpheli olarak addedilebilecek kişileri işaret etmediğini dile getirdiğini aktarıyor.

Rum kesimine göre meselenin araştırılmasıyla ilgili olarak “AKRİTAS ÖRGÜTÜNÜN liderlerinin sorgulandığını buna karşın bunların içinden yalnızca bir tanesinin Derviş Mehmet cinayetini duyduğunu anımsadığını anlatan gazete Rum polisinin Bileni’de aralarında 1963 – 1964 dönemi Bileni milis grubu üyelerinin de bulunduğu 13 kişiyi sorguladığını kaydediyor.

Bunların Derviş Mehmet’le değil de Aredyu’dan 3 Kıbrıslı Türkün öldürülmesinden bilgileri olduğunu belirtiyor. Gazete, bu olaylarla ilgili bilgi eksikliğinin yalnızca cinayetlerin işlenmesinden bu yana geçen zaman süresiyle ilgili olmadığını ve Bileni’deki milis grubunun Aredyu’dan Kaymaklı’ya kadar olan geniş aktivite alanı ile grup üyelerinin çoğunun farklı köylerden olmasının polis araştırmalarında durgunluk yaşanmasına neden olduğunu belirtiyor.

Gazete polis araştırmalarının Derviş Mehmet ile ilgili olarak en azından Tseri ve Akritas örgütüyle sınırlı kaldığını da ifade ediyor.

Gazete, Tseri sakinlerinin Tseri milis grubu üyelerinin isimlerini vermesine karşın Rum Başsavcının AİHM’de bunların hepsinin öldüğünü söylediğini de iletiyor. Aynı Rum Başsavcının AİHM’ne Derviş Mehmet’le ilgili olarak bilgilendirdiğini de kaydeden gazete Başsavcının “Derviş Mehmet’in Bileni’deki silahlı grubun lideri tarafından kaçırılmış olmasının mümkün olduğunu söylediğini” aktarıyor.

Derviş Mehmet’in önce Cikko Ortaokuluna sonra sorgu merkezine götürüldüğünü daha sonra da başka bir noktada öldürüldüğünü anlatan gazete, o dönem 36 yaşında olan Mehmet’in kemiklerinin 2008 yılında Strovolo’daki bir kuyuda tespit edildiğini ve adli tıp raporunda yakın mesafeden kafasına ateş edildiğini belirttiğini ekliyor.

Gazete “24 yaşındaki Kıbrıslı Türk ile ilgili Sözlü Tanıklık” ara başlıklı haberinde de polisin Mağusa’dan Mustafa Osman Akay meselesini Aredyu’dan 3 Kıbrıslı Türk ve Bileni’deki milis grupla ilişkilendirdiğini de kaydediyor.

24 yaşındaki Kıbrıslı Türkün yanında Mustafa Salih Karaman isimli arkadaşıyla Akay’ın Mağusa’daki dükkanına bir şeyler almak için van (yük taşımak için kullanılan küçük araç) aracıyla Lefkoşa’ya gittiğini yazan gazete bunların geriye döndükleri sırada Kaymaklı milis grubu üyeleri tarafından önlerinin kesildiğini belirtiyor.

Bahse konu iki Kıbrıslı Türk ile birlikte polis tarafından Akay'ın aracına bindiği söylenen iki başka Kıbrıslı Türk vatandaşının da kaçırdığını, bunların kimliklerinin 2014 yılına kadar tespit edilemediğini yazan gazete "bir kişinin sözlü ifadesine göre" 4 Kıbrıslı Türkün Kaymaklı dışına götürülüp öldürüldüklerini ve arabanın da orada terk edildiğini ifade ediyor.

4 Kıbrıslı Türkün öldürülmesiyle ilgili tanıklığın Kaymaklı milis grubu eski yesi bir kişi tarafından polise teyit edildiğini de kaydeden gazete devamla Akay'ın aracının çalındığını ve Değirmenlik'e götürüldüğünü belirtiyor.

Gazete bu bölümde garip olan ve Rum polislerinin de 2013 yılına kadar yanıt veremediği olayın Akay'ın cesedinin Bileni'ye nasıl götürüldüğü ve gömülmüş olduğunu ekliyor.

Gazetede yer alan yazıya göre, Mustafa Osman Akay'la ilgili ikinci aşamanın ise – Akritas rgtnn Sorgu Merkezi Eğitim Akademisi ile Cikko Ortaokulunda Faaliyet Gösterdiği belirtiliyor. Alt başlıklı haberinde ise Mustafa Osman Akay'ın cesedinin kaçırdığı yerden yaklaşık 15 kilometre ötede Bileni'de tespit edilmesiyle ilgili olarak Başsavcı tarafından 2014 yılında AİHM'ne, ikinci aşamanın ise Akay'ın sorgu için Kaymaklı'dan Eğitim Akademisi'ne gönderildiği şeklinde olduğunu belirtti.

Gazete aynı aşamaya göre Akay'a eşlik eden diğer 3 Kıbrıslı Türkün ise Kaymaklı'da tutuklanmaktan kaçmaya çalışırken orada vurulduklarını yazıyor.

Başsavcının 2014 yılında AIHM’de söylediklerine göre Akay meselesinin araştırılması çerçevesinde polis 43 kişiyi sorguladığını belirtiyor. Bölgedeki yerel milis güçlerin grubunun başkanının Bileni sakini bir kişiye Akay’ın içerisine atıldığı kuyuyu kapatmasını söylediğini ancak bu kişinin bunu reddettiğini ifade ediyor.

Cinayet unsurlarının ortadan kaldırılması için başka bir kişinin çağrıldığını kaydeden gazete devamla izlerin sorgu memurlarını Değirmenlik’e yönelttiğini ve orada yerel milis grubu üyelerinden birinin Akay’ın ölümünün sorumluluğunun Kaymaklı’daki milis güçler olduğunu söylediğini ve bunun mensuplarının Kıbrıslı Türkün aracını Değirmenlik’e kadar götürdüklerini belirtiyor.

Kaymaklı’da sorgulanan kişilerin 3 Kıbrıslı Türkün oldukları yerde öldürüldüğünü 4. kişinin ise sorgu için Eğitim Akademisine götürüldüğü şeklinde bir aşama ortaya koyduklarını yazan gazete Akay’ın kemiklerinin Bileni’de bir kuyuda tespit edildiğini ve 2009 yılının Nisan ayında bunlara kimlik tespiti yapıldığını yazıyor.

Gazete Adli Tıp raporunda Akay’ın kafatasına ateş edildiği şeklinde olduğunu da ekliyor.

### **850 Rum ve Yunan Hala Kayıp**

Rum yöneticiler sıklıkla gerçekleri görmezden gelerek Rum ve Yunan kayıplarını gündemden düşürmemek için kayıplar konusunu ortalıklara çıkarıyorlar. Kayıp Şahıslar Komitesinin başındaki kişi sürekli olarak konuyu Birleşmiş



Milletlere AB'nin koridorlarında Türkiye'nin konuya ilişkin olarak sorularının yanıtı bırakıldığını söyleyerek suçlamalarda bulunuyorlar. Yukarıdaki haberlere göre kayıp olduğu belirtilen kişi sayısının fazla olmadığı görülüyor. Bu nedenle dünya kamuoyu önünde sürekli olarak mağdurları oynuyorlar.

15 Temmuz 1974 tarihinde Rumlarla Yunan Cuntası destekli milislerin Makarios'a karşı darbe düzenledikleri biliniyor. İki gruba ayrılarak birbirlerine karşı acımasızca saldırarak katliam yaptıkları unutulmamalıdır. Aynı akşam Yunanistan'dan gelen kargo uçakları ışıklarını söndürerek Lefkoşa Uluslararası Hava Limanı'na inerek Yunanlı olup olmadıklarına bakılmadan cesetleri yükleyerek Yunanistan'a götürüyorlardı. Ayrıca Lefkoşa'daki Rum mezarlığında görevli papaz yıllar sonra yaptığı açıklamada cesetlerin açılan mezarlara toplu olarak atıldığını hatta içlerinde ölmemiş askerlerin de olduğunu açıklıyordu.

Kayıp kişilerle ilişkili olarak yapılan çalışmalarda henüz kesin ölen sayısına ulaşamadığı için yukarıdaki sayıyı bazen arttırıyorlar. Bazen de düşük gösteriyorlar. Geçtiğimiz aylarda Lefkoşa'daki Türklere ait olan Tekke Bahçesi'nde bazı Rumların da gömülü olduklarının iletilmesi üzerine yapılan uyarının doğru olduğu inceleme sonucunda ortaya çıkmıştır.

Barış Harekatları sonrasında esir alınan bazı Yunanlı ve Rum askerlerinin güvenlik gerekçe gösterilerek Adana ve Amasya Cezaevlerine getirildikleri daha sonra da ortamın düzelmesi üzerine BM ile uzlaşarak geri götürüldükleri ve

bu gerçeklerin biliniyor olmasına karşın konu sürekli olarak gündemde tutuluyor. Her yıl konunun unutulmaması için sürekli olarak anma toplantısı yapılıyor. 2021 Mayıs ayı içerisinde 36. Anma toplantısını yaptılar.

Rum Başkanlığının İnsani Konulardan sorumlu Komiseri Fotis Fotiu, BM gözetiminde yapılan kayıp kişilere ilişkin çalışmalarda 2015 yılında 156 kalıntı veya kalıntı parçası, 2016 yılında 114, 2017 yılında 49, 2018 yılının ilk 6 ayında yalnızca 8 kalıntı veya kalıntı parçası tespit edildiğini açıklıyordu. Adı geçen kişi ise Türkiye'yi suçlamayı da ihmal etmiyordu. Bu kişinin görmezden geldiği konu ise olaylara katılanların büyük bir kısmının yaşamadığını kalanların ise bellek zayıflığı yaşadıkları için mezarların yerini anımsamadıklarını kaydetmek gerekiyor.

Politis gazetesi "Kalkanlı'dan Osman Ahmet'in ailesinin Rum Başkanlık Komiseri Fotis Fotiu'ya başvurarak akrabalarının Rum kesimindeki gömü yerinin tespit edilmesi için yardım istediklerini yazıyor. Evli ve 4 çocuk babası olan Osman Ahmet'in 1974 yılının Temmuz ayında Ağratur'daki İngiliz Üsleri yakınlarında gerçekleşen bir olayda hayatını kaybettiğini yazan gazete bunun Kayıp Şahıslar Komitesi'nin Kıbrıslı Türk kayıplarla ilgili vakalar içerisinde yer almadığını ifade ediyor.

Gazete Fotiu'nun ofisinin aileyle işbirliği içerisinde olası gömü yerini Limasol'a bağlı Yalova köyündeki Kıbrıs Türk mezarlığında tespit ettiğini 2018 yılı Mayıs ayında alanın kazıldığını ve DNA testi için iskelet örneği alındığını ifade ediyor.

Nöroloji ve Genetik Enstitüsü alınan örneklerin Osman Ahmet'e ait olduğunu tespit ettiğini ifade eden gazete ailenin kimlik tespiti konusunda bilgilendirilmesinin sonrasında birkaç gün önce Fotiu'nun ofisinin DNA testi için kullanılan örnekleri aldığını ve onun Osman Ahmet'in Yalova köyündeki Kıbrıs Türk mezarlığındaki geriye kalan kalıntılarının bulunduğu mezara gömdüklerini ekliyor.

### **Yeni İskele'de Kan Döngüsü**

Gazetede yazılanları aktarmadan önce adı geçen köy hakkında bazı bilgileri paylaşmam gerekiyor. EOKA'nın askeri kanadının sorumlusu olan General Grivas bu köyde dünyaya gelmiş, 10 yaşlarında iken Atina'ya giderek askeri okula kayıt yaptırmıştır. İlerleyen yıllarda ise Adada kurulan EOKA terör örgütünün askeri kanadının sorumlusu olmuştur. Yine bu bölgede İngiliz ve Fransızlar tarafından getirilerek eğitilen Ermeni teröristler aldıkları eğitimden sonra Fransız askeri üniforması giydirilerek katliam yapmak için Türkiye'ye gönderilmişlerdir. Şu anda adı geçen köyde ağırlıklı olarak Larnaka'dan gelen Türkler oturmaktadırlar. Daha sonra burası köy statüsünden çıkarılarak ilçe oldu. İsmi de değiştirilerek İSKELE olmuştur.

Kıbrıs Cezalandırılmamış Suçlar dosyasını aralamaya devam ediyoruz. Dosyanın bugünkü bölümünde Pazartesi gününe denk gelen 11 Mayıs 1964 tarihinde aynı gün içerisinde Mağusa'da 2 Yunanlı asker, bu kişiler subay idi ve 1 Kıbrıs Rum polisinin öldürülmesinin ardından aralarında evli bir de çiftin bulunduğu 17 Kıbrıslı Türkün ortadan kaybolmasına yer veriliyor.

Politis gazetesi “Kıbrıs Cezalandırılmamış Suçlar Dosyası” kapsamında Yeni İskele’de Kan Döngüsü Suçunun Ardından 50 yıl sonra Tanık konuşmaya Korkuyor” başlıklı haberi yer alıyor. Haberde belirtildiği gibi ortadan kaybolan 17 Kıbrıslı Türkün arasında yer alan İskele ve Bahçeler sakini Hüseyin Ahmet ve eşi Şefika Hüseyin isimli evli çiftin kemik kalıntılarının 2010 yılında Yeni İskele’de bir çukurda belirlendiğini gömülmeleri için ise ailelerine 2011 yılında teslim edildiklerini yazıyor.

Gazete ayrıca Rum Polis Genel Müdürlüğü’ndeki özel birimin o dönem evli çiftin ölüm koşullarını araştırmaya başladığını da belirtiyor. Hüseyin Ahmet – Şefika Hüseyin çiftinin o tarihte akşam üzeri Mağusa’dan dönerken “Haravti” bölgesinde bir grup milis tarafından önlerinin kesildiğini ve kaçırıldığını yazıyor. Gazete Kıbrıslı Türklerin kaçırılmasına aralarında Yeni İskele Polis Karakolu’ndan bir polisin de bulunduğunu ve 5 kişi olarak eylemi gerçekleştirdiklerini belirtiyor.

Rum Polis Genel Müdürlüğü’nün Kasım 2013’ten itibaren araştırma sürecine ilişkin bilgi notunda hayatta olmayan Yeni İskele muhtarı ile bir kişi yazılı ifade verdikten sonra ölen 2 Yeni İskele sakininin önemli tanıklıklarının ortaya çıktığını belirtiyor. Habere göre, önemli olarak kabul edilen 3 Yeni İskele sakininden hayatta olan tek kişi verdiği yazılı ifadesinde Kıbrıslı Türk çiftin yakalanması olayına sadece 2’sini tanıdığı ve ismini verdiği 4 kişiyle birlikte katıldığını kabul ediyor.

Söz konusu tanık, ismini verdiği 2 kişiden 1 tanesinin polis olduğunu kaydediyor. Eski muhtar verdiği ifadede söz konusu polisin 2 Kıbrıslı Türkün tutuklandığını duyduğu zaman polis karakoluna gittiğini ve bu kişilerin serbest bırakılmasını istediğini ancak Kıbrıslı Türk çiftin kaçırılmasına müdahil olan polis önderliğindeki polislerin bunu reddettiğini belirtiyor. Eski muhtar ve polise ifade veren diğer 2 kişi, ertesi gün köyde, söz konusu polisin Kıbrıslı Türk çifti öldürdüğünün yayıldığını daha sonra cesetlerin “Lakko tu Pitsiu” bölgesindeki bir çukura atıldığını belirtiyor.

Bir başka Yeni İskele sakini ise verdiği ifadede 11 Mayıs 1964 gecesini komşusunun köpeklerinin havlamasının ardından ise kadın ağlaması duyduğunu Şefika'nın kocasının öldürülmek için götürüldüğünü söylediğini dile getiriyor. Şu an hayatta olmayan Yeni İskele sakini verdiği ifadede 12 Mayıs 1964 sabahı hayvanlarını otlatmak için “Lakko tu Pitsiu” bölgesine giden kız kardeşinin bir çukurun ağzında “kan, çoraplar, beyin parçaları ve ayakkabı” gördüğü yönünde açıklaması olduğunu söylüyor. Devriye gezen motosikletli polisin söz konusu kadını kovarak bir kere daha oraya gitmemesi konusunda uyardığını söylemiş ve kadının ifade vermek için polise çağrıldığı zaman olumsuz yanıt verdiği yardımdan kaçındığı ve bölgeye gittiğini doğruladığını ancak çukurun ağzına yaklaşmadığını söylediği kaydediliyor.

Habere göre kız kardeşi yanına bir polisin yaklaştığını ve bölgeden ayrılmasını kendisine söylediğini doğrularken polisi bilmediğini ifade ediyor. Gazete bu cinayetin failleri konusunun Yeni İskele sakinlerinde korkunun bugüne ka-

dar hakim olduğunu yine bölge sakininin “annesinin failleri bildiğini ancak failler ölmeden kendisine bile söylemediği” şeklindeki ifadesiyle doğruladığını belirtiyor. Gazete aynı haber içerisinde Yeni İskele bölgesinde 1974 yılında 23 Kıbrıslı Rum ve 9 Kıbrıslı Türkün öldürüldüğünü yazıyor.

### **Katliama Yorgacis De Karışmış**

31 Aralık 1963 tarihinde Eğlence Barikatu'ndan geçişte tutuklanan Gaziler köyünden Hasan Ahmet Skordo (41) Lefkoşa'lı Hasan Yılmaz Ahmet (25) Dereliköy'lü Erdoğan Ahmet (25) ve Küçük Kaymaklı ve Kızılbaş bölgesinden Hasan Mehmet'in (33) kaybolması ve öldürülmesi olayına zamanın İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis'in “AKRİ-TAS” örgütü başkanı olarak bizzat karıştığı ortaya çıkıyor.

Politis gazetesi “Kıbrıs Cezalandırılmamış Suçlar” dosyasında adı geçen 4 Kıbrıslı Türkün Aralık 1963'te kaybolmasından 2009 da Lefkoşa'nın Lithrodonta' da kalıntıları bulunana kadar akıbetiyle ilgili en son bilgileri Rum Milli Muhafız Ordusundan (RMMO) Tuğgeneral rütbesinden emekli olan bir Rum'un Rum polisine verdiği ifadeye dayanarak aktarıyor.

Dosyanın ilgili bölümünde “Cinayetlerden Önce Bakana Telefon... 31 Aralık 1963 tarihinde Polikarpos Yorgacis'in telefonla aranmasından sonra 4 Kıbrıslı Türk Kayboldu” başlığı ile aktaran gazete, 4 Kıbrıslı Türkün iki toplum arasında başlayan Lefkoşa merkezli çatışmaların 10. Günü olan 31 Aralık 1963 tarihinde Eylence'de kurulmuş bari-katta sabah saat 09 da tutuklandığını yazıyor.

Gazete olayla ilgili olarak Rum Polisinin sorumluluğunu şu şekilde aktarıyor. “Kıbrıslı Türkleri taşıyan 4-5 salon tipi araba, bir kamyon ve Birleşmiş Milletler askerlerini taşıyan iki araba Eylence’de kurulan barikattan güvenle geçmeyi beklerken Lefkoşa’nın Türk bölgesinden Akıncılar, Dereliköy, Arpalık yönüne doğru bir konvoy oluşturdu. Araçların önü Eylence milis grubu üyeleri tarafından Larnaka ve Mağusa’lı milislerin de katkısıyla kesildi ve milisler araçlarda mühimmat aramaya başladı. Konuyu soruşturan memurların Başsavcılığa verdikleri bilgi notundan ortaya çıktığı üzere, o saatte tesadüfen barikattan üssü Pedagoji Akademisi’nde bulunan bölüğün komutanı geçiyordu.

31 Aralık 1963 sabahı Eylence’deki barikatta yüzbaşı olarak bulunan emekli tuğgeneralin polise verdiği yazılı ifadeye dayanarak şöyle devam ediyor. “Polis başçavuşu kendisine yaklaştı ve Kıbrıslı Türklerin arabalarının birinde mühimmat bulunduğunu söyledi. Polis başçavuşuna durumun ordunun yönetiminde olduğunu belirterek tutulacak Kıbrıslı Türklerin kendisine teslim edilmesini istedi. 4 Kıbrıslı Türkü bir Kıbrıs Ordusu asteğmeni ve Eylence milis grubundan oldukları anlaşılan 3 silahlı kişi tutukladı. 4 tutuklu Kıbrıslı Türk Pedagoji Akademisi binasına götürüldü. Orada bulunan bugün ölü olan asteğmen yüzbaşılıktan emeklidir. Bugün Emekli olan Tuğgeneral ısrarla 4 tutuklunun kendisine teslim edilmesini istedi. Yüzbaşı bu isteği reddetti ve o zaman İçişleri Bakanı olan AKRİTAS örgütü başkanı Polikarpos Yorgacis’e telefonla ulaştı. Yorgacis kendisine Türkleri asteğmene teslim et direktifi verdi ve kendisiyle bizzat konuşacağımı söyledi. Gerçekten de tutukluları asteğmene teslim etti ve bölüğünün üssüne geri döndü.

Bu kalıntıların Maşera ormanı yanındaki Lithrodonda'nın dışındaki bir zeytin bahçesinde bulunduğu 2009'a kadar Skordo, Yılmaz Ahmet, Ahmet ve Mehmet'in akıbetiyle ilgili son bilgiydi. Kalıntıların bulunması sırasında cesetlerin aynı noktaya gömülmediğinin saptandığına dikkat çekiliyor. Emekli tuğgeneral ayrıca sonradan öldürüldüklerini duyana kadar 4 Kıbrıslı Türk'e ne olduğunu bilmediğini bu bilgiyi kendisine getirenleri ise hatırlamadığını tetikçileri de tanımadığını söylüyor.

Gazete, Skordo'nun Yanındaydılar Diye Öldürüldüler başlığı ile ayırdığı bölümde Rum polisinin 4 Kıbrıslı Türkün öldürülmesiyle ilgili araştırması, o zamanlar toplumlararası çatışmalar çerçevesinde faaliyet gösteren "iki devlet dışı örgüte" dayandığını belirtiyor. Ancak araçlarda mühimmat bulunduğu iddiasını ve tutuklanan 4 Kıbrıslı Türk'ten bazılarının 1958'de kurulan Türk Mukavemet Teşkilatı'nın mensubu olduğunu teyit etmediğine dikkat çekiyor.

Bu ihtimalin 4 şehitle ilgili Kıbrıs Türk medyasında çıkan ölüm ilanlarına dayandırılmış olabileceğini ancak Eylence'li milislerin Hasan Ahmet Skordo'nun Türk Mukavemet Teşkilatı'ndan olduğundan emin olduklarını kaydeden gazete 4 Kıbrıslı Türk'ten en az birinin sadece Skordo'nun öldürülmesine tanık olduğu için öldürüldüğünden Eylence'li Rumlar tarafından kurban olduğuna inanıldığına işaret ediyor. Gazete sadece Skordo'ya eşlik ettiği için öldürülen Kıbrıslı Türk köylüsü Akıncılar'da 25 yaşındaki Hasan Yılmaz Ahmet'ti ifadesini kullanmıştır.

Rum polisinin 4 Kıbrıslı Türkün hangi şartlar altında öldürüldüğünü ve Pedagoji Akademisi'nde asteğmene teslim



edilmesinden sonra ne olduğunu 2013 yılı sonuna kadar bilmediğini belirtiyor. Gazete bu tarihten sonra araştırmasını Kiracıköy Dali ve Lithrodonta'ya genişletti ve tutukluları teslim aldığı sırada asteğmene eşlik eden 4 silahlı kişiyi saptama çabalarını sürdürdüğünü yazıyor. Gazete “Buldukları Mühimmat Değil... Skordo'ydu... Katilin EOKA mücadelesi sırasında 4 Kıbrıslı Türk'ten Birinin İşkence Gördüğü Anlaşıyor” başlığı ile ayırdığı bölümde ise 31 Aralık 1963 sabahı genç yaşında Eylence'deki Rum bariyatında olan bir kişinin emekli tuğgeneralin Kıbrıslı Türklerin tutuklanmasıyla ilgili anlattıklarını Politis gazetesine doğruladığını anlatıyor. Ancak birçok yerinde düzeltmeler yaptığını belirterek anlattıklarını şöyle aktarıyor.

31 Aralık 1963'te İngiliz askerlerinin bindiği iki BMC aracı İngiliz üslerinin askeri araçlarından başkası olamaz. Çünkü BM Barış Gücü o dönemde henüz kurulmamıştı. Eylence'li Rumlar açısından konvoy bile yoktu. Boş bir Kıbrıslı Türk kamyonu içerisinde İngilizlerin bulunduğu 2 araç, ortalarında da 3 yolcusu bulunan Peugeot marka tek kabin araç vardı. Araç aranmak üzere durdurulduğunda bir çoban (bugün hayatta değil) Peugeot'nun içerisinde Hasan Ahmet Skordo'yu tanıdı ve bilgi vermek için milis grup polislerine koştu. Eylence'li Rum o sabah tutuklanan Kıbrıslı Türklerin 4 değil 3 olduğunu yani Gaziler Köyünden Lefkoşa'ya kadar birçok sebeple ünü yayılan Skordo'nun ve Peugeot otosunda olanların tutuklandığında ısrar ediyor. Skordo kendisini tanıyan Rumlar tarafından 'kuvvetli' iri kıyım ve birçok kavga veya olaya karışan birisi olarak anlatılıyor.

Gazeteye konuşan Eylence’li Rum’un anlattığına göre Skordo’nun 1950’li yılların sonunda EOKA mücadelesi sırasında İngilizler için sorgu memuru olarak çalıştığını anlatıyor. Bu bilgi Kıbrıs Ordusu asteğmeninin Skordo’yu Polikarpos Yorgacis’in de emriyle teslim almadaki ısrarıyla ilintilidir. Gazeteye konuşan Eylence’li Rum Eylence barikatından alınan Kıbrıslı Türklerin katilinin daha önce Skordo’nun EOKA dönemindeki işkencelerinin kurbanı olduğunu ortaya koyuyor. Kıbrıslı Türklerin kalıntılarının bulunduğu 2019’a kadar Skordo’nun öldürülmemiş olmasından ve gelip kendisinden intikam almasından korkuyordu. Sürülerini Eylence ve Gaziler köyü arasında aynı otlakta otlattıkları için birbirlerini tanıyorlardı”.

### **Kıbrıslı Türkleri Öldürenlerin Üçte Biri Polisti**

1963 – 64 dönemindeki 44 Kıbrıslı Türk cinayetinde şüpheli olarak kaydedilen 48 kişiden 16’sı polis, 8’i askerdi. O dönemde Kıbrıslı Türklere karşı işlenen suçta katılan güvenlik birimi üyelerinin oranı %50’ye varıyordu.

Kıbrıslı Rumların %71.21’i “1963 – 64 yılları arası çatışmalar ve savaş sırasında işlenen suçların sorumluları yargılsın ve suçları sabit görülürse en sert şekilde cezalandırılsın” isteminde bulundu. Buna karşın Kıbrıslı Türkler arasında ise bu oran %23.65’te kaldı.

Yukarıdaki bölüm Politis gazetesinde “Kıbrıs Cezalandırılmamış Suçlar” dosyasında spot olarak yayınlanmıştı. Dosyanın bu bölümünde iki Rum ve bir Türk akademisyen tarafından Kıbrıslı Türkler ve Rumlar arasında 2017’de ya-

pılan 1963 – 1974 döneminde işlenen suçlara bakış açısının ne olduğuna dair yapılan anketin sonuçlarına yer veriliyor.

Gazete haberi “Vatandaşların ve Devletin Suçlara Karşı Tavrı... Kıbrıslı Rumlar 1963 – 74 için kovuşturmadan yana... Kıbrıslı Türkleri Öldürenlerin Üçte Biri Polis” başlığı ile birinci sayfasında duyuruyordu. Gazete araştırmanın 2017 sonunda Kıbrıs Üniversitesinden Haris Psaltis, Kent Üniversitesinden Neofitos Loizidis ve Keele Üniversitesinden Hüseyin Çakal tarafından 881 Rum ve 801 Kıbrıslı Türk katılımcıyla yüz yüze söyleşi yöntemiyle yapıldığını yazıyor.

Gazete bu durumu Rumların kendilerini daha mağdur görmelerine bağlıyor. Bu noktada şunlara vurgu yapıyor. “1999’da Başsavcılık ve Kıbrıs muadili tarafından Kayıp Şahıslar Komitesi’ne verilen ifadelerin cezai kovuşturma amaçlı kullanılmayacağı taahhüt edildi. 28 yıl sonra 1113 kayıp bulunamadı. (Kıbrıslı Türk ve Rumların toplamı 2002) Suçluları kovuşturma sorumluluğu ortadan kalkmış değil”.

Katılımcılara yöneltilen “Barışa karşılık af” önermesini Rumların %44.85’inin Türklerin de %42.04’ünün reddettiğine işaret edilen haberde, Rumların %77.21’inin kurbanların tazmin edilmesi görüşünde olduğunu, Kıbrıslı Türkler arasında bu oranın %31.53 olduğu kaydediliyor.

Gazeteye göre “gerçek ve dostluk komisyonu kurulan ve işlediği suçları bu kurul önünde itiraf edenler cezai sorumluktan muaf tutulsun” önermesini Rumların %33.93’ü

ve Kıbrıslı Türklerin %14.15'i kabul ederken Rumların %39.89'u Türklerin %17.40'ı reddediyordu.

“Suçlular kurbanlara tazminat ödemeli mi sorusuna karşılık Rumların %77.28'i evet Kıbrıslı Türklerin %31.53'ü hayır yanıtını veriyordu. Rumların %62.83'ü ile Kıbrıslı Türklerin %44.22'si “suçlular kurbanlardan ve ailelerinden özür dilesin” önermesine katıldığını söylüyor. Gazete bu sonuçlardan “Kıbrıslı Rumlar 1974 savaşı suçluları için mahkeme isterken 1963 – 64'de Kıbrıslı Türkleri öldüren Rumlara da kovuşturma yolunu açıyor” sonucunu çıkardı ve haberinin “Bir Özür Dilenmeyen Devlet Cinayetleri... Üç Polisten Biri Şüpheli” başlığıyla ayırdığı bölümünde şunları yazıyor.

“Polis Genel Müdürlüğü tarafından 1963 – 64 dönemi suçlarını araştırdığı 16 dosyadaki 44 Kıbrıslı Türk cinayetinden şüpheli olarak kaydedilen 44 kişiden 16'sı polis 8'i askerdî. O dönemde Kıbrıslı Türklere karşı işlenen suçta katılan güvenlik birimi üyelerinin oranı %50'ye varıyor. Gazetenin son günlerde işaret ettiği 1963 – 64 dönemi Kıbrıslı Türk kurbanların da olduğu gibi devletin masum vatandaşların öldürülmesine karşı olmuş olması mümkündür.

KIP (Rum İstihbarat Teşkilatı) ve Polis Genel Müdürlüğü'nün topladığı şahadetler içerisinde 11 Mayıs 1964 tarihinde Mağusa'da Yunanlı subayların öldürülmesinden sonra her bir Yunana karşılık 10 Türk öldürülecek emri (kaynağı belirlenemeyen) verildiği bilgisi dolaşüyor. Pulia, Kapota ve Pandelidi'nin 11 Mayıs 1964 tarihinde Mağusa'da öldürülmesini takip eden katliam, Polis Genel Müdürlüğü'nün

Başsavcılık emriyle araştırdığı dosyalarda kanıtlanıyor. Şöyle ki;

Kıbrıs Polisinin, kurbanların kalıntılarının bulunduğu 2006 – 2009 döneminden sonra başlattığı araştırmada sadece 11 Mayıs 1964 tarihinde bahsi edilen 16 dosyada 13 Kıbrıslı Türk öldürüldü. İki gün sonra 13 Mayıs tarihinde otobüsle Pile’ye giden 11 Larnaka’lı Kıbrıslı Türk öldürüldü. İki Yunana ve bir Kıbrıslı Rum’a karşılık 24 Kıbrıslı Türkün öldürülmesi emredilmiş görünen oranı neredeyse tutuyor. Ancak sayısal oranların ötesinde vatandaşlara yönelik cinayetlere devlet memurları topluca katıldığına göre bu suçlarla ilgili devlet sorumluluğu da ortaya çıkabilir.”

### **Soykırımı Rum Polisleri Yaptı**

Mağusa’dan bir grup Rum polisi 11 Mayıs 1964 tarihinde toplam 10 Kıbrıslı Türkü kaçıırıp öldürmüştü. Rum Polis Müdürlüğü’nün bu olayı araştırmak için açtığı 3 dava dosyasında da aynı zanlıların isimleri tekrarlanıyor başlığı ile duyurulan haberde Politis gazetesinde yayımlamakta olduğu “Kıbrıs Cezalandırılmamış Suçlar Dosyası” Rum polislerinin yaptıklarına ilişkin olarak sis perdesini aralamaya devam ediyor.

Gazete “bir gecede 10 Kıbrıslı Türkü öldürdüler. Mağusa’da 11 Mayıs 1964 tarihindeki Soykırımı Polisler Yaptı. Polis Genel Müdürlüğü Veli Hasan’ın Cesedini Ortadan Kaldırdı” başlıklarıyla ilk sayfada yer verdiği haberinde Rum Polisinin 6 Kıbrıslı Türkün 11 Mayıs 1964 tarihinde Mağusa’da hangi koşullar altında öldürüldüğünü araştır-

mak için açtığı 3 dava dosyasında da aynı zanlıların isimlerinin tekrarlanmakta olduğunu yazıyor.

Bahsedilen gün Mağusa'dan bir grup polisin toplam 10 Kıbrıslı Türkü kaçııp öldürdüğünü yazan gazete Dikelya İngiliz Üssü'nde çalışan dokuzunun Paralimni gölüne götürüldüklerini ve burada soğukkanlı bir şekilde vurduklarını ifade ediyor. Gazi Mağusa'daki Barclay's bankasının müdür yardımcısı olan 10. kişinin ise Kappari bölgesindeki bir tarlada infaz edildiğini ve cesedinin de daha sonra Rum Polisinin faaliyetleriyle Korno'daki bir kuyuya taşındığını anlatıyor. Gazete iç sayfadan geniş yer verdiği haberinde "Polisler Çetesi Bir Gecede 10 Kıbrıslı Türkü Kaçııp Öldürdüler". Tanıklık eden bir Rum Polisinin polis aracılığıyla kaçırılan Veli Hasan Ertuğrul'un cesedinin gizlenmesi için hareket ettiğinden söz ediyor. Polis Dikelya Üsleri çalışanı 10 Kıbrıslı Türkün Paralimni Gölüne götürüldüklerini ve burada bir grup polis tarafından öldürüldüklerini tespit ediyor" başlıklarını kullanıyor.

Gazete Rum polisinin 6 Kıbrıslı Türkün ölümünün araştırması için açtığı 3 dosyada da aynı zanlıların isimlerinin geçtiğini yineleyerek 6 Kıbrıslı Türkün 5'nin Dikelya İngiliz Üslerinde yardımcı personel olarak çalışmakta olduklarını belirtiyor. Bunlardan 3'nün çalıştıkları yerlerden, diğer 2'sinin de bindikleri otobüsten kaçırıldıklarını kaydeden gazete 6. Kişinin ise Mağusa'daki Barclays Bankasının müdür yardımcısı olduğunu ve onun da çalıştığı yerden kaçırıldığını ifade ediyor.

Bahsedilen gün daha sonra öldürülmek üzere çalıştıkları

yerden kaçırılan İngiliz Üsleri çalışanı Kıbrıslı Türklerin aslında 7 kişi olduğunu da kaydeden gazete polisin açtığı dosyanın 3 kişinin ölümünün araştırmasıyla ilgili olduğunu (Yusuf Osman Hüdaverdi, Mustafa Ahmet, Ziya Hasan) belirtiyor. Gazete polisin elde ettiği tanıklarla 11 Mayıs 1964 akşamı bir grup silahlı Rum'un üslerin merkez deposuna girdiği ve burada üslerdeki iki Kıbrıslı Rum çalışanı yardımıyla yukarıda adı geçen 3 kişiyi daha (Mehmet Emin Kemal, Mustafa Kulak Hamit, Canbulat Ali ve Yusuf Ziya) tutukladıklarının ortaya çıktığını anlatıyor.

Tutuklanmalarının ardından 7 Kıbrıslı Türkün Derinya Polis Karakolu'na oradan da Paralimni gölüne götürüldüklerini yazan gazete bu kişilerin burada öldürüldüklerini ve oraya gömüldüklerini belirtiyor. Cinayetin izlerinin ortadan kaldırılması için cesetlerin buradan taşınarak Protara'ya bağlı Konno'daki bir kuyuya gömüldüklerini ifade eden gazete ölümleriyle ilgili polis araştırması başlatılan 3 kişinin kemiklerinin 2006 yılının Haziran ayında tespit edildiğini kaydediyor.

İş dönüşünde bindikleri otobüsün önünün Mağusa'nın biraz dışında kesilmesiyle üslerde çalışan iki başka Kıbrıslı Türk çalışanın da Derinya Polis Karakolu'na sevk edildiklerini yazan gazete Bu kişilerin Hüseyin Ahmet ile Mustafa Hasan olduklarını otobüste üslerde çalışan 2 İngiliz bulunduğunu fakat bunların Rum polisi tarafından serbest bırakıldığını ifade ediyor.

Gazete polisin araştırmaları çerçevesinde ifadelerini almak için bu 2 İngiliz'i aradığının görülmediğini de belirtiyor.

Gazete polisin elde ettiği tanıklığa göre bu 2 Kıbrıslı Türkün Derinya Polis Karakolu'ndan Paralimni köyüne götürüldüklerini ve burada öldürülerek gömüldüklerini kaydediyor. Gazete cesetlerin daha sonra taşınarak Protara'daki bir kuyuya gömüldüklerini ve kemiklerinin de 2006 yılının Haziran ayında tespit edildiğini yazıyor.

Hüseyin Ahmet'in yakınlarının ölüm koşullarının araştırılmasında eksiklik olduğu gerekçesiyle 2009 yılında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde AİHM Rum yönetimi aleyhinde başvuruda bulduklarını yazıyor. Öte yandan aynı yıl hem Rum Başsavcısı, hem de Rum İçişleri Bakanı'na mektup göndererek araştırmaların gidişatı hakkında bilgi istediklerini kaydeden gazete, AİHM'e yapılan başvurunun araştırmalar gelişme halinde olduğundan erken olduğu gerekçesiyle AİHM tarafından reddedildiğini belirtiyor.

2006 yılının Haziran ayında Konno'daki kuyuda Barclays bankasının müdür yardımcısı olan ve o dönem 40 yaşında olan Veli Hasan Ertuğrul'un kemiklerinin de bulunduğunu yazıyor. Gazete eski bir polis olan görgü tanığının polise yaptığı sözlü itirafta isimlerini hatırlamadığını iddia ettiği 2 – 3 kişiyle birlikte (polisler ve vatandaşlar) Veli Hasan'ın kaçırılmasına katıldığını itiraf ettiğini kaydediyor.

Aynı kişinin, Veli Hasan'ın muhtemelen Kapari bölgesinde Paralimni'deki bir tarlaya gömüldüğünü, burada öldürüldüğü ve cesedinin orada bırakıldığı yolunda ifade verdiğini yazan gazete, daha sonra Lefkoşa'daki Polis Müdürlüğünden birinin Paralimni'den bir kişiye telefon ettiğini ve bunların cesedi saklamayı üstlendiklerini yazıyor.



Polisin cinayet verilerinin ortadan kaldırılmasına müdahil olmasının, Rum Polisi tarafından daha fazla araştırılmadığını yazan gazete polisin sorgu memurlarının Veli Hasan'ın son saatleri konusunda araştırmalarını Lefkoşa'ya taşımalarını kolaylaştıran ikinci bir aşama "elde ettiklerini" kaydediyor.

Diğer bir sözlü tanıklığa göre Veli Hasan'ın Derinya Polis Karakolu'na ölü olarak götürüldüğünü ve burada üslerde çalışan ve kaçırılmış diğer Kıbrıslı Türklerin de bulunduğunu yazıyor. Gazete aynı kaynağın Veli Hasan'ın bunun sonrasında diğer 9 kişiyle birlikte gömülmek için Paralimni Gölüne mi götürüldüğünü yoksa doğrudan Konno'ya götürüldüğünü söyleyecek pozisyonda olmadığını aktarıyor.

Gazete "10 Kıbrıslı Türkün Cinayetlerindeki Baş Kahramanlar aynı – Bir Polis, Kardeşi Polis Olan Yakın Arkadaşı ve 5 Kıbrıslı Rum – 10 Kurbandan 8'i Çalıştıkları Yerden Kıbrıslı Rum Meslektaşlarının Yardımıyla Kaçırıldı". Alt başlıklı haberinde de polisin araştırdığı 3 davada 6 Kıbrıslı Türkü kaçıranların olduğu gruplarda, aynı kişilerin yer aldıklarının ortaya çıktığını yazıyor.

Gazete daha da somut olarak 6 Kıbrıslı Türkün ölümüyle ilgili 3 davanın araştırılması için açılan 3 dosyada da "elde edilen sözlü tanıklıklarından Kıbrıslı Türklerin kaçırılması ve daha sonra öldürülmesine, Mağusa'dan eski bir polis grubunun karıştırıldığının görüldüğünü" aktarıyor.

Veli Hasan'ı kaçıran ve o dönem Mağusa'da görev yapan polisin başında bulunduğu grupta, polisin kardeşi Dipkar-

paz'dan bir kişi ve bir polisin daha yer aldığını ifade eden gazete son kişinin Veli Hasan'ın kaçırıldığı polis aracının şoförü olduğunu ve polise sözlü itiraf ifadesinde bulunan kişinin de bu olduğunu belirtiyor.

Gazete polise sorgu memurlarının eski polis memurunun ifadesiyle ilgili olarak Başsavcıya sundukları bilgilendirme notunda “kendisinin arabada kaldığını ve geriye kalanların bankaya girip ismi Veli olan 1 Kıbrıslı Türkü arabaya getirdiklerinin” ifade edildiğini aktarıyor.

Gazete bahse konu kişinin “11 Mayıs 1964 akşamı kendisinin adını hatırladığını diğer kişilerle birlikte Pulia, Kapota ve Pandelidis cinayetlerinin öcünü almak için Kıbrıslı Türklerin bulunması amacıyla Mağusa'nın çeşitli noktalarına gittiklerini söylediğini” de yazıyor.

Gazete aynı kişinin, Hüseyin Ahmet ve Mustafa Hasan'ın Mağusa'nın hemen dışında otobüsten kaçırılmalarına katıldığını ekliyor. Gazete “Esas Şüpheli 3 Kez Sorgulandı” – ‘Yanlış Kişi’ ara başlıklı haberinde ise Dikelya İngiliz Üsleri depolarından kaçırılan 7 Kıbrıslı Türk'ten 3'ünün ölümüyle ilgili polis araştırmasının daha da derine gittiğini yazıyor.

Eski polis memuru ve hayatını kaybeden kardeşinin dışında şüphelilerin listesinde 4 kişi daha bulunduğunu kaydeden gazete araştırmaların başlamasıyla bunlardan birinin hayatta olduğunu bunun ise geçirdiği rahatsızlık sonucu felçli olduğunu ve kendisiyle iletişim kurulmasının zorluğuna karşın sorgusunda olaya karıştığını reddettiğini ve bir şey bilmediğini söylediğini iletiyor.

Gazete polisin hayatını kaybeden şüphelilerden Paralimni gölündeki kurbanların cesetlerini gizlemeyi üstlenen ekskavatörün sahibinin kimliğini teyit ettiğini 7 Kıbrıslı Türk'ün kaçırılmasına katılan üs çalışanı 2 Kıbrıslı Rum'dan birinin ise 2010 yılının hemen sonrasında polisin araştırmalara başladığı zaman hayatını kaybettiği, diğerinin ise Afrika'da yaşadığını ifade ediyor.

6 Kıbrıslı Türkün ölümüyle ilgili 3 davaya ilişkin olarak ise Mağusa'daki eski polis memurunun esas şüpheli olarak sorgulandığını yazan gazete bahse konu kişinin sorgulanmaya çağrıldığı 3 seferde de aynı tutumu sergileyerek “polisine birçok sorusuna yanıt vermeyi reddederek polisin yanlış kişiyi sorguladığını söylediğini” ekliyor.

3 meseleden ikisinde yer aldığı sözü edilen bu kişinin kardeşinin ise yalnızca Veli Hasan'ın ölümüyle ilgili ifade vermeye çağrıldığını söylüyor. Buna koşut konuya herhangi bir şekilde karıştığını reddediyor. Gazete yazının devamında 3 cinayetten ikisine karıştığını sözlü olarak itiraf eden başka bir eski polisin ise polisin 2013 yılında bilgilendirme notuna göre daha sonra yazılı ifadeye çağrılmasının beklenmediğini ekliyor.

Gazete Rum Başsavcı Kostas Klerides'e 1963 – 64 döneminde Kıbrıslı Türkler aleyhinde gerçekleştirilen cinayetlerle ilgili olarak son aşamasında bulunan araştırmaların sonucunu sorduğunu buna karşın hiçbir yanıt alamadığını da ekliyor.

Yapılan bu açıklamalardan da görüleceği gibi Türklere sal-

dırarak cinayet işleyenlerin sınırlı sayıdaki polis ve askere indirgenmesi doğru olmadığı gibi aynı zamanda saptırma dır. Bu açıklama pişmanlık duyanların söylemlerinin ötesinde bir anlam içermiyor. Günü kurtarmak veya suçluların telaşı içinde olduklarının da bir göstergesi oluyor.

## SINIR EYLEMLERİNİ KİLİSE DE DESTEKLEMİŞ

Kıbrıs Barış Harekatları sonrasında Rum kadınların öncülüğünde sıklıkla sınırı geçme eylemleri yapıldığı biliniyor. Bu yönlü eylemlerin daha fazla ses getirmesi amacıyla Rum Motosikletliler Federasyonunun öncülüğünde 1996 yılında geniş çaplı eylemin ses getirdiği belleklerdeki canlılığını koruyor. Nedenine gelince Eylem sırasında sınırdaki şanlı bayrağımızın indirilmeye çalışılırken güvenlik birimlerimizce etkisiz hale getirilmesidir.

1996 yılında olayların çıktığı dönemde Rum Motosikletliler Federasyonu Başkanı olan Yorgos Hacikostas, yaşananların perde gerisine açıklık getiriyor. Rum motosikletlilerin eylemleri için aldıkları maddi destekler ve motosikletlilerin sürüşlerinin son kısmının iptal edilmesine ilişkin ayrıntıları aktarıyor. Buna göre 1996 yılında sürüşlerine Berlin'den başlama kararlarının nasıl alındığını anlatan Hacikostas, Berlin'den başlayarak Girne'ye gitme fikrinin bir yıl önce Rum motosikletlilerin 1995 yılında Bostancı kapısına gittikleri benzer eylemde ortaya çıktığını söylüyor.

Alman Federasyonu Başkanıyla görüşüğünü ve destek al-

diğını söyleyen Hacıkostas, Almanya ile birlikte 17 ülkenin daha destek vermeyi kabul ettiğini belirtiyor.

Hacıkostas, etkinliğe kimlerin maddi destekte bulunduğunun sorulması üzerine, Avrupa Motosikletliler Federasyonuna başvurduklarını ve gerek onlardan gerekse yabancı motosikletlilerden maddi ve manevi destekler aldıklarını söylüyor. Ayrıca yardım kampanyası başlattıklarını belirten Hacıkostas, şirketler ve örgütlerden maddi destek istediklerini anlatıyor. Kilisenin de kendilerine çok yardımcı olduğunu anlatan Hacıkostas, o dönemin Başpiskoposu İkinci Hrisostomos'un kendilerine önce 5.000 Kıbrıs lirası verdiğini belirtiyor.

Hacıkostas, Hrisostomos'un etkinlik organizatörlerine daha fazla maddi destek almak için kimlere başvurmaları gerektiği konusunda yol gösterdiğini de söylüyor. Eylemin nasıl olup da iptal edildiğinin sorulması üzerine Hacıkostas, motosikletlilerin Rum tarafından başlaması planlanan sürüşünün başlaması planlanan saatten birkaç dakika önce iptal edildiğini belirtiyor. Sürüşün yapılmasının planlandığı gün sabah saatlerinde polis müdürlüğünden arandığını ve müdürlüğe gittiğini, polis müdürüyle birlikte Rum Başkanlığına geçtiklerini anlatan Hacıkostas, Başkanlıkta karşısında o dönemin Rum Yönetimi Başkanı olan Glafkos Klerides dışında Rum Bakanlar Kurulu ve Rum Başsavcının da bulunduğunu anlatıyor.

Oturur oturmaz Türklerin tehditlerinden söz edilmeye başlandığını ayrıca Klerides'in telefonda –anladığım kadarıyla – BM Genel Yazmanı Amerikan Dışişleri Bakanı ve diğer

önemli yetkililerle konuştuğunu anlatan Hacıkostas, Türkiye ile Denктаş'ın tehditlerde bulunduğunu motosikletlilerin bunları duymazdan gelerek ne olursa olsun Girne'ye gitmekte ısrar ettiğini belirtiyor.

### **Klerides Savaş Tehlikesine Dikkat Çekiyor**

Klerides'in kendisine "NE KADAR TEHLİKENİN OLDUĞUNU BİLİYOR MUSUN? Yunanistan'ı da savaşa sürükleyeceksiniz ve Yunanistan hazır değil" dediğini savunan Hacıkostas ardından Klerides'in ofisine geçerek kendisine bazı devlet sırlarından bahsettiğini söylüyor.

Hacıkostas buna göre Klerides'in o dönemde birkaç Rus tankının geldiğini, bunu 80 Rus tankı birkaç Yunan tankı ve S 300 Hava Savunma Füzelerinin izlemesinin beklendiğini söylediğini ileri sürerek o zaman kimsenin bunları bilmediğini belirtiyor.

Klerides'in kendisine "Bunlar geldiğinde ben sana sürüş yapmanızı söyleyeceğim. Ancak bunu iptal etmelisiniz" dediğini savunan Hacıkostas, kendiliğinden Derinya'da toplanıldığını, yolda giderken birkaç kişinin öldüğünü öğrendiklerini belirtiyor. Öte yandan Rum Başpiskopos İkinci Hrisostomos'un iptal kararından memnun kalmadığını anlatıyor. Hacıkostas, Hrisostomos'un kendisine "iptal etmeniz gerekirdi" dediğini ayrıca "kan dökülmezse Kıbrıs özgürlüğüne kavuşamaz" sözlerini kullandığını kaydediyor.

Görülüyor ki dini bir kurum olan kilisenin de kandan beslendiği bu uygulama ile kanıtlanmış oluyor. 21. Yüzyıla girmeye hazırlandığımız dönemde kilisenin halen ortaçağ

döneminde ve Haçlı düşünce yapısından arınmadığının da göstergesi oluyor...

## **KIBRIS'A MÜDAHALE TARTIŞMALARI ÖNCESİ YAŞANANLAR**

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması sonrasında kısa süreli de olsa fazla gerilim yaşanmadan çalışmalara devam ediliyordu. Türklerin bütün iyi niyetli çabalarına karşın Rum yöneticiler boş durmuyor AKRİTAS PLANI diye tanımladıkları Türkleri imha planını 21 Aralık 1963 tarihinde uygulamaya koyuyorlardı. Kurulmuş bu cumhuriyetin garantörü olan ülkelerin doğal olarak diplomasi kurallarını işleterek çözüm bulmak için çalışmalar yapmaları gerekirdi. İngiltere sessizliğini her zaman olduğu gibi bozmak niyetinde değildi. Yunanistan ise saldırıların tarafı idi. Türkiye ise içinde bulunduğu siyasi çekişmeler nedeniyle istediğini elde edemiyordu. Türkiye çözüm bulabilmek adına tek başına müdahaleye zorlanıyordu. Sonunda beklediği desteği bulamadığı için Türkiye 20 Temmuz 1974 tarihinde müdahale etmek durumunda kalıyordu.

Ada'da iki adet askeri üssü bulunan İngiltere'nin sessiz kalması konusunda Avam Kamarası'nda konuya ilişkin olarak tartışmalar yaşanıyordu. 17 Mart 1968 tarihli gazetelerde yer alan tartışmaların da bilinmesi gerektiğini kaydetmek istiyoruz. İngiliz gazeteleri konuyu "İNGİLTERE MÜDAHALEYİ DESTEKLİYOR" başlığı ile duyuruyorlardı.

Avam Kamarası'nda konuşan muhalefet temsilcisi Duncan Sandys, "Plaza'nın son davranışı Türkiye'ye anayasanın

çığnemesini önlemek üzere müdahale hakkını kayıtsız koşulsuz vermektedir. Kıbrıs hükümetinin bu hareketi anayasa düzenini sağlamak üzere Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesini her bakımdan haklı kılmaktadır” diye konuştuktan sonra konunun BM Güvenlik Konseyine gönderilmesini istiyordu.

İngiliz Milletler Topluluğu ile İlişkiler Bakanı Artur Bottomley, Avam Kamarası'nda kendisine yöneltilen soruları yanıtlarken Kıbrıs seçim kanununda yapılan değişiklikle ilgili olarak garantör Devletlerin kendi aralarında ve Kıbrıs yöneticileri ile temas halinde bulduklarını söylemişti diyordu.

Konuşmasının devamında **“Bu safhada meseleyi Güvenlik Konseyine aksettirmektense ilgili devletlere bırakmanın daha iyi olacağı kanısındayım”** diyen Bottomley, Kıbrıs anayasasının dayandığı bu antlaşmaların yeniden açılacak görüşmelerle değişmedikçe geçerli olduğunu İngiltere tarafından Makarios'a iletmiş ve şunları söylemiştir.

**“Bizim ölçümüz budur. Hükümetimiz Kıbrıs Yönetiminin bahis konusu kanunu yürürlüğe koymayacağını ve gerginliği arttıracak hareketlerden kaçınacağını ümit ve temenni etmektedir”**. Bu yaklaşım Makarios'un yıllardır isteyip de gerçekleştirmediği isteklerinde haklılığını kanıtlamayı amaçlamasının ötesinde anlam içermiyor.

### **Londra Radyosunun Değerlendirmesi**

Kıbrıs seçim kanununu değiştirmek üzere Makarios hükümetinin başvurduğu önlemler İngiltere'de endişe ile izlen-



mektedir. Radyonun yorumcusu Austin Curk konuşmasının devamında, “**Kıbrıs Temsilciler Meclisi’nin Rum milletvekilleri tarafından onaylanan seçim kanunu konusunda bugün ileri sürülen görüşler İngiltere’de gerek hükümet, gerekse muhalefetin duyduğu endişeleri belirtmektedir.**

**İngiltere Hükümeti Kıbrıs Hükümetine gönderdiği nota ile yeni kanunu Anayasaya aykırı saydığını zaten hatırlatmış bulunmaktadır.**

**İngiltere’deki gözlemciler yeni Kıbrıs Seçim Kanunundan amacın ancak ve ancak seçimleri ertelemek olduğunu bu yeni kanundan başka türlü yararlanılmaması gerektiğini belirtmişlerdi.**

**Bilindiği gibi Türkiye Hükümeti Rumların çıkardıkları bu yeni kanuna karşı enerjik bir karşılık vererek açık protestoda bulunmuştur.**

**Yunan Hükümetinin tutumuna gelince bunu aydınlatmak için Yunanistan’daki siyasi durum göz önünde tutulursa bu konuda bir açıklık beklenemez. Yine de denilebilir ki bu yeni gelişmeler karşısında memnunluk duymasa gerek. Çünkü Ankara ve Atina arasında ikili görüşmelere devam edildiği şu sırada Yunan Hükümeti barışçı bir hal çaresini köstekleyecek herhangi bir hareketin yaşanmamasını her halde çok arzulamaktadır.**

**Bu gibi durumlarda adet olduğu üzere ilgililerin dikkati daha ziyade BM Genel Sekreteri U Thant ve O’nun**

Kıbrıs'taki özel temsilcisi Bernardes üzerinde toplanmış bulunuyor. Çünkü Kıbrıs'taki gerginliğin şiddet hareketleriyle sonuçlanmamasına ilk önce onlar dikkat etmelidirler.

İtiraf etmek lazım ki tehlike uzak değildir. Bu yüzden Rumların durumu daha vahim bir hale sokmalarını ve Kıbrıs Türklerinin karşı önlemlerine meydan vermemelerini ümit etmek gerekiyor. Kıbrıs'taki koşullar son zamanlarda düzelmeye benziyordu. Buna daha müsait koşullar içinde BM barışı koruma görevlerince daha kolay devam edilebiliyordu. Bu koşulların bozulmamasını hepimiz candan dileriz. Ayrıca yeni kanunu uygulamak veya buna karşı önlemler almak suretiyle durumu altüst edecek herhangi bir hareketin gerçekleşmemesi de temenni edilir.

Şimdiye kadar yaşanmış olan kan dökümü ve şiddet hareketleri yeter de artar bile”.

## KIBRIS'TAKİ KOMÜNİSTLER NİÇİN ENOSİS'E KARŞILAR

ENOSİS sözcüğünün Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması demek olduğunu hemen herkes biliyor. Buna karşın komünistler bu amacın gerçekleşmesinin **Kıbrıs'ın Açlık sefalet ve ıstırapı olduğunu düşünüyorlardı**. Bu nedenle öteden beri Rum halkının çoğunluğunu teşkil eden komünistler ne Makarios'a inanmış ve ne de önlerinde milli bir dava olarak Grivas'ın insan öldürme kan akıtma siyasetini onaylamış değillerdir.

AKEL'in Ada'nın Yunanistan'a bağlanmasına neden karşı olduğuna ilişkin 05 Haziran 1967 tarihinde Halkın Sesi gazetesinde yer alan değerlendirmeyi paylaşmak istiyoruz.

Bilindiği gibi manyak Grivas, Papazın Yunanistan'daki teşebbüs ve çabalarını takip ederek 1955'te Kıbrıs'a ayak bastığı günden itibaren komünistlere karşı imha siyasetine girişmiş ve bunun neticesi olarak da birçok Rum solcular, gün ışığında yollarda toplantı yerlerinde pervasızca öldürülmüştür. Bunu hiçbir zaman unutmayacak, affetmeyecek olan komünistler daha ilk seçimler başladığı günlerde adayını göstermiş ve %37 gibi hiç de küçümsenmeyecek bir kitlenin yanlarında olduğunu ispat etmişlerdir.

Makarios ve etrafındaki çetenin 1963 senesinin Noel'inde başlattığı cinayet ve yüz kızartıcı facialar karşısında Rum komünistler bir ara sükunu seçmiş ve sonucu bekleme yoluna gitmişlerdir. Fakat her geçen gün gerek Makarios ve gerekse Grivas'ın siyasetinin bağımsız bir cumhuriyet olmayıp doğrudan doğruya Ada'nın Yunanistan'a ilhak olduğuna kanaat getiriyorlardı. Daha sonra ise geleceklerinin nerede son bulacağını anlamaya başlayıp Rus uşakları ile inisiyatifi ele almak zorunda ve mecburiyetinde kaldıklarına inanmışlardır.

Anavatan diye bazı Kıbrıslı Rumların taptıkları ülkede senelerden beri devam eden huzursuzluk, açlık ve sefaletin günün birinde Kıbrıs adasını da kaplayacağı muhakkaktı. Yunanistan'da yasa dışı ilan edilen Komünizm ve bunun yanında ona sadık uşakların senelerden beri rutubetli zindanlarda geçirdikleri yaşamı takdir edenler bu feci gele-

ceğin tuzağına düşmeden kurtulma yolunu tutmuş ve artık açıktan açığa bağımsız bir idareden başka bir şeyi kabul edemeyeceklerini ilan etmek yoluna gitmişlerdir.

Dün silah kuvveti ile susturulan ENOSİS aleyhtarı komünistler bugün daha serbest konuşabiliyor. Çünkü biliyorlar ki on binlerce masum Türk köylüsünü ocağından tarlasından uzaklaştıran Kıbrıs Rum'unun esaretinden ziyade Rusya'nın 1964 yılında Yunanistan yoluyla gönderdiği silahlar olmuştur ve eğer bugün palavra savuran Makarios ve bir Grivas mevcutsa bu ancak ustalarının gösterdiği maddi ve manevi yardımlar sayesinde olmuştur. Bu nedenle Rum komünistler bağlı oldukları hükümetten aldıkları direktif ve cesaretle bugünkü Rum yönetimine karşı sert bir tavır takınmaya başlamışlardır. Onlar da biliyor ki Makarios yönetimi bu adada yalnız Türk Toplumunu imha etmekle görevinin biteceğine inanmaktadır. Bugünkü Makarios rejimi Nazi ve Faşist rejiminden daha kötü ve daha insafsız bir rejimdir.

Daha önce komünistlerin partisi olan AKEL'in Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması için parti genel kurullarında 1947 ve 1967 yıllarında iki kez karar aldıkları unutulmamalıdır. Buna koşut 15 Temmuz darbesi sonrasında yaşanan çatışmalarda Türklere karşı girişilen saldırılarda adı geçen partinin Genel Yazmanı Dimitris Hristofyas tarafından yapılan açıklamaların olduğunu da anımsatmak istiyoruz. İlk anda yaşadıkları şaşkınlık ve sessizlikten sonra darbenin hangi yöne evrildiğini gördükleri andan itibaren saldırılarda görev almışlardır.

## AMERİKA VE RUSYA'NIN KIBRIS'A BAKIŞI

Soğuk Savaş olgusu devam ederken Amerika başta olmak üzere Sovyetler Birliği'nin (**O günlerdeki ismi SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ idi**) dünyanın neresinde bir olay varsa hemen müdahale ederek zemin kazanmaya çalıştıkları biliniyor. Yaşanan olayın özünü pek anlamadıkları için yıllar sonra bazı yöneticiler tarafından da yapılan yanlışlıklar kabul ediliyor. Diğer yandan Ada'daki Rum varlığının yaklaşımları farklılık gösteriyor. Öncelikle **20 Mayıs 1967** tarihinde Halkın Sesi gazetesinde yapılmış olan değerlendirmeyi paylaşmak istiyoruz. Günümüzde yaşamakta olduğumuz çözümsüzlüğün nedenleri de öğrenilmiş olacaktır. **AMERİKA KIBRIS MESELESİNİ HENÜZ ÖĞRENMEYE BAŞLADI** başlıklı yazıyı aynen paylaşıyoruz.

Dünkü CUMHURİYET gazetesi Amerika'nın Ankara Büyükelçisi **PARKER HART**'ın İzmir'de gazetecilerle yaptığı konuşmayı okuyucularına duyurmuştur. Gazetenin birinci sayfasında yayınlanan bu haberde Parker Hart'ın "**Kıbrıs meselesini henüz öğrenmeye başladım**" dediği bildirilmektedir. İzmir kaynaklı haberde özetle şöyle denilmektedir. Vilayetteki konuşması esnasında gazeteciler Büyükelçiye Amerika'nın Türkiye'nin Kıbrıs'a yapmaya hazırlandığı bir çıkarmasını engellemediği yolunda bir süre önce verdiği demecin sonradan açıklanan mektuplarla tezat teşkil ettiğini söylemişler ve bu noktada ne düşündüğünü sormuşlar. Büyükelçi Parker Hart şöyle demiştir.

**“Önce bu beyanatı ben kendiliğimden vermiş değilim. Dışişleri Bakanlığı’na Kıbrıs’la ilgili olmayan bir konu için yaptığım ziyaretten çıkarken gazeteciler bana sorular sordular. Bu konudaki sorunun mahiyeti bizim silah tehdidi altında çıkarmaya mani olduğumuz şeklindeydi. Ben de böyle bir tehdit ve kuvvet altında çıkarmaya mani olunmadığını söyledim. Bu sözlerimin mektuplarla ilgisi yoktur. Amerika’nın iki tarafı ikna yoluyla bu bölgede dostlar arasında bir harbe mani olunması yolunda bir çalışması olmuştu. Amerika muhakkak ki Türkiye’nin yakın bir dostudur. Ve bu dostluk da devam etmektedir.”** Başkan Johnson’un gönderdiği mektubun muhtevasının çok ağır olduğu yolundaki bir mütalaaya karşılık Büyükelçi, önce mektubu okudunuz mu diye sormuş, evet cevabını alınca şöyle demiştir. **“Mektubun açıklamasından önce yapılan konuşmalarda Amerika’nın silah kuvvetiyle çıkarmaya mani olduğu söylenmekteydi. Bir Büyükelçi olarak böyle bir konu üzerinde fazla bir şey söyleyemezdim. Bu eski bir tarihi olan meseledir. Bunun üzerinde fazla bilgisi olmayan bir insan olarak başka türlü konuşamazdım.**

**Mektupların açıklanması ile sorunun cevabı kendisine verilmiştir. Unutmamak lazımdır ki ben şahsen dünyanın bu bölgesinden değildim. Sadece beş ay önce geldim. Türkiye hakkında geçen yazdan beri devamlı okuyordum. Kıbrıs meselesini henüz yeni öğrenmeye başladım.”** Diye yanıt veriyordu. Amerikan Başkanı Johnson’un Başbakan İsmet İnönü’ye gönderdiği saygısızca kaleme alınmış mektup sonrasında iki ülke arasında gerilim yaşa-

nyordu. İkili ilişkiler de bu havadan etkilenmişti. Amerika'yı ilgilendiren en önemli sorun NATO'nun Güneydoğu kanadının zayıflamaması idi. Bu nedenle iki ülke arasındaki gerilimin düşürülmesi gerekiyordu.

Amerikan yönetimi tansiyonun düşürülmesi için **Kıbrıs işlerinden sorumlu DEAN ACHESON'u** görevlendiriyordu. Bu kişi ilerleyen yıllarda Dışişleri Bakanlığı görevine getirilmişti. ACHESON 1966 yılında CHICAGO'daki Bürosunda yaptığı söyleşide Kıbrıs konusuna değiniyordu. Konuşmasında, **“Çarpışmalarda Türk Cemaati 500 ile 1000 arasında kayıp vermiştir. Birçok Türk evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Türk köylerine su, yiyecek ve yakıt kesilmiş, şehirlerde barikatlar kurulmuştur. Türk Hükümeti, diğer Garantör Devletlere başvurarak normal durumun tekrar kurulmasını istemişti. İngiltere Hükümeti antlaşmaların ve Anayasanın ihlalini protesto etmenin ötesine geçmemiştir.**

**Antlaşmaların Makarios tarafından reddedilmesiyle artık yürürlükten kalktığını iddia ediyordu. Papandeu'ya göre bu koşullar altında Kıbrıs Halkı Yunanistan'a ilhak istediği takdirde bunu yapmakta serbesttir ve ELEN kardeşleri tarafından bu kararları hararetle karşılanacaktır.**

**Diğer Garantör Devletler tarafından terk edilen ve Kıbrıs Türklerinin baskısı altında kalan Türk Hükümeti, Türk ulusu ve ordusunun tek başına hareket etmesi sonucuna varmıştır. Ve Deniz Kuvvetleri önceki Şubat, sonra da Haziran 1964'te İSKENDERUN'da toplan-**

mişti. Her iki halde de Türk Hükümeti Birleşik Amerika'nın sert müdahalesiyle askeri harekate girmekten vazgeçirilmiştir.

**Birleşik Amerika, Türklerin antlaşmaya dayanan müdahale hakkını kullanmalarına mani olmakla üzerine ciddi bir sorumluluk aldığını anlamıştır. Bu Kıbrıs'taki durumun Türklerin aleyhinde bozulması ile belli olmuştur”** diye konuşuyordu.

Yukarıda da görüldüğü gibi Amerika ile İngiltere'nin en büyük sıkıntıları Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanacak olası bir savaştan da öte beklentileri ve istekleri vardı. Beklentilerine ulaşabilmek için sürekli olarak Türkiye'ye ağır baskıların yanı sıra ambargolar uygulamaktan da geri durmadıkları biliniyor. Onlar için önemli olan NATO'nun Güneydoğu kanadına bir şey olmasın yaklaşımı idi. İleri karakol konumunda olan her iki ülkeyi bir tarafı ezerek diğerini kollayarak hedeflerini gerçekleştiriyorlardı.

Buna koşut Rusya'nın Kıbrıs'a ilişkin politikalarını ağırlıklı olarak **AKEL KOMÜNİST Partisi** aracılığı ile şekillendirdiğini söylemek olasıdır. Nedenine gelince adı geçen partinin sahip olduğu güçlü tabanının olmasıdır. En olumsuz koşullarda bile yapılan seçimlerde aldıkları oy oranının %40'lar civarını koruyor olmasıdır. Buna koşut Ada'nın geleceği konusunda günümüzde de Rusya ile birlikte hareket ettiklerinin en son tipik örneği Annan Belgesi'nin oylandığı dönemde yaşananlardır. Adı geçen partinin **Ada'nın Yunanistan'a bağlanmasına Kıbrıs'ın Açlık Sefalet ve ıstırabı olacağına dair olan inançlarıdır.**



15 Temmuz 1974 tarihinde Yunanlı subaylarla yerli işbirlikçileri darbeyi gerçekleştirmeselerdi Makarios'un Rusya'ya gitme hazırlıkları yaptığı biliniyordu. Amaçladığı Ada'nın Yunanistan'a bağlanması kararı olan AKEL'i de kendi denetimine veya saflarına almaktı. Bir anlamda AKEL üyelerine EOKA tarafından uygulanan saldırıların da üstünün örtülmesidir. Annan Belgesinin görüşüldüğü BM'de Rusya yapılan oylamalarda genellikle Kıbrıs'a ilişkin karar tasarılarını veto ediyordu. Rusya'nın tasarıları veto etmesindeki amacı ülkesindeki Türk topluluklarının ayrı bağımsız devlet kurarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni örnek almalarını önlemektir.

Terör örgütü olan EOKA'nın kurulma gerekçelerinden birisi de Kıbrıs'ın Akdeniz'de İ-kinci bir Küba olmasının engellenmesi olduğunun biliniyor olmasıdır. Saldırılarına başlarken EOKA'nın üç hedefi vardı. Öncelikle İngilizleri adadan atmak, Türkleri ve AKEL üyelerini de imha etmek. Bir süre sonra üç cephede mücadele etmenin güçlerini zayıflattığı gerekçesi ile AKEL üyelerine karşı uyguladıkları öldürmelere ara verdiler. Böylece bazı bölgelerde AKEL üyelerini de Türklere karşı uyguladıkları katliamlara ortak ettiler.

Çok sayıda AKEL üyesinin bu dönemde ulusalcı Rum grupları tarafından öldürüldüğünü de belirtmek gerekiyor. Kıbrıs Türklerinin de yaşanan Soğuk Savaş'ın etkisi ile Rumlara göre az sayıda da olsa birbirlerini katlettikleri biliniyor.

Nazilerin bugün de ortadan kaldırdığı on binlerce muhalifi karşısında nasıl tüyleri ürpermemişse, Makarios da kendini

günün birinde tarihe ‘efsanevi’ bir din adamı olarak geçirmek için her türlü insanlık dışı hareketlere tevessül etmekten geri kalacak değildir. Hürriyet ve istiklali için nefisini ve hukukunu müdafaa eden yüz yirmi bin Kıbrıs Türküne yüzü kızarmadan **asi** diye hitap etmekten çekinmiyordu. Ve sözde “**Hz. İsa’nın bir vekili olarak kendini ilan eden sözde din adamının hareketleri, şüphe yoktur ki her geçen gün vicdan mefhumuna sahip olmayan kimseler tarafından takdir edilmekte ve Rum idaresinin kendi prensip ve emirlerine boyun eğmeyenlerin ne gibi facialarla karşı karşıya geleceklerini daha açık olarak göstermektedir**”.

Her gün Rum semtinde patlayan bombalar, isyanlar, itaatsizlikler Makarios yönetiminin memleketi hangi karanlık uçurumlara götürdüğünü fark edenlerin gösterdiği reaksiyonlardır” diye yazılıyordu.

## **KIBRIS RUMLARINI YUNANLAŞTIRMA GAYRETLERİ 1831 – 1878 DÖNEMİ**

Kıbrıs’ta **SÖZ** gazetesini yayınlayan **MEHMET REMZİ OKAN**’ın kızı saygı ve sevgi ile her zaman andığım **BERIA REMZİ ÖZORAN**’ın **TÜRK KÜLTÜRÜ DERGİSİ**’nin 139 – 140 – 141 sayılı ve Mayıs – Haziran – Temmuz 1972 tarihinde yayınlanan yazısının, içinden geçmekte olduğumuz noktanın günümüze de ışık tuttuğunun da bilinmesi gerekiyor. Işıklar içinde uyusun...

“Yunanistan’ın bağımsız bir devlet olması, Bizans’ı en

geniş sınırları ile fakat bir Yunan İmparatorluğu olarak dirlmek hülyasını besleyen **ETNİKİ ETERYACILARI** cesaretlendirmiştir. Bu küçük Krallığa yeni yeni ülkeler kazandırmak hırsı ile gözlerini Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarına diken bu idareciler, Kıbrıs'a ayrı bir önem veriyorlardı. Nitekim Ada'daki Ortodoks Rumlara YUNANLILIK bilinci aşlamak için yıllardan beri çalışmakta idiler. İstedikleri ölçüde başarı elde edemedikleri bu çalışmaların yanı sıra Ortodoks Rumların Yunan olduğunu ileri sürmeye imkan sağlayacak çareler düşünmeye başladılar.

### **Pasaport Hilesi**

Bulunan çarelerden biri pasaport hilesi idi ve hemen gerçekleştirilmeye başlandı. Kıbrıs Rumları kabileler halinde Yunanistan'a gidiyor, orada kısa bir süre kaldıktan sonra Yunanistan pasaportu alarak Ada'ya dönüyorlardı. Bu Rumların kafalarına yerleştirildiğine göre bir defa Yunan pasaportu alınca artık reaya durumundan çıkarılarak Yunanistan'ın bağımsızlığını garanti eden devletlerin Rusya – İngiltere ve özellikle Fransa'nın himayesinde imtiyazlı yabancılar statüsüne gireceklerdi.

### **Günümüzde adanın güneyinde Fransızlara neden askeri üs verdiklerinin perde gerisinde yaptıkları bu hizmetler olabilir mi diye sormadan edemiyoruz.**

Bu hile, Etniki Eteriya'ya birçok bakımdan yarar sağlayacaktı. Yunan pasaportu ile Ada'ya dönen Rumlar mallarına mülklerine kavuşacakları halde her türlü vergiden muaf olacaklar, harç vermeyeceklerdi. Bu onların refahını artı-

racaktı. Öte yandan vergi ve harç verenlerin sayısı büyük ölçüde azalmakla Osmanlı Hükümeti'nin ekonomisi zayıflayacaktı. Reaya durumundan kurtulan Rumlar suç işlerlerse “Yunan vatandaşları” olarak kadı önünde değil garantör devletlerin birinin konsolosluğunda yargılanacaklardı. Etniki Eteriya bu durumdan faydalanacak, bu Rumları kışkırtarak kargaşalık çıkartacak böylece Osmanlı Hükümetinin otoritesi sarsılacaktı. 1821 Mora İsyanı sırasında Kıbrıs'ta da bir isyan çıkmasını sağlayamamanın acısını hala unutmayan Etniki Eteriyacılar hiç olmazsa bu suretle hınçlarını alacaklardı. Kıbrıs Rumlarının büyük çoğunluğu belki de bu hileden habersizdiler. Belki de yalnız kendi çıkarlarını düşünerek Yunanistan'a gidip Yunan Pasaportu alıyorlardı. Ama bu sonucu değiştirmezdi.

### **İngiliz Muavin Konsolosunun Raporu**

O sırada İngiltere Muavin Konsolosu olarak Kıbrıs'ta bulunan Antony Vondiziano, İstanbul'daki İngiltere Başkonsolosluğuna 1831 yılı Aralık ayında gönderdiği raporda bu duruma işaret etmekte ve şöyle demekte idi. “... **Raporlarımın birçoğunda adalıların muhaceretine dikkatini çekmiştim. Bu Rumlar kitleler halinde Yunanistan'a gitmekte ve sonra kolayca ve çabucak aldıkları Yunan pasaportları ile memleketlerine dönmektedirler... Bu davranış, köylüler dahil her sınıf Rumlar arasında o kadar çok yayılmıştır ki devam ederse ada kısa bir süre sonra bir Yunanistan kolonisi olacak ve Padişahın hükümlerini boş bir laftan ibaret kalacaktır”.**

Bu pasaport hilesinin Kıbrıs'ı bir Yunan kolonisi haline ge-

tirmeyi hedef tuttuğu yabancı diplomatların da gözünden kaçmamıştı. Yunanistan makamlarının Kıbrıslı Rumları kolayca ve çabucak Yunanistan vatandaşlığına kabul ederek onlara hemen pasaport vermelerine başka ne sebep olabilirdi. Minik Krallığa nüfus kazandırma isteği diye bir mazeret ileri sürülemezdi. Zira pasaportunu alan Rumlar Yunanistan'da kalmıyor hemen yurtlarına dönüyorlardı. Hedef açık seçik görülüyordu, Kıbrıs Rumlarını Yunanlaştırmak. Böylece adanın Yunanistan'la birleşmesi (**ENOSİS**) yolunda bir adım atmak.

### **Fransız Konsolosunun İşgüzarlığı**

Kıbrıs Rumlarının kendi kendilerine yakıştırdıkları statüyü Türk makamları tabii ki kabul edemezlerdi. Yunanistan pasaportu alıp gelseler de kanun ve nizamlara eskisi gibi saygı göstermelerini bu kanun ve nizamların gereklerini yerine getirmelerini beklerlerdi. Nitekim Yunanistan'a gidip tabiiyet değiştirerek 1831 yılı Kasım ayı içinde adaya dönen büyük bir Rum kafilesi Larnaka'ya çıktığı zaman haklarında kanunlara göre işlem yapıldı. Fakat bu Rumlar artık Osmanlı tebaası olmadıklarını Yunanistan vatandaşlığına geçtiklerini ileri sürerek emirlere uymadılar. Bunun üzerine Larnaka "Zabit"i tarafından tutuklandılar.

Fransız Konsolosu M. Bottu, Etniki Eteriyacıların başvuruları üzerine işe karıştı. Bu Rumların Fransız himayesinde olduklarını söyleyerek serbest bırakılmalarında direndi. M. Bottu taraf tutmakta o kadar aşırı gitti ki o sırada kötü hava şartları yüzünden Baf sahillerine sürüklenen Yunan gemilerine Baf Alaybeyi yardım etmedi diye Vali Vekiline şika-

yette bulundu. Bu Fransız diplomatının Kıbrıs Rumlarını böyle aşırı derecede kayırması sebepsiz değildi. Fransa'ya karşı Kıbrıs Rumları arasında sempatiyi artırmak, onların desteği ile Kıbrıs'ı Fransa'ya kazandırmak sevdasında idi. Ama bilerek veya bilmeyerek Etniki Eteriyacılara ve onların maksadına hizmet ediyordu.

### **Bab-1 Alinin Emirleri ve Bir Feryatname**

Türk makamları Kıbrıs'ta Padişahın hükümranlığının boş bir laftan ibaret kalacağı bir durumun meydana getirilmesine göz yumamazdı. O yıl (1831) Aralık ayının ilk günü Lefkoşa'da ve bütün diğer kasabalarda Bab-1 Alinin bir emirnamesi yayınlanarak duyuruldu.

Buna göre Kıbrıslı Rumlar ancak Bab-1 Alinin izni ile tabiiyetlerini değiştirebileceklerdi. Gerekli izni almadan yabancı bir devletin vatandaşlığına girenler Osmanlı ülkelerine döndükleri zaman tekrar reaya statüsünde olacaklardı.

Rum Ortodoks Başpiskoposuna da bu emirler bildirildi. Başpiskopos hemen Lefkoşa'da cemaatini toplayarak Bab-1 Aliden gelen emirleri anlattı ve bu emirlere uyulması gerektiğini belirtti. Piskoposlar aracılığı ile Bab-1 Alinin emirleri Rumlara da iletildi.

Etniki Eteriyacılar bu durumdan telaşa düştüler. Başpiskoposun bu emirleri cemaatine bildirmesi işleri karıştırmıştı. Bab-1 Alinin sözünü yürütmek için vakit kaybetmeden harekete geçtiler. Bu sefer de Kıbrıs'taki Rus Konsolosu Konstantin Peristiani'ye başvurulmasını kararlaştırdılar.

Larnakalı Rumlar adına imzalanan ve **“Bütün Rusların Haşmetli Hükümdarı İmparator Hazretlerinin Kıbrıs Konsolosu”**na hitaben Rumca olarak kaleme alınan 03.12.1831 tarihli bir dilekçeyi Rus Konsolosuna gönderdiler.

Feryatname adının daha çok yakışacağı bu dilekçede **“Bizler Rusya’yı Yunanistan’ın bağımsızlığını garanti eden devletlerin temsilcisi sayıyor, onun için yardımınıza sığınıyoruz”** denmekte. Dilekçenin yalnız Larnaka Rumlarının değil Ada’nın her köşesindeki her sınıftan bütün Rumların duygularını dile getirdiği ileri sürülmektedir. Başpiskoposun Vali tarafından zorlanarak cemaatine emir verdiği iddia edilmekte idi. Feryatname şu sözlerle sona eriyordu. **“Kıbrıs Rumları, Londra antlaşmasının sağladığı haklarını kullanmak istiyorlar. Bu haklarının korunmasını bütün Rusların Hükümdarı Haşmetli İmparator Hazretlerinin Konsolosundan ve onun aracılığı ile diğer konsoloslardan istirham ederiz”**.

### **İngiliz Uyuğundaki Rumlar Kıbrıs’a Yerleşiyor**

Etniki Eteriya bir yandan Kıbrıs Rumlarını Devletler Konsoloslarından yardım dilendirirken, bir yandan da Osmanlı tabiiyetinde olmayan Rumlardan faydalanıyordu. Bu arada Yedi Adalardan (İyonya Adaları) birçok Rum aileler Kıbrıs’a gelip yerleşmeye teşvik edildi.

Bu adalar o tarihlerde İngiliz idaresinde olduğu için halkı İngiliz tabiiyetinde idi. Kıbrıs’a gelenlerin pasaportları İngiliz pasaportu idi. Böylece adadaki Rum nüfus mezhepten

ve aynı dilden üstelik ENOSİS fikri aşılınmış bir kitle ile takviye ediliyordu. Ayrıca Etniki Eteriya'nın uygun gördüğü zaman Hükümetin kanun ve nizamlarına aykırı davranışlara itebileceği bir kalabalık el altında bulunacaktı.

İngiltere'nin o zamanki Kıbrıs Konsolosu Dr. John Liburn, İyonyalılar hakkında pek parlak düşüncelere sahip değilse de resmen bunları korumakla görevli idi. Etniki Eteriya bütün teferruatı hesaba katmış ve değerlendirmişti.

### **Yedi Adalar Yunanistan'a Verilince**

1864'te İngiltere Yedi Adalar'ı Yunanistan'a vermekle Etniki Eteriyacıları birçok bakımlardan sevindirdiği gibi ihtiraslarını da kamçılıyordu. Yaşı henüz otuzlarla olduğu söylenen Yunanistan Krallığına yeni topraklar katılmasına sevinen Etniki Eteriyacılar, bu toprak kazancını kendi siyasetlerinin bir başarısı sanarak gururlanıyorlardı. Yedi Adalarda elde edilen bu başarının Kıbrıs'ta da tekrarlanacağına inanıyorlardı. Bu hava içinde güvenleri artmış ve ihtirasları kamçılanmış olarak Kıbrıs'taki faaliyetlerine hız verdiler.

Kıbrıs Rumları arasında Yunanlı olmayı benimseyenlerin hala çok az olması cesaretlerini kırmıyordu. Bağımsız bir Yunan devletinin en iyimserlerin umduklarından çok daha erken bir tarihte kurulmasından sonra kısa bir süre içinde bu devlete Yedi Adalar'ın katılması Etniki Eteriyacıları sarhoş etmişti. Kıbrıs Rumları Yunanlı olmaktan ne kadar uzak olurlarsa olsunlar sonunda Yunanlı olmayı benimseyeceklerdi. Yunanistan'ı Anavatan diye tanıyacaktı onlarla birleşmeyi (ENOSİS) ülkü edineceklerdi.



Etniki Eteriyacılar Kıbrıs'taki Rumların da Yunanlılar gibi eğitileceklerine ve aynı dili konuşacaklarına şu sebeple inanmış olsalar gerekti. Çeşitli soylardan gelen bu Rumların hepsi Ortodoks mezhebinden idiler. Ortodoks Kilisesi sayesinde hepsi aynı dili konuşuyordu. Her ne kadar bu dile **ROMEGA (Romalı Dili)** diyorlarsa da bu Yunanistan'da konuşulan dilin aynısı idi. Dil ve kuvvetli bir din bağı ile birleşmiş bulunan bu halka, Ortodoks din adamları ile diğer mesleklerden Etniki Eteriyacılar, **HELENİZM** aşılamaı dünyaya medeniyet getiren Eski Yunanlıların çocukları olmanın gururunu duymalarını sağlamayı er geç başarsacaklardır. Yeter ki yorulmadan bıkmadan çalışsınlar, Etniki Eteriyacılar yorulmadan bıkmadan çalıştılar. Helenizm'in bu ateşli propagandacıları (Helenizm Havarileri) unvanını gerçekten hak etmişlerdi.

Kıbrıs Rumlarını kağıt üzerinde Yunanlı gösterme çalışmaları da büsbütün başarısız değildi. Pasaport hilesinden vazgeçilmemişti. Osmanlı Devletinin emirnamesine rağmen kaçamak yol bulunmuştu. Birçok Kıbrıslı Rum Yunanistan'dan pasaport aldıktan sonra işlerini tasfiye etmek mallarını satmak bahanesi ile sık sık adaya geliyor, her seferinde uzun uzun kalıyorlardı. Bunların aileleri ise hep Kıbrıs'ta idiler. Eşler işlerini tasfiye ettikten sonra ve ancak o zaman ailelerini beraberlerinde götürceklerdi.

Rumlar bu kaçamaklı yollarda o kadar ileri gittiler ki 1869 da bir ferman daha çıkarılması gerekti. Fermana göre hiçbir Osmanlı tebaası Bab-ı Aliden izin almadan yabancı bir devletin uyuğuna geçemeyecekti. Böyle bir izin almadan

uyruk değiştirenler Osmanlı ülkelerine dönerlerse tekrar reaya sayılacaklardı. Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan herkes yabancı bir tebaası olduklarını belgeleyenler hariç Osmanlı tebaası idiler.

### **Müslüman Osmanlılara Hayır**

Etniki Eteriyacılar Osmanlı lkesi olan Kıbrıs'ta Müslüman Osmanlı nüfusun artmasına şiddetle karşı idiler. Elllerinden gelse Girit'teki gibi Müslüman halkı yok etmeye kalkışacaklardı. Ama Kıbrıs Rumları Girit Rumları kadar dvşken değildi. Bu işi zamana bırakan Etniki Eteriyacılar 1877 – 1878 Türk Rus Savaşı sonunda yurtlarının Ruslar eline geçmesi zerine Anadolu'ya sığınan erkezlerden 600 kadarının Kıbrıs'a yerleştirileceklerini öğrenince telaşa kapıldılar. Ada'nın bütün kasabalarında protesto mitingleri düzenleyerek erkezlerin Kıbrıs'a yerleştirilmelerine karşı olduklarını ilan ettiler. Ayrıca Avrupa Devletleri konsolosluklarına dilekçeler vererek Kıbrıs'a erkezlerin gönderilmesi kararından Bab-ı Aliyi vazgeirmeleri rica-sında bulundular. Bu dilekçelerinin gerçek sebebini tabii ki aıklamıyorlardı. Bu niyetlerini maskelemek için kurnazca bir iftiraya saptılar. Bütün erkezlerin eşkıya ve çapulcu olduklarını adaya gelirlerse mal ve can güvenliği kalmayacağını ileri sürerek yakındılar.

Sözü geçen erkezlerden 3.000 kişilik bir başka kafilenin başına gelen felakette ENOSİS maksadını güden Etniki Eteriyacıların yine aşırı taşkınlıklar yapmalarına vesile oldu. Lazkiye'ye yerleştirilmeleri kararlaştırılan bu erkezlerin gemisi Karpaz yarımadasında karaya oturmuştu.

Etniki Eteriyacılar bunların adaya iskan edileceklerini ileri sürerek ortalığı velveleye verdiler. **Aramızda çapulculara yer yok!** diye avaz avaz bağırarak gösteriler yaptılar. Ortodoks halk arasında öyle bir heyecan ve panik yarattılar ki sözü geçen kafile hemen adadan uzaklaştırıldıktan başka, Kıbrıs'a gönderilmesi kararlaştırılan 600 Çerkez de Antalya'ya yerleştirildi.

Etniki Eteriyacıların isteği yerine gelmişti. Girit'te yıllardan beri sürdürdükleri taktik burada da başarılı olmuş merhametlerine sığındıkları Batılı Devletler onları Müslüman Türklerin **baskısından** kurtarmışlardı.

### **Kıbrıs İngiliz İdaresine Geçince**

Osmanlı Devleti'nin büyük zorluklarla karşılaştığı o günlerde yalnız düşmanları değil dost ve müttefikleri de İmparatorluk topraklarından kazanç sağlıyorlardı. Bu arada İngiltere, 04 Haziran 1878'de imzalanan bir anlaşma uyarınca Kıbrıs'ın idaresini üzerine aldı. Etniki Eteriyacılar bundan büyük ümitlere kapıldılar. İngiliz idaresinin geçici bir iş olduğunu unutmuyor veya unutmuş görünüyorlardı. İngiltere'den Yedi Adalar gibi Kıbrıs'ı da Yunanistan'a devretmesi isteğinde bulunuyorlardı. 22 Temmuz 1878'de Kıbrıs'ın ilk Yüksek Komiseri ve Başkomutanı olarak Larnaka'ya ayak basan Sir Garnet Wolseley'i karşılama töreninde Kitium Piskoposunun sarf ettiği şu sözler bu isteği daha ilk günden dile getiriyordu. **“Büyük Britanya'nın, İyonya Adaları gibi Kıbrıs'ın da Anavatan Yunanistan'la birleşmesine yardımda bulunacağına inanarak Hükümet değişikliğini kabul ediyoruz”.**

Kıbrıs'ın da Yunanistan ile birleşeceği günün çok yaklaştığına inanmanın sevinciyle Etniki Eteriya, dünyanın her köşesinden Greklerin Kıbrıs'a gidip yerleşmesini teşvik etmek maksadı ile **Vatanseverler Komitesi** adında bir teşkilat kurdu. Merkezi Atina'da olan bu teşkilatın, Yunanistan'ın her yerinde ve başka ülkelerde şubeleri açıldı ve hemen faaliyete geçildi.

Kıbrıs'ta nüfus çoğunluğunun Greklerde olmasını sağlama çalışmaları ve ENOSİS propagandası artık açıktan açığa yürütülecek ve İngiliz idaresi yıllarında Hükümetin hiçbir suretle önlemediği bu faaliyetler, adanın siyasi hayatının başlıca özelliğini teşkil edecektir.

**Kıbrıs uyuşmazlığının çözümünün önündeki engellerden birisi karşımızdakilerin örgütlü olarak yapmaya devam ettikleri mücadeleden kısa bir bölümünün değerlendirilmesini sizlerle paylaşmış oluyorum. İngilizlerle Fransızların rollerinin de unutulmaması kaydıyla... Bu nedenle önümüzde aşacağımız engellerin olduğunun bilinci ile hep birlikte hareket etmemiz gerekiyor mu ne...**

## **YAVRU VATAN KIBRIS**

İstanbul Boğazı mı Çanakkale mi?  
Bilmiyorum ama öyle bir yerdi  
Durmuş bakıyordum karşı yakaya  
Bir rüya ki görülmeğe değerdi

Ben vatandaydım ama  
Vatan sanki uzaktaydı  
Belki bir parçası yıldızlı kıtasının  
Öteki dilimi aydı

Karşıdan el sallıyorduk birbirimize  
Yaklaşıyordu bize doğru vatan  
Bu yaka Ana vatanmış anladım  
Öteki Yavru vatan...

Bir deniz vardı, beyaz, arada  
Akdeniz’miş ama ben birden onu  
Fırat gördüm  
Rüya bu, “murat” derler

Al bir at gördüm  
Kara Kalpaklı bir de süvari  
Terkisinde Kıbrıslı bir kız  
Hayırdır inşallah kucaklaşmışız...

Mayıs 1951

**GÖKHAN EVLİYAĞLU**

Bu şiirin yazarı saygı ile andığım Gökhan Bey 20 Temmuz Barış Harekatı’nın 26. yıldönümünde düzenlediğimiz toplantıya katılarak şiirini okuduktan sonra bana vermişti. Şiirin altında yer alan bir değerlendirmeyi de yazıyorum.

Kıbrıs “Yavru vatan” adını bu şiir ile kazanmıştır. Fethi Gemuhluoğlu şiiri değerlendirirken şunları yazıyor. “... Kardeşim Gökhan, YEŞİLADA Dergisi’nin sahibi dostumuz Nevzat Karagil, senin bu dergide “Yavru Vatan” şiirinin

yayınlanmasından sonra adadaki bütün Türklerin Kıbrıs'ı Yavru Vatan diye isimlendirmeye başladıklarını anlattı. Kıbrıs'taki Bayrak radyosu (şiiirin yazıldığı dönemde Bayrak Radyosu yayında değildi. Bayrak Radyosunun 25 Aralık 1963 tarihinde yayına başladığının bilinmesi gerekiyor) ve mahalli gazetelerde de şiirine geniş yer veriyorlar. Bir gazete, şiirdeki rüyanı çok güzel yorumlamış. "Bir dünya parçasına yeni bir isim veren şiirinden dolayı da seni tebrik ederim. Sanatın kudretini şimdi daha iyi anlıyorum" demiştir.

Arif Nihat ASYA ise, "Bu ulusun tarih geleneğinden çıkarılmış okkalı bir şiir ahenk konuya pek uygun. Tebrik ediyor, yenilerini bekliyoruz"...diye değerlendiriyordu.

## **BİZİM ALAY**

Kıbrıs Cumhuriyeti 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulurken imzalanan antlaşmalarla Garantör ülke olarak Türkiye'nin 650 kişilik, Yunanistan'ın ise 950 kişilik birliklerinin adada konuşlanması kabul ediliyordu. Diğer garantör ülke olan İngiltere'nin ise iki adet üs buldurması antlaşması da imzalanıyordu. Konuya ilişkin olarak siyasetçiler arasında tartışmaların yaşandığı biliniyor. Görüşmeler Londra'da sürgit edilirken Yunanistan, Türk birliğinin sayısının 50 kişilik olması tartışmalarında ısrar ediyordu. Bunun üzerine Başbakan Adnan Menderes Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'yu Dışişleri Bakanı Evangelos Averof'a göndererek 650 sayısında ısrarcı olduklarını iletmesini istiyordu. İsteği-

mizin kabul edilmemesi halinde valizlerimizi henüz açmadık hemen Ankara'ya döneriz. diyordu. Bu çıkış karşısında Yunanistan'la uzlaşa sağlanmış oluyor ve asker sayısı 650 olarak kabul edilmiş oluyordu.

Cumhurbaşkanı Makarios'un imzalanan antlaşmaları uygulamayacağı ve kararlara uymayacağı endişesi vardı.

**“Türk Alayı orada olduktan sonra Makarios verdiği söze sadık kalır“**

Makarios'un antlaşmalara sadakatının 21 Aralık 1963 tarihine kadar sürdüğünü de kaydetmek gerekiyor. Tarihe KANLI NOEL diye geçen olaylara geçmeden BİZİM ALAYIN öyküsüne geçmek durumundayız. Bizim Alay 16 Ağustos 1960 tarihinde adaya Ege Vapuru ile ayak basmış oldu. Bu nedenle Mağusa'da ve adanın bütün Türk yerleşim yerlerinde büyük coşku yaşanıyor. Kıbrıs Türkleri o günü adeta bayram ilan ediyordu. Adaya ilk ayak basan birliğin komutanı Kurmay Albay Turgut Sunalp, Komutan Yardımcısı ise Kurmay Yarbay Remzi Tırpan idi. Türk Kuvvetleri Alayı ile Yunan Kuvvetleri Alayı, Lefkoşa Uluslararası Hava Alanına yakın bir bölgede konuşlandırılmıştı. İki alayı sadece dikenli tel örgü ayırıyordu. Gece nöbetleri sırasında Yunan alayına bağlı askerlerin nöbet noktalarında nöbetçi bulundurmadıklarını da belirtmem gerekiyor.

Araştırmacı Yazar Tarihçi EROL MÜTERCİMLER, **“Bilinmeyen Yönleriyle Kıbrıs Barış Harekati”** isimli kitabında Alayın kuruluşunun ilk komutanı olan Turgut Sunalp ile yaptığı görüşmede kuruluş öncesini anlatıyor.

“Bu sırada Genelkurmay Başkanlığı Harekat Dairesi Plan Projeler Şube Müdürü idim. Moskova Askeri Ataşeliği ardından NATO Müttefik Kuvvetleri Yüksek Karargahından yeni dönmüştüm. Bu sırada Yunanlılar Zürih – Londra anlaşmalarına uyarak bir askeri tatbikat anlaşması hazırlamışlar ve Dışişleri Bakanlığı’na göndermişlerdi. Ağırlığı askeri teknikte olan bu anlaşmayla meşgul olamayacağını anlayan bakanlık, anlaşma taslağını Genelkurmay’a gönderdi. 650 kişilik bir Türk taburu, 950 kişilik bir Yunan Alayı gönderilmesi yazılıydı.

Anlaşma 1959 yılının Haziran ayında bana havale edildi. Anlaşmayı inceledim. Bu bir teşkilat meselesiydi. İyice incelenmesi gerekiyordu. Zürih ve Londra görüşmeleri sırasında askeri danışman alınmamasına da kızdığım için 6 sayfalık bir yazıda karmaşık görüş yazıp Teşkilat ve Eğitim Daire Başkanlığı’na gönderdim. İlgili arkadaş dört başı mamur bir birlik olsun diye Türk kontenjanının birlik, Yunaninkini ise tabur haline sokan bir taslak yapmıştı. Öyle sanıyorum ki sorunu bizim şubeye atmak istiyorlardı” diye anlattıktan sonra Amerikalı General Collins’le yaptığı Diyarbakır görüşmesini anlatıyor.

“28 Ağustos akşamı Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay’ın Kıbrıs görevini bana verdiğini ve hemen ilgilenmemi söylediler. Ertesi gün Cumartesi idi. Çok saygı duyduğum verdiği emirlere kalben bile itiraz etmediğim hocam ve komutanım Sunay’ın emriyle Kıbrıs davasına atandım, böylelikle bu meselede ilk askeri kişi oldum.

Yunanlıların hazırlayıp göndermiş olduğu anlaşma metni-



ni bir yana bırakarak yepyeni bir askeri tatbikat anlaşması hazırladım. Benim tasarım yaklaşık 830 kişilik bir Yunan Alayı, 593 kişilik bir Türk Alayı ve 2000 kişilik bir Kıbrıs Ordusu, Türk – Yunan Kıbrıslı askerlerden kurulu üçlü karargah ayrıca Kıbrıs Ordusu’na eğitim yaptıracak bir Türk – Yunan karargahı öngörüyordu.

Bu taslak ilgililere sunuldu. O tarihte Moskova’ya ataşe gitmeden önce aynı şubede anlaşmalar kısım amiri olduğum için Dışişleri, Savunma Bakanları ve Başbakan’ın en fazla itibar ettiği kurmay subaydım. Bu nedenle taslağı bu kademelerden rahatlıkla geçirdim.

Averof – Zorlu’nun daha önce vardıkları mutabakata göre askeri tatbikat anlaşması için Türk – Yunan – Kıbrıs heyetleri Atina’da birleşecekler. Fakat bundan önce Türk – Yunan heyet başkanları Londra’da gizli olarak buluşup mutabakatı temin ve hemen ardından da Kıbrıslıları Atina’da mutabakata mecbur edeceklerdi” dedikten sonra, “İki ülkenin Dışişleri Bakanları 04 Eylül 1959 tarihinde heyetlerin birleşmesini istiyordu. **Kıbrıs hakkında bir şey bilmiyordum. Anlaşmayı genel ilğim ve askeri teknik bakımdan henüz madde başları ile biliyordum ve süre istedim.** Londra’da ki anlaşma taslağını hazırladım ve Londra’ya gittim.

Bu görüşme için o sırada Birleşmiş Milletlerden dönen Haluk Bayülgen’i Siyasi Müşavir olarak atamışlardı. Londra’da kendisinden çok yararlandım. Gerek Kıbrıs sorunu gerekse askeri strateji üzerinde düşüncelerimi pekiştirdim” diye anlattıktan sonra Atina’ya gittiğini belirterek, “Kıbrıs antlaşmaları için ilk imzalanmış antlaşma metni budur”.

Türkiye'ye döndükten sonra yaptığı çalışmalar konusunda ilgililere bilgi verdiğini anlatıyor. Terfi edebilmesi için önünde iki senesi olmasına karşın Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes; “Meseleyi iyi kavramışsınız, her şeyi biliyorsunuz. Böylece ilk komutan siz olacaksınız, söylediklerinizi kanıtlayacaksınız” dediğini belirtiyor.

Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alay Komutanına verilen 17 maddelik önerilerin bazılarını şöyle sıralayabiliriz.

01: Kıbrıs'ta aykırı davranışlarını gördüğüm subay ve astsubayı merkeze danışıp uzun zaman kaybetmeden olayı dejenere etmeden hemen Türkiye'ye göndermek yetkim vardı.

02: Yapılacak harcama konusunda sıkıntının yaşanmayacağını belirttikten sonra ön heyetin gelişini anlatıyor. Rumlar “Dün saat 13.00'de kurtarıcıları Yunanlıları karşılamak üzere meydana gitmişlerdi. Onlar gelmediler. Biraz sonra bir Türk uçağı geldi. İçinde kükremiş aslanlar gibi heybetli 10 Türk Askeri indi Rumlar ürkmüştü. Türklerin 10 aslanına karşın Yunanlılar 15 kedi göndermişlerdi”. Olayını anlattıktan sonra 12 Mayıs 1960'da Ankara'da Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay tarafından azarlandığını anlatıyor. 27 Mayıs'ın “benim bağılı olduğum dairede hazırlandığını öğrenen Sunay'ın kızgınlığının nedenini de öğrenmiş oluyordum” diyerek 16 Ağustos 1960 tarihinde Mağusa'ya ilk ayak bastıklarını anlatarak Kıbrıs Türk halkının yoğun ilgisini anlatıyor.

Kıbrıs Türklerinin ilgisinin nedeni 82 yıl önce adanın İn-

gilizlere kiralanması sonrasında hasret kaldıkları Türk Ordusuna kavuşmuş olmanın heyecanı ve coşkusu ile Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı'nı BİZİM ALAY olarak kabul ediyorlar. Şu anda adada kolordu düzeyinde askeri varlığın olmasına karşı Bizim Alay'ın Kıbrıs Türkleri arasındaki yeri hep farklı olmuştur. Çünkü onlar hep bizim alayımız olmuştur. Olmaya da devam edecekler. Bizim Alayın Kıbrıs Türkleri ile kaynaşması için hafta sonlarında Türk yerleşim yerlerinin yanı sıra karma köylere giderek etkinlikler yapıyorlardı.

Bu coşku Kıbrıs Türk Basımında da ayrı yere sahip olarak gelişin anısına şiirler yazılmış türküler söylenmiştir. 16 Ağustos 1960 tarihli Halkın Sesi gazetesinin manşetinde “Kahraman Mehmetçiğe Kavuştuk”, “Hakikat Olan Rüya” Türk Ordusu başlıklı başyazıda, İngiliz sömürge yönetimi devrinde Türk Ordusuna yeniden kavuşmak için mücadele edildiği ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile birlikte bu rüyanın bir hakikat olduğu vurgusu yapılıyor.

Aynı tarihli gazetenin ön sayfasında Diş Tabibi Erdoğan Mirata'nın “GELİYOR” Başlıklı şiiri yayınlanıyordu.

“Geliyor Bozkurtların cengaver çocukları/ Mağrur kafalar düşsün, eller artık Yukarı/ Artık kopsun burunlar, hayaller suya düşsün/ Şımarıklar uslansın, asık suratlar gülsün/ Geliyor 80 yıllık hasret dolu meltemi/ Geliyor gurur dolu, heybet dolu bir gemi/ Bir gemi ki, içinden Kıbrıs'a yaşam akar/ Yüz bin Türk, tek göz olmuş, her gün hep ona bakar/ Geliyor İzmirli, Konyalı, Vanlı/ Geliyor dalga dalga yağız delikanlılar/ Geliyor Bayraktarlar, Fatihler, Yıldırım- lar/ Kıbrıs, Kıbrıslılığını bu sabah anlar/ Bir gemi geliyor

ki, hasretiyle yandık ah! / Yıllardır Bekliyorduk gelir diye  
her sabah/ Gemi döndü nihayet, en sadık bir yar gibi/ Yolcu  
çıktı limana, Samsun'a çıkar gibi.”

Bozkurt gazetesinin 16 Ağustos 1960 tarihli sayısında ise  
“Cumhuriyetin Kahraman Koruyucuları, Hoş Geldiniz”,  
“Özgürlük, Barış ve Güvenliğimiz Size Emanettir” ve “Bu  
Topraklar Bir Kere Daha Sizinle Vatanlaşıyor” başlıkları ile  
Şair Osman Türkay'ın “İkinci Doğuş” şiiri yayınlanıyordu.

“Tam 82 yıl geçti aradan/ Gitti gideli özleminle/ Kaleler  
ah çekti, hisarlar gergindi, esnedi burçlar/ Kurudu pınarlar/  
Yas tuttu dağlar/ Kısır kaldı şu ana topraklar/ Yıprandı ne  
kalmışsa senden ve tanrıdan/ Dizlerinin dibinde kaygısız/  
Uyudu zaman.../ İşte buluştuk Gazi Mağusa önlerinde bir  
daha/ sıyrılıp zamanın ötesinden/ İşte buluştuk: Yüreğimiz,  
kanımız, kemiğimiz/ Hep aynıyız, hep aynıyız/ İşte buluş-  
tuk, yeşerdi bahçeler bir daha/ Tomurcuklar bir başka çiçek  
açtı bugün/ İşte buluştuk: Kadın, erkek, kız/ Hep Özgürüz,  
hep özgürüz./ İşte buluştuk, kelle koltuğunda doğrudu bir  
daha/ Kapı önünde Canbolat Bey/ İşte buluştuk, özgürlük  
bayrağı dalgalandı bir daha”.

82 yıllık hasretin özlemin sonlanmasından sonra Kıbrıs  
Türkleri Türk askerleriyle kavuşmanın onurunu taşıyıp  
haklı bayramını kutluyorlardı. 21 Aralık 1963 gecesi Rum  
ve Yunan saldırıları artmış, Türklerin can güvenlikleri so-  
runu da her geçen sürede riske giriyordu. Türk Kuvvetle-  
ri Alayı bulunduğu yerden ayrılarak Ortaköy'e yerleşerek  
mücahitlerle birlikte Türklerin can güvenliklerini sağlamak  
için üstün çaba harcıyorlardı. Ateş Kes çağrılarını duyma-  
yan Makarios ve Rumlar Türk Hava Kuvvetleri uçaklarının

Lefkoşa üzerinde alçaktan uçması ile bu çağrıya uymayı kabul ediyorlardı. Zor oyunu bozar diye boşuna söylememişler.

Buna karşın Bizim Alayda görev süresini tamamlayanların Antlaşmalar gereği Türkiye'ye dönmeleri gerekmesine karşın Mağusa Limanında çok yönlü engelleme ile geciktiriliyordu. BM Genel Yazmanı U Thant ise objektif davranmak yerine Rum yanlısı olarak “Türk Mücahitlerinin denetiminde olan Lefkoşa – Girne yolunun Rumların kullanımına açılmasının pazarlıklarını sürdürüyordu. Yaşananlar değişik yerlerde düzenlenen etkinliklerle protesto ediliyordu. İstanbul'da düzenlenen toplantıda Behçet Kemal Çağlar, bu onurlu duruşun simgesi olan Mücahit Komutanı Binbaşıya hitaben aşağıdaki şiirini okuyordu.

“Alnından öpeyim yiğit binbaşım/ “Hayır!” diyen erkek davranışınla/ Ve o gür sesinle, dinlendi biraz/ Aylardır zonklayan bu dertli başım,/ Sana minnettarım yiğit Binbaşım./

Sesinle bir anda dağıldı zillet/ Borçlu bugün sana toprağım taşım.../ Bu hür sese hasret koca bir millet, / Alnından öpüyorum yiğit Binbaşım.../

Başlar eğildikçe yas dolu gönülle/ olanlar Türklüğü kalbinden vurdu/ Yiğitler aşığı koca bir millet/ Aylardır bu sesi bekledi durdu...

Dünya soruyordu Türk'e ne oldu?/ İçi mi geçti ki? Kanı mı dondu?/ Verdin cevabını, tarihe daldın,/ Otuz Milyon Türk'e tercüman oldun.

Doldur da göğsüne Girne dağının/ O nane kokulu hür havasını/ Haykır Hilarion'un yüce başından/ Duyur dünyalara Türk'ün sesini.../ Durmadan haykır da yiğit Binbaşım...

Dağıt yurdumuzdan utanç sisini.../ Aylardır ağlayan toprağım taşım/ Yalvarıyor sana yiğit Binbaşım..."

Rumlar özellikle Makarios, BM'i de kötü emellerine alet etmek için Girne – Lefkoşa yolunun sivil Rum geçişlerine açılması için yoğun diplomatik çaba harcıyordu. Bu nedenle Bizim Alayın değiştirilmesini değişik gerekçelerle engellemeye çalışarak Kıbrıs Türk Mücahitlerinin ötesinde Türkiye Cumhuriyeti'ni de kendi emellerine alet etmek çabası içinde idiler. Burada unuttukları en önemli husus Türkiye Cumhuriyeti'nin asla pes etmeyeceği idi.

Girne - Lefkoşa yolu ile Türk askerinin değiştirilmesinin aynı şeyler olmadığı gerçeği bilinmesine karşın işi yokuşa sürüyorlardı. Türk askerinin değiştirilmesi doğrudan Türkiye Cumhuriyeti'nin konusu iken yolun açılması Türk Mücahitlerinin sorumluluğunda idi. Bunun ötesinde ise yolun sivil ulaşımına açık olduğu, buna karşın silahsız kişilerin rahatlıkla bu yolu kullanacakları BM başta olmak üzere dünya kamuoyuna **“Sağlam güvenceler almadan Lefkoşa – Girne yolunu açmayız”** duyurusu yapılıyordu. Yapılan bu açıklama Kıbrıs Türk Mücahitlerinin sesi ve gücünü gösteriyordu.

Rum basını da boş durmadan sürekli olarak suçlamalarda bulunuyorlardı. Bunu ilk kez yapmıyorlardı. Rumların yayınladıkları Agon gazetesi Türk Mücahitlerini suçlamayı yeğliyordu.

“Girne yolunun açılmasını Türkiye kabul ediyor, Türk Mukavemet Teşkilatı bunu kabul etmez. Türk Alayı kabul eder, fakat bunu Denктаş’ın hırsız çetecileri kabul etmez. Yaptıkları suçlama Türk Mücahitleri içindir. Bu kötü oyun iki haftadan beri sürüp gitmekte ve hiçbir sonuca varılamadığı için de halk huzura kavuşamamaktadır”.

BM Genel Yazmanının bütün çabalarına karşın Lefkoşa – Girne yolunun açılması çabaları boşa çıkarılarak Rumların oyunları da bozularak bir diplomatik zafer kazanıldığının da kabul edilmesi gerekiyor. Bizim Alayın değiştirme Birliğine ise BM Barış Gücünün yanlı davranması nedeniyle Mağusa Limanı gecikmelerle de olsa sürdürülen diplomatik çabalarla kullandırılıyordu. Burada üzerinde durmamız gereken en önemli husus BM’in Genel Yazmanlarının aracılığı ile Rum yanlısı tutumlarıdır. Bu bakışlarını değiştirmedikleri için adadaki uyuşmazlığın çözümü başka bahara kalmaktadır. Bazı Genel Yazmanlar görevlerinden ayrıldıktan sonra yazdıkları anılarında ise Kıbrıs Türklerinin haklı olduğu gerçeğini anlatıyorlar. Buna koşut alanda görev yapan temsilcilerin de aynı yolu izleyerek çok yüzlü olmak yarışı içinde olduklarını da kaydetmek gerekiyor...

## **KIBRIS BARIŞ HAREKATLARI**

Kıbrıs Barış Harekatlarını değerlendirmeye başlarken öncelikle bugüne nasıl gelindiği sorusunun yanıtını özet olarak da olsa anımsamak gerektiğine vurgu yapmak istiyorum. Bazılarının öne sürdükleri gibi Rumların Türklere

saldırması sonrasında Türkiye'nin Ada'ya müdahale etmesi nedenlerden sadece bir tanesidir. Diğer nedenlere satır başları ile baktığımızda olayın bir işgal hareketi olmadığı kendiliğinden ortalıklara çıkıyor. İşgal yaklaşımı bu nedenle boşlukta kalmaya mahkum bir söylemdir. Çünkü gerçekler dururken Türkiye'nin uluslararası hukuktan kaynaklanan haklarını yok saymaktır. Buna koştur Garanti ve İttifak Antlaşmalarını görmezden gelmektir. Bu sürece gelirken yaşananları kısa özetler halinde sunmaya özen göstereceğimi bir kez daha yinelemek gerektiğine inanıyorum. Buna karşın hareketlerin perde gerisini de enine boyuna değerlendireceğim. İngiliz ve Amerikan belgelerinin yanı sıra ulaşabildiğim diğer belgeleri de paylaşacağım. Türkiye'nin Kıbrıs'ta toprak kazanmak gibi bir niyetinin olmadığı da ayrıntılarını paylaşacağım.

Kıbrıs adası 1878 yılında oynanan oldubitti oyunu ile İngiliz yönetiminin eline geçiyordu. Kısa süre sonra Ada'nın **Sömürge** statüsü değiştiriliyor ve doğrudan Londra'daki Sömürgeler Bakanlığına bağlanıyordu. Adada iki ulusun uzantıları olan Türkler ve Rumlar yaşamaktaydı. 200 yıl önce bağımsızlığını kazanmış olan Yunanistan, Kıbrıs Rumlarını Yunanlaştırma çalışmalarına 1878 yılından itibaren başlıyordu. Bu yönlü çalışmaları önceki bölümde öğrendiğince ayrıntıları ile paylaşmış bulunuyorum.

Birinci Paylaşım Savaşına devam edilirken İngilizlerin ve diğer emperyalist ülkelerin kışkırtması ile KÜÇÜK ASYA diye tanımladıkları Anadolu'yu işgale kalkıştılar. Sonuçları hepimizce biliniyor.



1820 yılında bağımsızlığına kavuşmuş olan Yunanistan Doğu Roma İmparatorluğunu yeniden kurabilmek için fanatik Rumlarla birlikte Kıbrıs'ı da ilhak ederek sınırlarını genişletmek çabasında idiler. Girit'i ilhak ettikten sonra sıranın Kıbrıs olduğunun düşlerini görmeye başlıyorlardı. Bu düşlerinin gerçekleşebilmesi için 100 yıllık bir süreyi planladılar. Avrupa ülkelerini de arkalarına alarak bu düşe ulaşabileceklerini düşünmeye başlamışlardı. Günümüzde Amerika ile AB ülkelerinin çabalarını bu açıdan okumak gerekiyor.

01 Nisan 1955 tarihinde kurdukları EOKA terör örgütünün saldırılarını da başlatıyorlardı. Emperyalist güç olarak kabul edilen ve Adanın İngiltere'ye bağlı olması nedeniyle İngilizlere saldırdılar. Kısa süre sonra da Türkleri hedeflerine koydular. Kıbrıs Türkleri de saldırılara dur diyebilmek için 01 Ağustos 1958 tarihinde kurdukları Türk Mukavemet Teşkilatı ile karşılık vermeye başladılar. Adayı Yunanistan'a bağlamanın düş olarak kalması sonrasında tarafları bir araya getiren Zürih'te Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş Antlaşmalarının imzalanması ile saldırılara ara verildi. Bu geçici bir durumdu.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması ile Kıbrıs Türkleri de kurulan Hükümette görevli bakanlarla temsil ediliyordu. Buna koştur Dr. Fazıl Küçük Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı idi. Kendilerini adanın tek egemeni olarak kabul eden Rumlar, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş Antlaşmalarının Türklerle verdiği hakları kısmının ötesinde ortalıklardan kaldırmak istiyorlardı. Bir yandan Hükümette görevli

olan Rum yöneticiler bu kez hazırladıkları AKRİTAS Planı ile 21 Aralık 1963 tarihinde soykırım girişimlerine hız kazandırdılar. Bu saldırılar tarihe KANLI NOEL olarak kaydediliyordu.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Garantörlük hakkını kullanarak Lefkoşa üzerinde uçaklarla uyarı uçuşu yaptı. Paniğe kapılan Rum yöneticiler kısa süre sonra uzlaşma arayışına girdiler. Bu girişimlerden olumlu sonuca ulaşamayınca saldırılarını olanca hızı ile devam ettirmeye başladılar. BM Güvenlik Konseyi adaya Barış Gücü ismi altında paralı askerleri göndererek kısmen de olsa ateşi bir süreliğine de olsa kesiyordu. Adaya gönderilen Kanada Birliğindeki askerler, Yunanistan ve Kıbrıs'tan Kanada'ya yerleşmiş olan ailelerin çocuklarından oluşuyordu. Barış için gelenler açıktan taraf olduklarından olacak bugüne değin beklenen sonuç alınamadı.

Bu güç gönderilirken BM Güvenlik Konseyi 04 Mart 1964 tarih ve 186 sayılı kararı ile Kıbrıs Rumlarını adanın tek egemeni olarak kabul ediyordu. Aynı yılın Mayıs – Haziran aylarında Mr. A. Ortega tarafından hazırlanan ve Ortega Raporu olarak bilinen bir rapor ise bugüne değin uygulanabilme şansına ulaşamıyordu. Anılan raporda Rumların Türklere saldırarak 103 köyden göçe zorladıkları belirtiliyor. Rumların suçlu oldukları kaydediliyor. Buna koşut Türk Vakıflarına ait malların da Rumlar tarafından gasp edildiği için tazminat ödenmesi gerektiği belirtiliyor.

Kıbrıs Cumhuriyetinin kurulması uzun soluklu bir mücadeleden sonra gerçekleşmiştir. Adada yaşanan EOKA terör

örgütünün Kıbrıs Türklerine karşı gerçekleştirdiği saldırılardan sonra 01 Ağustos 1958 tarihinde kurulan Türk Mukavemet Teşkilatı Mücahitleri direnişe geçtiler. Bu direniş 20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirilen Barış Harekati'na kadar devam etti.

Adanın değişik bölgelerindeki saldırıların ardı arkası kesilmiyordu. Kıbrıs Türklerinin soluk borusu olarak kabul edilen Erenköy bölgesi Kıbrıs Türklerinin Türkiye ile ilişkilerini sürdürdükleri tek bölge idi. Rum ve Yunan birliklerinden oluşan 12 bin kişilik ordu ile Ağustos 1964 ayı başlarında saldırıya geçtiler. Ağırlıklı olarak Türkiye'den gelen üniversite öğrencileri ve yerli halktan oluşan 500 civarında mücahit direnişlerini sürdürdüler. Burada bir hususun altını çizerek belirtmek gerekiyor. Saldırıların ardının arkasının kesilmemesi Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin değişik zamanlarda Kıbrıs'a müdahale kararları almasını gerekli kılıyordu. Bu durum başta Amerika olmak üzere diğer ülkelerce değişik yöntemlerle engelleniyordu.

08 Ağustos 1964 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Erenköy Bölgesine SINIRLI POLİS HAREKATI'nı başlatıyordu. 09 Ağustos 1964 tarihinde devam ettirilen hareket sonrasında Türklerin katledilmesi önleniyordu. Yunanlı General Grivas yönetiminde saldırganlar ağır kayıplar vererek geri çekilmek durumunda kalıyorlardı. Çatışmalar sırasında uçağı düşürülen Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel acımasızca şehit ediliyordu.

Burada ağır yenilgi almış olan saldırganlar saldırılarına bir süre yeniden hazırlanabilmek için ara verdiler. 15 Kasım

1967 tarihinde stratejik öneme sahip Lefkoşa – Mağusa – Limasol yolunun kesiştiği Geçitkale ve Boğaziçi köylerine saldırdılar. 6000 kişilik Rum ve Yunan birliklerinin komutanı olarak General Grivas yeniden sahne alıyordu. Mücahitlerin sayısı ise 200 civarında idi. Mücahitlerin mermilerinin bitmesi üzerine köye giren saldırganlar katliam yaptılar. Geçitkale ve Boğaziçi köylerine tank ve topçu desteği ile girdiklerini belirtmek gerekiyor.

Bu gelişme üzerine Türkiye’de Bakanlar Kurulu toplanarak müdahale kararı alıyordu. Amerika’nın devreye girmesi ile müdahale gerçekleşmiyordu. Daha sonraları arabulucu olarak gelen Cyrus Vance’ın yürüttüğü müzakereler sonrasında adada bulunan Yunan askerlerinin çekilmesi sağlanıyordu. Sayıları 12000 olarak açıklanan Yunan askerlerinin çekilme işlemleri bir aylık süre içinde gerçekleşiyordu.

Burada sorgulanması gereken en önemli husus ise çekilen bu askerlerin 15 Temmuz 1974 darbesinde görev alan 40000 civarındaki Yunan askerlerinin adaya nasıl geldiğidir. Konuya ilişkin olarak dönemin sorumlularına sordüğüm bu yönlü sorularımdan inandırıcı yanıtı alamadığımı bilinmesini istiyorum. Kıbrıs’a çıkarma kararı alındıktan sonra ordu Aralık ayı başında Mersin limanında toplanıyordu. Bu da hantal olan yapının göstergesi idi. Havadan indirme yapılması konusunda yeterli paraşütün olmadığı dönemin Başbakanı bizzat Süleyman Demirel tarafından açıklanmıştı.

Amerikalı Cyrus Vance’ın yürüttüğü görüşmelerden sonra General Grivas ile konu dışı olmasına karşın Türk Mukave-

met Teşkilatı komutanı Kurmay Albay Kenan Çoygun karşılıklı olarak geri çekiliyorlardı. Grivas Atina'ya dönüşünde kahramanlar gibi karşılanırken Kenan Çoygun Beyrut üzerinden İstanbul'a sessiz sedasız dönüyordu. Verilen değer bir göstergesi olarak kaydediyorum.

15 Temmuz 1974 tarihinde Makarios'a karşı düzenlenen Yunanistan destekli ve yerli işbirlikçilerin birlikte katıldıkları EOKA – B diye örgütlenerek birbirlerine acımasızca saldırarak katliam yaptıklarını da anımsatmak gerekiyor. İlerleyen yıllarda ise yaşanan çatışmalarda karşılıklı olarak öldürülenler, KAYIP KİŞİLER olarak tanımlanarak Türkiye suçlanmaya devam ediliyor.

Darbeden sonra, 15 Temmuz 1974 tarihinden sonra yapılan açıklamalarla itiraflar 28 Şubat 1976 tarihinde TANE A isimli gazetede dizi yazı olarak yayınlanıyordu. Bu açıklamaları özet olarak sunuyorum. İlerleyen yıllarda da diğer gazetelerde de benzer açıklamalar dizi olarak paylaşılıyordu.

**“15 Temmuz darbesinden sonra EOKA – B ile Rum Milli Muhafız Ordusu Rum kesiminde Makarios yanlılarını sindirmek için zulüm ve yağma ile birlikte pek çok da kan akıtmış ve hatta bir kısım yaralı Rum’u da diri diri gömmüşlerdi. Barış Harekatından sonra bu vahşeti açıklayanlardan birisi de AKEL Komünist partisinin Genel Yazmanıdır. Çok sayıdaki Rum da konuya ilişkin açıklamalarda bulunuyorlardı. Burada ilginç bir açıklama olan Papaz PAPA TSESTOSOS’un sözleridir. Papazın açıklamalara gelince, “16 Temmuz 1974 günü**

evime iki cuntacı geldi. Peder gömülecek insanlar var diyerek beni mezarlığa götürdü. Burada açık mezar ve yanında iki ölü vardı. Tanıdığım biri mi diye baktığımda birinin kımıldadığını gördüm ve canlı olduğunu söyledim. Ağzını kapat pis papaz! diyerek delikanlıyı diri diri çukura atıp üzerini toprakla örttüler. Olayı ve devamını anlatan kişi mezarlıkta görevli olan papaz PAPA TSESTOSOS'tur. Daha sonra bir kamyonla getirdikleri ve traktörle açılan iki mezara tanınmalarını beklemeden gömdüler. Bir mezara 50 değerine 27 toplam 77 kişidir”.

Bu yönteme uygun olarak çok sayıdaki Rum'un benzer şekilde gömüldükleri itiraf ediliyor. Aynı şekilde öldürülen Yunan askerlerinin de ışıkları söndürülen kargo uçakları ile Yunanistan'a götürüldükleri ülke basınında yer alıyor. İlerleyen bölümde asker olan oğlunun öldürülmesi ile bir babanın yürüttüğü hukuk mücadelesini de özet olarak paylaşacağım.

Aradan 47 yıl geçmiş olmasına karşın Kıbrıs Barış Harekatı kararını kimin verdiği konusu acımasızca veya ön almak amacı ile tartışılıyor. Bir savaş kararı normal olarak Genelkurmay Başkanlığında oluşur. Milli Güvenlik Kurulu'nun önermesi, Bakanlar Kurulunun kabulü ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayı ile savaş kararı haline gelir. Bu sıra her zaman izlenmeyebilir. Örneğin Türkiye Büyük Millet Meclisi çok önceden onay yetkisini hükümete devretmiş olabilir. Kıbrıs Barış Harekatında da böyle olmuş, kararı hükümet vermiş Başbakan da imzalamıştır. Kıbrıs Barış

Harekatı emrinin onayı 20 Temmuz 1994 tarihli Hürriyet gazetesinde aşağıdaki gibi yayınlanmıştır.

**19 Temmuz 1974**

**Başbakanlık Makamına**

**01. Harekat için bütün hazırlıklar tamamdır.**

**02. Adaya müdahale için hazırlanan planın uygulanabilmesi için**

**Saat 11.00'e kadar hükümetin direktifi gerekmektedir.**

**Semih Sancar**

**Orgeneral**

**Genelkurmay Başkanı**

**Uygundur**

**Bülent Ecevit**

**Başbakan**

**19 Temmuz 1974 saat 10.35**

Gerçeğin bilinmesi açısından yazarak tartışmaların sonlanmasını da diliyorum. Şehitlerimizi ve bu onurlu görevi yerine getirenleri saygılarımla selamlamak istiyorum.

Genel çerçeveyi bu Şekli ile ortalıklara koyduktan sonra Türkiye'nin durumuna değinmek istiyorum. Hükümetin konumu ve gerçekleştirdiği güzel çalışmaların bilinerek yargıya varılması en içten dileğimdir. Bu nedenle tanık olduğum ve perdenin gerisinde bırakılan bazılarıyı paylaşmam gerektiği inancı ile paylaşıyorum. Öncelikle Türkiye Büyük Millet Meclisinde tanık olduklarımla baŐlıyorum.

## TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN TARİHİ KARARI

Başbakan Bülent Ecevit Londra'da iken TBMM'nin acilen toplanmasını istiyordu. Yapılan çağrı üzerine toplanan Meclis aşağıdaki kararı alıyordu.

**“Dış siyasi olayların ortaya çıkardığı şartlar sonunda ve TBMM'nin 16 Mart 1964 gün ve 93 sayılı 17 Kasım 1964 gün ve 148 sayılı kararları ile verilen izne dayanılarak, Kıbrıs'a yapılan indirme ve çıkarma hareketinin meydana gelmesi muhtemel ihtilaflar karşısında gerekliliği, sınırı ve miktarı hükümetçe takdir olunacak şekilde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesine Anayasa'nın 16. Maddesi uyarınca izin verilmesi TBMM Birleşik toplantısının 20 Temmuz 1974 tarihli 3. Birleşiminde kararlaştırılmıştır”. (Karar NO: 303 Resmi Gazete 21 Temmuz 1974, sayı 14952) (1961 Anayasasına göre TBMM milletvekilleri ile birlikte Cumhuriyet senatosu üyesi senatörlerden oluşuyordu).**

## AMERİKA KIBRIS'A MÜDAHALE ETMEYİ DÜŞÜNÜŞ

Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Garantörü olan Türkiye, 20 Temmuz 1974 tarihinde yaptığı müdahaleye karşı Amerikan yönetiminin engel olmayı düşündüğüne ilişkin haber CIA'nın erişime açtığı belgelerde yer alıyor. Türkiye'nin 20 Temmuz 1974'te başlattığı Kıbrıs Barış Harekatı öncesinde Amerikan Yönetiminin Tür-



kiye'yi Kıbrıs'ın dışında tutmaya çalıştığı ortalıklara çıktı. Belgelerin 2017 yılı Ocak ayında basına sızdırıldığını kaydetmek istiyorum.

CIA belgelerinde ayrıca dönemin ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger'in Kıbrıs'a Amerikan askeri gönderme olasılığına karşı ordudan bilgi aldığı görülüyor. ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nın (CIA) erişime açtığı gizli belgelere göre EOKA terör örgütü lideri Nikos Sampson'un adayı Yunanistan'a bağlamak amacıyla Makarios'a karşı 15 Temmuz 1974'te darbe yapması ve sonrasındaki gelişmeler ABD Yönetiminin o günlerdeki öncelikleri arasında öne çıkıyordu.

Yaklaşık 12 milyon sayfalık belgeler arasında dikkat çekenlerden biri 16 Temmuz 1974 tarihli "Çok Gizli" damgalı belge oldu. Buna göre Richard Nixon yönetiminde dönemin Amerika Dışişleri Bakanı olan Henry Kissinger başkanlığında CIA Pentagon ve birçok kurumun yöneticilerinin katılımıyla Washinton Özel Eylem Grubu toplantısı düzenlendi. Sampson darbesinden bir süre sonra yapılan toplantının konusu sadece Kıbrıs idi. Tutanaklara göre Kissinger toplantıya katılanlardan değerlendirmelerini alarak Kıbrıs konusunda izlenecek politikaları belirlemeye çalışıyordu. Kissinger'in Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 18 Temmuz'da yapılacak özel oturumunun ne anlama geldiğini sorması üzerine CIA Direktörü Wiilam Colby, "Türkiye'nin güçlerini Kıbrıs'a gönderme niyetinde olduğu" şeklinde değerlendirdi.

Bunun üzerine Kissinger, "Buna inanmıyorum. Makarios'u

tekrar iktidarda görmek istemelerine inanamıyorum” diyor-du. Bunun üzerine söz alan Dışişleri Bakan Yardımcısı Jo-seph Sisco ise Türkiye’nin askeri müdahalesinin iki amaç taşıyacağını, bunların adadaki Türk toplumunu korumak ve adayı Yunanistan’a bağlama amacı taşıyan ‘ENOSİS’ po-litikasını engelleme olduğunu belirtiyordu. Kissinger ise yine araya girerek, “Makarios’u destekleyecekleri akla ha-yale sığmıyor” diye konuşuyordu.

Toplantının sonlarına doğru Kissinger, Amerika’nın Kıb-rıs’taki durumla ilgili olarak iki amaçları bulunduğunu söylüyordu. Kissinger konuşmasına şöyle devam ediyordu. “Amaçlarının biri durumun uluslararası boyut kazanması-nı önlemek, ikincisi eğer bir iç savaş çıkarsa komünistlerin durumu suiistimal etmek üzere cesaret kazanmasına karşı kendimizi hazırlamak. Yapmamız gereken ilk şey Yuna-nistan’ı ayrıştırmak ve bunu hemen bugün yapmak ayrıca Türkleri de bu işin dışında tutmamız gerekiyor”.

Darbeci Nikos Sampson’u meşru yönetim olarak tanıma-yacaklarını aktaran Kissinger, Sampson’u ‘kukla’ olarak nitelendiriyordu. Kissinger toplantının son bölümlerinde de “öncelikle sahadaki durum nedir bunu öğrenelim. Daha sonra kimi destekleyeceğimize karar vereceğiz” sözlerini söylüyordu. Toplantıya katılanlardan Atina ve Ankara’ya odaklanmalarını isteyen Kissinger, Türkiye’nin ne istediği-ni bilmek gerektiğine vurgu yapıyordu.

Kissinger toplantı tutanaklarının son cümlesinde ise “Türk-leri ve Sovyetleri bunun dışında tutmalıyız. Kıbrıs’taki iç durumun nasıl geliştiğini görmeliyiz” diye konuşuyordu.

## **“Asıl Sorun Türkiye’yi Geciktirmek”**

İzleyen günlerde de CIA Ulusal İstihbarat Bülteni ve diğer belgelerde Kıbrıs konusuna en başta yer verildiği dikkati çekiyor. Bu belgelerde Türkiye’nin güneye doğru askeri birliklerini kaydırıldığı, olası bir müdahale için askeri önlemler aldığı bilgisi aktarılıyor. CIA’nın 19 Temmuz 1974 tarihli “Çok Gizli” damgalı bir başka belgesinde ise CIA Direktörü William Colby’nin Kissinger gibi Türkiye’nin Kıbrıs’a müdahalesini engelleme ya da geciktirme fikrinde olduğu göze çarpıyor. Yine Kıbrıs konusunda Dışişleri Bakan Yardımcısı Robert Ingersoll başkanlığında yapılan Washington Özel Eylem Grubu toplantısında söz alan Colby, “asıl sorun Türklerin Pazartesi’ye 22 Temmuz 1974’e kadar adayı işgal etmesini geciktirmek” sözlerini kullanıyordu.

## **Amerika Kıbrıs’a Asker Göndermeyi Düşünmüş**

CIA belgelerinde Kıbrıslı Başpiskopos Makarios’un adadan kaçmasına yol açan 15 Temmuz 1974 darbesinden sonra Amerikan Yönetiminin adaya asker gönderme düşüncesini ele aldığı da ortallıklara çıkıyor. 18 Temmuz 1974’te yapılan üst düzey toplantının tutanaklarına göre, Amerikan Dışişleri Bakanı Kissinger, Amerikan askerini adaya gönderme olasılığını gündeme getiriyor.

Kissinger, Amerika Genelkurmay Başkanı General George Brown’a “mesela eğer ihtiyaç duysak 82. Hava İndirme Bölüğünü Kıbrıs’a göndermek ne kadar sürer?” diye soruyordu. Brown ise Kissinger’e yanıt verirken “Kuzey Carolina’daki Fayetteville’de iki saatte hazır olacak şekil-

de sürekli alarmda tutulan bir bölük var. Bu askerleri oraya göndermek için C 130 uçakları gerekli. İki saatte hazır olabilirler ama onları Kıbrıs'a götürmek 12 saati bulur. Bir ya da iki taburun oraya (Kıbrıs'a) götürülmesi ise 18 saat sürebilir" yanıtını veriyordu.

Bu konuşmanın ardından Kissinger General Brown'dan Kıbrıs'a asker gönderme süreleri hakkında rapor istiyor. Brown da "Tabii ayrıca Avrupa ve Almanya'da daha hızlı gönderebileceğimiz Birlikler bulunuyor" vurgusu yapıyordu.

## **KIBRIS'TAKİ DARBE VE BARIŞ HAREKATLARI**

15 Temmuz 1974 tarihinde Yunanistan'daki cuntanın desteğiyle EOKA lideri olarak kabul edilen Nikos Sampson adayı Yunanistan'a bağlamak amacıyla Makarios'a karşı bir darbe gerçekleştirerek iktidarı kısa süreyle de olsa ele geçirmişti. Bu hareket karşısında Türkiye 1960 Garanti Antlaşması çerçevesinde önce İngiltere'ye ortak müdahale önerisinde bulunmuştu.

Türkiye, İngiltere'nin olumsuz yanıt vermesi üzerine adadaki Türklerin güvenliğini de dikkate almış ve dönemin Başbakanı Bülent Ecevit, 19 Temmuz 1974 tarihinde Londra'dan ayrılmadan önce Ankara'daki hükümet yetkililerini arayıp TBMM'nin 20 Temmuz 1974 günü saat 15.00 de toplantıya çağırılmasını istemişti. Toplantıya geçilmeden önce Barış Harekatı başlamıştı. Böylece Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı önlenmiş ve Kıbrıs Türk Barış Harekatı'nın

ardından Yunanistan'daki cunta idaresi de iktidarı kaybetmişti. Adanın her iki kesimine ve Yunanistan'a da barış ile birlikte demokrasi geliyordu.

Birinci Barış Harekatı sonrasında Cenevre'de uyuşmazlığa çözüm müzakereleri yürütülürken Rum ve Yunan taraflarının uzlaşmazlığı nedeniyle Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in kızı olan Ayşe'nin adının parola olarak kullanıldığı biliniyor. Ayşe tatile çıksın parolası İkinci Barış Harekatı'nın simgesi olarak 14 Ağustos 1974 tarihinde başlamıştır. 2. Barış Harekatı sonrasında bugünkü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin sınırları da belirlenmiştir. Rumlar bu sınırı Atila sınırı olarak tanımlıyorlar.

İkinci Barış Harekatı sonrasında Amerika'nın Lefkoşa'daki işgüderi ile birlikte 3 CIA görevlisi işgüderliğin bahçesinde dinlenirken Tasos Papadopoulos'un başkanlığını yaptığı bir terör grubunun saldırısı sonrasında öldürülmüşlerdir. Adı geçen kişi bu eylemi gerçekleştirirken Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Çalışma ve Sosyal İşler Bakanı idi. Daha sonra bu kişi Kıbrıs Rumlarının cumhurbaşkanı seçilmiştir. Gerçekleşen eylem sonrasında adı geçen kişiyi işgüderliğin resmi etkinliklerine çağırılmama ambargosu uyguladığının da bilinmesini istiyoruz.

## **RUMLARIN AVRUPA BİRLİĞİ MACERALARI**

Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası – Bölüm 1 – Genel Hükümler Bölümü adı geçen Cumhuriyetin kuruluş esaslarını belirliyor.

Madde1:

“Kıbrıs Devleti, bu anayasa gereğince, Cumhurbaşkanı Kıbrıs Rumları tarafından seçilen bir Rum ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Kıbrıs Türk toplumu tarafından seçilen bir Türk olan Başkanlık rejimine dayalı bağımsız egemen bir cumhuriyettir”.

Tanımı ile 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulmuştur. Bir başka anayasa maddesi Kıbrıs Cumhuriyeti'nin garantörü olan Türkiye – Birleşik Krallık ve Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları hiçbir uluslararası kuruluşu üye olamaz hükmü vardır. Buna karşın AB tarafından aşağıdaki Anayasa hükmüne aykırı olarak Rum Yönetimi Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında üye yapılmıştır. Üyelik sürecinde 1998 yılında AB'ne “Katılım Yolunda 12 Aday Ülkeye yönelik Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan İlerleme Raporlarının Kıbrıs Bölümünü paylaşmak istiyoruz.

### **1.3. Kıbrıs Konusu**

Türkiye 1974'den beri Kuzey Kıbrıs'ı işgal altında tutmakta ve yaklaşık olarak 35.000 kişilik bir ordu bulundurmaktadır. 1983 yılında, adanın bu kesimi, bağımsız bir Cumhuriyet olduğunu ilan etti. Türkiye dışında uluslararası toplum bu devleti tanımamıştır. Muhtelif BM kararları, Kuzey Kıbrıs'ın Türkiye tarafından işgalini ve Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran antlaşmalara aykırı olarak işgal altındaki kesimde bir “bağımsız Cumhuriyetin” tek taraflı ilanını kınamış ve mevcut durumun kabul edilemez olduğunu belirtmiştir.

27 Ocak 1997 tarihinde, Denктаş ve Cumhurbaşkanı Demirel, Kuzey Kıbrıs'ın kademeli olarak Türkiye ile bütünleşmesi hakkında ortak bir açıklama yaptılar. Bu açıklama ile Avrupa Birliği'nin Kıbrıs ile katılım müzakereleri başlatma kararını "**Tarihsel bir hata**" olarak kınıyordu ve "AB'ne tek taraflı üyelik yolunda Rum Yönetimi tarafından atılan her adımın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Türkiye arasındaki bütünleşme sürecini hızlandıracağını" belirtiyordu. Temmuz ayında, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs ekonomik ve mali bütünleşme, güvenlik, savunma ve dış politika alanlarında kısmi bütünleşme sağlamak için gerekli tedbirleri oluşturmakla görevli bir Ortaklık Konseyi kuran bir Ortaklık Anlaşması imzaladılar.

Komisyon, Türkiye tarafından alınan tedbirlerin, Avrupa Birliği'nin onayladığı ilgili BM kararlarında ifadesini bulan yönetim şeklinin uluslararası hukuk ile bağdaşmadığı görüşündedir. Komisyon, BM Güvenlik Konseyi'nin ve Avrupa Birliği'nin tam desteğiyle BM Genel Sekreteri tarafından yürütülen iyi niyet misyonunun ilgili tüm taraflarca aktif şekilde desteklenmesi gerektiğine inanmaya devam etmektedir.

Komisyon, Kıbrıs Türk toplumunun garantörü Türkiye'nin, esas olarak iki bölge ve iki toplumlu bir federasyon kurulmasına dayanan ilgili BM kararlarına uygun biçimde Kıbrıs sorununa adil ve hakça bir çözüm bulunması için özel ilişkisini kullanması gerektiğine inanmaktadır.

Karma Belge diye tanımladıkları üye ülkelerin konumları, siyasi yaşantıları, ekonomik ve sosyal durumları ile etnik konular da hazırlanan raporda geniş olarak yer almaktadır.

### iii. Kıbrıs:

Komisyon, Kıbrıs'taki politik durum nedeniyle, inceleme çalışmasının bir bütün olarak Kıbrıs adasını kapsamadığını ve Kıbrıs Türk toplumunun temsilcilerinin müzakerelere dahil edilmesi yolunda Kıbrıs Hükümeti'nce yapılan davetin kabul edilmemiş olduğunu kaydeder. Komisyon, "katılım yönünde ilerleme ve Kıbrıs probleminin kalıcı ve adil bir çözümü yönünde ilerleme doğal olarak birbirini takviye edecektir" düşüncesinde Konsey ile görüş birliğindedir.

Kıbrıs üzerine rapor, adanın iki kesimi arasındaki ekonomik dengesizlikler konusunda 1993 Görüşünü ve analizini doğrulamaktadır. Son iki yılda gerçek GSYH önemli ölçüde düşmüş olsa da, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ekonomisi Görüş'ten bu yana nispeten iyi bir performans göstermeye devam etmiştir. Tarım ve Turizm olumsuz gelişmeler yüzünden zorluklarla karşı karşıyadır. Son dönemde maliye politikası gevşekliğine rağmen, otoriteler, istikrarlı makroekonomik ortamı ve olumlu bir iklimi muhafaza etmeye kararlıdır.

Son yıllarda Kıbrıs geleneksel sektörlerde (sanayi ve turizm) rekabet gücü kaybına uğramıştır. AB'ne katılım dikkate alındığında bu sektörlerde bir yeniden yapılanma ihtiyacı vardır. Ancak, ekonominin turizme aşırı bağımlılığını azaltmak için çabalar sarf edilmiş olduğu halde üçüncü sektörün önemi artmaya devam etmiştir.

Adanın kuzey ve güney kesimleri arasındaki ekonomik dengesizlik 1993'ten beri daha da artmıştır. Bununla bera-



ber, Kıbrıs'ın kuzey kesiminin entegrasyonu büyük ekonomik zorluklar yaratmamalıdır.

Müktesebat ile ilgili olarak, müktesebatın kademeli biçimde uyarlanması için gerekli olan araçların çoğu, Ortaklık Anlaşması'nda ve 1998 tarihli Protokol'de zaten vardır. Bu araçlar temelinde, Kıbrıs, özellikle Gümrük Birliği bağlamında müktesebatın benimsenmesinde önemli ilerleme kaydedilmiştir. Ancak, iç pazar alanında girişilecek büyük çabalar vardır. Toplulukta geçerli bankacılık mevzuatıyla tamamen uyumlu gibi görünmeyen mali aktivitelerin olduğu kıyı bankacılığı sektörü bakımından bu husus özellikle önem taşır. Deniz taşımacılığı, telekomünikasyon, adalet ve içişleri ise özel endişe konusu diğer alanlardır.

Şimdiden incelenmiş bulunan 16 fasıl açısından, Kıbrıs, müktesebatın benimsenmesinde büyük sorunlarla karşılaşmamalıdır. Genel olarak Kıbrıs idaresi, müktesebatın doğru uygulanmasını sağlamaya hazır görünmektedir.

Raporda aday ülkelere ve özellikle Türkiye'ye ilişkin öneriler sıralanıyor. Uzun süredir AB'ne üyelik başvurusu pek dikkate alınmadan ağır eleştirilerde bulunduğu biliniyor. Yapılmaya devam edilen eleştiriler bu kitabın konusu değildir. O konuya ilişkin notlarımı da zamanım ve sağlığımın elvermesi halinde yazmaya çalışacağımın bilinmesini istiyorum.

Kıbrıs Cumhuriyeti adına Kıbrıs Rum Yönetimi 1990 yılında AB'ne tek yanlı ve yasa dışı olarak başvuruda bulundu. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasına göre anılan Cumhuriyetin

Cumhurbaşkanı Yardımcısının da imzasının olmasını gerekli kılıyor. Kıbrıs Cumhuriyeti BM ve İngiliz Sömürge ülkeler Birliğine üyelik için yapılan başvuruda bile Cumhurbaşkanı Yardımcısının imzasının özellikle istendiğini kaydetmek istiyorum.

AB'ne böyle bir başvuruyu yaparlarken Türk Toplumuna ve Türkiye'ye karşı siyasi konumunu güçlendirmeyi amaçlıyorlardı. Bu konuda birlik içinde İngiltere ile Almanya arasında güç gösterisi yaşanıyordu. Almanya Baltık ülkelerinin üyeliğinde ısrarcı olurken İngiltere ise Malta ve Kıbrıs'ın üye yapılmasında ayak diretiyordu. Bunun ötesinde üye alınacak ülkelerde herhangi bir sorunun olmaması gerekiyor. Kendi işlerine nasıl geliyorsa uygulamaktan çekinmiyorlar.

AB'ne üyelik başvurusu tartışmaları sürdürülürken BM Genel Yazmanı Butros Gali kendi adı ile anılan çözüm önerileri ile uyuşmazlığın çözümü için devreye giriyordu. 1992 yılında Gali Fikirler Dizisi olarak belleklere kazınan öneriler demeti 100 maddeden oluşuyordu. Gali Fikirler Dizisi ile dikkati çeken hususu Güvenlik ve Güven Yaratıcı Önlemler oluşturuyordu. Rumlar her zaman uyguladıkları gibi uzlaşmamak için masaya oturuyorlardı.

AB'ne üyelik için yaptıkları başvuru süreci rayına girmiş olarak sürdürülüyordu. BM önerileri ile fazla ilgilenmediler. Gali Fikirler Dizisinin AB üyeliğinin gerçekleşmesinden sonra müzakere edilmesi önerisi ile ortalıklara çıktılar. Çünkü AB üyeliğini çantada keklik olarak görüyorlardı. Müzakereler sürgit edilirken Rum Müzakereci Heyeti'nin başındaki kişi Glafkos Klerides 1994 yılında Gali Fikirler

Dizisini kabul etmediğini söyleyerek görüşmelerden ayrılıyordu.

Cumhurbaşkanı seçilirse müzakerelerden ayrılacağını her ortamda söyleyerek kendi propagandasını yapıyordu. Müzakerelerden ayrılmak demenin uyuşmazlığı çözümsüzlüğe ve belirsizliğe itmek olduğunun da bilincinde olarak bu yola çıkıyordu. Bu nedenle çözümün önüne de engeli koymuş olduğu için günümüzde de pazarlıklar ve müzakere süreçleri ile zamanı boşa geçiriyoruz.

Klerides müzakere sürecini dinamitledikten sonra Yunanistan ile Ortak Savunma Anlaşmasını imzalıyordu. O dönemde Temsilciler Meclisi Başkanı idi. Bunları gerçekleştirdikten sonra AB üyeliği görüşmelerine ivme kazandırılıyordu. Türkiye ile AB arasında da müzakereler yapılmaya çalışılıyordu. Müzakereler sırasında Türkiye'ye Katılım Ortaklığı Belgesi imzalatılıyordu. Türkiye'nin imzaladığı belgenin deve mi kuş mu olduğu belli değildi. Üstelik bazı maddelerde Kıbrıs koşulu da ortalıklara çıkarılıyordu.

Belgede Kıbrıs uyuşmazlığında neleri yapması dikte ettiriliyor, asker sayısının kademeli olarak azaltılması öne çıkarılıyordu. Rum Yönetimi ile müzakere süreci başlatılırken Kıbrıs Türk tarafının müzakerelere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olarak katılması Türkiye tarafından kabul edilmiyordu. Bu nedenle müzakereler kesintiye uğruyordu. Bir yandan toplumlararası görüşmeler ağır aksak yürütülmeye çalışılırken müzakereler, BM'in önerileri çerçevesinde yürütülmeye çalışılıyordu. Türkiye bir yandan da sürekli olarak işgalci suçlamasının baskısı altında tutuluyordu.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 14. Kuruluş yıldönümü kutlamalarına katılan Başbakan Bülent Ecevit, 15 Kasım 1997 tarihinde yaptığı konuşmasında “**AB'nin Kıbrıs Rum kesimi ile tek yanlı olarak müzakereleri başlatması durumunda toplumlararası görüşmeler tamamen kesilecektir. Ve Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında daha önce başlamış olan kısmi bütünleşmenin sağlanacağı uyarısını yapıyordu**”.

Yapılan bütün iyi niyetli uyarılara karşın AB 30 Mart 1998 tarihinde Rum kesimi ile müzakereleri başlatıyordu. (Konuya ilişkin olarak 1998 yılı İlerleme Raporunda Kıbrıs'a ilişkin olan bölümü yukarıda paylaştım). BM in gözetiminde yürütülmeye çalışılan müzakereler durma noktasına doğru evriliyordu. Böyle bir durum BM'in de saygınlığına gölge düşürecek noktaya taşınmadan önce Genel Yazman Butros Gali'nin çağrısı üzerine Rauf Denktaş ile Glafkos Klerides bir araya geliyorlardı. Görüşmelere Denktaş'ın önerilerinin damgasını vurduğunu kaydetmek gerekiyor.

Kıbrıs'ta ortak kabul edilebilecek kalıcı bir çözüm sağlamaya yönelik kesin bir çaba kapsamında aşağıdaki hususlar öneriliyordu. Öncelikle “Kıbrıs Konfederasyonu” kurulması masaya taşınıyordu. Günümüzde de iki devletli bir yapı çözüm önerisi olarak sunuluyor. Önerilere gelince;

**01: Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında yapılacak antlaşmalarla özel ilişki kurulacaktır.**

**02: Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasında simetrik antlaşmalar yoluyla benzer özel ilişki kurulacaktır.**

**03: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasında KIBRIS KONFEDERASYONU kurulacaktır.**

**04: 1960 Garanti Antlaşması korunacaktır.**

**05: Kıbrıs Konfederasyonu iki tarafın ortak anlaşması olduğu takdirde AB üyeliğine katılım politikası izlenecektir. Türkiye'nin AB üyeliğine tam üyeliği gerçekleşene kadar özel bir düzenleme ile Kıbrıs Federasyonuna ilişkin olarak AB üyesi ülkelere tanınan tüm hak ve yükümlülükler aynen tanınacaktır.**

**Müzakerelerin son hedefi iki halk ve iki devletten kurulacak konfederal bir yapıyı öngören iki anavatan ile Garantör Devletler arasında imzalanacak simetrik antlaşmalarla desteklenen bir ortaklık çözümü teşkil edilecektir.**

**Konfederasyona devredilmeyen tüm hak ve yetkiler konfedere devletlere kalacaktır. Müzakereler sonunda varılacak herhangi bir çözüm ayrı ayrı referanduma sunulacaktır. Bu amaçla yapılacak müzakerelere katılmakla taraflar Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk tarafının iki egemen eşit devlet olduğunu her birinin kendi halkının siyasi eşitliğini ve iradesini temsil eder ve işbirliği olan demokratik kurumları ve yetkileri bulunduğundan kabul etmiş olacaklardır.**

**Ayrıca bir tarafın makamlarının diğerini temsil etmeyeceğini de kabul etmiş olacaklardır. Ancak böyle bir yapılanma ile**

**A: Her iki tarafın güvenliğinin sağlanacağına**

**B: Her iki tarafın kimliği ve esenliğinin güvence altına alınacağına inanmaktayız**

**C: Kıbrıs Rum tarafı bu kesin esaslarla uzlaştığı takdirde Kıbrıs Konfederasyonuna devredilmeyen tüm hak ve yetkiler konfedere devletlere kalacaktır. Müzakereler sonunda varılacak herhangi bir çözüm ayrı ayrı değerlendirilecektir.**

**06: Çözüme yönelik müzakerelere başlamaya hazırız.**

**Kıbrıs Cumhuriyeti kurulurken Anayasanın ötesinde bazı protokollerle ikili ilişkiler düzenleyen antlaşmaya koştur Garanti ve İttifak Antlaşması Madde 1/2 “Kıbrıs Cumhuriyeti herhangi bir devlet ile birleşmeyi veya adanın taksimine doğrudan doğruya ve dolayısıyla teşvik edecek her nevi hareketi yasak eder”. Hükmü yer almaktadır.**

Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin AB’ne üyelik başvurusu yukarıdaki maddeye karşı gelmek ve hiçe saymaktır. Bu madde hazırlanırken ortalıklarda AB gibi bir kuruluş yoktu. Amaçlanan, adanın taksim edilmesini önlemek veya Yunanistan ile birleşmeyi engellemek amacı ile kaydedildiğidir. Burada gözden kaçırılmaması gereken en önemli husus Kıbrıs Cumhuriyeti’nin garantörü olan Birleşik Krallık ve Yunanistan’ın AB’ne yapılan başvuruyu veto etmemelidir.

Kıbrıs’ta gerçekten sürdürülebilir barış isteniyorsa adada iki ulusun uzantıları olan Türklerle Rumların oturdukları

göz önünde bulundurularak güven ortamının ivedilikle sağlanması gerekiyor. Bu gerçeğin kabul edilmesi ve nüfus çoğunluğuna sahip olan Rumların Kıbrıs Türklerini kendilerine biat etmeye de zorlamamaları çok önemli bir yaklaşım olacaktır gibi güvenin sağlanması da olanaklı olacaktır.

Yapılan bütün iyi niyetli çabalara karşın 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulmuş olan Kıbrıs Cumhuriyeti tek yanlı bakış açısı ile AB'ne alınmıştır. Uzun soluklu olan süreçlerden sonra resmi üyeliğin 01 Mayıs 2004 tarihinde gerçekleştirildiği biliniyor.

## YUNANİSTAN YÜKSEK MAHKEMESİNİN TARİHE NOT DÜŞEN KARARI

Türkiye Cumhuriyeti'nin 15 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleştirdiği Barış Harekatlarının dünya kamuoyunun yanı sıra Yunanistan'da da tepki ile karşılandığı biliniyor. 01 Ocak 1964 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluş Antlaşmalarını feshettiğini ilan eden Makarios'un bu hareketine sessiz kalan Yunanistan Hükümeti gerçekleşen hareketler sonrasında adeta yollara düşerek Türk Ordusunu işgalci **olarak tanıtmaya çalışıyor**. Bu nedenle ilgili kararın özeti paylaşıyoruz.

Bu karar Yunanistan yargı organları tarafından alınmış ve Yunan basınında da yer almıştır. Kararda, **“Türk Ordusunun Kıbrıs'a müdahalesi yasaldır. Suç cunta ve Yunan subaylarına aittir”**. Yunanistan Yüksek Mahkemesinin **21 Mart 1979 tarih ve 2658/79 sayılı kararı**” üzerine dö-

nemin Başbakanı Konstantin Karamanlis yargıçlara kararı değiştirmeleri için baskı yaparken **“bu karar düşmanlarımızın eline geçerse Helenizm davamız zarar görür ve aleyhimize kullanılabilir”** diye baskı yapıyordu. Yargıçlar baskılara boyun eğmeyerek kararlarında ısrar ettiler. Bunun üzerine kararın kamuoyuna duyurulması yasaklanmış ve adeta horoz sesi duyulmayacak yerlerde güvence altına alınmıştır.

Burada bir hususa dikkat çekmem gerektiğine inanıyorum. Türkiye'nin yaptığı müdahalenin haklılığını ortaya koymasına karşın Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Garantörü olan Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin alınan bu kararın dünya kamuoyuna duyurulmasında gerekli çabayı göstermediğini de belirtmeden geçemiyorum. Günümüzde ise Türkiye her fırsatta karşımızdaki unsur tarafından işgalci olarak suçlanmaya devam ediliyor.

Konuya ilişkin olarak genel bir değerlendirme yapılması kaçınılmaz olarak karşımızda duruyor. Türkiye'nin 20 Temmuz 1974 tarihinde Kıbrıs'a yaptığı askeri müdahale Rumlar ve Yunanlılar tarafından dünya kamuoyuna bir işgal hareketi olarak sunuluyor. Yukarıdaki karar ışığında yapılan bu hareketin bir işgal hareketi olmadığı kanıtlanıyor. Karamanlis'in telaşı da bu karardan kaynaklanıyor. Bu hak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Garantörü olan Türkiye – Yunanistan ve İngiltere tarafından onaylanan antlaşmadan kaynaklanan yasal bir haktır.

Burada bir hususa daha dikkat çekmemiz gerekiyor. Türkiye Zürih ve Londra Antlaşmalarına dayanılarak kurulan adı



geçen Kıbrıs Cumhuriyetini ne parçalamış ne de işgal etmiştir. Bu müdahale ileri sürüldüğü gibi işgal hareketi olsa idi uluslararası tepki bu kadar sınırlı kalamazdı. Adanın tamamı işgal edilebilirdi. Türkiye'nin müdahalesinin temelinde Adada herkesin istediği adil bir çözümün de zemini hazırlanmış olurdu. Aradan geçen 50 yıla yakın süreçte Ne Yunanistan ne de Kıbrıs Rumları bir türlü çözüme yanaşmıyorlar.

Yine bu süreçte Uluslararası Toplumun (BM) ortallıklara koyduğu bütün çözüm önerilerine Kıbrıs Türklerinin olumlu olarak yaklaştığı da biliniyor. Rumların yapılan önerilere karşı çıkmalarının temelinde kafalarında çakılı olan adayı Yunanistan'a bağlamak olgusunun yattığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenledir ki Kıbrıs konusunda anlaşma sağlanamıyor.

Kıbrıs Rum kesimi ile Yunanistan çözüme ulaşabilme konusunda sürekli olarak ayak oyunlarına başvurarak dünya kamuoyunu yanıltmayı ne yazık ki başarıyorlar. Ortallıklara attıkları savlarla dünyayı kandırırken Türkiye'nin adaya müdahalesini Irak lideri Saddam Hüseyin'in Kuveyt'i işgali ile bir göstererek Birleşmiş Milletler kararıyla Amerika'nın Irak'a karşı gerçekleştirdiği operasyonun benzerinin Türkiye'ye karşı uygulanmasını da istemeye kadar vardırıyorlar.

Türkiye'yi Saddam Hüseyin'in düzeyine indirebilmek Adanın Yunanistan tarafından işgalini başka noktalara taşımamanın ötesine geçmiyor. Bunu yaparlarken kendi bindikleri dalları da kesiyorlar. Yalanın bu kadarı **Kıbrıs'ı işgal edenin Türkiye olmadığı gerçeğini örtemez. Türkiye'nin**

**yerinde müdahalesi ile ada Yunanistan'ın işgalinden kurtarılarak hem Rumların hem de Yunanistan'ın yeniden DEMOKRASİ ile tanışmalarının da yolunu açmıştır.** Bu nedenle her iki tarafın da gerçeği görmelerinin zamanıdır. Düş kurarak bir noktaya kadar dünya kamuoyunu kandırmak olanaklı olabilir.

Burada bir hususa daha açıklık getirmek gerekiyor. Türkiye'nin adayı işgal gibi bir isteği yoktu. Olsa idi bunu yıllar öncesinde gerçekleştirebilirdi. Örneğin tarihe Kanlı Noel olarak geçen ve daha sonra 1967 yılında Geçitkale ve Boğaziçi köylerine Yunan askerlerinin Rum Milli Muhafız Ordusu ile birlikte yaptıkları saldırılarla gerçekleştirdikleri Soykırım sonrasında yapabileme şansını kullanabilirdi. Bu noktada Yunanistan'ın saldırılarına karşı Türkiye'nin gösterdiği sabrın da unutulmaması gerekiyor. Karşımızdakilerin söylemi ile Türkiye işgal için 20 Temmuz 1974 tarihine kadar beklemezdi. Bunun ötesinde Ada'nın tamamını ele geçirebilirdi.

Yunanistan ve yerli işbirlikçi Rumların 15 Temmuz 1974 tarihinde Makarios'a karşı düzenledikleri darbeyi, ilan ettikleri Kıbrıs Elen Cumhuriyeti'ni Yunanistan'ın sınırları içine katmak için gerçekleştirdikleri biliniyor. Türkiye'nin müdahalesi ile Rumlar arasında yaşanan Grivas'çı Makarios'çu çatışmalarının sonlandırılmasının yanı sıra Türklerin de soykırımını önlediği için Türkiye'ye bir teşekkür borçları olduğunu anımsatmak istiyoruz. Diğer bölümlerde Türkiye'nin garantör ülke olarak diğer garantör ülkelerle diplomatik görüşmeler yaparak ortak müdahalenin zeminini konusunda uyarılarda bulunarak çalışmalar yaptığını da

anımsatmak istiyoruz. Diğer garantör ülkelerin ise ortak müdahale konusuna da uzak durduklarını kaydetmek durumundayız.

Yukarıda da kaydettiğimiz gibi Rum ve Yunan Ortodoksları boş durmadan çalışmalar yaparak Cuntacıları mahkum eden kararın alınmasını sağladılar. Yunanistan yargısının bu kararı vermesinin öyküsü bir hayli ilginçtir. 1976 yılı Aralık ayında bir Yunanlı baba yargıya oğlunun hareket sırasında haksız yere öldürüldüğü savı ile başvurdu. 22 Temmuz 1974 tarihinde Lefkoşa üzerinde uçuş yaparken Rumların açtıkları ateş sonucunda Yunan Hava Kuvvetlerine ait uçak Türk uçağı olduğu savı ile düşürüldü. Yunan Delta nakliye uçağının içinde ölen oğlu için tazminat isteğinde bulunuyordu. Rum güçleri diğer iki uçağın Türk Hava Kuvvetlerine ait olduğu savı ile düşürdüklerini açıkladılar. Düşürülen uçakta 28 Yunan komandosunun olduğunun da bilinmesini istiyorum. Şu anda düşürülen uçakların benzerleri Lefkoşa yakınlarındaki alanda sergilenmektedir.

Yerel Atina Mahkemesi'nin ise konuya ilişkin olarak 1979 yılında verdiği karar özet olarak **“Davacı davasında haklıdır. Hazineden tazminat alması gerekmektedir”** şeklindedir. Doğal olarak Ekonomi Bakanlığı tazminat kararına karşı çıkarak Temyiz Mahkemesine başvuruyordu. Yunan Yüksek Mahkemesi kararı bozmadı. Buna karşın kararı güçlendirici bir karar çıkardı. Bu noktada sürdürülen yasal sürece ilişkin olgulara da değinmek gerekiyor.

21 Mart 1979 tarih ve 2658/79 sayılı kararın tam çevirisi aşağıdaki gibidir...

“Davacı tarafından öne sürülen iddiaların gerçek olduğu, mahkememizce yapılan soruşturma sonucu kanıtlandı. Zürih Antlaşması’nı imzalayan taraflar, Yunanistan – Türkiye ve İngiltere ‘Garantör’ devletler olarak Kıbrıs’ın herhangi bir devlet ile birleşmesini ya da bölünmesini önlemek için ‘Kıbrıs Cumhuriyeti’nin güvenliğini garanti altına alıp koruyacaklarına dair taahhütte bulunmuşlardır.

1974 Temmuz ayının ilk haftasında Kıbrıs Devlet Başkanı Makarios, Adada görev yapan bazı subayların darbe girişimi hazırlığı içinde bulduklarını ve kendisini öldürmeyi planladıklarını öğrenmiş ve durumu Atina’ya duyurarak, Yunanistan Devlet Başkanı General Gizikis’ten önlem alınmasını istemişti.

Ancak Atina’daki yönetim, bu isteğe resmi bir yanıt vereceği ya da önlem alacağı yerde 15 Temmuz 1974’de General Yoannidis, Makarios’a karşı Kıbrıs’taki Yunan Birliği’nin komutanı General Yorgicis ve General Yanakodimos ile birlikte 102 subayın da yer aldıkları darbeyi gerçekleştirdi ve Makarios’u öldürmeye teşebbüs etti.

Lefkoşa’daki Başkanlık Sarayı ağır silahlarla ateşe tutulmuş, Başkan Makarios bu saldırıdan mucize olarak kurtulmuştur. Kıbrıs Anayasası asi Yunan subayları tarafından çiğnendikten sonra Nikos Sampson başa getirildi. Türkiye ise 20 Temmuz 1974’de yaratılan durum nedeniyle hukuki hakkını kullanarak Kıbrıs’a müdahalede bulunmuştur”

Ekonomi Bakanlığı’nın mahkeme kararına itirazına karşılık, Temyiz Mahkemesi’nin de verdiği kararın Kıbrıs’a mü-

dahaleden Türkiye'nin değil, Yunanistan'ın sorumlu olduğu şeklinde çıkmış olması o tarihte Savunma Bakanı olan Evangelos Averof'u güç durumunda bırakmış, o da müdahaleye mecbur kalmıştı.

Savunma Bakanlığı'ndan Ekonomi Bakanlığı'na gönderilen 12 Haziran 1979 tarih ve F – 800/109 – B 5849 sayılı 'gizli' yazıda her ne olursa olsun mahkemeye tekrar başvurmasını ve düşen uçakta ölen askerlerin ailelerine tazminatların sessizce ve problem yaratılmadan ödenerek kapatılması isteniyordu.

Kıbrıs'la ilgili gerçeklerin, EOKA'nın kurucularından olan Evangelos Averof tarafından gizlenmek istenmesi hükümet ile yargı organlarını ihtilafa düşürdü. Sonunda hükümete ağır baskı ile Başbakan Konstantin Karamanlis'in imzasını taşıyan aşağıdaki yazı Adalet Bakanlığı'na gönderildi.

“Kıbrıs ile ilgili davalar açılmadan önce hükümete bilgi verilecek ve onay alınmadan davaya bakılmayacaktır. Milli nedenler, Türk istilasına yol açan sorumluların sonsuza kadar yargılanmamalarını gerektiriyor”.

Yunanlı yargıçların buna gösterdikleri tepki çok büyük oldu. Adalet Bakanlığı'ndan Başbakanlığa gönderilen 14289/78 sayılı cevabi yazı, Başbakan Konstantin Karamanlis'i kızdırmaya yeterliydi.

Adalet Bakanlığı'nın yazısı şöyleydi:

“Vatandaşların menfaatlerinin korunması, gerçeklerin aydınlığa kavuşmasıyla mümkündür. Hiçbir kuvvet, adaleti,

gerçek sorumluları ortaya çıkarmaması konusunda susmaya mecbur edemez”.

Kıbrıs ile ilgili gerçeklerin karanlıklarda gömülü kalması Atina'nın işine geliyor. Böylece hem bugün Yunan devletinin başında bulunan ‘Kıbrıs’a ihanet etmiş’ politikacı subay ve yöneticiler vatan haini olarak yargılanmaktan kurtuluyor hem de Türkiye, Yunan propagandası tarafından işgalci olarak suçlanabiliyor.

Görüldüğü gibi milli çıkarlar uğruna ülkesinde adli organları susturarak adaleti engelleyen Yunanistan kendisinden olmayan bir soya karşı Kıbrıs'ta ne derece adil olabilecekti?

Yunanistan'ın Kıbrıs konusundaki politikasının temelinde ENOSİS'in yattığını tüm dünyanın artık bilmesi ve kabul edilmesi gerekir.

Türk tarafının temelde ENOSİS'in fiziki olarak gerçekleşmesi ihtimalinden kuşku duymasına bir neden yoktur. Çünkü kesin olarak bilinen şu ki; fiziki ENOSİS Türkiye'nin kararlılığı karşısında tekrar gündeme gelmemek üzere tarihe gömülmüştür. Ne var ki psiko-sosyal bir gerçek bu noktada karşımıza çıkmakta ve toplumlararası barışı engelleyen en önemli unsur olarak ortada durmaktadır. Deneysel psikologların ispatladığı ve sosyal psikologların bir hüküm halinde ortaya koydukları sonuca göre insan topluluklarının hafızasında, tıpkı fert beyninde olduğu gibi sadece bir hedefe ve bir ideale yer vardır. O nedenle ENOSİS'i hedef alan Güney Kıbrıs insanının beyni bu hedef doğrultusunda güçlendirilerek sürdürüldüğü müddetçe diğer bir hedefin

kabulüne imkan vermeyecektir. Oysa Kıbrıs'ta istenilen iki tarafın bir çatı altında yan yana hatta iç içe yaşamasıdır. Ne var ki birbirine taban tabana zıt ENOSİS ülküsüyle, ortak yaşama hedefini insanlara kabul ettirmek insan doğası açısından kesinlikle mümkün değildir.

Aslında Kıbrıs'ta bozulmaz bir barışın tek şartı olarak iki tarafın bir arada yaşamaya gerçekten istekli, azimli ve kararlı olması ve bunu göstermeleri gerekir derken ENOSİS ülküsünün Güney Kıbrıs insanının beyninden söküp çıkarılması hususunda öncelikle düşünülmesi gerekecektir.

1960'da Zürih ve Londra Antlaşmalarında Kıbrıs Devleti'nin kuruluşundan bugüne kadar Yunanistan'ı yönetenlerin ENOSİS'e ulaşmak için izledikleri yollar farklı olmuştur. Ama amaçları birdir. Bu da Türk varlığını Ada üzerinden silmektir. Eğer Türkiye Zürih – Londra Antlaşmalarına garantör olarak imzasını koymamış olsaydı, Yunanistan bugüne kadar Kıbrıs adasını ya sınırları içine alacaktı ya da Türkiye ile savaşıyordu.

Yunanistan'ın Kıbrıslı Ortodokslarla olan ilişkileri de hiçbir zaman fazla sıcak olmamıştır. Yunanistan'ı yönetenler Başpiskopos Makarios'a karşı 3 kez daha darbe teşebbüsünde bulunmuşlardır. Makarios ise Yunanistan'ı yönetenlere karşı terör örgütleri kurdu ve liderlere yönelik suikastlar düzenlemiştir.

Aşağıda sıralayacağımız olaylar Kıbrıs Türklerinin neden Yunanistan'a ve Güney Kıbrıslılara güvenmediklerine bir kanıttır. Atina ile Güney Kıbrıslılar arasındaki sürtüşmele-

rin faturasını daima Türkler ödemişlerdir. Kendi kendilerini yönetmek istemelerinin en önemli nedeni de budur.

Yunanistan'ın Kıbrıs'a yönelik eylemlerini şöyle sıralayabiliriz.

Birinci operasyon; 1970'de başarısız bir şekilde son buldu. Bu operasyonun adı 'Ermış' idi. Operasyonu düzenleyen Yunanlı komando Albay Dimitrios Papapostolu idi. Makarios'a karşı düzenlenen bu operasyonda İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis te Yunanlılar tarafında yer almıştı.

İkinci operasyon; 'Ermış Planı'na göre Yunanlı subayların kontrolü altında bulunan 'Milli Muhafız Örgütü' Makarios'a karşı bir suikast düzenleyecek ve Makarios öldükten sonra Hıristiyan Ortodoksların liderliğine Polikarpos Yorgacis getirilecekti. Yunan ajanı olan iki kişi 8 Mart 1970'de Makarios'un helikopterine Başkanlık Sarayı'nın karşısındaki binanın çatısından ateş açtılar ve helikopteri düşürdüler. Ancak Makarios talihli çıktı ve ölümden kıl payı kurtuldu.

Üçüncü operasyonu düzenleyen EOKA'nın lideri General Grivas'tı ve operasyonun adı Örumcek idi, Makarios'u öldürme görevi verilen Yüzbaşı Loizos Hritodulidis'ti. Operasyon Milli Muhafız Birliği'nin İstihbarat Şubesi içinde planlanmıştı. 14-15 Şubat 1972 gecesi gerçekleştirilecekti. Ancak Makarios'a suikastın planlandığı gece Amerika aleyhine büyük bir gösteri düzenlenmiş, halk sokaklara dökülünce de operasyon gerçekleştirilememiştir.

Makarios yönetimine karşı düzenlenen dördüncü operas-



yon; Apollon adı altında idi. Düzenleyen yine General Grivas'tı. 1973 Şubat ayında planlanan bu darbenin gerçekleştirilme tarihi 16/20 Temmuz olarak kararlaştırılmıştı. Hazırlanan plana göre EOKA – B ile Milli Muhafız Örgütü'nün bazı birlikleri ve 8–10 bin kadar yedek asker görev alacaklardı. Polise ait silah depolarına baskın yapılarak silahlara el konulacak ve bunlar sivil EOKA'cılara dağıtılacaktı. Operasyon iki bölümde gerçekleştirilecekti. Birincisi Yıldırım ikincisi ise Deprem kod adını taşıyordu. Bu operasyona paralel olarak, Askeri Polis Şefi Tuğgeneral Yoannidis'in Atina'da askeri yönetimin lideri Albay Yorgo Papadopoulos'a karşı bir darbe girişiminde bulunması kararlaştırılmıştı. Yoannidis, Yunanistan'da Papadopoulos'u devirmiş ancak Yunan Deniz Kuvvetlerinin bir bölümünün askeri yönetime karşı ayaklanması yüzünden Kıbrıs'taki darbe bir kez daha sonuçlanamamıştı.

Kıbrıs'taki Yunan askerlerinin Makarios'a karşı düzenledikleri beşinci operasyon 15 Temmuz 1974'de gerçekleştirilen Apollon Planı'ydı. ENOSİS amacıyla yapılan bu darbe sırasında Makarios Adadan kaçarak hayatını güç kurtarmış, Yunanlı subaylar tarafından yönlendirilen Kıbrıslı EOKA'cılar çok sayıda Makarios taraftarını acımasızca öldürmüşlerdir.

Makarios'a karşı operasyonlar düzenlemek amacıyla Yunan Genelkurmayı'nın içinde 'K' birimi adıyla gizli bir bölüm kurulmuştu.

Bütün bu tehlikeli oyunlardan sonra kimsenin “TÜRKİYE KIBRIS'I İŞGAL ETTİ” diyebileceğini sanmıyoruz.

BİR KEZ DAHA VURGULAMAKTA YARAR GÖRÜYORUZ. TÜRKİYE’NİN GARANTÖRLÜK HAKKIYLA DOĞAN YASAL MÜDAHALESİNİN ASIL AMACI ADADA YAŞAYAN TÜRKLERİN MAL VE CAN GÜVENLİKLERİNİ KORUMAKTIR. BU GARANTİ ALTINA ALINDIĞI ANDA TÜRK ASKERİNİN ADADAKİ GÖREVİ BİTMİŞ OLACAKTIR”.

Böyle güçlü alınmış karara karşın ne Kıbrıs’ta ne de Türkiye’de bu karar gerekçe gösterilerek dünya kamuoyuna karşı gerekli bilgilendirme çalışmalarının yapılmadığını üzüler de olsa bir kez daha kaydediyorum.

## **VİCDAN AZAPLARIMIZIN ANITI**

Kıbrıs Barış Harekatı sırasında askerler arasında iletişimden kaynaklanan sıkıntı ve buna bağlı olarak can kayıplarının yaşanması bir anlamda doğal kabul ediliyor ve fazla da dillendirilmiyor. KOCATEPE gemisinin batırılmasını bu açıdan değerlendirmek durumundayız. Bu tür kayıpların sadece Türk Ordusunda yaşanmadığını Rumlar ve Yunanlılar arasında da uçak düşürme olayının yaşandığını belirtmek istiyorum.

1974 Barış Harekatı sırasında Rum Milli Muhafız Ordusu (RMMO) içerisindeki 28 komando ve 4 mürettebatla “Niki 4” Noratlas uçağı düşürüldü. “Niki 4” Noratlas uçağının benzeri anıt yapılmak için 2018 yılında adanın güneyine getirildi. Uçağın Yunan Askeri Mezarlığında sergileneceği belirtildi. Noratlas uçağı anıtı Rum Yönetimi Başkanı Ni-

kos Anastasiyadis ile Yunanistan Savunma Bakanı Panos Kammenos tarafından açıldı.

Hayatını kaybedenlerin kişisel eşyalarının da burada sergileneneceği belirtiliyor. Politis gazetesi açılışı “Vicdan Azaplarımızın Anıtı” olarak duyuruyor. Rum ve Yunan Devletleri 40 yıldan fazla bir sürenin sonunda Niki 4 havacıları ile komandolar karşısında “acıyı yok etme” göstergesinde bulunuyor. Çektikleri vicdan azaplarının sıkıntısını gidermeyi anıtın açılması ile kısmen de olsa yerine getirmek istediklerini yazıyor.

Uçağın düşmesinin ardından 16 komandonun uçağın dışına fırladığını bunların daha sonra toplanarak Lakadamyia Askeri mezarlığına gömüldüğünü geriye kalan 16 kişinin ise o dönemde tespit edilemediğini ve enkazla birlikte gömüldüğü anımsatılıyor. Daha sonra yapılan kazı çalışmalarında 13 kişinin kalıntılarına ulaşıldığı belirtiliyor. RMMO askerleri uçağın Türk uçağı olduğunun bilgisi üzerine düşürüldüğünü açıklıyor.

Rum ve Yunanlı yöneticilerin bu ve benzeri olaylar nedeniyle karşılıklı olarak özür dileme yarışına girdikleri haber veriliyor. Dönemin Yunanistan Dışişleri Bakanı Nikos Dandias, “Neden oldukları olguların iade edilmesi noktasında borçlarının bulunduğunu Helenizmin Rum halkıyla kardeşliği nedeniyle mücadeleleri yerine getirmeyi ve 1974 yılında kendi suçlarıyla neden oldukları olayların iade edilmesini hayal ettiğini belirtiyor.

Kıbrıs Rum kesiminde yapılacak Yunanistan işgüderlik bi-

nası için aralarında anlaşmazlık yaşanması sonrasında olay tatlıya bağlanıyordu. Daha sonra yaptığı konuşmasında Dandias Yunan Hükümeti adına Rum halkından özür diliyordu. Adı geçen kişi Kıbrıs'ı özgür BM Genel Yazmanının da benimsediği şekilde normal devlet, asker ve garantilerin olmadığı bir ülke olarak görmenin rüyasına da sahip olduklarını belirtiyor. Düş görmeye devam ettikleri sürece adada barışın uzaklarda olacağını bilinmesi gerekiyor.

## EOKA'YA TAŞINAN SİLAHLAR

İkinci Paylaşım Savaşı sonrasında dünyamızda Rusya'nın önderliğinde VARŞOVA Paketi diye bilinen bir yapı kurulurken Amerika'nın başını çektiği ülkeler de Batı Bloku olarak tanımlanan NATO'yu kuruyorlardı. Gelişmekte olan ülkeler kurulan bu yapı içinde taraf olmaya zorlanıyordu. NATO ağırlıklı olarak komünizm karşıtı eylemler öne çıkarılıyordu. Bu yapı içinde kendilerine yer bulan Türkiye ile Yunanistanda da Soğuk Savaş rüzgarları estiriliyordu. Kıbrıs da etnik yapısı nedeniyle bu rüzgardan etkileniyordu. Sonunda Rumların EOKA terör örgütünü 01 Nisan 1955 tarihinde kurmalarına karşın Türkler de savunma örgütü olarak TÜRK MUKAVEMET TEŞKİLATI'nı 01 Ağustos 1958 tarihinde kurmak durumunda kaldılar.

Türk Mukavemet Teşkilatı'nın kuruluşuna ilişkin olarak yapılan çalışmalar ve kuruluşun Proje Subayı Albay İsmail Tansu ile yaptığım söyleşi 26 Ağustos 1997 – 26 Eylül 1997 tarihleri arasında Halkın Sesi gazetesinde yayımlandıktan sonra 1999 yılının son günlerinde birlikte hazırladığımız

ASLINDA HIÇ KİMSE UYUMUYORDU kitabı tarihe not düşmek için yayınlanmıştır. 3 baskı yapan kitabımız daha sonraları Avustralya’da İngilizce olarak yayınlanmıştır.

Yunanistan’dan sürekli olarak EOKA için silah ve mühimmat taşıyan “Ayios Yeorgios” isimli tekne restore edildi. Baf’ın Hloraka köyündeki “Akti Alikis” (Tuzgölü Kıyısı) mevkiinde inşa edilen ve özel binada konumlandırılan teknenin devir teslimi Kasım 2019 tarihinde yapıldı. “1955–59 EOKA Mücadelesi Tarihi Anı Konseyi” ile binanın sorumluluğu Rum Eğitim Bakanlığına verildi. Yapılan konuşmalarda bölgenin “tarihin kopmaz bir parçası” olduğu belirtiliyordu.

Gelen silahları, Kotas Leonidis, Andreas Azinas, Nikolas Azinas, ve Haralambos Azinas’ın teslim aldığı ve 05 Mart 1954 tarihinde Yunanlı kaptanın getirdiği ilk parti olarak Grivas’a teslim edildiği belirtiliyor. Bununla yetinmeyenler konuşmalarında aynı bölgede “1955– 59 EOKA Mücadelesi Tarihi Anı Konseyi ile 1955 – 59 EOKA’cılar Derneği’nin ve Grivas’ın Adaya ayak bastığı noktaya “Anı ve Onur Anıtı” yapıldığı anlatılıyor.

Bu konuyu neden yazdığımı gelince karşımızdaki unsur yaşanmış olayların unutulmamasını geçmişlerine sahip çıkarak sağlıyor. Biz ise yaşanmışlıkları ve olayları unutturmamak için ne yapmamız gerektiği konusunda bile konuşmuyoruz. Gerçeklerin anlatılmaması alanda bırakılan boşluğun birileri tarafından çarpıtılarak anlatılmasına olanak sağlıyor.

## KIBRIS TÜRKLERİNE YAPILAN YARDIMLAR

Yunanistan'ın bu çabalarına karşın Kıbrıs Türkleri de kendilerini savunmak için ilkel el yapımı silahlarla karşılık vermeye çalışıyorlardı. Örneğin ucu sivri şişler sopalarla direnmeye çalışıyorlardı. El yapımı patlayıcılarla savunma işlemi yeterli olmuyordu. Bazı gözü pek kişiler tarafından Beyrut'tan sınırlı da olsa getirilen silahlar da yeterli olmuyordu. Daha sonra Türkiye'den silah almaya gidenlerin öyküleri **ASLINDA HIÇ KİMSE UYUMUYORDU** kitabında ayrıntıları ile anlatılıyor. Buna karşın silah getirmekte kullanılan **ELMAS** gemisinin Balalan köyü yakınlarında batırılmasına ilişkin olarak tartışmalar yaşıyordu. Konuya açıklık getirmek için olayda adı geçen Emekli Albay **İSMAİL TANSU** ile Elmas gemisinin görevlisi **AHMET OĞUZ KOTOĞLU** geminin nasıl batırıldığına açıklık getirdiler.



*İsmail Tansu*



*Ahmet Oğuz Kotoğlu*

Kıbrıs Türk Kültür Derneği olarak düzenlediğimiz 1. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumunda konuya ilişkin olarak yapılan konuşmaları paylaşıyoruz. Son oturuma geçmeden önce Kıbrıs Türk Kültür Derneğinin rolüne de kısaca değinmek gerekiyor. 21 – 23 Kasım 2008 tarihinde yapılan 1. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu tutanaklarını da kitaplaştırmış bulunuyoruz. Sempozyumda konu edilen ELMAS gemisi dernek adına satın alınarak İzmir limanına ERTUĞRUL GAZİ ismi ile kaydedildi. Derneğin o günlerde yeni sayılabilecek 10 yıllık bir geçmişi vardı.

Binbaşı İsmail Tansu'nun Kıbrıs İstirdat Projesini hazırlayan kişi olduğu ve Kore'de savaşa katıldığını da anımsatmak gerekiyor. Ahmet Oğuz Kotoğlu da adı geçen plan içerisinde Türkiye'nin Kıbrıs'a en yakın noktası olan Anamur'dan gözünü karartarak silah götürme görevini kabul ediyordu. Kotoğlu'nun babası Hasan Efendi'nin de Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinde İstanbul'dan İnebolu üzerinden Anadolu'ya silah taşınmasına katılan ekiplerin içinde olduğunu belirtmem gerekiyor. Kısaca ulusalcı duruşunda Kuva-yı Milliye kanının dolaştığının da olduğu unutulmamalıdır.

Gerek İsmail Tansu gerekse Ahmet Oğuz Kotoğlu geminin batırılması sonrasında ilk kez bir araya geliyorlardı. Her ikisinin yaptıkları konuşmalar izleyicilerin duygulu anlar yaşamasına neden oluyordu.

### **Kıbrıs İstirdat Proje Subayı Binbaşı (Emekli Albay) İsmail TANSU**

23 Kasım 2008 tarihinde Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi tarafından düzenlenen 1. Uluslararası Kıbrıs Sem-

pozyumu - Sempozyum Bildiri Kitabından Konuşmaların kısaltılmış metnini paylaşıyoruz. Öncelikle Kıbrıs İstirdat Projesini hazırlamış olan Sayın İsmail Tansu'nun konuşmasını paylaşıyoruz.

“Teşekkür ederim.

Değerli katılımcılar, değerli dava arkadaşlarım, hanımefendiler, beyefendiler saygılarımla sizi selamlıyorum. Böyle bir etkinliğe katılmış olmanın haklı gururunu ve heyecanını yaşamaktayım. Bu gibi etkinlikler emin olun bilhassa şu dönemde çok gerekli. Bu bakımdan bu sempozyumu düzenleyenlere minnet ve şükranlarımı arz ediyorum. Çünkü ben 1957'den itibaren izlediğim ve içinde bulunduğum bu davanın emekli olup ayrıldıktan sonra da peşini bırakmadım. Devamlı izledim. Elimden gelen bir şey varsa yapmaya çalıştım. Kıbrıs Türkünün birinci milli mücadelesi 1974'de sona erdi diye sevindik, göğüslerimiz kabardı ama hemen akabinde Türkiye'nin başına Kuzey Kıbrıs'ın bir Kıbrıs sorunu belasını musallat ettiler. Çünkü biz kısmen de olsa alacağımızı almıştık.

Ben hazırladığım planın adını KİP Projesi olarak (Kıbrıs İstirdat Planı) koydum. Bunu Genelkurmay 2. Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay Paşa'ya arz ettiğim zaman baktı 'Bu KİP ne demek İsmail?' dedi. 'Efendim, Kıbrıs 400 yıl Türklerin elindeydi. Şu veya bu nedenle kiraya verilmek suretiyle Birinci Cihan Harbi sonunda elden çıktı ama biz şimdi Kıbrıs'ımızı geri almalıyız ve olmasa bile orada teşkilat kuruyoruz, bunun planıdır bu' dedim. Mensuplarımıza Kıbrıs'ın tamamının zaten bizim olduğunun heyecanını vermek



için bu adı koyduk. Ama ne kadar yapabiliriz bilmiyorum. Ondan sonra tabii o siyasi bir durum. Aynı zamanda yüksek komutanlar ve siyasilerin düşünceleri gayet tabii önemlidir. Çok büyük düşünmüşsünüz, ama iyi de olmuş iyi yapmışsınız, dedi. Nitekim biz o zaman hazırlanırken, istirdat planı derken bütün Kıbrıs'ı alamadık. Alabilirdik. 74 Harekatıyla alabilirdik, alınmadı. Siyasi sebeplerden, başka sebeplerden alınmadı ama Kıbrıs'ın üçte birini kuzeyini bilhassa Türkiye'ye lazım olan bölümünü istirdat ettik.

Şimdi nasıl oldu bu iş? Sayın İsmail Bozkurt arkadaşımız Kıbrıs'ta Türk Mukavemet Teşkilatı'ndan önceki faaliyetlerini anlattı. Bundan o zaman bilgimiz yoktu. Ama bizim de öğrendiklerimiz vardı. Anlattıklarından biliyoruz ki biz kuvvetli bir teşkilat kurabilmişsek bunlar vaktiyle ruhen silahlı değildi. Çünkü çok silahları yoktu. 3 – 5 tane ancak vardı. Bir araya gelip de bir şeyler yapmak istemeleri bizim çok büyük kuvvetimiz olmuştur.

Şimdi bu iş nasıl başladı merak edilir. Yazdık çizdik ama beni bu hususta boş bırakırsanız tutamazsınız sabrınız taşar. Onun için önemli noktalara değinerek geçeceğim. Bu hususları kitabımda da zaten tafsilatıyla anlattım. Şimdi bu işin bir de siyasi tarafı var. Bir de bizim fiilen organize ettiğimiz teşkilat var. Siyasi tarafı nedir? Kıbrıs meselesinde İngilizler çekiliyor. Kıbrıs ne olacak meselesi var.

Biliyorsunuz Fuat Köprülü 'İngilizler adadan çekilecek eski sahibine verilsin' dedi, tutmadı ve kabul etmediler. Emperyalistler evvela hepsi karşı çıktılar. Türkiye tek başına bu politikada devam edemezdi. Arkasından dediler ki

Kıbrıs taksim edilsin. Türkiye’de mitingler oldu. Ya Taksim Ya Ölüm mitingleri oldu. Buna da kulak asmadılar ama kritik bir mesele vardı o sırada ve soğuk savaş bütün şiddeti ile devam ediyordu ve bu sırada Adnan Menderes hükümeti son derece dikkatli olmak zorundaydı.

Ben Kore Savaşı’na gitmeden önce Artvin’de hudut bölük komutanıyım. 1947 senesinde iki defa alarm aldık. Rusların 18 – 19 Ekim gecesi taarruz etmeleri çok kuvvetle muhtemeldi. Ardahan’dan tümen komutanlığından gereken tedbirleri alın diye emir geldi. Gece yarısı saat 02.00’de tebliğ ettiler. Halkın telaşa kapılmaması için gizlice hazırlanacağız. Kıbrıs’ta 1955’de EOKA kurulmuş. Biz de hemen kuralım da orada hadiseler çıkarsın diye düşünülmedi. Fakat o sırada bakan değişti. Fatin Rüştü Zorlu Dışişleri Bakanı oldu. O da aynı politikayı güdüyordu. Bizi NATO’ya almışlardı. 01 Ağustos 1955’de Yunanlılar da NATO’da aynı plan dahilinde hazırlık yapmaktaydı.

Menderes’e verdiğimiz bir bilgilendirme toplantısında yaptığımız çalışmalarını anlatmıştık. Kıbrıs’ın güvenliğini, devamlılığını ve eşit şartlarda bir hükümet kurulmasına razı olunmuştu. Başbakan Adnan Menderes’i bilgilendirdiğimizde Zürih ve Londra Antlaşmaları imzalanmıştı. Bir buçuk sene zarfında adada 5000 kişilik silahlı kuvvet meydana getirdik. Süratle bunu yapabilmemiz için teşkilat kurmak amacıyla gönderdiğimiz subaylarla birlikte Dairenin Başkanı Tümgeneral Daniş Karabelen, Türk Mukavemet Teşkilatı Başkanı Yarbay Rıza Vuruşkan ile birlikte Başbakan Adnan Menderes’i bilgilendiriyorduk. Kıbrıs’ta

yeni hükümet kuruluyor yaptıklarımıza devam mı edeceğiz yoksa durduracak mıyız? diye sorduğum soruya Menderes “Hayır. Daha güçlü şekilde devam ettireceksiniz. Daha da güçleneceksiniz. Ben de size güveniyorum. Rumlara güvenmiyorum. Ama bunu imzalamak zorundayız. Oradaki 650 kişimize bakmayın. Gerektiği anda Türk Ordusu orada bulunacaktır” -dedi.

27 Mayıs’ın kudretli Albayı olarak kabul edilen Alpaslan Türkeş’in yaptığımız çalışmalardan rahatsızlık duyduğu söyleniyordu. Bu çalışmaların Kıbrıs Türklerinin korunması için yapıldığını anlattım. Biz Kıbrıs’ta Türk Mukavemet Teşkilatını kuruyoruz. Ve o gün Türk Mukavemet Teşkilatı’nın Kıbrıs’ta 1960 yılı itibariyle silahlı, eğitilmiş, yeraltında görev bekleyen 10.000 kişimiz var deyince şaşkına döndü. Bizi büyük bir skandaldan kurtardınız, dedi. Ve duyduğu memnuniyeti ifade etti.

Şimdi kuruluşa gelince Menderes’in acelesi yoktu. Fakat Fatin Rüştü Zorlu kendini bu EOKA’ya karşı güç kullanmak mecburiyetinde hissetmişti. O sırada Denктаş’la Fazıl Küçük beraber 1957 yılının sonunda Ankara’ya geldiler ve hadi bize yardım edin silahları gönderin diye teklifte bulundular. Onun üzerine Başbakan Menderes’le Fatin Rüştü Zorlu irtibata geçmiş. Genelkurmay’la yapılan görüşme sonrasında merak etmesinler silahları vereceğiz yanıtının alınması ile mutlu oldular. Bu hadise Ocak ayında olmuştu.

Nihayet Mart ayına geldiğimizde Menderes anladı ki EOKA karşısında bir kuvvet meydana getiremezsek bu işte zorluk çekeceğiz. Böyle bir kuvvete siyasetimizle dayanmamız

lazım. Bize de emir verdiler. Fakat bir şekilde biz hükümetin dışında özel bir organizasyonduk. **“Size bu vazifeyi veriyoruz hükümeti bulaştırmayacaksınız. Hükümetin kurduğu bir teşkilat değildir. Ama her türlü yardım size yapılacaktır”** diye söylendi. İşte o Mart’tan itibaren biz hazırlıklara başladık. Oraya gönderilecek subayları, yetiştirilmiş yedek subayları eğitmeye başladık. Bu görev için herkesin gönüllü olması gerekiyordu. Onları hazırladık. Nasıl ikmal yaparız onu planladık. Menderes bu işe çok alışmıştı. Ünlü armatörlerle de görüşmeler yapıldı ancak başarılı olunamadı. Bu işin sivillerle yürütülmesi mümkün olmayacağı düşüncesi hakim oldu. Ki doğrusu da bu işin disiplinle yürütülmesi idi ve öyle oldu.

31 Temmuz’da Rıza Vuruşkan görevine başlamak üzere İş Bankası müfettişi olarak Kıbrıs’a gitti. Orada bu görüntü altında görev yapacaktı. Beraberinde bölgelerde görev yapacak olan 5 subay da adaya gitmişti. Dr. Küçük ile Denктаş’ı Dışişleri aracılığı ile tekrar Ankara’ya davet ettik. Modern Palas otelinde görüştük. Bizim aldığımız emri ve yapacağımızı anlattık. Kendilerinin ne şekilde yardım edeceklerini sorup öğrendik ve kendi görüşlerimizi söyledik. Onların fikirlerini aldık. Hazırız, Allah razı olsun, emrinizdeyiz dediler. Teşkilata alınacak olan kişileri tanıtacaksınız çünkü bu görevde gizlilik ve disiplin bizim için önemlidir dedik.

Diğer ülkelerdeki örgütler kurtuluş savaşı yapan teşkilatlar var. Bazıları da terör yaparak veya bildiri dağıtarak dünyanın her tarafında seslerini duyurmaya çalışıyorlar. EOKA kurulduğundan itibaren kendini belli etmiştir. Ama biz bu

İşi aldığımız zaman aramızda düşündük. Dedik ki, ‘biz böyle her ufak hadise karşısında kendimizi belli edersek biz de varız desek bu işi başaramayız. Gizli kalacağız. Disiplinli olacağız. Ağızlara kilit vurulacak. Gerekirse teşkilata karşı olanlar da duymayacak. Türkiye’de de duyulmayacak. Basında duyulmayacak. Kimse duymayacak’. Bu o kadar mükemmel işledi ki...

Kıbrıs’ta İngilizler var. Yönetim ellerinde, Rumlar var, Rum polisleri ile istihbaratı var. İngiliz istihbaratı var. Rumların sivilleri var. Şimdi faaliyetleri nerede yapacağız, nasıl eğiteceğiz, nasıl teşkilat kuracağız. Devamlı devriye geziyor olacaklar. Gece gündüz muhripler, İngiliz muhripler adanın her yanında dolaşıyorlar bir şey var mı yok mu diyerekten...

21 Aralık 1963’e geldiği zaman o ilk gün maalesef katliamları yapabildiler ama ertesi günden itibaren teşkilat yeraltından çıktı ve Kıbrıs Türklerinin malını canını korumaya başladı. Teşkilat sayesinde bu efsanevi bir direniştir. Bizim tespit ettiğimize göre böyle bir teşkilat ve bu şekilde disiplinli ve gizli kalmasına muvaffak olan başka bir teşkilat yoktur. Şimdi işte biz böyle bir teşkilatı kurduk. Şüphesiz ki Kıbrıs Türkünün vatanseverliği bizim büyük yardımcımız oldu. Bize evvela üst derece tahsil görmüş 10 – 15 tane üniversite tahsilli doktorlar, başka tahsil görmüş olan 15 – 20 kişi tanıttılar. Bizim oradaki lidere ve ondan sonra onların vasıtasıyla da teşkilata getirdiler.

Adanın her tarafına Baf, Limasol, Larnaka, Mağusa, Girne, Güzelyurt ve adanın tümüne şamil olmak üzere her bölgede

görev yapacak Türk subayı geldi. Arkadan da yeni subaylarla takviye ettik. Bir sene sonra çok değerli 10 subay daha gönderdik. Onlar bu teşkilatı kurdular. İşte bildiğiniz mukavemeti yaptılar. (1957 yılında Rıza Vuruşkan'ın Kayserili tüccar kimliği ile bazı alt yapı çalışmalarını da yaptığını bu arada belirtmem gerekiyor.)

Bugün Ben 1974'de 'oh' demiştim biliyorsunuz. Devlet politikası Kıbrıs'ta yok zannedilir. O devlet politikası Demokrat Partili Menderes Hükümeti zamanında kurulmuştu. Bir görüşmemizde Menderes, "Hiçbir Türkiye Cumhuriyeti hükümeti Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakına izin vermeyecektir". Kendileri gittiler 1964 olayı olduktan sonra İnönü Hükümeti vardı. O ve daha sonra gelen hükümetler bu ilke doğrultusunda çalışmalar yaptılar.

Devlet politikası duruma göre değişen bir politika değil. Harekete geçmek istedik. Mersin'deki gemilere askerler bindirilmeye başlandı. Amerikalılar haber aldılar. Başkan Johnson İnönü'ye çok sert bir mektup gönderdi. İnönü'ye, "vazgeçin bunu başka yollarla hallederiz. Harekate girişmeyelim. Akdeniz'de ki 6. Filoya emir verilmiştir. Harekatı önleyecektir haberiniz olsun" dedi. Şimdi bu vaziyette İnönü harekate devam edebilir miydi? Edemezdi. Fakat çarpışmalar ve tecavüzler arttı. Türk Mukavemet Teşkilatı direnişe devam ediyordu. Nihayet bu defa 1974 yılında Yunanistan'daki Cunta Askeri Hükümeti ENOSİS'i kafasına koydu. Neden? O sırada Makarios'la araları açılmıştı. Makarios'un gayesi Yunanistan'ı Kıbrıs'a ilhak edip Yunanistan'a Devlet Başkanı olmaktı. O'nun arzusu oydu. Onu

biz tespit ettik. Biz öğrendik ve bu pek yayılmadı ama ihtilaf buradan doğdu. Onun için Makarios'a darbe maksatlı EOKA – B'yi Sampson liderliğinde Grivas'tan sonra kurdular. Bizim zamanımızda EOKA'nın başında Grivas vardı. Kendi aralarında anlaşamadıkları için EOKA – B'yi kurdular. Adada Cuntanın adamı olarak faaliyet gösterdiler. Fakat Makarios onlara karşı, silahlı kuvvet olduklarından bir şey yapamazdı ve idare etmeye çalıştı.

Harekat aslında evvela Türklere karşı değildi. Makarios'u devirip Hükümete hakim olmak ve ENOSİS'i ilan etmekte. Ondan sonra da Türklere yapacaklarını istedikleri gibi yapmaktı. Fakat o zaman 15 Temmuz 1974'de Sampson harekete geçti. ENOSİS'i ilan etmek üzereydiler ki Türk Silahlı Kuvvetleri, Barış Kuvvetleri adaya çıkınca şekil değişti. Sampson'un adamları Makarios'u katledeceklerdi. Arayıp bulamadılar. Çünkü Makarios adadan kaçmıştı. Önce İngiliz üssüne sığındı oradan da kaçtı. Bunları biliyor musunuz? Bu hareket Yunanistan'da Cunta Hükümetinin devrilmesine, demokrasiye dönmesine sebep oldu ama Türk Askerinin de adaya çıkmış olmasına da sebep oldu. Bu hareket çok önemli idi. Deniz aşırı hareket çok zordur. Kara, deniz ve hava kuvvetlerinin müşterek olarak bir yere çıkarma yapması, düşman olan bir yere çok başarıyla yapılan bir hareketti.

Bana sorarsanız ilk defa ateşkes bence hata olmuştur. Yalvardılar. Ateşkese razı olundu. Neyse bir köprübaşında sağlam olabilmek için o da lazımdı diyenler oldu. Peki, ama aradan 1 ay geçtikten sonra rahat durmadıkları görüldü.

Tekrar Türklere saldırmaya başladılar ve ateşkes anlaşmasında ileri sürülen hususlara riayet etmediler. Bu gelişme üzerine İkinci Harekat için düğmeye basıldı. Girne yakınlarında konuşlu olan askeri birliklerin bir kısmı Mağusa'ya diğer birlikler ise Güzelyurt'a doğru harekate başladılar.

Ben burada gene asker olarak eleştiririm. O da harekat sonuna kadar devam ettirilmeliydi. Ondan sonra masaya çok kuvvetli oturulmalıydı. Oralardan terk edeceğimiz yerler olsa bile biz onlara isteklerimizi dikte ettirerek ayrılmalıydık. Bu benim eleştirim. Siyaseten ve askeri bakımdan buna katılmayan olur ama ben böyle düşünüyorum. Nitekim benim dediğim gibi olmuş olsaydı, mesela bugün durum başka türlü olacaktı ve işte ortalık sükûnet buldu. Sulh yoluyla halledelim, görüşmeler olsun. İşte Kıbrıs sorununu Türkiye'nin başına bela ettiler ve o sorun devam etti. Fakat ondan sonra gelen Hükümetler gene o devlet politikasını izlemek durumunda kaldılar. NATO müttefikler bakımından AB'ne üye olma politikasına sımsıkı sarılarak onların dümen suyuunda bir politika güderek onları maalesef idare etmek istediler. O idare Kıbrıs hususundaki kararlılık 2002'ye kadar devam etti. Türkiye'de AKP Hükümeti, Kıbrıs'ta Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin lideri Talat iktidara geldi. AKEL Komünist Partisinin lideri Hristofyas da Cumhurbaşkanlığına seçildi. Çünkü Denктаş epey eskimişti artık. Kaç devir Cumhurbaşkanlığı yaptı. Mükemmel idare ediyordu. Talat'ın politikası muhalefetteyken de Rumlarla birleşmekti. Kıbrıs sorununun çözülmesi lazımdı. O'na göre Kıbrıs sorununun çözülmesi Rumlarla birleşmekten geçiyordu. Bu politikayı Türk Hükümeti de biliyorsunuz destekledi. Ama



sonuç olarak ne yapacak, zaman zaman bazı beyanatları var. İçimize su serpiyor ama siz bugünkü duruma bakın. Nihayet en son 24 Nisan Referandumu yapıldı. Annan Planında ben yırtındım buradan mesaj üstüne mesaj gönderdim Mücahitlere. “Hakkımı helal etmem sizlere” dedim. “hayır deyin” dedim ama biz buradan ne kadar yapabiliriz? Çünkü destekçileri Hükümet idi. Evet bizim Hükümetimiz destekliyordu. Benim buradan bağırıp çağırmam mesaj göndermem işe yarar mı? İsmail Tansu kim oluyor. Zamanında vaktiyle burada davaya hizmet etmiş bir subay. İşte %65 evet, Rumlar için bir şanstır ve “hayır” dediler. Annan Planı uygulanamadı. Oylama Türkleri kurtarmıştır. O tarihten itibaren bugüne kadar bağımsız, özgür, egemen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bayrağının altında sapa sağlam duruyor.

Şimdi bu Hükümet Rumları buyurun diyerek Federe Devlet aldatmacası altında oraya bağlamak istiyor. Onların istedikleri gizli de değil. Yıllardır AB'nin desteklediği proje Kıbrıs'ta tek devlet, tek egemenlik, tek vatandaşlıktır. Benim Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşlığım nereye gidiyor? O yeni kurulacak federasyon vatandaşı oluyorum. Yani Türk vatandaşlığı diye bir şey kalmıyor. Bağımsız özgür Türk vatandaşlığı yerine adeta bir Rum vatandaşlığı oluyor. Bu nereden kaynaklanıyor? Maalesef büyük paralar sarf edilerek Kıbrıs'ta beyinlerin yıkanmış olmasından. Batılılar tarafından ve AB üyesi Rumlarla bir idare altında yaşamak ve AB'nin tadını çıkarmak. Maksat buydu. Onun için de o politika güdüyor. Ve yürütülmektedir.

Kıbrıs diye bir mesele var ve Kıbrıs bağımsız bir devlettir, Bağımsızlığın korunması için Türkiye'nin güvenliği, eko-

nomik çıkarları, Kıbrıs – Türkiye arasındaki deniz altındaki petrol yataklarının zenginliği göz önünde bulundurulmalıdır. Kıbrıs, Atatürk'ün Kıbrıs adası hakkındaki direktifleri göz önünde bulundurularak Türkiye'nin güvenliği ve her bakımdan stratejik jeopolitik konumdadır. Bu bakımdan Kıbrıs'ta bir Türk devletinin bulunmasının Türkiye'nin himayesinde sayısız menfaatleri vardır. Bu kolay kolay feda edilemez. Ama gelin görün ki bugün daha müzakereler başlamadan Sayın Talat çıktı ve göğsünü gere gere dedi ki, Hristofyas'la federasyonda anlaştık. Ne demek? Bunun adı Türk ve müstakil Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devletinin Yunanlıların hakimiyetindeki bir federe devlet olması demek. İşte gazetelerde, radyolarda gördünüz dün. Halen Kıbrıs Cumhuriyeti egemenliğinde ortaklık yapamayız diyor. Aramızda bu fark var diyor. İstekleri bu onların. Onun için ilgililerin, basın mensuplarının kamuoyuna bu tehlikeli gidişatın durdurulması için bir gayret göstermesi gerekiyor. Bu panellerde bu konuşmalar çok faydalı olacaktır. Onun için Ben teşvik ediyorum. Bana düşen vazifeler varsa yapmaya çalışıyorum. Hatta 15–20 günde bir durmadan Kıbrıs'taki yakınlarıma dostlarıma ilgili yerlerdeki arkadaşlarıma mesajlar göndererek uyarmaya çalışıyorum ve devam edeceğim. Bu vesile ile Kıbrıs'ta şehit düşmüş olan şehitlerimizi saygıyla ve rahmetle anmak istiyorum. Gazilerimize de saygılarımı sunuyorum. Allah onlardan razı olsun. Kıbrıs gazilerine ve şehitlerine vatan minnettardır. Diyerek sözlerini tamamlıyordu.

Kıbrıs'a silah göndermek Rumlar için oldukça kolaydı ve hiçbir zorluk yaşamıyorlardı. Buna karşın Anamur'dan

Kıbrıs'a yardım götürmek için, yola çıkmak her zorluğa karşı mücadeleyi göğüslemek ve inançlı olmak gerekiyordu. Havada İngiliz uçakları, denizde İngiliz muhripleri devriye geziyorlardı. Sahil Güvenlik gemileri, Karada İngiliz askerleri, İngiliz polisi ve EOKA militanları da vardı. Buna karşın bir de Türk Mukavemet Teşkilatı tarafından Kuvayı Milliyenin halk gücü vardı. Türkiye'den gelenlerden gözü pek her düzeydeki Kuvayı Milliyenin temsilcilerinden Sayın Ahmet Oğuz Kotoğlu bizlerle birlikte. Sözü O'na bırakmak gerekiyor.

## ELMAS GEMİSİNİN GÖREVLİSİ KUVAYI MİLLİYECİ AHMET OĞUZ KOTOĞLU

“Teşekkür ederim. Önce bana bu fırsatı verdikleri için Kıbrıs Türk Kültür Derneği'nin Başkanı ve Yönetim Kuruluna ve Sizlere teşekkür ederim. Bana bu vazife verilmeden evvel ben Sarıyer'de oturuyor ve balıkçılık yapıyordum. Bir vesile ile rahmetli arkadaşım Reşat Yavuz beni Ferhan Çora'ya götürmeden önce beni anlatmış. Ferhan Çora, İstanbul Seferberlik Tetkik Kurulu sorumlusu idi. O da beni aldı ve Sarıyer'deki askeri mahfele götürdü. Orada bana önüme bir kağıt verdi. Bunu oku ve imzala- dedi. Kağıdı okudum. Kağıttaki yazı şöyleydi. **Her ne olursa olsun vereceğimiz vazifeyi ister kabul et, ister kabul etme ama kimseye söylemeyeceğine dair yemin ver ve imza et,** dedi. Ben de hiç düşünmeden yemin ettim ve imza ettim.

Bundan sonra bir teknenin alındığını ve içinde bazı ufak tefek değişiklikler yapılacağını ve ondan sonra bize vazife-

mizi söyleyeceklerini anlattı. Bir süre sonra hakikaten tekne yapılmıştı. Tekne yapılırken de rahmetli olan arkadaşım Reşat Yavuz alakadar oluyordu. Ben ise teknenin yanına hiç gitmedim. Her şey hazır olunca tekneyi aldık. Haliç'te bir tersaneye çektik. Altını boyadık ve sabaha hazır olarak bekledik. O günün sabahında rahmetli Adnan Menderes'in uçak kazası geçirdiği günün ertesi sabahıydı. Zannedirim 20 Şubat falan.

Teknenin göreve başlayacağı tarihte dönemin Başbakanı Adnan Menderes'i ve beraberindekileri Londra'ya götüren Türk Hava Yollarına ait SEV adlı uçağın Londra yakınlarında düştüğü ve Başbakanın hayatını kaybetmediği biliniyor. Menderes'in uçağının söz konusu teknenin İngilizler tarafından yakalanmasına denk gelen tarihten yaklaşık 8 ay önce ve 17 Şubat 1959 tarihinde düştüğünü kaydetmek istiyoruz.

Beşiktaş'ta Barbaros iskelesinde bizi İsmail Tansu Bey karşıladı. Bize ufak tefek yiyeceklerimizi getirdi ve biz oradan sabahleyin Kıbrıs'a gitmek üzere Anamur'a doğru yola çıktık. O akşam Marmara adasında kaldık. Ertesi sabah Çanakkale'yi geçtik. Gümrük ve jandarma botlarına emir verilmişti. Bizi gördükleri yerde bize hiçbir şey sormayacaklarını ve gereken yardımı yapacaklarını söylüyorlardı. Biz Antalya'ya kadar geldik. Ne yazık ki İstanbul'da haritalardan Antalya'ya kadar olanı bulmuştuk. Antalya'dan sonra haritamız yoktu. Şunu hatırlatmak isterim. Amcamın ufak bir teknesi vardı ve amcamın oğlu da kaptanıydı. Ben denize hevesli olduğum için ondan haritanın ve pusulanın

nasıl kullanılacağını biliyordum. Bu nedenle bizim tekneyi nasıl götüreceğimi bilecek kapasitedeydim.

Anamur'a geldikten sonra ilk seferimiz vuku buldu. Yola çıktık denizde buluşacaktık buluşamadık. İkinci bir sefere daha çıktık. Yine buluşamadık. Bunda bir yanlışlık olduğunu düşündüm. Kaptan köşkünün camlarını kağıtlarla kapattım ve yeni bir rota çizdim. O rotaya göre Reşat'a aynı rotayla git hiç değişiklik yapma bakalım ne olacak? Dedim. Baktım ki bizim motorumuz 17-18 derece sancağa sapma yapıyor. İşte onu da kendi kafamızda düzelttik. Üçüncü seferde Kemal Abdullah (soyadı yasaşı çıkınca SAHİLBOY-LU soyadını almıştı) Denizde daha önce iki sefer buluşamadığımız için Kıbrıs'tan geldi ve üçümüz devam ettik. Hava da çok güzeldi. O akşam Kemal Abdullah'ın görev gördüğü karakolun ışıkları yanıyordu. Ve Kemal Abdullah orayı tabii iyi bildiği için kendisi de denizle uğraştığı için o seferi tamamladık. Sevinçle gittik sevinçle geri döndük. Bu vazifeyi yapmıştık.

Ondan sonra müteaddit seferlerde tabii bizim gördüğümüz silah ve cephane az olmadığı için Kıbrıs'taki Türk Mukavemet Teşkilatı mensuplarının onu her yere dağıtıp yok etmeleri lazımdı. Hazır oldukları zaman bize tekrar telsizle bildirdiler ve Biz tekrar gittik. Böylece hiçbir olay vuku bulmadan birkaç sefer yapmış olduk. Bir sefer gittiğimizde bize bir de telsizci verdiler. Ali Levent diye bir arkadaş. O telsizciyle hem Ankara'dan hem Kıbrıs'tan görüşüyorduk. Bu seferlerde bize Kıbrıs Beşparmak Dağlarında Girne'nin üzerindeki tepelere tavşan avlamak için çıktıklarını söyle-

yip traktör farlarıyla bize işaret veriyorlardı. O işaretlerin tam altında kıyıya inmemiz lazımdı. Biz o işaretlerle pusulayla rotamızı aldık ve gittik buluştuk. Böylece seferlerimizi de devam ettirdik.

Bir seferinde de yine nasıl olduğunu da anlayamadık ama gittik, buluştuk ve yüklerimizi verdik. O akşam çok yorulmuştuk. Dışarı çıktık biraz olsun dinleneyim dedim. Sırtımı bir taşa dayadım oturuyordum. Elinde ufacık bir fenerle bir şahıs geldi. Bana ‘sen kimsin’ dedi. Benim kod ismim ALEV idi. ‘Ben Alev’ dedim. Hemen bana doğru geldi. ‘Ben Bozkurt’ dedi. Sarıldık öpüştük. Sonra da Anamur’a döndük. Yalnız o akşam nasıl olduysa bilemiyorum motorumuz kış tarafından yara almıştı. Dururken belli olmuyordu. Biraz yüksek olduğundan içeriye su girmiyordu. Ama geri dönüp de yol verdiğimizde motor su çekti ve oluklama sular içeri girmeye başladı. Ben bir ara makine odasına girdiğim zaman bunu fark ettim. Hemen makineyi ağırladık. Çünkü telsizle konuşmamız lazımdı. Yani iki kişi telsizin başında olacaktı. Bir kişi dışarıda kalıyorduk. Onun için motoru ağırlayıp durdurmak icap etti. Ben hemen iki tane tenekeyi keserle açtım ve sap yaptım. Çünkü motorun tulumbası o suyu yenmeye muktedir değildi. Neyse suyu boşalttıkça azaldığını gördük. Motorda bazı ufak tefek dalgıç takımlarımız şnorkelimiz falan vardı. Reşat Yavuz denize atladı. Ben içeriden ve o dışarıdan tahtaları düzelttik. İçeriden macunla kapattık. Yürüyecek vaziyete getirdik. Mersin’e geldik. Mersin’de motoru çekmemiz icap ediyordu. Epey müşkülattan sonra motoru çekmeye muvaffak olduk. Güzelce çiviledik. Sağlam olarak denize attık. Bu sefer de

Mersin'den gitmek mecburiyeti doğdu. Bize de Kıbrıs'a gideceğimiz noktanın tülü veriliyordu. Biz onu harita üzerinde işaretliyorduk. Çıkacağımız yeri de işaretliyorduk. Çizdiğimiz çizginin üzerinde rotaya devam ediyorduk. Gene aynı vaziyette Kıbrıs'a gittik. Tabii telsizci de şifre açık şifre kapatıyor. Doğrudan hemen gizlilik olduğu için konuşmıyorduk. 'Bize bir ışık yönlendirin' dedik. Söylediysek de 'Size hiçbir şey yönlendiremeyiz gelin bizi bulun' dediler. Karanlık simsiyah bir kıyı nerede bulacağız? Biraz daha konuşmalar yaptık. Ben dedim ki 'böyle bir doğuya doğru yarım saat gidelim bakalım dedim ve ben dışarıda gördüğüm seçebildiğim şeyleri onlara aktardım. Mesela bir yerde sık, büyük bir ağaçlık vardı. Yani uzun bir ağaçlık vardı. 'onun neresindesiniz?' dedim? 'Böyle bir yer bilmiyoruz' dediler. Köşk gibi bir yer gördük. İşte ne gördüysem onları aktarıyorum.

Gelen bütün cevaplar 'Biz böyle bir yer bilmiyoruz' oldu. 'O zaman yanlış geldik' dedim. Batıya doğru yani kıyıya çok yakın olarak gidiyoruz. Bir saat daha batıya doğru gittik. Oraya geldiğimiz zaman da gördüklerimizi anlattık. Bize 'acele geri dönün ve uzaklaşın' dediler. Telsizciye, yani Ali Levent'e dedim ki 'valla mesuliyet bana ait. Artık şifre kapatma uzun zaman alıyor. Tehlike denizde mi karada mı? Diye sorunca hiçbir cevap vermediler. 'Derhal uzaklaşın' dediler. Denizde varsa kıyıya gireceğiz daha evvel böyle bir hadise oldu. Bir taşın arkasına motoru saklamıştık. Gemiden inen motorbot projektörlü olmasına karşın bizi bulamadı. O seferi de tamamlamıştık. Ya kıyıya girecektik yahut teknenin içinde bize verilen mermi ve silahları suya ata-

caktık. Çünkü hepsi suya mukavim bir şekilde yapılmıştı. Plastik kaplıydı. Onları bir yerde denize atacaktık. Defalarca bize ‘derhal uzaklaşın’ deyince de hiçbir şey söylemiyorlar. Kıyıda mı tehlike yoksa denizde mi diye sorduk ve biz yanıt alamayınca uzaklaşmaya mecbur kaldık. Türkiye’ye geliyoruz. Döndük. Hemen hemen bir saat Türkiye’ye doğru yol almıştık. 8 – 8.5 mile çıktık. Ben makinede bir şey var mı diye indim. Orada bizim makine ağırladı yol kesti. Acaba dedim tel mi koptu. Tele baktım tel sağlam. Yukarıya çıktım bir baktım koca bir gemi üzerimizde duruyor. Reşat Yavuz, ‘Aman Oğuz ne olursun gemiyi batır’ dedi. Gemiyi batırmak için daha evvel bizim rota fora dediğimiz bazı ağız aletler vardı. Ona on demirden yapılmıştı. ‘nerde o’ dedim. ‘Onları ben Mersinde çıkardım. Bize motorda ayak bağı olmasın diye’ dedi.

E ne yapacağız? Motor yeni çivilenmiş, ‘git bana 4 tırnaklı, denize attığımız demiri getir’ dedim ve demiri getirdiler. Onun zincirini üzerime aldım. Reşat Yavuz hiç makineye girmedi. Telsizciyle beraber karşılıklı tahtaya vuruyoruz. Birkaç kere daha vurduk ve deldik. Deldik ama telsizci denizci olmadığı için o fişkırان suyu görür görmez hemen motorun batacağını zannetti. Ben ne kadar ‘dur gitme’ dediysem de dinlemedi ve yukarıya çıktı. ‘Bari ben yapacaklarımı yapayım’ dedim. Motorun su alma borusunu makineyi teknenin içine bağladım. Sintine tulumbasını bozdum. Onu da teknenin içine bağladım. Bu işleri yaptıktan sonra yukarıya çıktım. Bir de baktım telsizciyle rahmetli Reşat Yavuz bize verilen lastik botla motordan açılıyorlar. ‘Ne yapıyorsunuz?’ Dedim. Motor batıyor. E motor batıyor da insan bir



haber verir hiç olmazsa biz gidiyoruz diye. ‘O zaman siz haber verin hiç olmazsa, Siz tereddüt etmeden gemiye doğru gidin ve yardım isteyin, batıyoruz motorumuz batıyor’ diye dedim. Ondan sonra onları kaybettim. Gemi benim üzerime yavaş yavaş bordo almaya kalktı. Fakat gemi 5.000 tonluk bir gemi. Bizimki ise ufacık 16 metrelik tekneyiz. Bize yanaşması güç oldu. Geminin baş tarafında böyle baş denizci dediğimiz denizciler oturuyor. Epeyce de motora yaklaştılar. Ben o baş denizcilerine hiç yol vermeden sesini değiştirmeden hafifçe ileri verdim. Teknenin kışını gemiye çevirdim ve biraz da açıldık. Gemi tekrar bir manevra daha yaptı ama bu manevraların her biri 15 dakikayı buluyordu. Tekrar bir manevra yaptı. Ben gene aynı numarayı yaptım. Bu sefer gemiden motorbot indirdiler. Daha evvel bu olaylar olmadan açıktaydık. Gemide köpekbalığı için siyah bir de pantolonum vardı ve onu giydim. Siyah çoraplar giydim ve üstüme giyecek siyah bulamadığım için de yanmış yağlarla ellerimi kollarımı adeta siyahla boyattım.

Motorbot geldi. Bizim teknenin karpuz kış dediğimiz yuvarlak bir kısmı vardı. Motorbot orada durdu. Fakat kimse içeri girmede. İlk önce 4-5 tane silah gördüm. Ondan sonra teknenin içine biri atladı. Tam siper yaptı ve peşinden biri daha atladı. O sırada geminin projektörü bizim tekneye vurduğu için ben bir şey yapmasınlar diye kamaranın gölgesi altında kaldım. Neyse geldiler, ayağa kalktılar. Ben de oradan çıktım. Beni hemen teslim aldılar. 4-5 tane silahlı adam ve bir de geminin ikinci kaptanıymış. O da şakağıma silahını dayadı. Beni kaptan Köşküne soktular. Bana sordukları sualleri elimden geldiği kadar yavaşlatıyordum. Veya geç

cevap veriyordum ki biraz daha vakit kazanalım da tekne batsın diye. İlk önce sordukları ‘Geminin kağıtlarını verin’ dedi. Ben de Geminin kağıtlarını kaptanla size yolladım’ dedim. Ondan sonra gemiyi hareket ettirdiler.

Şimdi büyük gemilerde telgraf kolu dediğimiz bir olay var. Ama gelen geminin kaptanı onu gene telgraf kolu olarak algıladı ve ona elini sürmedi. Bana ‘motoru hareket ettir’ dedi. Ben de ‘makinem hareket ediyor faal vaziyette zaten’ dedim. Hareket ediyor, yani makine çalışıyor gibi algılamış oldu. Ondan sonra bizi kamaradan dışarı çıkarttılar. Hemen kış kapağını açtılar. İçi ağzına kadar silah ve mermi dolu. Allah’tan üstte mermiler vardı. 2 sandık mermi aldılar. Bir tanesini kırdılar. Baktım tüfek mermisi. O arada anlatırken bile tüylerim diken diken oluyor. Öyle bir mucize oldu ki deniz dümdüz hiç dalga yok ve bir dalga geldi. Gemi ilk önce sancağa yattı. Bizim tekne sonra iskeleye yattı. Yatar yatmaz bir dalga daha geldi. Ama çok büyük dalga geldi. Bizim motor içine baştan kışa kadar gömüldü. Onu görünce İngilizler eyvah batıyoruz dediler. Hemen ateş açtılar. Çünkü onları getiren motor gemiye gitmişti. Ateş ettiler ve megafonla bağırdılar ‘geliyoruz’ diye. Geldiler ve o iki sandık mermiyi aldılar. Beni de aldılar. Kendileri de binince belki 70 – 80 metre açıldık. Bizim gemi dibe gitti. ‘oh’ dedim kurtulduk. Hiç olmazsa ele geçmekten kurtulduk.

Bizi alıp geminin içine götürdüler. Baş güvertede bıraktılar. Aşağı yukarı kış aylarına yakındık. Soğuk denizde üzerimize giyecek doğru düzgün bir şey yok. Ben bağırımaya başladım. Birisi yanıma geldi ve tercüman ne bağırıyorsun,

niye bağırılmayacağım ya dedim. Harp esiri miyim ben. Hem motorumu batırdınız sebep oldunuz. Hem de şimdi bana ne bağıryorsun diyorsunuz dedim. üşüdüm dedim. Beni alıp mahzen gibi bir yere koydular. Yanda iki tane demir kapı vardı. Artık onlar nereye gidiyorsa. Bir de oraya girmek için merdiven de yok. Demirden aşağıya indim. Çok yorgun düşmüştüm. Orada bir çöp kutusu gördüm. Affedersiniz hemen yattım. Kafamı onun üzerine koydum. Biraz dinlendim. O arada geminin ikinci süvarisiymiş tercümanla aşağı indi. Beni sorguya çektiler. Siz ne yapıyorsunuz burada ne arıyorsunuz? Biz yunus balığı avcısıyız. O gördüğün tüfek mermilerinin bana faydası oldu. Yunus balığı avcısıyız dedim. E mermiler? Dedi. E onlar bizim özel mermilerimiz, yunusları onlarla avlıyoruz dedim. Bazı sualler sordular. İşte sizin tüfeğiniz kaç milimetrelik Ben de tüfeklerin ve mermilerin ne olduğunu biliyordum, ona göre cevap verdim.

Nerelisin nerede oturuyorsun? Birçok sualden sonra beni bıraktılar ve yukarı çıktılar. Makineler çalıştı, biraz manevra yaptılar. Aşağı yukarı 20 dakika sonra gene bizim o üstteki kapak açıldı. Gelenler rahmetli Reşat Yavuz'la bizim telsizci Ali Levent'i aşağı indirdiler. Onlara sordum Sizi ifadeye aldılar mı? Diye. Yok hiçbir şey söylemedik dediler. Oh dedim. Şimdi ben de böyle böyle söyledim. Sizde aynısını söyleyin' dedim. Ondan sonra gemi hareket etti Mağusa limanına geldik. Bizi çıkarttılar. Hatta İngiliz'in bir tanesi yalın ayak olduğum için bana acıdı herhalde ve bana bir çift yazlık ayakkabı verdi ama o da 45 numara mıydı neydi? Zaten ayağımı sürükleye sürükleye ancak geziyor-

dum. Neyse bizi karakola götürdüler. Kıbrıs'ta karakolları Rumlar ve Türkler münavebeli olarak kullanıyorlarmış. Ya üçer gün ya da birer hafta. Neyse bizim şansımız karakolda Türkler varmış. Bizi buyur ettiler. Çay poğaça ikram ettiler. Bir müddet sonra çavuş, 'sizin ifadenizi almak mecburiyetindeyim' dedi. Tabii dedim. Yandaki odayı açtılar kapıyı da açık bıraktılar. Benim ifademi aldı. Benden sonra arkadaşlarımın ifadesini aldı. Hatta takıldıkları yerde de ifadeniz Oğuz'un söylediği gibi mi? diye onları tembihledi.

Üçüncü ifadeyi de aynı şekilde verdik. Ertesi gün hapishaneye götürdüler ve akşam hapishaneye koydular. Hapishane duvarla örülmemişti. Sık sık demir parmaklıklarla örülmüş bir hapishaneydi. Yani içinde ne oturacak bir sandalye ne de yatacak bir yer vardı. Tahtanın üzerine kıvrıldık. Sabahleyin ilk mahkemeye çıktık. Bize sorulara cevap verdik. İfadelerimizi aynen söyledik. Mahkeme 8 gün mühlet istedi. O 8 gün içinde her gece beni 3 veya 4 sefer olmak üzere gayri nizami olarak sorguya çektiler. Hapishaneye de değil mahkemeye de götürmüyorlar. Tanımadığımız bir binaya getiriyorlar. İngilizler argo olarak o kadar güzel Türkçe konuşuyorlardı ki... Nereli olduğumu falan sordular. Onlar bittikten sonra 'Sen doğruyu söyle seni biz İngiltere'ye götürelim. Hayat boyunca senin geçimini sağlayalım şeklinde boyuna vaatlerde bulunuyorlardı. Ee ben de size doğruyu söylüyorum. İnanmıyorsanız yalan söyleyeyim. Öyle olsun. Yok yalan söyleme. Doğru söylediklerime inanmıyorsanız diyorum. O kadar çok gittim geldim ki artık kanıksadım. Onların bana söylediklerini alaya almaya başladım.

Neyse Ben ikinci mahkemeye çıktım. İkinci mahkeme de sizi bir üst mahkemeye göndermek mecburiyetindeyim dedi. O gün bizi Lefkoşa'ya gönderdi. Lefkoşa'daki hapishaneye gittik. Orada rahatımız iyiydi. Çünkü orada oturacak sedirimiz vardı. İkinci mahkemeye çıktık ve gene 8 gün mühlet istediler. Üçüncü mahkemeye çıktığımız zaman avukatlarımız artık artmıştı. Denктаş Bey geliyordu. 5 – 6 tane yeni genç hakimler geliyor ve ben herhalde bu son mahkemedir diye düşünüyordum. Her halde yanlış hatırlamıyorum. Suat Arna Bey diye bir avukat geldi bize. (Yıllar sonra gelen avukatın Suat değil Fuat Arna olduğunu kaydetmek istiyorum) Suat Arna Bey İngiltere'de Ağır Ceza hakimliği ve İngiliz sömürge yönetiminde de görev yapmış. Denктаş Bey geldi ve kulağıma 'Oğuz sen şimdi Fuat Beye dikkat et ama sakın ol' dedi. Gülme, kimseye söylemiyorum. Sana söylüyorum. Sen daha dirayetlisin Şimdi biz böyle oturuyoruz. Suçlular ve hemen önünde Fuat Bey. Önünde bir sandalye var. Oturmuyor ayağını sandalyeye koymuş. Çok geniş bir pantolonu vardı. Böyle şıngır şıngır onları sallıyor. İngiliz hakim de peruklu idi. O ne diyorsa kendi kendine evet, hayır diyor. Bazen de kızılıyordu. Bazen hakime eşek diyor. Çok kızdığı zaman da küfür ediyor. Ama onun söylediğini ve ettiği küfürlü sözlerini tabii olarak kimse anlamıyor. Hep İngilizce konuşuyorlar. Daha evvela Denктаş Bey de geldi ve bize dedi ki size iki ay hapis cezası verecekler. Zaten bir ayını çektiniz. Bir ayını paraya çevireceğiz. Biz ödeyeceğiz. Sizi serbest bırakacaklar dedi ama hakimler verdikleri sözü tutmadılar. Hakim bize bir yıl ağır hapis cezası verdi ve oturduğu kürsünün arkasında kapı vardı. Hemen kapıyı açtı ve oradan kayboldu. Biz cezayı

yemiş olduk ve bizi geri hapishaneye gönderdiler. Giderken bir Kıbrıslı vatandaşımız cebine bir çikolata sokmuş arayıp onları buldular. Ya şimdi ye ya da hapisten çıkınca veririz dediler. Sizin olsun istemiyorum dedim.

Neyse biz başımıza gelmiş çekeceğiz tabii. İki arkadaşımı hemen koğuşun dibindeki hücreye koydular ve beni en son-dakine götürdüler attılar. Mağusa'da da böyle olmuştu. Artık uyku falan yok. Ufacık bir yerde üç adım ileri üç adım geri dönüp duruyorum. Saat 1.5 – 2 falan olmuştu. Bir kilit sesi duydum. Önümde şu kadarcık bir delik var ve yalnız tam karşı karşıya. Şöyle bir metrekaireyi ya görüyorum ya görmüyorum. Bir konuşmalar oldu. Biraz sonra konuşmalar durdu. Bir süre sonra bir kilit sesi daha geldi. Gene konuşmalar başladı. Ne olduğunu anlayamıyordum, acaba diyorum Reşat arkadaşım çok sinirliydi, ona bir şey mi oldu?' Ben böyle düşünürken benim kilit de açıldı. Denkaş Bey geldi. Boynuma sarıldı, haydi geçmiş olsun dedi. Dedim 'hayrola, biz bir sene hüküm yemiştik. Ne oldu? Fuat Bey o zaman Vali Foot'a gitmiş ve demiş ki yapmış olduğunuz mahkeme usulsüzdür. Şu, şu, usule uygun değildir. Biz bu mahkemeyi dünya mahkemelerine aksettireceğiz. Siz boşuna bizim vatandaşlarımıza ceza verdiniz. Vali de onun önerisine diyor ki vazgeç bu şeylerden biz mahkumları Türkiye'ye sürgün edelim, siz de mahkemeden vazgeçin. Biz de bunları tutmaktan vazgeçelim. Anlaşma yapıyorlar. Onun için gelip bizi teker teker çıkarıyorlar.

Büyükelçilik de bize bir adamını gönderdi. Genç bir çocuktu. Kimliklerimizi öğrendiği kadar bizim ağızımızdan öğ-

rendi. Kimliğimiz yoktu çünkü. Sizi biz yarın Türkiye'ye göndereceğiz. Onun için size kim olduğunuza dair Konso-losluktan birer pas gibi bir şeyler verelim dedi. Ben kendisine dedim ki ne olursun bak sabah olmaya yakın. Bize ne sorarsan sor, beni bir daha o hücreye gönderme dedim. Elimden geleni yapacağım dedi ve yaptı da. Biz bir daha o hücreye dönmedik. Ama o arada hapishanenin ikinci müdürü geldi. Elinde bir KİM mecmuası var. Bana siz yalan söylüyorsunuz, dedi. Ne münasebet? dedim. Türkçe konuşuyor ama yalan söylüyorsun. İşte al bunu oku dedi. Mecmuayı açtım ve Metin Toker'in yazmış olduğu bir yazı. Diyor ki, bu aylarda Kıbrıs sularında Yunus avcılığı olmaz. Yunus da tüfekte vurulmaz. Tüfekte vurulduğu zaman dibe batar. Öyle güzel yazı yazmış ki aleyhimize sorma gitsin. Ben dedim ki valla biz demokrat bir ülkeyiz ve herkes istediğini yazmakta serbesttir. O da yazısı okunsun diye böyle bir iş yapmış. Bu beni ilgilendirmez Neyse mecmuayı tekrar ona verdim. Bizim parmak izlerimizi aldılar. Resimlerimizi çektiler ve bizi 1952 kanunlarına göre uluslararası silah kaçakçısı olarak İnterpol'a aksettirdiler. Biz ölünceye kadar Türkiye'den dışarı çıkamayacağız.

Sonra uçak safhası başladı. Her birimize 4 polis ve 1 araba tahsis ettiler. Terminale sokmadan doğrudan doğruya uçağın merdivenine gittik. Bir ayağımızı toprağa ikinci ayağımızı merdivenine koyduk. Bindik geliyoruz. Üçüncü yahut dördüncü kaptan geldi kulağıma dedi ki, kaptan pilot geçmiş olsun diyor. Ben de dedim ki, daha Türk karasularına geçmedik ve bizim uçağı sivil pilotlardan arındırmışlar. Hepsini askeri pilot yapmışlar. Hostesine varıncaya kadar. Neyse biraz sonra kaptan pilotunuz konuşuyor. Şu yüksek-

likteyiz, Şu istikametteyiz. Őuradan kalktık Őuraya gidiyoruz. Türk karasularına girmiş bulunuyoruz diye beni ikna etti. Yedek pilot yine geldi. Kaptan pilot sizi istiyor dedi. Ben kokpite gittim Sarıldık pŐtk. Bir arzunuz var mı? dedi hiÇbir arzum yok. Yalnız denizde motor, karada araba kullanıyorum. Bir bu kaldı kullanmadıŐım dedim. Hemen kalktı ve beni yerine oturttu. KulaŐındakini kulaŐıma taktı. İŞte birkaç dakika orada oturdum. Ondan sonra kalktık yerimize gittik. Ankara'ya geldik. Ankara'ya gelince tabii bütün gazeteciler grubu başımıza uŐuŐtu. İsmail Bey de terminaldeydi. Tabii orada bizi kimse tanımaz. Ama asker kökenli olması nedeniyle Ali Levent orada idi. Tanınır diye İsmail Bey gözündeki gözlükleri çıkardı ve taksın diye Ali Levent'e gönderdi. Sonra da bizi aldılar otobüse koydular. Otobüsle her halde pasaport Şubesi miydi neydi resmi bir yere gittik. Kalabalık bir yer ama bize kimse bakmıyor. Sonra İsmail Beyle göz göze geldik. Bana bir işaret etti. Gittim. Elinde ufacık bir kaŐıt vardı. Açıp okumam için onu bana verdi. O anda açıp okumam mümkün deŐildi. Tuvaleti sordum. Gittim orada okudum.

Sizi Necati Zincirkıran otobüsten alacak ve gideceŐiniz yere o götürecek. Merak etmeyin diyordu. Hakikaten Necati Bey otobüsü durdurdu, bizi ve eŐyalarımızı taksiye koydu. O taksiyle Park Otele götürdüler ve bizi arka servis kapısından soktular. Yukarı çıktık yerleŐtik. Ondan sonra bizi Ethem Menderes görmek istedi. Ertesi gün Ethem Menderes'e gittik. Sonra bizimle Kıbrıs Türk Kültür DerneŐi Genel Başkanı Mehmet ErtuŐruloŐlu görüşmek istedi. Bir yeri atlamıŐım. İstanbul'da iken ErtuŐruloŐlu, rahmetli Daniş Karabelen Paşa, Ferhan ora herhalde Pera Palas'tı.



Orada görüşmek üzere bizi davet ettiler. Biz de gittik. Konuşuyorduk ve bana Size ne kadar para vereceğiz? dediler. Ben de kendisine bu işi parayla yapmıyorum. Bu benim vatanı vazifemdir. Ama kullanacağımız kadar da bize bir para vermeniz lazım dedim. ne kadar? dedi. O zaman durdurdu bir teğmen 140 lira alıyor. Size de o kadar veririz. dedi. Val-la ben 140 lirayla geçinebileceğimi zannetmiyorum dedim. Bana kızdı. Sen vatan haini misin?- dedi. Asabım çok bozuldu. ‘Bu lafınızı size yalattıracağım dedim. Ondan sonra Ferhan Çora bana işaret etti ve beni dışarı aldı. Bana sen böyle polemiklere girme. Sen bize bağlısın. Ona değilsin diye nasihatte bulundu. Sonra gittim kendisinden gene özür diledim. Ankara’da makamına gittiğimiz zaman kapıdan içeri girer girmez beni gördü ve Oğuz sakın o işe tevessül etme dedi. Beni ikaz etti. Ben de sesimi çıkartmadım. Tabii büyüğüm. Oradan dediler ki 15 – 20 gün kimseyle görüşmeyin gazeteci dahil. Ortalıkta dolaşmayın. İşiniz bitti dediler ve bizde kalktık gittik. Söyleyeceklerim bu kadar. Teşekkür ederim”.

Türkiye’den gönderilen silahlar önceleri Girne’nin Kazafana köyü yakınlarında ikmal yapıliyordu. Gemimiz ise Balalan köyü yakınlarında İngiliz devriyesine yakalanmıştır. Geminin batırılmasının öyküsünü Ahmet Oğuz Kotoğlu’nun anlatımından sonra İsmail Tansu’nun açıklamasını ondan da dinlememiz gerekiyor.

### **Kıbrıs İstirdat Planı Proje Subayı Binbaşı (Emekli Albay) İsmail Tansu**

Efendim o gece harekat saat 00.05’te başladı. Oğuz Kotoğlu’nun anlattığı gibi tekneden ses gelmiyor. Saat 11.00’e

doğru karargahtan harekatı telsiz başında takip ediyorum. Evvela telsizle Ali Levent bize gemi gözüktü dedi. Seyahat gemisi mi savaş gemisi mi? Savaş gemisi olmasını kabul edemiyoruz. Aldığımız bilgilere göre o saatte oradan geçmemesi lazım. Ondan sonra dikkat edin dedim. Karaya ne kadar mesafedesiniz? 7-8 mil kadar. Siz karaya gidinceye kadar size gemi yaklaşır mı? Yaklaşabilir dediler. Dikkat edin dedim ve biraz sonra İngiliz savaş gemisi olduğu haberini telsizle verdiler. Artık o üzerimize doğru da geliyor denilince bizim daha önceden bu gibi durumlarda yakalanmamak için politikamız olması icap eder. Gizliliğimizi muhafaza etmek bakımından. Gereğince ben gözyaşı dökerek kendinizi batırın dedim. Artık batıralım mı batırmayalım mı, gece saat iki buçuk. Uyuyan paşalardan izin istemem mümkün değil. Bunu da yapmaya yetkim var zaten yaptım ve olayın safhasını anlattılar. Sonra bu çocukları kurtarmak lazım diye düşündüm. O bize düşen bir vazifedir. Her silah sevkiyatından sonra üst makamlara bilgi veriyoruz ve de teşekkür alıyoruz.

Son yaşadığımız hadise karşısında boynumuz bükük olarak komutanın karşısına çıktık. Vaziyet bu. O bizi teselli etti. Merak etmeyin üzülmeyin dedi. Bu benim işime yarar dedi. Kapalı kapılar arkasında ondan sonra nasıl konuştu ne konuştu bilemem ama bu lafı o söylemişti. Bu arada Genelkurmay Başkanı benim için bir binbaşı gemiyi batırma emrini nasıl verebilirmiş? diye kızmış ve bir soruştırma açmak istemiş fakat hemen önlenmiş. Tabii vaziyeti anlayınca da konuyu kapatmış. Çünkü gemi orduya ait değil. İstanbul'dan alınmış limana Kıbrıs Türk Kültür Derneği

üzerinde kaydettirilmişti. Onların hesabına biz kullanıyorduk. Neyse uzatmayalım. Beyefendiye gittim önemli bir maruzatım var dedim. Bu çocuklar büyük bir hizmet gördüler. Bizim teşkilatımızı silahlandırdılar. Şimdi onları kurtarmak lazım. Siz çok muhterem bir memlekette Dışişleri Bakanısınız. Sizden çocukların kurtarılması için girişiminizi bekliyoruz. Bana aynı anda verdiği cevap şuydu. Hiç merak etme şimdi Dışişleri Bakanına İngiltere'ye mektup yazacağım dedi. Sağ ol dedik ve ayrıldık. Aradan 2-3 gün geçti ve liderlere telsizle şifre geldi. İngilizler, avukatımız olan Denктаş'ı çağırıyormuş. Bu işi büyütme istemiyoruz. İngiltere olarak kapatmak istiyoruz. Ama ortada bir hadise var. Bunu da halletmek lazım. Şu şu hususta beyanat versinler, ifadeyi versinler meseleyi halledelim. Bize bunu hemen bildirdiler. Ben hadiseyi bildiğim için anladım ki bu Dışişleri Bakanının teşebbüsü. Hemen cevap verdik ve arkadaşlar savcının dediği gibi ifadede hareket etsinler. Hemen cevap geldi. Denктаş eskiden savcılık yaptığı için biliyor onları. Gitmiş itiraz etmiş. Böyle bir şey söyleyemeyiz. Onlara fırsat vermiş oluruz. Ben onları tanırım. Kurttur onlar. Şeklinde geldi. Arkasından biz bu karargahın emridir, paşanın emridir. Aynen yapılınsın dedi. Bu hadiseden sonra mahkemede hakimin kararı şöyle çıktı. Bunlar kanuna aykırı silah bulundurmuşlar. Kanuna aykırı hareket etmişler. Bunun karşılığı olan 9 ay hapsedilmesine karar verilmiştir. Ancak bunların Kıbrıs'ta suçlarının infaz edilmesi İngiltere'nin yüksek menfaatlerine aykırıdır. Bunun için valinin tavsiyesi üzerine ilk uçakla Ankara'ya Türkiye'ye iade edilmesi kararını verdi. Mahkeme ve arkadaşlar böyle

kurtarıldı. Bu olmasaydı ne olurdu? Bunu bilemeyiz nasıl yaparlardı? İşte arkadaşlar bunu yaşadı. Onlar da bilemezdi sonunun nasıl gelişeceğini. Çünkü cezaları çok ağırdı. Hadise böyle cereyan etmiştir.

### **Emekli Tümgeneral Ali Fikret Atun'un Değerlendirmesi**

Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanı olarak 3 gün süren tartışmalar ve değerlendirmelerin son oturumunda yapılan konuşmaların ilgili bölümünü özetleyerek sizlerle paylaşmış bulunuyoruz. Kıbrıs'ın Ergazi köyü doğumlu olan Emekli Tümgeneral Ali Fikret Atun'un konuya ilişkin anısını sizlerle paylaşıyoruz.

“Hocam izin verirseniz iki cümleyle bir hususu aydınlatmak istiyorum. Sayın komutanım affınıza sığınıyorum. 1977 – 1978 Eğitim Yılında İngiltere’de Royal Army Kolejinde Türkiye’yi temsilen okuyorum. O zaman albaydım ve bir İngiliz albayıyla birlikte okuyorduk ve o da bir denizci albaydı. Bu denizci albay az evvel bizim arkadaşlarımızı yakalayan geminin üsteğmen olan kaptanıydı ve de bana aynen şöyle dedi. Ben Türk Mukavemet Teşkilatı’nın silahlarını yakaladığım zaman İngiltere’den terfi beklerdim. Fakat beni azarladılar. Bana amirlerim, be kafasız adam, ben size EOKA teşkilatının silahlarını yakalayın dedim. Türk Mukavemet Teşkilatı’nın silahlarını niye yakalıyorsun şeklinde bir ifadesi oldu. Buradan şu sonuca varıyoruz. İngiltere o zaman tavşana kaç tazıya tut diyordu.”

50 yılı aşkın süredir Kıbrıs'ta çözülemeyen uyuşmazlığın

temel nedeni günümüzde de Kıbrıs Cumhuriyeti'nin garantörü olan İngiltere'nin sürgit eden tavşan yakalama projesi olduğu gerçeğidir. Bu gerçeğin bilinerek ona göre strateji belirlememiz gerektiği karşımızda net olarak duruyor.

## **KIBRIS ADASININ TÜRKİYE İÇİN STRATEJİK ÖNEMİ NEDİR?**

Yüce Atatürk Kıbrıs'ın Türkiye için ne kadar önemli ve stratejik konumda olduğuna 1937 yılında Antalya'da yapılan bir tatbikat sırasında subaylarla yaptığı konuşmasında değiniyordu. Bu konuşması kitabın ilk sayfasında yer alıyor. Burada Türk Silahlı Kuvvetlerinin 20 Temmuz 1974 tarihinde Kara Deniz ve Hava Kuvvetleriyle gerçekleştirdiği ortak askeri müdahale dünya savaş tarihinin altın sayfalarına kaydedilmiştir. Adalara asker çıkarmanın zorluklarına karşın Hava İndirme, Uçar Birlik ve Amfibi hareketinin birlikte uygulandığı ve zorluklarının bilinmesine karşın başarıldığı biliniyor.

Adanın askeri boyutunun bu kadar önemli olduğu noktada olayın ekonomik boyutunun da olduğu yadsınamaz. Ada, Antalya, Mersin ve İskenderun limanları ile enerji hatlarının ve deniz ticaret yollarının denetiminin yapılmasını olanaklı kılıyor. Bu nedenle Türkiye başta olmak üzere diğer ülkelerin iştahlarını kabartmaktadır. Ortadoğu ile birlikte Afrika'ya kadar uzanan deniz yolu ulaşımının da denetlenmesini ve gözetim altında tutulmasını sağlayacak konuma sahiptir. Buna koşut Türkiye bulunduğu konum itibarıyla

Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya ve Ortadoğu'nun merkezinde yaşamsal öneme sahiptir. Bu konumu ile jeopolitik ve jeostratejik olarak avantajlı durumdadır. Üstelik Kıbrıs adası Türkiye'nin güvenliği açısından Kıbrıs'tan ayrı düşünülmemelidir.

Bunların ötesinde Doğu Akdeniz'de var olduğu bilinen hidrokarbon yataklarının sahiplenilip satışı ve kullanımında Türkiye'nin Garantör ülke olarak hak sahibi olması gerçeği bulunmaktadır. Buna koşut kendi öz güvenliği için bunu yapması gerekiyor. Doğu Akdeniz'in güvenliği aynı zamanda Türkiye'nin de güvenliğini ilgilendiriyor. Türkiye'nin Adada yaşayan Türklerin can güvenlikleri ile ilgilenmesi hakkıdır. Ayrıca Garanti ve İttifak Antlaşmaları ile elde ettiği hakkının da olduğu unutulmamalıdır.

## **BARIŞ HAREKATLARININ PERDE GERİSİNDEKİ BAZI TUZAKLAR**

Savaşın ne olduğunu yaşamayanların bilmesi olanaksız ötesidir. Hani bekarın eşini boşaması gibidir. Büyüklerde özellikle yarattığı travmanın aradan yıllar geçmiş olsa bile anımsandığı zaman korkunç etkisi olduğu biliniyor. Bu nedenle de etkileri yaşam boyu unutulamaz. Bunun için savaş çığırıklanlığı yapanlara Yüce Atatürk'ün özdeyişi ile yanıt vermek gerekiyor. **“Savaş zorunlu ve yaşamsal olmadıkça cinayettir.”**

Rum saldırılarının başladığı 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren yaşananlar biliniyor. O güne değin yer altında çalış-

malar yürüten Mücahitler gün yüzüne çıkararak bazı bölgelerde köprübaşı diye tanımlayacağımız alanlarda etkinliklerini arttırarak egemen oldular. Egemen olunan bölgelerin içinde Lefkoşa – Girne yolu da bulunmaktadır. Lefkoşa’dan Boğaz bölgesine ait olan Senthilarion Kalesi’ne kadar olan bölge Mücahitlerin denetimi altında bulunuyordu. Rumlar bölgede yaşanan direnci kırabilmek için BM Genel Yazmanı U Thant’ı da joker olarak kullanmaya kalktılar. Denetim altındaki bölgeyi Rumlar uzun kuyruklu oluşturarak Barış Gücü askerlerinin gözetiminde kullanabiliyorlardı.

Kıbrıs Türkleri Rum polis ve milislerinin oluşturdukları bariyerlerde inin inin inerken Barış Gücü yaşananlara karşı gözlerini kapatıyordu. Türklerin yaşadıkları üzüntü verici olmanın ötesindedir. Sanki bu adadaki tek sorunun Girne yolunun Mücahitlerin denetiminde olması imiş gibi dünyayı kandırmaya çalışıyorlardı. Burada Makarios yönetiminin tek sorunu bölgeye egemen olamamalarıdır. Bunu aşabilmek için de BM’in kapısını aşındırıyordu. Bu konuyu gündeme taşıyarak mağduriyet yaratırken Türklere karşı her zaman olduğu gibi art niyetini ortalıklara koyuyordu.

Bu durumu değerlendiren Rauf Raif Denктаş, “Makarios’un Türklerin egemenliği altındaki Lefkoşa – Girne yolunu ele geçirmek istemesinin yola ihtiyacı olduğu için değil **KIBRIS HÜKÜMETİ** olduğunu dünya kamuoyuna yeniden duyurmak istemesidir” diyordu. Konuya ilişkin olarak BM Genel Yazmanı U Thant da yolun açılması konusunda Türklere karşı tam bir Haçlı Ordusunun komutanı gibi davranıyordu. Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayının değiştirilebil-

mesi için Rum güvenlik görevlilerinin yaptıklarına gözlemini kapatırken Lefkoşa Girne yolunun açılmasının pazarlığını yapıyordu.

Değişik düzeydeki görevlilerle yapılan görüşmelerden sonuç alınamıyordu. Geline bu noktada Türk Mücahitleri uzayıp giden görüşmelere karşın tavrını net olarak ortaklıklara **SAĞLAM GARANTİLER ALMADAN LEFKOŞA – GİRNE YOLUNU AÇMAYIZ** duyurusunu yapıyorlardı.

Rumlar istediklerine ulaşma konusunda her yolu denemeye devam ederlerken bu kez devreye BM Genel Yazmanı Dr. Kurt Waldheim giriyor. Başbakan Bülent Ecevit'e 'Sinirlerle Hakim Olmasını' içeren mektup gönderiyordu. Bu uyarı konusunda Başbakan Ecevit bir anlamda had bildiren yanıtını veriyordu.

“Kıbrıs'taki yönetim darbesinin kışkırtıcısı, hatta kaynağı Yunanistan'dır. Bu ülke Kıbrıs'la ilgili Antlaşmaları bozmuş ve adanın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve egemenliğine karşıt olarak müdahalede bulunmuştur. Yunanistan'ın kışkırtmış olduğu darbe sonunda kendisini ENOSİS'e adanmış olan ve Türklerden nefret ettiği bilinen **bir kişi erke geçmiş, böylece Türk toplumuna karşı olan tehlike artmıştır**. Türkiye yönetiminin uluslararası antlaşmalar gereğince sorumlulukları vardır ve bu ciddi gelişmelere karşı ilgisiz kalamaz. Birleşmiş Milletler Örgütü'nün ilk önlemleri güç dengesinin Türkler aleyhinde daha da kötüleşmesini, askeri güç ve silahların adaya girmesini önlemek ve Yunan askeri kontenjanının vakit vakit değiştirilmesinin



1960 Antlaşmalarına göre yapılmasını sağlamaktır. Yeni rejimi Kıbrıs'ın yönetimi olarak tanımak olanaksızdır. Bugün Kıbrıs'ta tek yasal kuruluş Kıbrıs Türk Yönetimidir”.

Başbakan Bülent Ecevit'in yanıtı Başbakan İsmet İnönü'nün 1964 yılında Amerikan Başkanı Johnson'a verdiği yanıtla örtüşmektedir. Yine bu sırada İngiltere de boş durmuyor konunun BM'de görüşülmesi için önerge hazırlıyordu. İngiltere'nin hazırlamış olduğu öneri Amerikan Dışişleri Bakanı Dr. Henry Kissinger tarafından eleştiriliyordu.

Kissinger, “Makarios'a sonsuz destek vermek ve Konseyi yapamayacağımız şeyler kabullenmeye iterek yasal bir durum yaratmak hata olacaktır” diye açıklamada bulunuyordu. Bu arada İngiltere ve Amerika arasında Makarios'un statüsü konusunda uzun tartışmalar yaşandığını sadece kaydetmekle yetinmek durumundayız.

Gerçekleştirilen darbe sonrasında adada yaşananlar Sovyetler Birliğinde de rahatsızlık yaratıyordu. Sovyet yönetimi 18 Temmuz 1974 tarihinde yayınladığı bildiriye ‘Sovyet Yönetimi Yunan militaristlerince cumhurbaşkanı Makarios'un önderliği altındaki Kıbrıs Cumhuriyeti yönetimine karşı yapılmış olan darbenin yasal olmadığını ve Yunanistan'ın Kıbrıs işlerine karışmasını durdurmak için ivedilikle önlem alınmasını önermişti... Bu öneri NATO askeri bloğunun kimi çevrelerince desteklenmektedir. Yunan militaristlerin ENOSİS yoluyla adayı bir NATO üssü biçimine getirmesi uğraşlarına karşı Kıbrıs'ın bağımsızlığını ve egemenliğini sürekli ve kararlılıkla destekler. Cumhurbaşkanı Makarios'un başkanlığı altındaki Kıbrıs Cumhuriyeti yasal

yönetiminin yetkisini hiçbir kısıtlama olmadan uygulanabilmesini güvence altına alabilmesi ve adadaki tüm Yunan askeri personelinin derhal kaldırılmasını gerektirmektedir”.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin adadan çıkarılması için çabalarını sürgit edenlerin öncelikle kendi gözlerindeki merteğe bakmaları gerekiyor. 15 Temmuz 1974 darbesi öncesinde Makarios’un Sovyetler Birliğine gitmek için hazırlık yapması nedeniyle darbe yapıldığı o günlerdeki Rum basınında yer alıyordu. Buna koşut AKEL’in geleceğini de güvence altına almak istediğini birinci elden söylemek için de Moskova’ya gideceği yazılıyordu.

Sovyetler Birliği Askeri darbeden önce Kıbrıs’taki darbeden memnun görünüyordu. Buna karşın darbeden sonraki durum daha kötüye gidiyordu. 20 Temmuz tarihinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin onlara göre işgali ENOSİS tehlikesini ortadan kaldırmıştı. Buna karşın adanın TAKSİM’i Kıbrıs’ın bağımsızlığının kısıtlanması olasılığını ortalıklara çıkarıyordu. Ruslar, Kıbrıs’ın bağımsızlığının tanınması, Makarios’un görevine iade edilmesi ve tüm yabancı askerlerin çekilmesi gerektiği isteğinde idi. Makarios bu gelişmeler üzerine adaya dönüşünün sıkıntı yaratacağı inancı ile yabancı ülkelerin liderleri ile bir dizi görüşmeler yaparak kendi açısından durumu anlatıyordu.

Bu yönlü çabalarla sonuç almak olanaklı olmuyordu. Çünkü İngiltere BM GK’nde tuzak üstüne tuzak kuruyordu. Bunun en tipik örneği olarak 04 Mart 1964 tarihinde Konsey’de alınan 186 sayılı kararı olduğunu kaydetmek gerekiyor. Adada BM Barış Gücü askerlerinin göreve başlama-

sına karşın Rum saldırıları dur durak bilmiyordu. Dr. Fazıl Küçük'ün Genel Yazmana yazdığı mektup görevlendirilen Barış Gücü'nün yanlı davranacağıının işaretlerini veriyordu.

**SECRETARY – GENERAL,**

**UNO, NEW YORK**

**11 Ağustos 1964**

**Kendi ülkemizde güvenli ve adil bir ortamda yaşamak için bir kez daha size başvuruyoruz. Sesimizin duyulması için ve sizin tarafınızdan BM Genel Yazmanlığına ve Güvenlik Konseyi'ne ulaştırılması için biz aşağıda belirtilen kurumlar ortak açıklama yapıyoruz.**

**Kemal DENİZ**      **Temsilciler Meclisi Türk Üyeleri Adına**

**Şemsi KAZIM**      **Türk Belediyesi Meclisi Üyeleri Adına**

**Necati TAŞKIN**      **Türk Sendikalar Birliği Adına**

**Ahmet MUTALLİP** **Türk Çiftçiler Birliği Cemiyeti Adına**

**Aşağıda belirtilen hususlar içinde bulunduğumuz ortamın daha da kötüye gitmesine zemin hazırlamaktadır.**

**a: Rumların Türklere karşı Erenköy bölgesinde yaptıkları saldırıya UNFICYP hiç şüphesiz etkisiz kalmıştır.**

**b: Erenköy bölgesindeki saldırılar bir kez daha göstermiştir ki Makarios hala daha BM'in Ada'da bulunma**

sebebini Türklerin Sözüm ona ayaklanmalarını engellemek için olduğunu savunmaktadır.

**c:** Yunanistan'dan getirilen askeri personel ve mühimmat Limasol Limanı'ndan Ada'ya sokulmaktadır. Bunu yasal hale getirmek için Adayı yabancı işgalden koruma öne sürülmektedir. Esasen bunu oldubittiye getirerek bu silahları sadece Türklere karşı giriştikleri saldırılarda değil, BM askerlerine karşı da kullanmaktadırlar. Erenköy saldırılarında Yunanistan'dan getirilen ağır silahlar kullanılmıştır. Rum askerleri BM askerlerinin bölgeye girmesini bu silahlarla engellemiştir.

**d:** Erenköy saldırısı General Grivas tarafından düzenlenip yönetilmiştir ki bu kişinin Adada bulunması yasal değildir.

**e:** Makarios'un Türk toplumuna karşı karadan ve havadan sürdürdüğü alçakça saldırılar karşısında UNFICYP Güvenlik Konseyi'nin kararına rağmen bir şey yapamadığı ortadadır. Türkiye aldığı bir son dakika kararlar, yasadışı Yunan askerlerine karşı polis operasyonu düzenlemeyi planlamıştır. Makarios bunun üzerine her zamanki insanlık dışı açıklamalarıyla eğer bu yapılacak olursa bütün Ada çapında Türk toplumuna katliam uygulayacağını açıklamıştır.

Bir başkan bütün ırkçı tutumuyla görüşlerini alenen açıklayabiliyor ve kendi vatandaşlarının beşte birini katledeceğini söyleyebiliyor.

**Bütün bunların ışığında BM bu hasta düşünceli Rum yönetimini durdurabilecek mi merak ediyorum. Ayrıca BM bu hasta düşünceli yönetimin kendilerini kullanarak yaptıklarını haklı göstermesini engelleyip “Kıbrıs’ın Resmi Hükümeti” olarak tanımaktan vazgeçecek mi?**

**Bunların yapılabilmesi için BM’in bazı adımlar atması gerekmektedir.**

(a) Yunanistan ve diğer ülkelerden Adaya silah girişini engellemek.

(b) Adada yasadışı bulunan Helen askerlerinin derhal Ada dışına çıkarılması ve askeri gücün anayasanın öngördüğü düzeye indirilmesi.

(c) Adalet mekanizmasının işler hale getirilmeli.

(d) BM askeri gücü Makarios’un şeytani emellerini engelleyecek düzeye getirilmeli. 08 Ağustos 1964’de yaptığı açıklamada “Bütün Kıbrıslı Türklerin katledileceğini” söylemesi gibi.”

**Dr. Fazıl KÜÇÜK**

Vice- President Cyprus

Colpyto: Commander UN Force in Cyprus.

UNFICYP: Ada’da görevli BM Barış Gücü

Buna karşın BM görevlileri dostlar alış verişte olsun örneğinde olduğu gibi taraflar arasında görüşmeler yapmak-

la yetiniyorlardı. Darbe öncesinde Rumlar arasında kavga başladığını Kıbrıs Cumhuriyeti Savunma Bakanı Osman Örek, 19 Nisan 1978 tarihinde Halkın Sesi gazetesinde anlatıyor. “Bu kanlı darbe Makarios’un öldürülmesi hariç geniş ölçüde başarıya ulaşmış ve darbecilerin başa geçirdiği Sampson, emeline ulaşmıştı. Bunu yaparken de Rum – Yunan silahlı kuvvetleri Kıbrıs’ta barışı korumak için görevli bulunan BM Barış Gücü’nün hareket serbestisini de kısıtlamış ve Adaya dağılmış bulunan Türk bölgeleri arasındaki her türlü irtibatı kesmişti. Barış Gücü dağınık durumdaki soydaşlarımızın güvenliğini sağlamak için katkıda bulunamıyordu. Türk bölgeleri arasında günlük yiyecek ve sair ihtiyaç maddelerinin bulunamadığı zamanlar oldu. Barış Gücü etkinliğini tamamen yitirmiştir. Hatta darbe esnasında Rum kesimlerinde kalan soydaşlarımızın akıbeti hakkında bize bilgi dahi vermiyorlardı. Rum kesiminde cereyan eden kanlı olayların her an Türk bölgelerine topyekün bir saldırıya dönüşmesi ihtimali ise gün geçtikçe artıyordu. Bu şartlar altında darbenin başladığı 14 Temmuz gününden itibaren tam teyakkuza geçmiş olan mücahitlerimiz sabırlarının sonuna gelmişlerdi.

Darbecilerin Türklere de saldıracaklarından hiç kimsenin şüphesi yoktu. Bu arada Türk kesiminde tanıdığı olan bazı Rumlar dahi telefonla arayarak “Ne yapıyorsunuz? Türkiye nerede? Müdahale edip bizi de bu katillerin elinden neden kurtarmıyor?” şeklinde endişeler belirtiyorlardı. 17 Temmuz sabahı bir durum değerlendirmesi daha yaptık. Bunun sonucunda anavatan Türkiye’ye gönderdiğimiz raporda şunları dile getirdik.

Yanılmıyorsam aynı gün Sampson'un Amerikalılara yakınlığı ile bilinen yeni Dışişleri Bakanının bir görevliyi Barış Gücü vasıtasıyla Sayın Denктаş'a göndererek görüşme isteğinde bulunmuş olması yukarıdaki kaygılarımızda ne kadar haklı olduğumuzu göstermiştir. Amaç Sampson hükümetinin tanınmasına zemin hazırlamaktı. 19 Temmuz günü işler son aşamaya gelmiş ve müdahalenin yapılacağına ben şahsen inanmışım.

Ben o günün Savunma Bakanı'ydım. Nitekim 19 Temmuz akşamı saat 22.00 civarında Ledra Palas'ın arkasında ve Yeşil Hat üzerinde bulunan evimden eşim ve çocuklarımı daha emin bir yerde olan arkadaşımın evine taşıyarak görev başına döndüm.

Bakanlıktaydım. Nihayet gece yarısı 3-4 günden beri sabırsızlıkla beklediğimiz haberi aldım. Türk Kuvvetleri Alayından gelen subaylar beklenen parolanın geldiğini bildirdiler. Bu bizler için yeniden doğmak gibi bir şeydi. Durum icabı neyin nasıl ve nereden başlayacağını herkesin bilmesi kaçınılmazdı.

Operasyonun selameti açısından da bu gerekliydi”.

Kıbrıs'taki gelişmeler kaygı verici olmayı sürdürürken Türkiye aynı zamanda birkaç yıl önce ekimi yasaklanan haşhaş ekiminin serbest bırakılmasını sağlamak için çalışmalarına devam ediyordu. Başbakan Bülent Ecevit 15 Temmuz 1974 tarihinde Afyonkarahisar'da üreticilerle buluşmaya ve yasağı kaldırdığını ilan etmek için gitmişti ki, Kıbrıs'ta Makarios'a karşı darbe düzenlendiğinin haberi geldi. Makarios'un sağlığı konusunda çelişkili açıklamalar geliyordu.

Adada düzen bozulmuştu. Garantör ülkelerle yaşananlara müdahil olarak görüşme yapmak için Başbakan Londra'ya gitti. Kararlı bir durum gösteren Başbakan Ecevit'e her yandan müdahaleden vazgeçirmek için baskılar geliyordu. Kararlı duruş gösteren Ecevit Amerikalı muhataplarına,

“Bundan 10 yıl önce de bu geceğine benzer görüşmeler ve olaylar aramızda oluyordu. Siz bizim Kıbrıs üzerindeki haklarımızı kullanmamıza engel oluyordunuz. Biz de size uyuyorduk. 10 yıl önce ikimiz de hata ettik. Siz bize engel olmakla hata ettiniz, biz de size uymakla hata ettik. Kıbrıs'ta bugünkü duruma yol açılmış, üstelik Türkiye – Amerika ilişkileri ağır tahribata uğramış oldu. **Tarih tekerrür edebilir. Ama bu hataların da tekrar edilmesi için neden sayılmamalıdır. Biz bu kez 10 yıl önceki hatamızı tekrar etmeyeceğiz. Umarım ki siz de tekrar etmezsiniz.**

Haşhaş ekimi yasağının kaldırılması ve Kıbrıs Barış Harekatiyle gösterilen onurlu duruş sonrasında Amerika'nın hangi yola baş vuracağı tartışılıyordu. Amerika'nın Kıbrıs'ı Türkiye'ye yedirip yedirmeyeceği ayrı bir tartışma konusu idi. 1964 yılında Başkan Johnson'un mektubu ilişkileri yay gibi germiştii. Amerikalıların Türkiye'nin bu duruşunu blöf olarak algıladıkları anlaşılıyordu. Başbakan Ecevit Hürriyet gazetesinden Cüneyt Arcayürek'e 20 Temmuz 1975 tarihinde yaptığı değerlendirmede, “Amerikan tepkileri özellikle ben Londra'ya gittikten sonra başladı. Londra'ya 17 Temmuz akşamı vardık ve 18 Temmuz sabahı erken saatlere kadar, sanırım gece 01.30 – 02.00'ye kadar İngiliz başbakanlık konağındaki görüşmelerimiz sürdü. Orada size anlattığım



doğrultuda önerilerimi yaptım. Yunanistan garantör devlet gibi davranma hakkını yitirmişti. Çünkü saldırgan devlet durumundaydı. Geriye 2 garantör devlet kalıyordu. Türkiye ve İngiltere... Eğer biz birlikte hareket edersek, bu iş kan dökülmeden halledilebilirdi. Çünkü İngiltere'ye mutabık kalacağımız ölçüde ve biçimde İngiliz üslerinden yararlanarak biz garantör devlet sıfatıyla hakkımız olan birlikleri Adaya çatışmasız çıkarabilirdik ve 2 devlet birlikte hareket edince hem kaygıya yer kalmazdı hem de karşımızdakilerin kaygılanmasına yer kalmazdı. Ayrıca kan dökülmeden bu iş halledilebilirdi. Fakat İngilizleri bunu kabule asla eğilimli görmedim. Eğilimli görünmek şöyle dursun kesin bir şekilde reddettiler. Başka konuşmalarında da açıkladığım gibi bu ret kararının ileride vicdanlarına bir yük olabileceğini söyledim. Anlaşmadan ayrıldım”.

Avrupa Ekonomik Topluluğunun Kıbrıs uyuşmazlığının çözümü konusunda Türkiye ile Yunanistan arasında arabuluculuk yapması kabul ediliyordu. Olaya tek yanlı bakmalarına karşın sürdürülen müzakereler sonrasında Yunanistan da adada iki ayrı ve özerk yönetimin varlığını kabul ediyordu. Bir yıl sonra Helsinki’de yapılan görüşmelerde Kıbrıs’ın yalnız Rum Yönetimi tarafından temsiline göz yumulmak durumunda kalınmıştır. O günlerde Türkiye’nin kararlı ve dinamik politika izlememiş olması Rumlara AB’nin de yolunu açıyordu.

Burada üzerinde durmamız gereken önemli husus bir yıl önce adada iki özerk yapının kurulmasının kabul edilmesine karşın bir yıl sonra tam aksi yaklaşım sergilenmiş olma-

sıdır. Türkiye'nin kararlı ve dinamik politika izlememesinin sonucu bu olsa gerek. O günlerde AB'ne üyelik konusunda atılan yanlış adımlar günümüzde bize Türkiye'nin karşısında 2 adet Yunanistan'ın bulunması sonucunu yaşıyor.

Adada yaşanan uyuşmazlığın değişik ortamlarda dünya kamuoyuna belirli zaman aralıklarında gündeme taşınarak çözümsüzlüğün nedenlerinin konuşuluyor olmasının sorumlusunun garantörlük görevini 1974 yılından beri yerine getirmeyen İngiltere olduğunu söylemek olasıdır. Türkiye'nin önerdiği ortak müdahale yapılmış olsa idi Kıbrıs Türkleri günümüzde yaşadığı ağır ambargolar altında sıkıntı yaşamaz ve dünya kamuoyundan dışlanmazdı. Ambargoların son dönemde yaşanıyor olmasını söylemenin Avrupa Birliği Adalet Divanı ile BM' in kararlarına bağlanmasının olmayı diğer yanının eksik kalacağını göstergesidir.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönemde ticari yaşam ada genelinde Rumlarla diğer etnik kökenlilerin elinde idi. Bu nedenle Türkler diledikleri malzemeleri alabilmek için Rum saldırıları öncesinde de sıkıntılar yaşıyordu. Örneğin öğrencilere önlük kumaşları bile askeri üniforma olacak diye Türklere satılmıyordu. Aynı durum çimento alımı ve diğer malzemeler için bile mevzi yapılacağı savı gerekçe gösterilerek Türklerin oturmakta oldukları bölgelere satışı engelleniyordu. Gerçek bu iken Kıbrıs Türklerinin sesinin duyurulması için değişik yöntemler deneniyordu.

Rum toplumu ile ortaklık yönetimi kuran Türk toplumunu bir türlü bitmek tükenmeyen ELENLİK kavgasının baskısı altında ezmek için her yolu deniyorlardı. Türklerle Rumla-

rın aynı yerleşim yerlerinde oturmaları daha büyük sıkıntıya neden oluyordu. Bunun için 17 Haziran 1971 tarihli Halkın Sesi gazetesinde yayınlanmış olan yazı yaşananlara kısmen de olsa ışık tutmaktadır.

“Bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyetinin yaşayabilmesi için bağımsızlığın iyice benimsenmesi gerekir. Halbuki Rum tarafı Kıbrıs’ın bağımsızlığını ENOSİS için bir geçici merhale olarak kabul etmiştir. Rum tarafı bu felsefe ve görüşünden vazgeçmezse bizim bağımsızlığı koruma gayretlerimiz daima semeresiz kalacak ve Kıbrıs meselesinin nihai hal şekli ENOSİS ile çift ENOSİS alternatifleri arasında daha bir süre çalkalanıp duracaktır.

Bağımsız Kıbrıs devletinin başkanı rolünde olan Makarios’un nutuk ve demeçlerine bakınız. Hepsinde de Kıbrıs’ın ELEN halkının kurtuluş mücadelesinden bahseder. ELLENİZMOS ‘ELENLİK’ Kıbrıs’ta bağımsızlığın köküne oturtulmuş bir saatli bomba gibi bağımsızlığın yeşermesine mani olur! Kıbrıs bir ELEN adasıymış! O halde Kıbrıs Yunanistan’a bağlanmalıymış! İki iki daha dört der gibi tekrarlanan bu formülün karşısında,

**“Kıbrıs Türk’tür, Türk kalacaktır. Asgari fedakarlığımızın nüfus oranında bir kısmını Yunanistan’a bırakmak çift ENOSİS’i uygulamaktır”** dediğimiz an Rum tarafı kıyametler kopartmaktadır! Bu “Hepsi benimdir, Türk’e sıfır” düşünce yapısını körükleyen ELLENİZMOS dalgasının durabilmesi için Yunanistan’ın erkekçe bir çıkış yapması gerekir.

Yunanistan bu çıkışı yapacak mı? İşte bütün davanın esasını halledecek soru budur. Yunanistan, Rum liderliğine “bas-sede aftes bellares” (Belanı git başka yerde ara) demezse Kıbrıs Rum davası ELLENİZMOS ile Türklük arasında er geç bölünecek ve bu mesele kati bir şekilde halledilmiş olacaktır.

Biz bu inançtayız ki Yunanistan Kıbrıs’ın çift ENOSİS limanına dayandığı gün bu erkeklığı gösterecek ve 1959’da yaptığı gibi bizi yeniden Makarios’un kucağına atmak için bağımsızlık havarisi kesilecektir. Bugün çok uzak değildir.”

Türkiye ile Yunanistan’ın uzantıları olan Türklerle Rumların iki ayrı devlet kurmaları tartışmaları günümüzde yeniden alevlendiriliyor. Ada hiç beklenmedik anda fiilen ikiye bölünmüş ve bu durumda 1977 Denктаş – Makarios, 1979 yılında ise Denктаş Kipriyanu arasında Doruk anlaşmaları imzalanmıştı. BM gözetiminde yapılan Doruk anlaşmaları yine aynı kurum tarafından onaylanmıştır. Buna karşın karşımızdaki unsurun çözümden vebadan kaçır gibi kaçması çözümsüzlüğü tetiklemeyi sürgit edecektir.

## **KIBRIS - TÜRKİYE**

İnanıyorum bir tek vatana  
Yüreklere değgin dibelikten  
Ne çıkar aramızda Akdeniz varsa  
Ne fark var aramızda  
Hep aynı sınırlarda sıvanmışız  
Kimimiz “ölürken” diyoruz  
Kimimiz “ölürkana”.

**Süleyman ULUÇAMGİL.**

Kıbrıs Türklerinin söylemlerinde Türkiye ile aramızda var olduğu düşünülen farklı söylem yukarıdaki gibidir. Erenköy Őehidimiz Süleyman Uluamgil'in Şehit olmasından kısa bir süre önce yazdığı Őiirinde gayet güzel belirtiliyor. lrken veya lrkana gibi. Daha fazla söze gerek yoktur. Olayın z bu olsa gerek... Ruhu Őad Yıldızlar da yoldaŐı olsun...

Kıbrıs'ta yaşanan olayları bu kadarla sınırlamak olası değildir. Daha yazılması gereken o kadar çok konusu var ki devamını sağlığım elverdiği sürece yazmaya devam edeceğim. Özellikle diplomatik alandaki gelişmelerin bilinmesi için yazmaya çalışacağım. İyi okumalar dileklerle.

Sevgi ile kalınız...

## YAŞAM ÖYKÜM

İlkyazın doğayı ısıtmaya başladığı ve İkinci Paylaşım Savaşı'nın son günlerinde güzel bir Nisan günü dünyaya geldiğim anlatılır. Böyle güzel bir günde doğmuş olmama karşın dünyada savaş nedeniyle açlık ve kıtlık yaşanıyordu. Bu nedenle çocukluğumun diğer çocuklar gibi açlık içinde geçtiği anlatılıyor. Hem şanslı hem de şanssızlığı birlikte yaşamak bana kısmet oldu. Hiç kimsenin kendi doğum anını anımsaması olası değildir. Bu nedenle yürüyüp (Kıbrıs'ta ayaklandı diye tanımlanıyor) koşmaya başladığım anda evin içindeki aile bireylerinin ilgisinin arttığı günleri herkes gibi ben de yaşadım. Hele bir de okula başladığım anda aile bireyleri arasında yaşanan mutluluğun doruğa ulaştığı gerçeğine de tanık oluyorsunuz. Buna karşın okullu olabilmek için Doğum Kayıt Belgesine gereksinim duyulduğunda ilgili makamlara koşar adım gidilerek adı geçen belge alınır ve okul yönetimine teslim edilir. Sonrasında da gerçek olan doğum günümü de alınan bu belge ile öğrenmiş oldum.

Kıbrıs'ta Doğum Kayıt Belgesi YAŞKAĞIDI olarak da biliniyor. Bütün bu yaşananlardan sonra doğum tarihimin Nisan ayının güzelliğinin başladığı 02 Nisan 1945 günü olduğunu da belirtmek istiyorum. Niye bu dünyaya geldim diye sorgulamaya fırsatınız olmaz. Koca dünyaya sığmayacaklarını anlayanların birbirlerinin boğazına sarıldığı kanlı paylaşım savaşının da sona erdiğini sonradan öğreniyordum. Buna koşut dünyadaki açlıkla sefaletin günümüzde de devam ettiğinin unutulmaması gerekiyor.

Bu kanlı paylaşım savaşı sırasında resmi kayıtlara göre 72 milyon insanın bir hiç uğruna öldürüldükleri belirtiliyor. Yaşamımız boyunca hepimizin yazık bu insanlara deme fırsatımız bile olmuyor. Çünkü acımasız çarkın dişlileri insanları insanlıklarından uzaklaştırmasına karşın dönmeye devam ediyor. Kuralı bu şekilde koymuş olanlar veya öyle dönmesini planlayanların bugüne dek yaptıkları nedeniyle utanmalarının olmadığına hepimiz tanıklık ediyoruz.

Yaşam denen dişlilerin çarkları arasında kendimi bulmadan önce ilkokulu dünyaya geldiğim Lefkoşa'ya bağlı Minareliköy İlkokulunda tamamladım. Lefkoşa'da Türk ve Rum öğrencilerin birlikte öğrenim gördükleri şu andaki ismi Sedat Simavi Endüstri Meslek Okulu'na devam ettim. **Daha sonraları ismi Meslek Lisesi olarak** değiştirildi. EOKA terör örgütünün saldırılarının yoğunlaştığı günlerde Rum öğrencilerle birlikte öğrenim görmek riskli idi.

Türk öğretmenlerimizin yanı sıra İngiliz ve Rum öğretmenlerimiz de vardı. Kültür dersleri dışındaki öğretim İngilizce idi. Okulumuz Türk bölgesi sınırları içinde idi. Bu nedenle Rum öğrencilerin fazladan taşkınlıkları yoktu. Okulun müdürü İngiliz idi ve Türk öğrencilere adeta (Bu tanıımı yapmak istiyorum) köpeğe davranır gibi davranıyordu. Ermeni olan karısı da ondan aşağı kalmamak için evinde beslediği köpeği ile okula gelerek köpeğini "TÜRK TÜRK" diye çağırıyordu. Bu saldırılarına karşı Biz Türk öğrenciler söylenenleri dikkate almadan okulumuza devam ediyorduk.

Kem sözün sahibine ait olduğu bizlere öğretildiği için davranışlarımızla duruşumuzu belirtiyorduk. Söylenenlere al-

dırış etmediğimizi gördüğü için bazen daha da saldırganlaşıyordu. Okulumuzun hizmetlilerinden olan Hakkı dayı diye hitap ettiğimiz büyüğümüze yapılanlar bizlerin daha tepkili olmamıza neden olmasına karşın soğukkanlılığımızı öğretmenlerimizin söylemleri ile korumaya çalışıyorduk.

Okulumuza EOKA'cı olduğunu sonradan öğrendiğimiz börekçi bir Rum geliyordu. O'nun bağırarak satış yapmasından rahatsızlık duymamak olası değildi. Ayrıca Türk ve Rum öğrencilere farklı fiyattan satış yaptığını okulun bir hizmetlisi belirlemiş. Bir gün ders arasında bana, **“Bu Rum börekçinin börek tepsisini devireceksin”** dedi. Çocuktum ya bana bir şey yaparsa diye korkuyordum. Okulun hizmetlisi Ahmet dayıya **“beni döver”** diye söylediğim zaman bana **“sana bir şey yapamaz”** diye güvence verince börek tepsisini devirdim ve hemen oradan koşarak uzaklaştım. Bu olaydan sonra Rum öğrenciler ve öğretmenler de bir daha okula gelemediler ve okulumuz Türk Okulu oldu.

Lise öğrenimimi tamamladıktan sonra yükseköğrenim için Yüce Atatürk'ün başkenti Ankara'ya 12 Eylül 1962 tarihinde geldim. Bu satırları yazarken 59 yıllık Ankaralı olmanın onuru ile yazıyorum. Çünkü herkes Ankaralı olamaz... Sağlık sorunlarım nedeniyle öğrenimime bir yıl ara verdikten sonra yeniden devam ettim. Bu kez de Rumların saldırıları başlamıştı. Elimiz kolumuz bağlı olarak Adada bıraktığımız yakınlarımızın annemizin babamızın kardeşlerimizin soykırımından geçirilmesine izin veremezdik.

Ankara'da öğrenim gören öğrenciler olarak nerede ise her gün Bakanlıklar civarında toplanarak Kıbrıs'a gönderil-



memiz için slogan atıyorduk. Fırsat bulduğumuz zamanda Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezine giderek Genel Başkan Mehmet Ertuğruloğlu ile görüşüyorduk. O da bizlere sabırlı olmamızı ve zamanı gelince gerekenin yapılacağını söyleyerek yol göstermeye çalışıyordu. Yapılan bazı çalışmalar sonrasında arkadaşlarımızı Erenköy'e gönderme işlemleri için listelerin hazırlığı yapıldığı bilgisi veriliyordu. Erenköy'e gitmeden önce daha önceleri Ermeni köyü olarak bilinen ZİRKAYA köyünde kısa süreli silah eğitimi ve bilgilendirme yapılıyordu.

Rum saldırılarının yoğunlaşması üzerine Türkiye Kıbrıs'a asker çıkarmak için hazırlıklar yapılırken bizlerin de bu ekiplerin içinde yer almamız için oluşturulan listede ben de yer alıyordum. En azından bölge hakkında bilgili idim. 04 Haziran 1964 akşam saatlerinde denize açıldık. Bir saat geçti mi geçmedi mi gelen emir üzerine geri Taşucu limanına döndük. Bize söylenen denizin Kıbrıs'a gidiş için uygun olmadığı idi. Gülnar'daki yaylalara giderek yolun açılmasını beklemeye başladık. Yolun açılmaması üzerine Ankara'ya döndük. Rahatsızlığım ve verilen görev gereği beni Erenköy'e göndermediler. Burada bir hususun altını çizmek istiyorum. Verilen yeni görevim Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Başkanı Mehmet Ertuğruloğlu'na yardımcı olmaktı. Bir süre birlikte çalışarak izlenen yöntemi birlikte yaşama mutluluğuna ulaştım. Herkesin cepheye giderek savaşa katılmasının gerekli olmadığını geri hizmet sayılacak arkalarda da görev yapmanın aynı amaca yönelik olduğu için kutsal olduğunu da öğrenmiş oldum. Çünkü basın ve halkla iletişim kurmak gibi güzel bir görevi üstlendim.



Kıbrıs Türkleri ile iletişimin kurulması çabalarını Dernek üzerinden yürütmenin sıkıntı yaratması nedeniyle bağımsız bir yapı olarak KIBRIS TÜRK CEMAAT BÜROSU kuruldu ve orada belirli saatlerde çalışmaya başladım. Bu çalışmam Büronun işgüderlik olmasına dek devam etti ve her değişimi yaşamamın mutluluğunu yaşadım.

Yukarıda da değindiğim gibi hem şanslı hem de şansızlığı birlikte yaşadım. Bu nedenle Nisan ayında dünyaya gelmiş olanlara özel bir ilgimin olduğunu belirtmek istiyorum. Kız kardeşimin de 09 Nisan 1955 gününde dünyaya gelmiş olması belki de bu ilgimin nedeni oluyor. Benimle aynı gün ve yılda dünyaya gelmiş olanlardan pek çok kişi ile tanıştım. İçlerinden sevdiklerim olduğu kadar nefretle andıklarımın sayısının fazla olduğunu da belirtmek istiyorum. Unutamadıklarım ve 02 Nisan günü dünyaya gelerek pek çok güzelliği paylaştığım güzelin de güzeli insanların ol-

ması yaşam kaynağım oluyor. Aynı günde dünyaya gelmiş olanları da zorla sevmek diye bir zorunluluk yoktur.

Bir kişi dışında...

Yazın yaşamıma Kıbrıs Türk'ünün bağrından çıkmış olan Türk Mukavemet Teşkilatı'nın gözetimindeki Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu'nun sahipliğini üstlendiği haftalık olarak Cuma günü yayınlanan NACAK gazetesinde 1959 yılı Temmuz ayında başladım. Daha sonraları liderimiz Dr. Fazıl Küçük'ün sahibi olduğu HALKIN SESİ gazetesinde yazmaya başladım ve halen de yazmaya devam ediyorum. 26 Mart 2015 tarihinde DR. FAZIL KÜÇÜK VAKFI'nın özel ödülünü aldım. Kıbrıs'a ilişkin olarak yaptığım çalışmalar nedeniyle gerek Türkiye'de gerekse yurt dışında çok sayıda ödül aldım.

Daha sonraları Türkiye'de bazı ulusal gazetelerde kısa dönem de olsa yazı yazdım. Halen Cumhuriyet gazetesinde düzenli olarak aylık değerlendirmeler yapıyorum. Ayrıca yurt içinde ve dışında çok sayıdaki gazetede düzenli olarak ulusal konularla dış politik gelişmeleri irdelediğim ve değerlendirdiğim yazılarıma devam ediyorum. (Azerbaycan – Kerkük – Belçika – Amerika – Kosova) Bu ülkelerdeki gazetelere koşut Türkiye'de sayısını bilemediğim yerel gazetelerde yazdıklarım yayınlanıyor.

Bunlara ek olarak bazı kurumlarla kuruluşlarda Kıbrıs ve Araştırmacı gazetecilik konusundaki bilgilerimle deneyimlerimi paylaşıyorum.

Devletin verdiği görev nedeniyle 36 yılı aşkın süre ile Kıbrıs Türk Cemaat Bürosundan başlayıp bütün aşamaları

yaşadıktan sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ankara İşgüderliğinde çalışarak emekli oldum. Bu süre zarfında TRT’de Kıbrıs’a ilişkin belgesel programlarında “Program danışmanı” olarak görev yaptım. Yapılan siyasi içerikli programlar dahil olmak üzere Kıbrıs’a ilişkin konularda hem radyoda hem de televizyonda görüşlerimi paylaştım.

Kıbrıs’taki Türk Direnişine unutulmaz katkıları olan Kıbrıs Türk Kültür Derneği’nin 10 yılı aşkın süre ile Genel Başkanlığını yaptıktan sonra kendi isteğimle aday olmayıp ayrıldım. Genel Başkan olduğum dönemde ve öncesinde Türk Dünyası sivil toplum kuruluşları ile işbirliğini yoğunlaştırarak birbirimizi yakından tanıma çalışmaları yaptık ve ortak olarak projeler ürettik.

Ankara’da bir televizyon programında düzenli olarak Türk Dünyası ve Türkiye’nin dış politikasına ilişkin söyleşiler yapıyordum. Benzer programı yerel yayın yapan bir radyoda da yapıyordum. Katıldığım bir televizyon konuşması sonrasında Diaspora Bakanı tarafından Azerbaycan’da düzenlenen toplantılara konuşmacı olarak çağrıldım. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat’ta katılıyorlardı. Benim neden çağrıldığımı ilgili Bakana sorduğum zaman “Siz sivil toplum lideri olduğunuz için çağırıldık” yanıtını veriyordu.

Toplantılarda işgal altında olan Karabağ’ın Ermeni işgali altında olmasını gündeme taşımıştım. Aynı şekilde Kıbrıs’taki Türk Vakıflarına ait olan ve Adanın güneyinde olan topraklarımızın da işgal altında olması nedeniyle ortak yönümüzün olduğunu belirttim. Bir süre sonra Almanya’nın

başkenti Berlin’de Azerbaycan Tanıtım Günlerinde düzenlenmiş olan katıldığım toplantıda güzel bir karar alındı. Oluşturduğumuz bir komitenin aldığı kararlarla dünya üzerindeki Türklere yapılan soykırımların bilimsel verilerle incelenerek Ermenilerin yaptıklarına karşılık vermenin ötesinde dünya kamuoyunca bilinmesi için çalışmalar yapıldı.

Kurulan komitede görevli idim. Buna karşın komitenin ömrü uzun soluklu olamadı. Çünkü şimdilerde olduğu gibi Ermenistan ile Türkiye’nin ayaktopu takımlarının maç yapmaları tartışma konusu oluyordu. Bu yetmiyormuş gibi Bursa’da yapılan Ermenistan Türkiye maçı öncesinde Azerbaycan Bayraklarının çöp bidonlarına atılması komitenin görev süresinin sonunu da beraberinde getiriyordu. İlerleyen yıllarda Kazakistan’da Şimkent’te düzenlenen toplantıya katılarak üniversitelerde yönetici ve öğrencilerle görüşerek birbirimizi daha yakından tanıma fırsatımız oldu. Bu arada Yakın Dönem Kıbrıs Tarihini içeren kitaplarımı ziyaret ettiğimiz üniversitelerin kütüphanelerine sundum.

Kazakistan ziyaretimin en güzel ve tarihi bölümü Türkistan Eyaletine yapmış olduğumuz gezi idi. Burada Hocaların Hocası olan Ahmet Yesevi’nin Türbesini ziyaret ederek dini görevimizi de yerine getirmiş olmanın mutluluğunu yaşamış oldum. Adını taşıyan üniversitede öğrencilerle birlikte olmak içimde bir eksiklikti. Bir gün sonra da Hoca Ahmet Yesevi’nin babası ve annesinin kabirlerini de ziyaret ederek orada da dini görevlerimi yerine getirmiş oldum.

Bu arada yukarıda da kaydettiğim gibi Kıbrıs Türk Kültür Derneği olarak 300’ü aşkın bilim insanının katıldığı Uluslararası Kıbrıs Sempozyumunu İzmir Seferihisar’da ve Mersin

Üniversitesi'nde gerçekleştirmiş olmanın onurunu taşıyorum. Bunun dışında katıldığım benzer çalışmalarını yazmaya kalkarsam tamı tamına ayrı bir bağımsız kitap olur. Dernek Başkanlığı dönemimde Kıbrıs'a ilişkin olarak yayınlanan yerli ve yabancı yazar ve siyasetçilerin yazdıkları 30 civarında kitabını yayınlayıp araştırmacıların yararlanması için sundum.

Kıbrıs uyuşmazlığı konusunun tartışıldığı, konuşulduğu ulusal ve uluslararası panel ve sempozyumlara düzenleyici veya konuşmacı olarak katıldım. Tarih – Kültür – Siyasi – Uluslararası Hukuk konularında orta öğretim, lise – Yüksek Öğretim kurumlarında – diğer kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum örgütleri ile Türk Dünyası etkinliklerinde söyleşilere katılıyorum. Yaptığım çalışmalarım nedeniyle pek çok ulusal ve uluslararası ödülleri aldım. Ankara Sivil Toplum Örgütleri Platformu tarafından 05 Aralık 2012 tarihinde DÜNYA SİVİL TOPLUM gününde ÜSTÜN HİZMET VE BAŞARI ödülünü aldım.

Bugüne değin yazılarımdan olan seçkiyi “BARIŞA KOŞARKEN” isimli kitabımda topladım. Kıbrıs'a ilişkin konuları irdeleyip değerlendirdiğim yazılarımdan sayısını dahi bilmiyorum. İlgilenen arkadaşlarım bu sayının 3000'i geçtiğini söylüyorlar. Bu konuda geniş bir arşivimin de olduğunu belirtmek istiyorum.

BİR DEMET YAŞAM – Tanık Olduklarım – Yaşadıklarım ve Araştırdıklarım- Kıbrıs Türk'ünün Onur Mücadelesinden Yakın Dönem Kıbrıs Tarihi serisinin 1.2.3.4.5.6. kitabını yayınladım. Elinizde tuttuğunuz kitabım bu serinin devamı olan 7. Kitabımdır. Ayrıca ders kitabı niteliğindeki

de BİTMEYEN SENFONİ KIBRIS VE KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ kitabımın da olduğunu paylaşmak istiyorum.

Yüce Türk milletinin ulusal bir davası olan Kıbrıs konusunda yaptığım çalışmalarımı, yazdığım yazılarımı ve yayınladığım kitaplarımı öncelikle çocuklarım, torunlarım ve aile bireylerimle sevdiğim güzel insan ile diğer bütün insanlara Yüce Türk Ulusunun değerli bireyelerine yararlanmaları için sunuyorum. Benim de zenginliğim bu olsa gerek...

Sizlere iyi okumalar ve sağlık dilekelerimle sunuyorum...

SEVGİ ile kalınız...



## YAZARIN YAYINLANMIŞ ESERLERİ

1. Ahmet GÖKSAN, Barışa Koşarken, Göl yayıncılık, İstanbul 2013, 472 s.
2. Ahmet GÖKSAN, Bir Demet Yaşam, 1.c. 1.baskı, Motif matbaa, Ankara, 2016, 400 s., 2.baskı, Motif matbaa, Ankara, 13 Şubat 2019, 416 s.
3. Ahmet GÖKSAN, Bir Demet Yaşam 2.c, Motif matbaa, Ankara, 2017, 368 s.
4. Ahmet GÖKSAN, Bir Demet Yaşam 3.c. Motif matbaa, Ankara, 2018, 384 s.
5. Ahmet GÖKSAN, Bir Demet Yaşam 4.c. Motif matbaa, Ankara, 2018, 400 s.
6. Ahmet GÖKSAN, Bitmeyen Senfoni Kıbrıs ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Motif matbaa, Anakara, 2018, 104 s.
7. Ahmet GÖKSAN, Bir Demet Yaşam, 5.c. Motif matbaa, Ankara, 2019, 344 s.
8. Ahmet GÖKSAN, Bir Demet Yaşam, 6.c. Motif matbaa, Ankara, 2019, 392 s.



## YARARLANILAN ESERLER

1. Altay SAYIL, Dr. Fazıl Küçük'ün Anıları ve Siyasal Örgütlenme Çalışmaları, 1. baskı, Lefkoşa, 2010.
2. Halil Fikret ALASYA, Tarihte Kıbrıs, Lefkoşa, 1988.
3. Niyazi KIZILYÜREK, Kıbrıs Sorununda İç ve Dış Etkenler, Lefkoşa, 1988.
4. Filiz KÖKSAL, Türk Basınında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşu, Ankara, 2013.
5. Altay Sayıl tarafından verilen özel belgeler, Halkın Sesi Gazetesi Arşivinden,
6. Kıbrıs Mektubu Dergisi, Ankara – 24.01.1987.
7. İsmail TANSU, Aslında Hiç Kimse Uyumuyordu, Ankara, 1999.
8. Beria Remzi (OKAN) ÖZORAN tarafından verilen Belgeler, Söz Gazetesi Arşivinden Özel Olarak Seçilen Makaleler.
9. Altay SAYIL, Dr. Fazıl KÜÇÜK – 56 Yıl Süren Kavga, Evkafın Kayıtsız Şartsız Topluma Devri – Teslimi, 1.baskı, Lefkoşa 1999.
10. Ahmet C. GAZİOĞLU, Direniş Örgütleri, Gençlik Teşkilatı ve Sosyo Ekonomik Durum, Lefkoşa, 2000.
11. Ergin BİRİNCİ, Sabahattin İSMAİL, Atatürk Döneminde Türkiye – Kıbrıs İlişkileri (1919 – 1938), Lefkoşa, 1997.
12. Ahmet GÖKSAN, Kendi Kişisel Arşivim. 1960 tarihinden günümüze kadar.

13. Ahmet GÖKSAN, Yaptığım Çalışmalar Sırasında Ulaşabildiğim Özel Belgeler. (1960 yılından günümüze kadar).
14. Kıbrıs Milli Arşiv Müdürlüğündeki NACAK Gazetesi Sayıları.(1959 -1963)
15. Şevki KIRALP, Başpiskopos Makarios ve Kıbrıs Rum Milliyetçiliği (Bir Lider Siyaseti ve Ötekileri), Limasol, 2015.
16. Cemalettin ÜNLÜ, Kıbrıs'ta Basın Olayı (1878 – 1981), Ankara, 1981.
17. Ahmet C. GAZİOĞLU, İngiliz Yönetiminde Kıbrıs – Son İki Yıl – (1958 – 1960) ENOSİS Çemberinden Kıbrıs Cumhuriyetine, 2000.
18. Nurten YETİK, Kıbrıs Kıbrıs Dedikleri, Ankara, 2005.
19. Salahi R. Sonyel, Kısaç Altında – Dış Güçlerin Türkiye'yi Bölme ve Yıpratma Çabaları, 1. baskı, İstanbul, 2010.
20. Daniş KARABELEN, Cemal KUTAY, Beş Kıtada Bir Türk Paşası, 2. Baskı, İstanbul, 2006.
21. Ahmet SANVER, Akritas'a Karşı Türk Mukavemet Teşkilatı, Lefkoşa, 2012.
22. Altay SAYIL, Yokluk İçinde Mücadelenin Görkemli Günleri – Dr. Fazıl KÜÇÜK, 1.baskı, Lefkoşa, 1998.
23. Ali ÇAKIROĞLU -Çeviren, İngiliz Egemenliği Altında Kıbrıs 1918 – C. W. J. ORR, 1.baskı, Lefkoşa, 2013.
24. Ahmet ERDENGİZ, Kıbrıs Türk'lerinin Kökenleri – Halk Bilimi Dergisi, (Halk Sanatları Derneği Yayını Lefkoşa.

25. Yeşim Örek, Osman Örek'in Kişisel Arşivinden, Belgelerle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Tarihi Gerçekleri, 1.baskı, İstanbul, 2010.
26. Dilek GÜVEN, Cumhuriyet Dönemi Azınlık Politikaları ve Stratejileri Bağlamında 06/07 Eylül Olayları, 2.baskı, İstanbul, 2005.
27. Esmé Scott STEVENSON, Kıbrıs'taki Yuvamız, Ankara, 2009.
28. Alaeddin GÜLEN, Bellekte Kalanlar, Ankara, 1998.
29. Uluslararası Sempozyum, Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi ve Bu Mücadelede Türk Mukavemet Teşkilatı'nın Yeri –19 – 25 Ekim 2008, Lefkoşa, 2009.
30. Ahmet C. GAZİOĞLU, ENOSİS Çemberinden Kıbrıs Cumhuriyeti'ne – Bugünlere Gelmek Kolay Olmadı (3), Ankara, 2000.
31. Cumhur ATAY- Çeviren, Charles FOLEY, General Grivas – Hayatım, Lefkoşa, 2012.
32. Lütfi ÖZTER, Ulusal Mücadelede Denктаş, Lefkoşa, 2004.
33. Dr. Fahir H. ARMAOĞLU, Kıbrıs Meselesi 1954 – 1959, Türk Hükümeti ve Kamu Oyununun Davranışları, Ankara, 1963.
34. M. Salih EMİRCAN, Vefa Kültür Dizisi, Birinci Kitap, Lefkoşa.
35. Dr. Mehmet ÖZDEMİR, Arif Nihat Asya Kıbrıs'ta, Ankara, 2003
36. Dr. Derviş MANİZADE, Kıbrıs Dün Bugün Yarın, İstanbul, 1975.

37. Hasene ILGAZ, Kıbrıs Notları, İstanbul, 1949.
38. Hasene ILGAZ, Okuduklarım Gördüklerim Yazdıklarım, İstanbul, 2011.
39. Özgür Ticaret ve Akel'ciler, Tanıtım Broşürü, Lefkoşa, 1986.
40. Şehit Aileleri ve Malul Gaziler Derneği, Şehitler Ölmez Albümü, Lefkoşa, 1983.
41. Hakan ÇAKMAK, Deniz Bey, Lefkoşa, 2011.
42. Orhan ERİNÇ, 10 Kasım Süreci ve Sonrası Atatürk'ün Vefatı, İstanbul, 2011.
43. Zenon STAVRİNİDİS, Kıbrıs Uyuşmazlığı – Ulusal Kimlik ve Devlet Yapısı, Lefkoşa, 1978.
44. Yücel HATAY, Direniş (1956 – 1960) İngiliz Yönetiminde Son Yıllar, Lefkoşa, 2015.
45. Ahmet SANVER, Akritas'a Karşı Türk Mukavemet Teşkilatı Anılarım, Lefkoşa, 2012.
46. Harry Scott GIBBONS, Kıbrıs'ta Soykırım, (1. Baskı 1997), 2. Baskı, Lefkoşa, 2003.
47. Turgut TÖLÜMEN, Hayat Boyu Kıbrıs, Boğaziçi yayınları, İstanbul, 1998.
48. Prof. Dr. Suat BİLGE, Ankara – Atina – Lefkoşa Üçgeni, 1996.
49. Mr. A. ORTEGA, The Ortega Report – Unficyp Expert – July 1964, Lefkoşa, 2011.

50. Resimlerle Dr. Fazıl Küçük, Dr. Fazıl Küçük Yayını, Lefkoşa, 2010.
51. Tanıtım Amaçlı Yayın, Özgürlük ve Barış 27 Yaşında, Lefkoşa, 2001,
52. Demiray DOĞASAL, Dr. Fazıl Küçük'ten Satır Araları, Lefkoşa, 2011,
53. Hasan YÜCELEN, Ateş Çemberinde 33 Yıl Polislik – Bir Polisin Not Defteri, Lefkoşa, 2009.
54. Michael MORAN, Sovereignty Divided, 2006.
55. Taçgey DEBEŞ, Sir Ronald Storrs'un Kıbrıs Anıları (1926 – 1932), Lefkoşa, 1976.
56. Kenan ATAKOL, Kıbrıs Türk'leri ve Rum'lar, İstanbul.
57. Ahmet C. GAZİOĞLU, ENOSİS'e Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik, Ankara, 2011.
58. Prof. Dr. Maurice H. MENDELSON, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne Girişi Neden Hukuka Aykırı Olacaktır – Hukuki Mütalaa, Londra, 2001.
59. Annan Planı, Kıbrıs Sorununun Kapsamlı Çözümü İçin Anlaşma Metni, . Lefkoşa, 2002, Ayrıca 2003 Yılında Bazı Ekler de Yapılarak Halkın Oyuna 24 Nisan 2004 yılında sunulmuştur.
60. Ahmet C. GAZİOĞLU, Kıbrıs'ta Cumhuriyet Yılları ve Ortaklığın Sonu 1960 – 1964 (Bu Günlere Gelmek Kolay Olmadı 4), Ankara, 2003.
61. Ahmet C. GAZİOĞLU, Kıbrıs'ta Soykırım Yılı – 1964 ve ENOSİS'in Ayak Sesleri (Bu Günlere Gelmek Kolay Olmadı 5), Ankara, 2007.

62. Ahmet C. GAZİOĞLU, Anılar ve Belgeler Işığında Londra Dosyası – Yakın Tarihimizden İbret Dolu Sayfalar, Lefkoşa, 2006.

63. Altay SAYIL, Kıbrıs Türk Davası ve Kıbrıs'ta Rum Vahşeti – Dr. Fazıl Küçük ve Çalışma Arkadaşları, Lefkoşa, 2002.

64. Sabahattin İSMAİL, Kıbrıs'ta Yunan Sorunu (1821 -2000), Lefkoşa, 1979.

65. Pierre OBERLİNG, Bellapais'e Giden Yol – Kıbrıs Türk'lerinin Kuzey Kıbrıs'a Göçü, Ankara, 1987.

66. Kemal AŞIK, Yunan Gizli Belgeleri, Rum Basınından Çeviri, Lefkoşa, 1963'ten itibaren.

67. N. Özcan ATAMERT, Özcan'dan Sevgilerle Selam Anıları, İstanbul, 2017.

68. Mehmet ERTUĞ, Geleneksel Kıbrıs Türk Seyirlik Oyunları, Lefkoşa, 2007.

69. Süheyla KÜÇÜK, Dr. Küçük'le Bir Ömür, Lefkoşa, Mayıs 2009.

70. AB'ne Katılım Yolunda 12 Aday Ülkeye Yönelik Avrupa Komisyonu Tarafından hazırlanan 1998 Yılı İlerleme Raporları, Avrupa Birliği Türkiye Temsilciliği Yayını. Ankara, 1998.

71. Girit'in Kaderi ve Kıbrıs – Turan Kültür Vakfı, İstanbul, 2003.

72. 1998 Aday Ülkeler İlerleme Raporu – AB yayını, 2004.

73. Erol MÜTERCİMLER, Bilinmeyen Yönleriyle Kıbrıs Barış Harekatı, 1.baskı, İstanbul, 1990.

74. Mehmet BAHADIR, Mehmetçik Kıbrıs'ta, Genç Mücahitler Derneği Yayını, Ankara, 2010.
75. Bülent ECEVİT, Raşşan ECEVİT, Dış Politika ve Kıbrıs Dosyası, Bilim Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları, Ankara, 2015.
76. Sempozyum Bildiri Kitabı, 1. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu, Ankara, 2009.

